ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU
1944-1946

Mahmut Selim GÜRSEL

İÇİNDEKİLER1944-1946

TAKDİM

Mahmut Selim GÜRSEL

51.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

52.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

53.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

54.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

55.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

56.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

57.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

58.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

59.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

60.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

61.SAYIYA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

TAKDİM

Bu çalışma; 1938 tarihinden başlayarak; 1946 yılına kadar büyük bir çalışma azmi, o tarihlerin yoklukları göz önüne getirilirse kâğıt, mürekkep ve çalışma şartlarının zorluğu ile meydana getirilen 61 sayı derginin sayfaları fotoğraflayarak kitap haline getirmeye çalıştım.

Bir kitabın doğması, o kitabı yazmaya kalkan kişinin amacına ve bilgi birikimine göre değerlendirilmesi uygun olarak görülmelidir.

Elinizde bulunan bu çalışmanın sizlere ulaşması için günlerini veren bu çabası için şükranlarımı sunarken, bu çalışmada da benim ufacık bir katkımın da bulunması beni bahtiyar etmiştir.

Bu çalışma ile sizlerde bazı bilgileri edinmiş ve faydalanmış olarak uzun yılların birikimlerinden aydınlanacağınızı göreceksiniz.

Bilgi; yazılmadıkça kaybolmaya açık birikimlerdir. Her insan bir kitaptır; onu okumamız gereklidir.

Tanımadığımız ve anlamadığımız kişiler hakkında nasıl kararlar veremezsek; bir çalışmayı da incelemeden, okumadan karar veremeyiz.

Mahmut Selim GÜRSEL

Mahmut Selim GÜRSEL

1947 tarihinde babamın subay olarak bulunduğu Erzurum'da bir at arabasında doğum evine giderken doğmuşum. Babam Eminsu Ali Rıza Gürsel, annem ise Fahriye hanımefendi idi.

İlkokula İskenderun'da başladım. Ankara' da bitirdim. Ankara Yenimahalle Ortaokulunun birinci sömestrsinde babamın emekli olmasından dolayı 1960 yılında Çorum'a gelince Atatürk Ortaokuluna devam ettim. Babamın "oku da oğlum ceketimi satar seni okuturum" diyerek bana yaptığı nasihatleri ters tepki yaptı, okumuyorum diyerek okulu birinci sınıfta bıraktım. Marangoz çırağı olarak Azmi Başar ustanın yanına girdim. Askere gidene kadar ustanın yanında çalıştım.

1967 tarihin de askerlik dönüşü, Ankara Emniyet Müdürlüğüne teknisyen olarak göreve başladım.

Ortaokulu dışarıdan 2 yılda bitirdim 1972 tarihinde Polis Memuru olarak Ankara'da çeşitli şubeler ve Kültür Bakanlığına karşı Çorumlu hemşerilerimi haber dar ettim, mahalli radyodan ve gazeteler ile parti il Başkanlarını ile Millet Vekilimiz Adnan Türkoğlu ve Belediye Başkanımız rahmetli Turan Kılıççıolu' nun destekleri ile el yazma kitaplarımızın Çorum' da kalmasını sağladım! Açık öğretim için üniversite sınavlarına girip kazandım. İkinci sınıfta iken 25 Nisan 1994 tarihinde Tatvan Bitlis'e Müdür olarak tayinim çıktı, tayin edildiğim yere gitmeyerek emekliliğimi istedim.

İlkokul sıralarında okuyarak pilot olmanın düşlerini kurardım. Bu hayalim gerçekleşmedi. Şu anda emekli memurum.

Marangozluk, oymacılık, Polis Memurluğu, Memurluk ve idarecilik yaptım. Her çalıştığım meslekte çeşitli önemli olaylar oldu ise de son çalıştığım kurumda bence; en önemli bir hatıramı anlatmak istiyorum:

Kütüphanedeki çalışmalarım ve " El Yazması Kitaplar"ın Çorum'da kalması için verdiğim çabalar neticesinde Bitlis Tatvan'a tayin edilme olayım beni çok yıktı. Fakat bu üzüntümün boş olduğunu zamanla gördüm. Rabb'imin izni ile Hacca gitmek nasip oldu, iki kitap daha yayımladım ve elinizde bulunan bu derginin çıkmasına vesile oldum. Mesleklerin insanlara sağladığı maddi avantaj olarak, evinizi geçindirecek, namerde muhtaç etmeyecek

karakollarda çalıştım. 16 Eylül 1973 tarihinde Selma (Kurşuncu) Hanımefendi ile evlendim.

1978 yılında ayında naklen Çorum İl Halk Kütüphanesine Memur olarak geçtim.

Dışarıdan Çorum Ticaret Lisesini iki yılda bitirdim.

Kendi kendime Osmanlıcayı öğrenmeye uğraştım, Hat sanatı ile biraz ilgilendim 150 ye yakın Ser levham var, Çorum Güzel Sanatlar Galerisinde ve Kütüphane salonlarında bu levhaları sergiledim.

03. 08. 1988 tarihinde İl Halk Kütüphanesi Müdür yardımcılığına atandım. Bakanlığına sundum. Kitabımdan Türkiye'deki bütün kütüphanelere dağıtılmak üzere 1000 adet satın aldılar.

1993 yılında Türkiye'deki bütün kütüphanelerde bulunan " El 1990 tarihinde kütüphanelerdeki kitapların tasnifi ile ilgili 10 yıllık bir araştırmamı "Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) "kitap haline getirip Kültür

Yazması" kitapların Ankara Milli Kütüphanesine toplanma kararı veren

avantajından başka, manevi olarak; sizin yaptığınız işlerle ilgili karşılaştığınız problemleri değerlendirirseniz avantajların neler olabileceğini hayat okulundan öğrenmiş oldum.

Yazı yazmaya beni kimse teşvik etmedi Kütüphane için hazırladığım kitap beni yazmaya teşvik etti. Yazılarım mahalli basında yayımlandı. Yazılarımdan dolayı bir ödül almadım; fakat kitapları ve bu dergi benim için en büyük ödüldür.

İdealim: Çorum'a tam teşekküllü bilgisayar ortamında bir kütüphane kazandırmaktır. Bu idealim yüzünden tayinim çıktı. Yayımlanmış dört çalışmam bulunmaktadır. Bunlar:

" Alfabetik Onlu Tasnif Fihristi (Dewey) ",

Bakanlığa sunulmuş; "Alfabetik Türk ve Yabancı Yazarlar Fihristi" ve "Ne Nerede Başlıklı Arama Fihristi" basım için hazır beklemektedir. Yazılarım daha çok araştırma dalı ile makale türüdür. Tiyatro çalışmalarım, şiir ve hikâye denemelerim bulunmaktadır.

Benim okuyucularıma diyeceklerim şudur ki. Doğru bildiğiniz konuları savunun. Bu savunmanız size belki tepkiler getirecektir. Bu tepkileri inceleyerek doğru olup olmadığını araştırın.

Çalışmalarım:

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 51

Mahmut Selim GÜRSEL

51.SAYI İÇİNDEKİLER

LOZAN BANRIŞI

KAVACIK KAYÜ

ÇORUM'DA SOY ADLARI

MİRAÇ NAME'İ ŞAH HATAİ

UFLU DAĞI

UYUZ GÖLÜ

KIZILIRMAK

ÇORUM'A TABİ FİRUZ VE AKVİRAN KARYELERİNİN

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

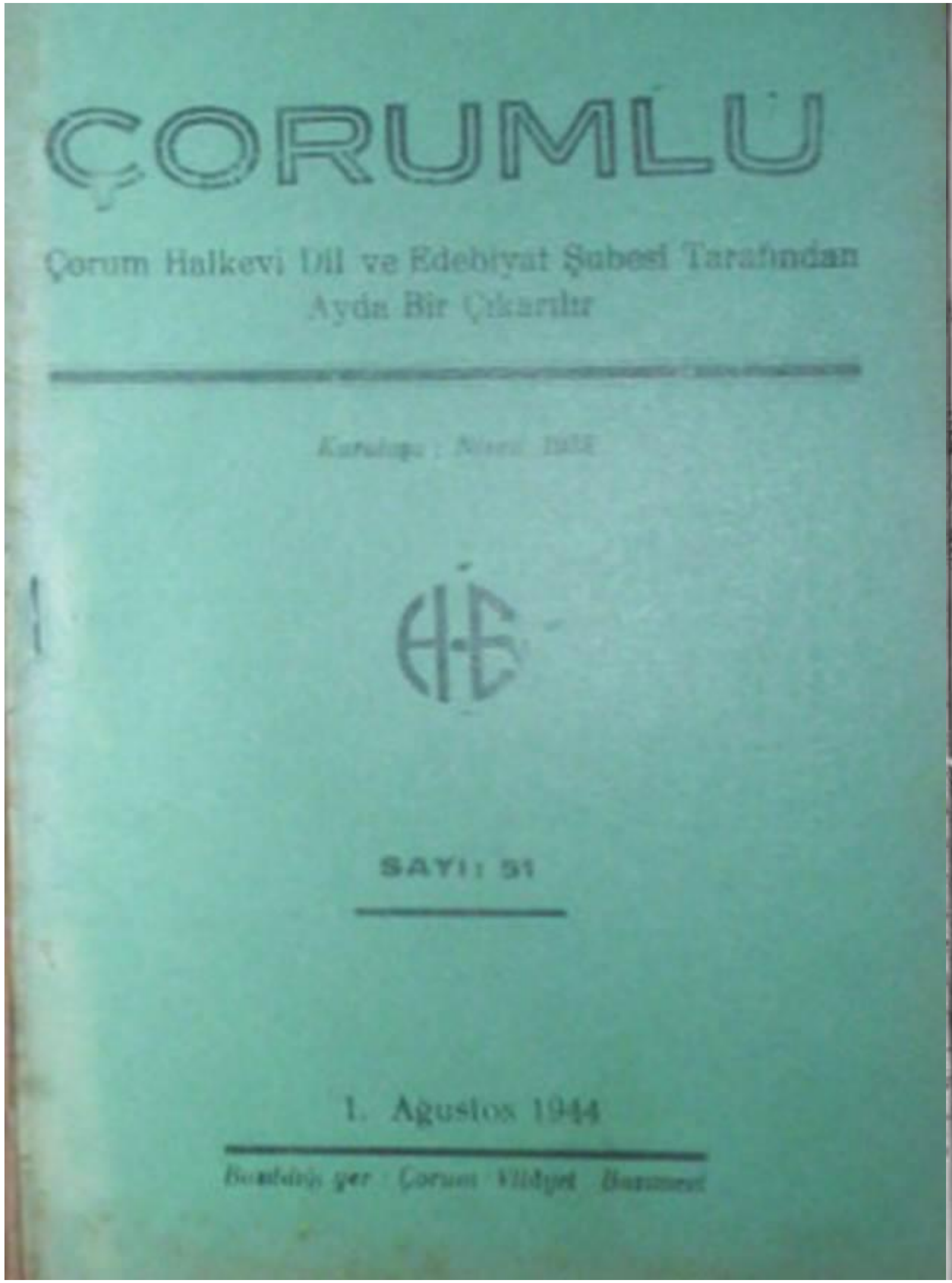

ÇORUMLU

um Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

ayı : 51 — 1. Ağustos 944 — Kuruluşu: Nisan 938

LOZAN BARIŞI

Cihana meydan okuyarak ka-
dığımız büyük savaş zaferinin
i olan ve aynı önemi taşıyan
kutsal gün, yıllarca durmadan
şan büyük Türk Milletinin
ş zaferine kavuştugu bir gün-
. Ancak bu günden sonradır-
rahat nefes almaga, sulhun
det ve nimetlerinden faydalan-
ğa, harap yurdu imara başlıya-
ik.

Kılıç ve kalemi aynı kudret ve maharetle kullanan savaş meydanlarının kahramanı, Lozan salonlarında da eşsiz bir Barış eri olmuş, Milletine bu mutlu günü hediye etmiştir.

Bu vesile ilede Ebedî Şef Atatürkün aziz ruhu önünde saygı ile eğilir, günün şerefli kahramanı Millî Şefimiz İsmet İnönüne şükran ve minnetler sunarız.

« Çorumlu »

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Köylerden İzlenimler :

KAVACIK KÖYÜ

İSMAİL CEYHA[N]

Çorum bölgesinde yaz Temmuzda başlar. Haziran serin bir bahar havası içinde geçer. Temmuz gelinciye kadar kuluncunuz, katı bir kılçık gibi, sizi içten iğneler. Ekinleri Temmuz güneşi oldurur. Kasabanın dolaylarındaki ovada kuruyan otları, sararan başakları görünce aldanmamalı. Bu ay, dolaydaki tepelerin doruklarında, eteklerinde sıralanan köyler için çayır biçme ve hergetme çağıdır.(1)

Çoruma bir buçuk saat çeken, doğuda, Kavacık köyüne Temmuz başında vardığım zaman köylülerin yeşil çayırlara tırpan sallamakla, sapanlarının arkasında toprağı eşelemekle uğraştıklarını gördüm. Yamaçlarda, doruklard[a] düzlüklerde görünen ekin tarlala[rı] yeşil yeşil . . .

Yaz ayları Türk köylüsün[ün] seferberlik günleri: •

Köyde yalnız, kadınlar ve kü[çük] çük çocuklar var. Eli sopa, omu[zun]da azık taşıyabilenlerin ya döl (2) gütmekte yahut çayırda, çift[te] çalışanlara yardım etmekte.

Çamurla sıvalı muhtar odası[n]daki hasırlar tavuk pislikleriy[le] kirlenmiş. Kirli, küçük bir mi[n]dere oturdum. Ocağın külleri[ni] örten izmaritlere bakmaktan iç[im] sıkıldı; dışarı çıktım.

Taş ve kerpiçten yapılmış, top[rak] rak ve tektük kiremit damlı evl[er] hiç bir ölçüye bağlanmadan d[a] bir vadiye ve eteklerine konuk[...]

1) Herk : nadas, sürülmüş ve gelecek yılki ekim için dinlenmeye bırakılmış toprak.

2) Döl : kuzu ve oğlak.

[...]ermişler. Köy yıkıntılık gibi [gö]rünüyor. Keskin bir şırıltıyla [aka]n punarın (3) önündeki ça[mu]rda şekilleri bozulmamış insan [ve] hayvan izleri olmasa köye ilk [ola]ra gelen bir kimse buranın afat [gör]müş, ıssız bir yer olduğunu sanır.

Köyün batışında yüksekçe bir [tep]e var. Doruğunda yatan dede[nin] adiyle kendininkini kaynaş[tır]mış: Kandilkaya. Dolaydaki in[sa]nların her türlü karanlık derdine [ışı]k sunan Kandilbabanın kemik[leri] kışın donmuyorsa yazın sıcak [yü]zü görmüyor: tepede poyraz ek[si]k deyil.

Aşağı köy (mahalle) bu tepe[nin] eteğinde. Beşyüz metre ka[da]r aralıklı iki mahallenin orta[sın]da tek bir ev var; parçaların [bağ]lılığını sağlamak için kurul[mu]ş gibi. Orası daha derli toplu; [önün]de beş on agaç ta var.

Ortalık alaca karanlık; havada [se]rinleşti; odaya döndüm.

Oda dışardan daha karanlık. [Ye]r seçmek zahmetine ihtiyaç [duy]madan gündüzki yerimi kararla[yıp] oturdum. Az sonra, odanın [...]n karanlığını eritip eşiğe döken [ka]pıda bir kaç insan karaltısı [gö]ründü. Ekşi bir ter kokusiyle [içe]ri girdiler. Ellerinde cıgaraları vardı. Birbirimizin yüzlerini görmeden (Hoş geldin efendi, safa geldin Bey) diyerek yavaş hareketlerle toprak sedire oturdular. Cıgaralar ağızlarında kızardıkça yüzler bulanık gölgelerle görünüp kayboluyordu.

Uzunca süren sessiz ve kasvetli bir havanın baskısı altında kanburlaşarak oturdum. Muhtar geldi; bir kibrit çakarak elindeki mumu yaktı. Sessiz karanlıkta, bu ışıktan mavzer sesi duymuş gibi ürperdik. Solgun ışıkta birbirimizi iyi görebilmek için bakındık, bakıştık.

Sessizliği bozmak için, lafolsun diye (Gazyağı bulunmuyor değilmi?) dedim. Ocak tarafında, dirseği dizine, eli çenesine dayalı yaşlıca biri baş ve şahadet parmağile bıyığını, sakalını sıvazlarken kocaman burniyle ciğerlerine bol ve gürültülü bir hava çekti. Tok bir sesle (İtler türeyeli gaza deyil mumada hasret kaldık.) dedi. Bu söz harbi çıkaranla onun pusarık havasında avlanan soyu bozukların hepsine damgalanan ve şimdi bir sıfattı,

Bu konuda konuşmak gergin sinirlere biraz daha asılmak olurdu. Mumla alevilik arasındaki ilgiyi işmar edecek bir söz bul-

3) Punar : Çeşme

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mak için boşuna zihin yordum. Söz dile gelmeden ekmek sepedi odaya girdi. İhtiyarın sözüyle benim nükteli söz bulma sancısı çekmem arasında geçen zaman içinde odadakiler iş-illi ve telâşlı gözlerle bakıştılar. Ne düşündüğünü bilmedikleri bu adamın kim olduğunu anlamadan) ya baltayı taşa vurduysak ?)

- Bu günümüze de çok şükür; ekmek bulamıyanlar da var. Buyurun yemek yiyelim.

- Biz yemeğimizi yedik; hele sen buyur.

Bol tereyağlı yumurta ile büyük bir tas yogurttan ibaret yemeği muhtarla ikimiz iştiha ile yedik.

Köyün mahsul durumu üzerine söz açtım.

(Bıldır ekinler hep maf oldu. Bu yıl tarlaların çogu boş kaldı. Yeyğimizi bile satın aldık. Buğdayın haklagasını (4) on beş liraya şehirli deyil biz çıkarttık Allah devlete, millete zaval vermesin: tohumluğumuzun birezini hökümet verdi; öte yanınıda biz uydurduk, üçer beşer Haklağ ektik. Bu yıl ekinler iyi emme neye ya[...] rar; tarlaların ço[ğ]u boş kaldı. A[l]lahın keremine bin şükür; acım[...] dan ölsek bıldır ölürdük. Kimi[...] hökümetin verdigi tohumluğu[...] ekemedi; mal, davar ne varsa sa[...] çiti çubuğu dağıttı yedi, boğa[...] doyurdu. (Muhtar:) İki gün s[...] Ötüyz, den (5) üç haklağ buyd[...] getirdim; oraga ulaştırmasa [...] artık yaza girdik; kelle kırpar (6) gene aç kalmak) dedi.

sözler döndü dolaştı harp üzeri[...] geldi. Yokuşa sürülen düşüncel[...] karanlıkta oynaşan duygular, ç[...] maza giren çareler birbiriyle ç[a]kıştı, çelişti (hepsi gâvur, gâvur[...] din iman olur mu ? onların d[...] luğuna da inanılmaz düşmanlığ[...] da; varsın bir birini kırsınlar. S[...] nin tırpanının elçeği (7) sağla[...]

---

4) Haklağ : 15 - 16 kg. buğday alan bir hacim ölçüsü aşağı yukarı bir gaz tenekesinin hacmine denktir.

5) Ötüyz (öte yüz) : Çor[...] Osmancık yolunun batıs[...] da kalan Kızılırmak boy[...]

6) Kelle kırpmak : buğday[...] biçilecek olgunluga gelm[...] den evel tek tük sara[...] arpa veya buğday başa[...] larını toplamak; bu başa[...] lar tokmakla döğülerek t[...] neleri çıkarılır.

7) Elçek : tırpanın sapı üz[...] rinde çakılı 10 - 12 sant[...] uzunluğunda, tırpanı s[...] lamaya yarayan tutam[...]

mı ona bak sonuncuna varıldı. Söz arasında (Gâvur deyipte geçme. Onunda öyle iyisi varki bizim müslümanlardan da mehremetli oluyor.) Diyenler olduysada çekici bir etki yapamadı'

Bu sözleri fırsat edinerek o sıralarda salgınlaşmak tehlikesi gösteren tifüsten bahsetmek istedim; Düşmandan her türlü kötülüğün gelebileceğini, topu ile tüfeğiyle yıkamadığına hastalık aşılayacağını, onlarında görüp duydukları bazı misallerle dilimin döndüğü kadar anlatmıya çalıştım. Tüfüsün bitten geldiğine ve bitten korunmanın çarelerine geçtiğim zaman kimisi hayret etti, kimisi tasdik eder göründü. Karşımda oturan ve söze hiç karışmıyan orta yaşlı biri önce, süzülen gözlerini elinin tersiyle oğuşturdu; sonra kollarını dirseklerinden bükerek kaşına kaşına gerinirken başını arkaya eğdi; uzun uzun esnedi. Yüzünden boynuna doğru sızıp kuruyan terlerin yapışkan, kirli izleri titrek mum ışığı altında bir tırajedi artistinin makyajını andırıyordu. Bir başkası, sağında duran, kurum bağlamış ibriğe uzandı; uzun bir soluk su içti; derin bir hohlamadan sonra ağzını yen'iyle sildi; esneyenin böğrüne dirseğiyle dürterek:

- Burada ağzını ayracağına gi[t] evinde uyu demesiyle yerinden kalkması bir oldu.

Söz açtığım konuya ilgi uyan[dı]ramadığım için beceriksizliğime üzüldüm. Az sonra (Allah rahatlık versin) diyerek odadan çıktılar.

Muhtarın serdiği yatağa girmeye vakit bulamadan mum kendini bitirdi. Yordamlayarak yatağa girdim.

Uykuya hazırlandığım sırad[a] bacağımı kaşımak ihtiyacını duydum. Kollarımı, böğürlerimi kaşıdım. (Acaba evhamlanıyormuyum diye düşünürken ihtiyaç her yanımı sardı. Çalı, çırpı üstüne toprak döşenerek yapılan tavanın kuru dallarının çıtırtısını kulaklarımda tepişen böceklerin, sivri Sineklerin düşüşlerini derimde duyuyrum. Fiske vurarak sıçrıyan pireler keskin saplanışları o kadar sıklaştıki ısırılan yerleri kaşımaga ik[i] elim az geliyordu. Bazı hayvanla[r] kuyruklarının ulaşmadığı yerlerdeki sinek ve böcekleri derilerin titreterek kovalarlar; Tanrının, bu vergiyi insanlardan niçin esirgediğine bir türlü mana veremedim v[e] eseflendim. Uyku ve kaşınma ihtiyaçlarının iki zıt baskısı altında can koruma kaygusu ile şuursuz[ca] didindim, çırpındım.

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Sızmışım....

Uyandığım zaman kuşluk olmuştu. Çamurlu suya batırılmış gibi dalga dalga kirli yastık, yorgan ve yatak yüzlerinde geceki kanlı savaştan sayısız izler var yatak; ölü, yaralı, ağır yaralı saldırganlarla dolu. Mor, kızıl derimde sayısız iğne izleri var; tırnaklarım sızlıyor; derim, soguyan yaralarının acısı ile dikenleniyor kemiklerimde, sürekli bir boguşmadan sonra duyulan koyu bir ezğinlik var.

Kırk evli köyde bir aptesane çukuru yok. Odasına gelip gidenler olduğu için muhtar, odanın biraz ilerisinde büyük bir koyanın yoldan biraz taş yıgarak seksen santim kadar yükseklikte bir korunak yapmış. Tavuk tırnakları ile didiklendiği açıkça görülen pislikler dışarıya kadar dağılmış. Dolayda bekleşen köpekler, tavuklar olmasa köyün neden necasette bogulmadığını anlamak kolay olmazdı.

*
* *

Kavacık topraklarının ortalama verimi bire beştir; köylülerin işlemesine yetecek genişlikte de değildir. Verimli senelerde en çok mahsul kaldıranlar anbarlarına beşyüz haklağıdan fazla hububat koyamıyor. Bu topraklar yalnız kara sapanla eşeleniyor. Arazi dalgalı olduğu için sulama işi çok az kısımlarda bahar sellerinden faydalanarak yapılıyor. Köyün yakınından geçen derenin yatağı on metre kadar çukurdadır; faydası alt alta sıralanan üç dört değirmenin taşını çevirmekten ibaret kalıyor. Köyün otlağı da dardır; beslenen hayvanlar köylünün kendi ağırtısını (8) ancak verebiliyor.

Köylerimizde muhtar seçiminin ne kadar heyecanlı ve iddialı bir hava içinde yapıldığını bilmiyen veya duymıyan varmıdır, bilmem. Muhtar olmak istiyen, arzusuna eriştiği zaman, savaş meydanında kazanılmış bir zaferin sevinç ve heyecanını duyar; muhtarlık zorla alınır. Kavacıkta ise zorla verilir. Muhtar odası işletmek her şeyden önce kese ve anbar meselesidir. Muhtarlara verilen yıllık ücret odanın ancak bir kaç aylık masrafıdır. 1943 yılının eylulünda on kişilik bir kafileye, misafire serilebilecek beş yatak bulabilmek için ihtiyar heyeti gece yarısına kadar dolaştı, çırpındı. İkişer ikişer yatmaga razı olmuşken oturarak uyumak zorunda kaldık. Öyünlerimiz bol ve mükellef olmasaydı kasten yatak bulmadıklarını düşünebilirdik.

Kırk evli Kvacık köyü okulsuzdur. Köylüler, çocuklarını Çorumda okutabilecek maddi durumda değildirler. Bütün köyde bozuk ve ezbere bir kılişe halinde imzasını çizebilen altı kişiyi geçmez. Okumaya karşı duyduğu hevesle, ras geldiğine sorarak harfleri öğrenen az çok birbirine çatan on beş yaşlarında bir çocuktan başka adının harflerini tanıyan yok.

Kavacıklılar beden güçlerin saban kayişi ile boğaz tokluğuna çorak toprağa bağlamışlar; beyir kudretleri düğüm sır halinde duruyor ve ancak saban demirinin yırtabildiği kadarı görünmektedir.

En geri aletlerle işlenen topraklarda çok dar geçim şartları içinde yaşayan kavacıklıların hikâyesini dinlemekle yetinmiyelim

---

8) Agartı: Süt, yogurt, yağ, ayran, peynir v. b. gibi sütten yapılan besinler.

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorumda Soy Adları

Neş'et KÖSEOĞLU

Vakit buldukça hazırlamakta -duğum Çorum yer adları kita- -nda (Çorum) kasabasının mahal- -, insan ve yer adlariyle sülâle -dlarına çok önem verilmiş ve -ç bir ad'ın ihmal edilmemesine -alışılmıştır. Ayrı bir bahis olarak hazırladığım sülâle adlarına ait çalışmalar (Çorumlu) dergisinde neşretmeği faydalı buldum.

Çurum'un eski vakfiye, berat ve Mahkeme, Tapu, Evkaf sicillerinde tesadüf ettiğimiz soy adları şunlardır.

1 — Abaza oğlu (1)
2 — Abraş oğlu
3 — Ahraz »
4 — Alemdar »
5 — Akmehmet oğlu
6 — Asas »
7 — Başıbüyük »
8 — Baykara »

1) Bu bölge Alevî isyanlarına sahne olduğu gibi Abaza hareketlerinde de geçid olmuştur. Bu sebeble bu adın o zamandan kalması pek muhtemeldir.

9 — Bayatlı oğlu (2)
10 — Bedevi »
11 — Benderli »
12 — Boynueğri »
13 — Cersiz »
14 — Cerid » (3)
15 — Circi »
16 — Civcik »
17 — Cücen »
18 — Cürün »
19 — Cünûn »
20 — Çenesiz »
21 — Çeten »
22 — Çomar » (4)

2) Bu ad, Çorumda bir kaç köy ve birkaç mevkiin adıdır. Aynı zamanda Oğuz boylarından da birinin adıdır. Daha fazla malûmat almak isteyenler 43 üncü sayıdaki nota bakmalıdır.

Bu soyun bu köyden geldikleri halk arasında söylenmektedir. Kendileride aynı sözü tekrar ederler.

3) Çorumda şöhretli bir soyun adıdır

4) Çorumun adı tarihe geçmiş, büyük ün almış soylarından biriside budur. Bundan takriben 300 yıl önce Çomar bölükbaşının, yaptığı kahremanlık destanını burada tekrar etmeği bir borç biliriz.

Katırcıoğlu Osmanlı devletine karşı isyan halinde iken Çomar oğlu denilen genç ve pervasız adamda hareketin için idi. Bu gözünü budaktan esirgemiyen adam Katırcıoğlu ile Sadrazam Murat Paşa ile harp etmiş ve bozulmuştu, bundan sonra Anadolunun içlerine dağılmışlardı Çomaroğlu da Akşehir

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

23 — *Çömüz oğlu*
24 — *Destan* »
25 — *Destomar* »

varında ormanlık bir yere sığın-
ıştı. 1055 - 1645 tarihlerinde Şam
alisi Murtaza Paşanın yanında
tanbula gelip bu sıralarda tekrar
ama dönmek için yola çıkan Ev-
ya Çelebi Akşehir dağlarında Ço-
ıara tesadüf etmiş ve kendisini
:na ederek Şama Murtaza Paşanın
anına götürmüş ve ona bölük başı
aydettirmişti. Paşa Sivaz eyale-
ine tayin edilince Çomar oğluda
eraber gitmiş ve Paşa kendisini
50 yiğitlik ulufı ile Niksar Voy-
odalığına tayin etmişti. Bundan
5 ay sonra Çomar bölükbası Dilâ-
er aga adlı birinin geldiğini ve
kendisini bu işten uzaklaştırmak
stediğini öğrendi. Dilaver aga Ço-
narı hapsetmek isteyince adam-
ariyle beraber Sivasta Paşanın
yolunu tutdu. Çomar Paşasına
çıkmış ve vaziyeti anlatmıştı. Paşa
bunları dinledikten sonra, Arnavut
bir hemşehrisini himaye etmek en-
dişesiyle, halen su başılığı Dilavere
verdim. muhasebeyi ondan bikusur
alırım demişti. Çomar ise « Balık
baştan kokar haberin sıhhatini
Lokmandan aldım, diyerek Sivas
tan ayrıldı, Niksara dönerek dilaver
aganın çelliğini bastı, yaktı. yıktı
ve hayvanlarını alarak çıktı. 700
adamını başına toplayarak. İstan-
bula gitmek üzere geldiğini habar
aldığı Diyarbakır Valisi yolunu
kesmek üzre Kızılırmak geçidine
yollandı. Tam bu sırada Evliya
Çelebi bir kaç adamı ile birlikte
Gümüş köyünden Dankazaya gel-
miş ve Kızılırmağı gizlice geçmek
istemişti. Çomarın adamları Evli-
yayı yakalamışlar ve kendisine bir
güzel hakaret etmişler elbisesini
bile soymuşlardır. Çomarın karşı-
sına gelince birbirlerini tanıyan bu
iki ahbab sarmaş dolaş olmuşlar ve
derhal muhabbeti kaynatmışlardır.
Çomar Evliyadan Murtaza Paşanın
mazulen İstanbula gitmekte oldu-
ğunu öğrenince « Murtaza Paşa
efendimizin ayağını öperim, Emanet
olsun benim efendimdir. » Demiş
ve Evliyaya veda ederek Çomara
doğru yollanmıştır.

Evliya Çelebi Çomar bölükba-
şının hayatını takibetmiş ve elde
ettiği malûmatı kitabına eklemiştir.
C. 4. Sa. 264

Buna göre, Çomar, 1060 - 1650
tarihlerinde Vanda Vali olan Melik

26 — *Deli Boran oğlu (5)*
27 — *Damar* »
28 — *Dobaççı* »

Ahmet Paşalı Şemşi Paşa oğlu M.
Emin Paşa yanına girmiş ve Paşa-
da kendisine serdarlık vermiştir.
Orda Hakkri'lerle büyük ve kanlı
mücadeleler yapmış ve o civardaki
bütün halkı sındırmıştır. Bu durum
Paşanın buradan ayrılmasına ka-
dar devam etmiştir. Paşa ayrılır-
ken Çomar, Van kuluna iltihak et-
mek istemiş isede Hakkariler buna
mani olmaga çalışmışlardır. Çomar
50 kişilik bir kafile ile yola çıkmış,
fakat hakkariler 2600 cenkci Ço-
marın karşısına dikilmişlerdi. Bu
kahraman 50 adamı ile bunlara
mukavemet etmişsede, kendisini göl
kenarında kayalar üstüne sıkıştır-
mışlardır. Çomar atı ile bu kaya-
dan göle atlamış ve karşı sahile
yüzmeğe başlamıştır. Karşı sahile
geçen Çomar orada bir türbeye
sığınmış isede, şaşkınlıkları geçen
hakkariler karadan o istikamete
yetişmişler ve türbede kendisini
muhasara etmişlerdir. Çomar tek
başına 20 - 25 kişiyi kılıçtan geçir-
dikten sonra bir insan takatinin
göstereceği en yüksek mukavemet
ve kuvvetin bir kaç mislini göster-
dikten sonra ölmüştür.

Bu kahramanlık menkibesi, Ev-
liya Çelebinin anlattığına göre, o
kadar yangı uyandırmıştır ki, ken-
disine mezar yapmışlar ve göle
atladığı kayanın üstüne adını kaz-
mışlardır. Evliya Çelebi bundan
sonra, böyle kahraman adam gör-
mediğini yazmaktadır.

Bundan sonra bu aileden Çomar
oğlu Ali aga adında birisi yetişmiş
ve Çomara Sancakbeyi olmuştur.
1100 - 1688

1099 - 1687 tarihlerinde Çomar-
da Yeğen Osman Paşanın adamı
Cerit oğlu Mehmet Paşa Sancak-
beyi idi. Aşiret ruhu ile civar vilâ-
yetlerde daima talana gidiyor ve
halkı taciz ediyordu. Bunun üze-
rine Mehmet Paşanın tenkiline te-
şebbüs edilmiştir. Bu tenkil hare-
ketlerinde Çomar oğlu Ali aganın
çok hizmetleri görüldüğünden ken-
disi Çorum sancak beyi tayin edil-
miştir.

Bu isme Çorumda ve Anadolu-
nun başka yerlerindede raslanır.

Köy adı	Vilâyeti	Kazası
Çomar	Manisa	Gördes
Çomar	Çorum	Alaca
Çomar	Çankırı	Ilgaz

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

29 — Döleç oğlu
30 — Döngel »
31 — Dolkadir » (6)
32 — Ebil »
33 — Emirosman oğlu (7)
34 — Emir İbrahim (8)
35 — Emir Ahmet (oğlu) (9)

Bunlardan başka Çorumda bir de yer adı vardır. Çomarbaşı denilmektedir. Buraya dair halk ağzında bazı deyişler vardırki onları buraya geçirmek isteriz.

Çomar başından geçen bir dere vardırki adına Çomar veya ayı derisi derler. Bu dere Büğet köyü ile 1005 - 1596 tarihlerinde köy olup bu gün mevki halinde Ilıca denilen bağlar arasından geçer. Ilıca suyu da Ayıoğlu deresinden çıkar, böğrek denilen yollarda Çoruma gelir. Bu sahada bir çok eski eserler çıkmakta ve serami parçalarına bol bol raslanmaktadır. Burada Firiklere ait olması pek muhtemel bir Çömlek bulunmuşturki bu gün Çorum maarif müzesindedir. Bu kıymetli eserin herhalde saklandığını tahmin etmekteyim.

Bu dereye Ayıoğlu deresi denilmesi sebebi halk ağzında şöyle izah edilmektedir.

« Bu civarda töreyen bir erkek ayı kadının birisini kaçırarak ininde bir müddet saklamıştır. Sonra bırakmıştır. » Bundan sonra kadından bir çocuk olmuştur. İşte bundan töreyen soya halk Ayıoğulları demektedir.

Bu hikâyenin başka şekilde olması pek muhtemeldir, fakat halk arasında yaşayan budur. Çorumun Burhan Kethüda mahallesinde bu adda bir sülâle bu günde vardır.

5) Deliboran adlı bir saz şairi Çorumda pek meşhurdur. Çorumlu dergisinin 5 inci sayısında Ziya Gürel bu şair hakkında şunları yazmaktadır.

« Deli Boran veya Boran Baba, Çorumun Sarinbey köyündendir, bu köy ve bulunduğu vadideki köyler Kuyumcu aşiretindendir »

« Deli Boranın 1310 - 1892 tarihlerine doğru göçtüğü anlaşılmaktadır. Üç peşli entari giyerek, kendisine takılan isme uygun olarak. serseriyane dolaşan Deli Boranın, bir çok eski âşıkların yaptığı gibi Kerbelâya, Hacce gittiği, Irakı ve Suriyeyi dolaştığı söylenmektedir. »

— Devam edecek —

36 — Emir Ali oğlu (10)
37 — Erzen »
38 — Ermeni »
39 — Gedey »
40 — Gıdış »
41 — Güluş » (11)

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çorum tarihinde kadın elbiseleri

EŞREF Ertekin

IV

(49 - 50 inci sayıdan artan)

Tepe Altını

Gelinin başına olacak alınan bir fes'in tepesine uyacak gibi bir mukavva kesilip hazırlanır, değirmi şekilde kesilen ve hazırlanan bu mukavvanın üzerine bir kumaş parçası kaplanır, kumaşlı mukavvanın muhitinden itibaren bir kaç sıra yirmilik veya başka kıymette altınlar dizilir, bazıları ortaya yakın bir sıraya bir dizi inci dikerler, ortada kalan beşibirlik büyüklüğünde olan boşlukta, Yemliha yazılı bir gümüş veya altın tılısım veya sırma sarılı bir mıska dikilir.

Buna Tepelikte derler.

Alın Altını

Buna Alının altınıda derler. İki parmak enliliğinde bir bez üzerine dikilmiş, onluk veya beşlik altınlar Fes'in Alna gelen kıyısına dikilir- bunun üstüne düz kıvrak çeki çekilir, bunun üzerine Altın Elmas veya inciden yapılmış Top, Mıska iğne denilen süsler sokulur, İşte buna Alın Altını derler.

Gerdan Altını

Buna Gerdaniyede derler. İpek kaytan veya bir şerid'de biraz aralıklı olarak çeşitli altınlar dikilerek boyuna asılır. Bir gerdanlık gibidir. Altınların küçüklerinin kenarlara, büyüklerinin ise ortaya gelmesine dikkat edilir. Bazıları hepsini Mahmudiye Altınından yaparlar. Bazıları da hepsini küçük Altından yaparlar.

Hırtlak Altını

Hilâl şeklinde Altın paralarla yapılmış bir kadın süsüdür.

Muşambalı bir bez üzerine Hilal şeklinde kesilmiş bir kumaş dikilir.

tam bir ay şeklinde konu- bu-un üstüne yırmilik veya ...udiye Altını dikilir. Bu şe- ...hazırlanan süs gerdana asılır. ... gögüs üzerine gelecek yere, ...ra birkaç tane beşibiryerde ...mak adettir. Bu beşibir yerde- tam açık ve çıplak gögüse ...ıs halindedir. Bazan, Beşibir- ...leler, yerine Keramise Altın- ...da dikilir.

Alıç Altını

Buna Göbek Destesi'de derler. ...da Alın Altını gibi bez üzerine ...ılır. Biçimi, alın altından takı- ...ık kopçalı iki ucu tam göbek ...rinde birleşecek gibi yapılmıştır. Yapılışı şöyledir.

Dört ucu kopçalı olan, iki san- ... genişliğinde iki bez parçası ...rine yirmilik denilen Altınlar ...dilir,

Göbek üzerinde birleşen iki ...lan iki meme üzerinden geçme- ...e dikkat olunur.

Göbek Altını

Gerdan Altını gibi ipek kayta- ... dizilir, sekiz dizi halindedir. ...öbek üzerini kaplayacak şekilde ...kılır.

Bu diziler yapılırken kullanılan ...tınlar çeşitli de olabilir. Her aile- ...n servet derecesiyle mütenasip- ...r.

Pazvand

8 - 10 Santim uzunluğun'da, iki santim genişliğinde, boru gibi, yuvarlak gümüş bir süstür. Bunun içi boş olup bir ucu kapalı diğer ucu ise kapaklıdır. Burasının kapağı açılarak içine muska konulur. İki ucundan zincirle bogaza takılır. Borunun her tarafı kabartma işlerle işlenmiştir. Borunun alt tarafında altın takmak için ufacık halkalar vardır. Bu halkalara yirmilik altın takılır.

Koltopu

Buna Iğılığıl'da derler, bir çok çeşitleri vardır. Bilezik gibi kola takılır.

Askı Zinciri

Bunlarda, Maşallah, vardır. Hususî bir şekilde yapılmıştır. Maşallah yazılı gümüş ve üzeri altın yaldızlı, beşibirlik'ten büyük bir tılsım olup Alınaltını üzerine takılır.

Saç Altını

Eski zamanlarda saçlar örülür ve bunların uçlarına zencir veya kaytana bağlıyarak takılırdı. Örgü uçlarına takılan bu altınlara Saç-altını derlerdi.

Saçbağı

Püskülün üstünden takılır, buna Uç'ta derler. İpek kaytana dizilmiş, perpere ve şemseleri vardır.

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kemer

Bunun çeşitleri şunlardır.

1) Yılankavu 2) Âbâniyye 3) Taslı 4) Hasır, 5) Halka 6) Arpa-cıklı 7) Paftalı.

Bilezik

Bunun da şu çeşitleri vardır.

1) Altın Telkâri 2) Gümüş savatlı (Kaplamalı) 3) Paftalı.

Küpe

Bununda Çorum'da şu çeşitleri yaşamıştır.

1) Gül 2) Halka 3) Salkımlı 4) Badem 5) lira yarımı 6) lira çâreği 7)

Yüzük

Küpede saydığımız çeşitlerin aynı yüzük'te vardır. Ve zümrüt, Elmas Yakut, Cevahir Yeşim Seyrani, Cehennemtaşı, Hakık, Mercan, Kehrübar. İnci, Altın, Gümüş, gibi kıymetli maden ve taşlardan yapılır.

Cönklerden Derlemeler :

(MİRAÇ NAME'İ ŞAH HATAİ)

(Ele geçen bazı bektaşı nefesleri)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Geldi Cebrâil çağırdı yâ Muhammet Mustafa
hak seni mirace okur Davete kadir hudâ

Evvel emanet budurki birde rehber tutasın
Kadimi erkâne yetüp tarıkı müstekıma

Muhammet sükûte vardı yoktur şimdi bir aziz
Muhammet belin bağladı geldi anda cebrâil

İmdi senden el tutayım hak buyurdu Mustafa
İki gönül bir edüben yörüdiler dergâhe

Vardı dergâh kapusuna gördi bir Arslan yatur
Arslan anda hamle kıldı başa koptu bir fenâ

Buyurdu Ser kâinat korkma habibim deyu
Hatemin ağzına vergil Arslan ister nişane

Muhammet hatemin verdi Arslan anda oldu sakin
Muhammede yol verildi Arslan gitti nihane

Vardı hakkı tavaf etti evvel bunu söyledi
Ne yeğin şirin var imiş haylu cevretti bana

[51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Gördi bir biçare Devriş heman yutmak diledi
Ali bile ola idi dayana idi ol şaha

Ey benim sırrı devletim sana tabidir habibim
Eğilüp secde kıldı Hazreti emri Allaha

Kudretten bir savt geldi südü alma Baldan al
Muhammet destini saldı nuş etti azamatullahe

Süleyman anda hazır idi şeydullahin diledi
Bir üzüm danesin koydu selmanın keşgülüne

Doksanbin kelâm danıştı iki gönül dostuna
Tevhidin armagan verdi yer yüzünde insana

Ayak üzerine kalkiı ümmetini diledi
Cümleside secde kıldı, oldem emri Allaha

Muhammed de sürdü yüzün hakka teslim ettı özün
Selman getürdü bir üzüm Hasan Hüseyin ol şahe

Kudretten bir el geldi erdi ünü şerbet çaldı
Mnhammet hatemin gördi uğradı bir müşkil hale

Ol şerbetten biri içti cümlesi oldu hayran
Muminin müslüm uryan büryan girdiler hep sema'â

El çırpuben dediler Allah Allah hu Allah
(Muhammet) bile kalktı kırklar ile simaâ

Muhabbet galip oldu erkân yerini buldu
Muhammedi gönderdiler hatırlar oldu safa

Muhammet evine vardı Ali hakı tavaf kıldı
Hatemin önüne koydu dedi saddak murtaza

velisin ahirisin ey vilâyet sahibi
mleside sana bağlu dedi şahi evliya

(Şah Hatayım) Vakıf oldu çün bu sözü söyledi
Hak söze inandıramadı özü çürük ervaha

Derviş Hatayi

Gel gönül okuyalım ismi azam duasın
Lâfeta illa Ali la Seyf illa zülfikar
İlla billah issine ol yur gönüller pâsini
Lafeta illa Ali la Seyf illa zülfikar

Zülfükar, taç, düldül, geldi Ali destine
Alim aldı zülfükari gitti Küffar kastine
Hem yine yazılı idi zülfikarin üstüne
Lâfeta ilıa Ali la seyf illa zülfik r

Yusufu zindana saldı Yakubunu kıldı zar
Yusufa yine bu düâ idi zindan içre yâr
Yer ile gök hem bu düâ ile kılmıştır karar
Lâ feta illa Ali la seyf illa zülfikar

Alim geçti ol devin evvel bağına
Alim çekti ol Devi evvelce hicran Dağına
Bir Hurmanın çubuğiyle bendetti parmağına
Lâ feta illa Ali la seyf illa zülfikar

Baki deyil işbu dünya bivefadır bivefa
Eyyube verdi mihneti çok cevir ile cefa
Eyyup düayi okudu buldu derdine şifa
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ol münafıklar bu harfin manasına ermedi
Mansuru dâre Çektiler dediğinden dönmedi
Halilullah düa ile Nâr içinde yanmadı
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

On sekiz yıl Kaf Dağında cenk etti Hamza temam
Kırar idi Kâfiri vermezdi zerrece eman
Dün günü bu düayı okurudu her zeman
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Musâ hem ol tor dağında Hakka münâcaat eyledi
Ehli hak değildi Nümrut Münacatın neyledi
Evliyalar Enbiyalar bu kelâmi söyledi
Lâfeta illa Ali la seyf illâ zülfikar

Dünü günü çağırırlar ya Muhammet ya Ali
Muhammetle Ali idi iki cihan serveri
Her Gazâde bu düayı okur idi ol Ali
Lâfeta illa Ali la seyf illâ zülfikar

Herkimlerki okur ise daima bu düayı
Kalmayısar gönlünde zerrece bir gümani
Bu düa ile temamdır hem dini hem imani
Lâfeta illa Ali la seyf illa zülfikar

Süleymanın barmağında Bürhan idi bu düa
Hem gine her hükmünede ferman idi bu düa
Ahretede gereklü bir derman idi bu düa
Lâfbta illa Ali la seyf illa zülfikar

Çekilüp Miraçtan gelürken ol hatemül Enbiya
Hatemin ağzına attı dişledi ol murtaza
(Derviş Hatayının) virdi oldu şimdi bu düa
Lâfeta illa Ali la Seyf illa zülfikar

Nuksanî

Candan bir Kâmile hizmet eylesen
Salar aşk narine bişirir seni
Teslim olup her sözünü söylersen
Korkduğun bellerden aşırır seni

Yalancı kallaşa hizmet eyleme
Mutlak münafıktır ülfet eyleme
Üstüne harfile gelse söyleme
İblisten eşettir şaşırır seni

Dilde kuru ikrari muhabbet çoktur
Zerre hak nişanı kalbinde yoktur
Batının görmezsin sen deme haktır
Dar kapta kaynama daşırır seni

Zehir ilmi çoktur mahluka satar
İllerin bağında şakıyup öter
Bağına girmeden yakandan tutar
Pirin divanından düşürür seni

(Nuksaniyim) sakın uyma her câne
Bin can içre bir can yeter irfane
Kusuru senden bil atma yabâne
Nefsin bir ateştir Bişirir seni

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İrfanî

İbtidâ aşıka bade verende
Bu aşkın meyidir al iç kan derler
Bu aşk ile sevdâ indi serime
Anın için mahşerece yan derler

Sevdiğim sır ile olmuşam dindâr
Aşkın can evine serdi bir minder
Zelha ile Yusuf Davud İskender
Çekti bu sevdayı Süleyman derler

Ener ister isen aşıkı sadık
Her kişinin yari kendüne lâyık
Ara yerden eksik olmaz münâfık
Eksik deyil güle bir tiken derler

(İrfanî) gülmezse sende gülmezsin
Sevdâ ne olduğun sen hiç bilmezsin
Bin mânâ söylesem sen inanmazsın
Sana Türkmen deyil Terkiman derler

Not
Bu Şiirlerde hususi ellerde bulunan bir Cönkten derlenmiştir.

URLU DAĞI

Hey Urludağ, Urludağ!
Her tarafın nurlu dağ.
Dere, tepe, meşe, Çam;
Eteklerin bahçe bağ.

Semaların saf parlak;
Suların tatlı berrak.
Kıvrım kıvrım akıyor
Karşında kızılırmak.

Köylerin yıldız gibi,
Fidanların kız gibi
Abühayata benzer
Kaynakların buz gibi.

Yayladır başın senin,
Tükenmez aşın senin,
Hazineler saklıyor « / »
Toprağın taşın senin.

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Yaylanın sağı, solu
Altın başakla dolu.
Selam verip geçiyor
Çorum - Çerikli yolu.

Yemyeşil dik yamaçlar,
Türlü türlü agaçlar,
Fildişile daranmış
Sanırım sırma saçlar.

Oh, ne güzel durur sun;
Yareme em vurursun.
Sana balta vuranın
Parmakları kurusun,

Kartal en yüksek yerin;
Kış ayazdır yaz serin,
Seni; gezince Rahmi
Ah çekti derin derin,

Gezici Baş Öğretmen
R. R. Tankaya

«» Karadonaşa köyünde Simli kurşun madeni görülmüştür.*

Uyuz [Gale]

Halen memleketimizde sık görülen hastalıklardandır. Halk arasında Şekersizlikten husule geldiğine dair bir kanaat varsada amili sarceptes scabieux adlı bir parazittir. Hastalık hastalardan sağlamlara temasla geçer.

Parazitler el parmakları arası kolların ve bacakların iç yüzleri ve karın derisi gibi cildin daha ziyade ince oldugu bölgelerde yerleşerek en fazla geceleri olan kaşıntı yaparlar. Bu kaşınma neticesinde açılan sathı yaralardan giren cerahat mikropları uyuz yaralarını meydana getirirler. Bunlardan uyuz için karakteristik olan bir tanesi tenasül aleti üzerinde husule gelen Uyuz Şankırı (Chancre Scabieux) dir.

Hastalıktan korunmak hasta kimselerle teması yoketmek ve elleri temiz tutmakla mümkündür.

Hastalığın tedavisinde pek muhtelif formüller bulunmakla beraber ekserisinde kükürt bulunur. Sabunla iyice yıkandıktan sonra ilaç sürünülür ve çamaşır değiştirilir ve çamaşırlar iyice kaynatılır,

Dr. Nurettin Kutluk

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kızıl Irmak

Akıyorsun sular ellere doğru
Bir damlanız olup katışsam size
Bak ne kadar yanık Irmağın bağrı
Sendemi hasretsin yoksa denize

Kimi yerde çoşkun çoşkun çağlarsın
Kimi yerde için için ağlarsın
Bu halinle sen ruhumu dağlarsın
Ufuklar önünde geliyor dize.

Osmancık Ağs. 944
Dr. N. Kutluk

Son Bahar

Gene geldi son bahar, her taraf soldu işte
Yeşillikler sarardı renk tahvili bu mevsim;
Güle hasret bülbülde ölecek bu gidişte
Feryatla öter bülbül artar benim yeisim.

Her güzel şimdi solgun birer cansız Hayaldir
Bir yaprak çırpınıyor öleceğim ben diye,
Benzi uçuk yaprağa sordum ki bu ne haldir,
Ağladı, cevap verdi son baharın bekle diye.

Remzi Künüçen

Gönül

Ağla gönül ağla, baharın öldü
Her taraf şen iken, sen ıssız çölde,
Baharla açılan şen, çiçek soldu
Bak yalnız baharın enkazı elde.

Bülbül ötem dese, gülüde yoktur
Bu sahra pek uzun cefası çoktur;
İstersen sahrada yine de koştur
Beyhude tükenmez bu ıssız belde.

Remzi Künüçen

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Zafer

Zafer Türkün şanıdır, Türklüğün nişanıdır,
Zafere doğru koşan Türkün bu öz kanıdır.

Savaşta erlerimiz arslandır direr, birer,
Ordumuzun alnına yazılmış işte zafer.

Tarih bunu gösterir, Türk, adın duyan titrer
Türk savaşta galiptir, Türke verilmiş zafer.

Yurduna yan bakanı düşünmez, çiğner, ezer,
Türkün Harpte gayesi, yalnız zaferdir, zafer

Yurt uğruna Şehitlik erin son rütbesidir;
Bu ses benim değildir, bir şehidin sesidir,

Remzi Künüçen

Çorumda Söylenilen Atalar Sözü

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Baş tarafı (45) inci sayıda

(Ç)

Çıbık iken çıt hezen iken küt
Çektiğin virde bak
Girdiğin yurda bak
Çerçi başındakini çağırır
Çırpılmış Ahlat gibi
Çok söyleyen çok yanılır
Çalma kapını çalarlar kapını
Çatalkazık yere batmaz
Çalıyı tepesinden sürüyor
Çalarsın kesmez dürtersin geçemez
Çalar almaz
Çaya varmaktan çemrenme
Çabalayan gider çüte
Çirkefe taş atma üstüne sıçrar
Çirkin bürünür güzel görünür
Çok naz aşıkı osandırır
Çok medihten zem çıkar
Çok gezen çok bilir
Çok başlı çoğan kaynatmış
Çok gülen çok ağlar
Çok söyleme yüzsüz olur
Çok yüzverme arsız olur
Çakmaktaşının büyüğündende ateş çıkar küçüğündende
Çiğ yumurta soyulmaz
Çiftçi yağmur ister
Yolcularda kurak
Cümlesinin muradını veren hak
Çocuk dediğin düşe kalka büyür
Çocuğu işe sal arkası ile bile var
Çıkmadık canda ümit vardır
Çiğ yemedimki karnım ağrısın
Çingene Çingeneye çatmayınca kasnak kimin boğazına geçeceği belli olmaz
çay gider kumu kalır
Çivi çiviyi su sancıyı söker
Değirmenci un bulamaz yemeğe
Değirmene vardım derdimi yanmaga değirmen başladı çıçır dönmeğe
Düşman düşmana küçük taş atmaz
Dağ dağa kavuşmaz emma insan insana kavuşur

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Düğenini sürerim bokuna karışmam
Deli tavuk gibi dolaşıyor
Doğacak oğlan bo - . . . . dan belli olur
Demiri tavunda döverler
Deptim keçe sivrittim külah oldu
Dağ diye dangırdama dağın kulaği olur
Dananın altından bızağı arıyor
Dokuz kodak anası gelin bunun neresi
dokuz bebek ile mağaradamı kaldın
Dolu desti su almaz
Damarına göre kan almayı bilir
Dok ne bilir acın halinden
Dokuzdan biri insan
Dabanı güneşletti sakalı yıldıza dikti (1)
Doğru soyleyeni dokuz köyden kogarlar
Dağdaki gelirde bağdakini kovar
Delinin tahdadan davulu olmaz
Deliğine göre yama vurmalı
Delinin altında bir cık cık var emma bilmem ovacık bilmem kavacık
Deden yok dede paran yok şükret yezit olduguna
Düşenin dostu olmaz
Damla damla göl olur
Dirğene dayanmayan porsuk harmana gelmez
Dil yarası onulmaz
Dadanmış kudurmuştan beterdir

(1) öldü demekten kinayedir

Dert benimde tasa seninmi
Dert saklayanda kalır
Desti kıranda bir suyu getirende bir
Denniz yanarmı ihtimaldır yanar demişler
Denizi geçipte çayda boğulma
Deniz suyu gibi ne içiliyorsun ne geçiliyorsun
Dünyayı söbeltipte karnınamı sokacak
Dostluk kantar ile alışveriş mis kal ile
Dos dostun aybını yüzüne söyler
Düşenin dostu olmaz
Düş uykudan sonra belli olur
Dinliyene sivrisinek saz dinleyemeyene davul zurna az
Dipsiz kül k boş anbar doldur boşalt
Dağ başından duman eksik olmaz
Dünyada adam adama lâzım olur
Dünyada bu analar neler doğurur
Dil bir kulak iki bir söyle iki dinle
Dünya bir böğrek (1) yağlıdır yiyebilene aşk olsun
Dünya bir karadenizdir ne içilir nede geçilir
Dünyade her iş biter
Amma kösenin sakalı bitmez
Dediği dedik öttürdüğü düdük
Diri baş dirliğini görür
Dam direç üstünde durur
Dil gönlün kepçesidir
Dostun belası düşmandan beter olur

(1) Böprek

...ü ile getme yola başına gelir
...ü bela
...nize düşen usturaya sarılır
...t başa düşman ayaga bakar
...sizin hakkından imansız gelir
...mir ununu taput mıhıra tebdil-
...en Allah
...veyi yardan uçuran bir tutam
...tur
...venin yükünden onmadıkki Si...
...n onayım
...güşte yumruk aranmaz
...rsiz baş sokuda daş
...rt inledir aşk söyledir
...ostsuz düşmansız bir Allah
Dibi görünmiyen suya girilmez.
Devriş Devrişi tekkede Hacı ...cıyı Mekkede bulur.
Deliyi düğüne davet etmişlerde ...rk gün uyumuş.
Deve ile bulgur yeme üstüne ...şar.
Deve gibi arkaya sime
Deveci ile konuşan kapuyu bü...ük açar.
Deveye kalk oyna demişler ...am ile Çardak S . . . me demiş
Deveye binip yar altına sinme.
Denizdeki balığa bazarlık olmaz.
Durdu durduda turnayı gözün...en vurdu.
Deli ile Serkaş aklına geleni ...er.

Deveye purç lâzım ardınca boyunu uzata.
Deme kış yaz oku yaz
Dokunma Asıla haberi olmaz.
Dilden gelen elden gelse Dağı Dağ üstüne korlardı.
Dörttepe domuzu gibi dört tarafı dolaşma.
Dibi görünmiyen kaptan su içme
Dilim seni dileyim dilim dilim senden çektiğim hep acı zulum.
Dilden gelen elden gelse gedâlar kalmaz hep zengin olur.
Düşte görsen yoyulmuyacak iş olur.
Devenin önü Engürüye indi
Deptim gece sivrittim külah oldu.
Dur dedim durmadın kerhanada koy büzüğünü kaynasın tarhanada.
Dıgdısının dığdısı dış kapının düğdüsü.
Deliye yel verirler eline bel verirler.
Dam yanar Sıçancıklara kadrolur.
Davet hak varmayan akmak
Deynekle bir toy vurmuşlarda bu deynek toy vuruyor diye kırk yıl saklamışlar.
Düğün girmiyen ev olurda ölüm girmiyen ev olmaz.
Darlıkta dirlik olmaz.
Dokuz söz bir böğlük yerine geçer.
Divar eğildiği tarafa yıkılır.

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Temmuz Ayı Zarfında HAlkevi Çalışmaları

1 - Evimiz kütüphanesi her gün halka açık bulundurulmaktadır.

2 - Spor Şubesi odasında Ping-Pong oyununa mahsus masa bulunduğundan gençler bu oyunu oynamak suretile güzel vakit geçirmektedir.

3 - Musiki Şubesinde haftada iki gün muntazaman tedrisat yapılmakta ve gençler her gün şubede müzik çalışmalarına devam etmek suretile musiki tedrisatına önem verilmektedir.

4 - Temmuz içinde evimiz salonunda bir aile toplantısı yapılmıştır.

5 - 24-8-944 Tarihinde (Lozan) yıl dönümü evimiz salonunda parlak bir törenle kutlanmış, bu münasebetle günün önemini belirten heyecanlı söylevler verilmiş, unutulmaz tarihi hatıralar anılmış, büyüklerimize saygı ve tazim telgrafları çekilmiştir.

ÇORUM'A TÂBİ FİRUZ ve AKVİRAN KARYELERİ HALKININ SİPAHİLERİ MEHMEDDEN ŞİKÂYETLERİNE DAİR

(Bu vesikanın baş tarafı 49 - 50 nci sayfadadır.)

No. 380

üzerlerine bırakub badehu narh-ı cariden ziyade kırkar ellişer akçaların alup ve mahsul zamanında eda edeyim deyu cebren elli kuruşların alub badehu vermeyüb ve her bir käryeden her sene badihava namına otuzar kuruşların ve ev başına birer batman pekmezlerin aldugundan maada âhir toprakda ziraat edersiniz dayu her yıl on ikişer müd terekelerin alub ve karye-i mezbureden Hüseyin Koca nam kimesnenin otuz kuruş kıymetlu bir reis katırı ile yirmibeş kuruş kıymetlu bir reis atın alup bir akça vermeyup ve Hacı Ahmed nam kimesnenin dahi elli rıyal kıymetlu bir reis katırın cebren alub ve Hacı Bayram nam kimesneye dahi üçyüz değnek urub kırk kuruş kıymetli bir reis katırın alub zulm ve teaddi etmekle canib-i şer'ıdan mezbure mürasele gönderilüb şer'ı şerife davet olundukda müraseleleyi pâreleyüb bunun emsali tecavüzünün nihayeti olmadığın bildirüb hukm-ü humayunum rica eyledikleri arzeylediğ gün ecelden mezbur ihzar-ı şer' olunup ashab-ı hukukun şer'ile teveccüh eyliyen hakları bittemam alıverilüb tealül ve tereddüd eder ise orduy-ı humayunum mahalli memure varınca mezbur kaleye konulub hapsolmak emrim olmuşdur. Buyurdum ki vusul buldukda mezburu şer'ı şerife ihzar ve ashab-ı hukuk ile beraber edüb mukaddema bir defa şer'le görüleb fasl olmıyan hususların tamam hak va adl üzere teftiş ve tefahhus eyleyüb göresin. İlâm olunduğu gibi ise olbabda muktazaı şer'ı kavimle amil olub ashabı hukukun şer'ile teveccuh eyliyen hakların alub hukmedüb geru bikusur alıveresin Şöyle ki ashab-ı hukukun şer'le teveccuh eyliyen hakların ver-

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mekde tereddûd eder ise orduy-i humayunum mahalli memure varınca mezburu kaleye koyub habsedûb minba'd emri şerifime mugayir kimesneye iş ettirmiyesin

21. N. 1046. (1636). Mühimme deftari. 87. Sa. 61

No. 381

ÇHRUM SANCAĞI MÜTESELLİMİ OLAN MAHMUD'A HUKUM Kİ,

Yüzdepare kazasında vaki kankırı yanında [Ovacık nam] pazar köyünde Ahmet nam kimesneyi gürcü, İdris, arab nam köleleri ile kürd nam hizmetkârı yatur iken biraderi ile katl eyleyüb sekizyüz altun ve bin riyal kuruş ve iki samur kürk ve bir gümüş şem'dan ve iki kemer kılıç ve bir acem kılıcı ve iki sedef ve cevherdar tüfek ve dört at vesair bazı esbabın götürüb firar ederler iken Çorum canibine vardıklarında mezburları sen tutub miriye aid eşyayı merkumdan ahz ve kabz eylediğin ilâm olunmağın imdi başın sana gerek ise ol şeyleri ve kadıya verdüğün her ne ise cümlesini berveçhi tacil âsitane-i saadetime göndermek içün Sivas Defterdarına teslim eyleyüb temessük alûb ve atları ve katilleri dahi sicl ve hoccet olundukdan [sonra] Defterdar-ı mumaileyhe teslim eyliyasin ki mezburları katl eyledikleri mahalde şer'ile haklarından gelinmek babında ferman-ı âlişanım sadır olmuşdur. Buyuadum ki vusul buldukda sadır olan emrim üzere amel edüb dahi başın sana gerek ise asla teallül ve tereddüd etmeyüb kabz eyledüğün eşyayı ve kadıya verdüğün her ne ise cümlesin ve atları ve katilleri sicl ve hoccet olundukdan sonra Defterdar-ı mumaileyhe teslim eyleyüb ve teslim ettiğine temessük alub mezbur şakılerin mahallinde şer'le haklarından gelesin deyu müekked emir yazılmıştır.

15 Cemadiyelahir 1052 (1642) Mühimme defteri, 89. Sa. 22

No. 382

HOCA AHMET VE HOCA YUSUF VAKFINA DÂİR VESİKALAR.

No. 382

Evkafı mülhakadan Hüseyin âbat kazasına tabi Eskiyapar nam karyenin Vakıf Malikânesinin on sehimden altı sehmi der tasarrufu Hoca Ahmet Hoca Yusuf ber mucibi defteri Umur bey ve üç sehmi Hatayibin Âlim Hacı ve bir sehmi Mülki Piri Mehmet Deyu

Defteri Hâkanide Mükayyet olup Mezbur Mil-i Piri Mehmedin bir sehminin nısıf hissesine Mutasarrıf olan İsmailin elinde bulunan Atik beratının Tecdidi (1) Safer 1258

No. 383

BERATI ALİŞAN OLDURKİ

Nezareti Evkafı hümayunu mülukâneme mülhak Evkaftan Medinei Çorum Mahallâtından Emir Ahmet mahallesinde vaki Kırklar Medresesi demekle maruf medrese derununda vaki Cami'i Serifin İmamı olmadığından derdest olup takdim olunan vakfiyede münderiç vazife ile İmamet cihetinin tevcihine dair varit inha üzerine kaydi bil ihraç muamelei kalemiyesi ledeyil icra canibi mahkemei teftişi evkaftan olunan ilâm mucsbince Ashabı Hayrattan Damad zâde Ebu Bekir bin Feyzullahın Medinei Mezburede Uncular Sukunda bir bab ve moytaplar Sukunda bir bap ki ceman iki bap dükkânları vakfının derdest olup dekâkini mezkûreler ahere icar olunarak hasıl olan gallesi camiyi şerifi mezburda İmam olan kimesneye verile deyu Şart ve tayin eylediği musarrah ve ol vechile kayit ve ihticace lâyik olan bir kıta vakfiyesi bi ibareti ha evkaf muhasebesine kayitle sahibi yedinde ibka ve dukkâni mezkûrler Gallesine mutasarrıf olmak üzere Medinei mezburede Emir Ahmet mahallesinde vaki Ömer Cami'i Şerifinin İmamet cihetı erbabı ehliyetten Camii mezbur hatıbı işbu Rafi,i tevki'i Refi İşşani Hâkani Esseyyit Salih bin Ahmet Zide Salahahuya ber mucibi nızam binnefis bila kusur edâyi hizmet etmek ve terk ve tekâsül eder ise refinden ahare verilmek şartile bittevcih yedine berati Âlişanım ita olunmak babında canibi nazareti evkafı hümayunumdan ilam kılınmak ile mucibince bittercih berat ita olunmak fermanım olmuş bin ikiyüz seksen senesi şavvalının dokuzuncu günü tarihile verilen rüusü hümayunum mucebince bilkayt bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh ber mucibi vakfiyei mezbure dükkâni mezkûrlar gallesile imameti mezbureye şartı mezkûr üzere mutasarrıf ola şöyle bileler alameti şerifeme itimad kılalar tahri

(1) Bu berat Sureti Çorum Evkaf Dâiresi Sicil defterinin 38 No. da yazılıdır.

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ren Filyevmilâhdi ve işrin min Şehri Cemaziyel ûlâ li sene ihda ve semanin ve mieteyn ve elf 1281

Be Makami Kostantiniye

No. 384

DERİ DEVLET MAKİNE ARZI DÂİYİ KEMİNELERİDİRKİ

Nazareti Evkafı hümayunu mülukâneye mülhak evkaftan Anadoluda Ankara vilâyeti dahilinde kürsiyyi liva bulunan medinei yozgat Sancağına mülhak Çorum kazasınua vaki Emir Ahmet Medresesinin Müderrisine mahallei mezbur sakinlerinden Şerife Fatma Hatun Pinti Mehmedin Ayvalı Karyesi hissesile Çöplük hanı denmekle maruf han hissesi vakfı mahsulünden olmak üzere vazifei muayyene ile iki rubu hisse müderislik cihetine bin ikiyüz yetmiş dokuz senesi Şehri Rebiülâhirin on yedinci günü tarihile Müverrah bir kıt'a Berati Şerifi Âlişan ber vechi munasafa iştiraken Mutasarrıflar olan Kazai Mezburda Sağrıcı mahallesinin on yedinci hanesinin birinci nümrusunda mukayyet esseyyit Salih Efendi ibni Ahmed ile Mezbur Salih Efendinin karındaşı olup tahriri nüfustan mukaddem Mahmiyyei İslambolda Kirazlı Mescit Medresesinde Sakin Esseyyit Mustafa efendi ibnil mezbur Ahmet Efendiler nam Halifelerden Mezbur Esseyyit Mustafa Efendi Halife bu esnada bila velet vefat edüp ciheti merkumun nısıf hissesi mahlûl ve yeri hali ve hizmeti lâzıması muattal kalmakla mütevaffayı mezburun şeriki ve karındaşı işbu baisı arz feragati mezbure Esseyyit Salih Efendi Dâileri Kazai Mezbure Meclisinde Makud Huzuru şeri meâli Ukudda Halâlival merkum Evkaf Müdiri Fütüvvetlü Hasan Hayri Efendi tarafından vekili müsecceli şerisi hoca zâde Abdullah efendi ile heyeti meclisi idare hazıran oldukları helda ledeyil imtihan ehliyet ve istihkakı zahir ve müteveffayı numayan olmakla nısıf hissesi ciheti merkume nizamına tatbikan merkum esseyyit Mustafa Halifenin Mahlulundan vazifei Meşruhasile müştereki mezbur esseyyit Salih Efendi Halife Dâilerine Uhdesinde bulunan nısıf hissesine ilhakan tevcih ve yedine müceddeden bir kıta berati şerifi Âlişan Sadaka ve ihsan buyurulmak recasına bililtimas dürerbari madelet karara arz ve ilam olundu Baki Emrü Ferman Hazreti Men lehül emrindir Filyevmil hamis Min Cemaziyelahirli sene Sitte ve semanin ve mieteyn ve elf 1286

No. 385

EVKAFI CELÂLİYEDEN DAMAD ZÂDE VAKFI HAKKINDAKİ SENET AYNEN SİCİLLİ EVKAFA KAYT EDİLMİŞTİR.

Çorumda vaki Evkafı Şerifeden Hoca Ahmet Hoca Yusuf Vakfından Çoruma Mülhak Büket, ve Karabürçek, ve Anbarcı ve Ulu Köy, ve Aksungur, Karyelerinden ve Mecitözüne Mülhak Kürtler Köyü, ve Sarılık, ve İlköy, Kalemi Karye ve mezraalarından ba beratı âlişan alınmakta olan. Maşruta vakfından Çorum Mevlevi hanesinde itamı taam olunmak üzere zaviyesine umum hasılatından zaviyedarlığına bir hissesinin itası 11 şavval 1285 tarihli İstar buyrulub Mevleviyyeti mezkûre Meşihatine tayin buyrulduğum yedimde olan berati âlişani mucebince hasılatı mezkûrden rübû hisse vakfı mezkûr mütevellisi Damad zade Osman Efendi dahi terk eylediğinden ve tarafımdan kabul olunduğundan Zaviyedâri mezkûre ait rübû hissenin ahzile şartı vakıf mucebince sarfedilmek ve bu rübû hisseden ziyadesine alaka etmemek üzre işbu mukavele senedi mahzarı şuhudda bittemhir verildi 13 zilhicce 1292

Şeyhi Mevlevi
Mehmet İzzet

ŞAHİTLER

(Kürt Zade İmam Hacı Mehmet)
(Kalali Zade Esseyyit Halil Rüştü)
(Çöplü Zade Esseyyit Ali Rıza)
(Tütek Zaee Hüseyin Elvan)

No. 386

ÇORUM MEVLEVİ HANESİNE MEŞRUTA KURAİ MEVKUFE VE MEZÂRİ

Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf Vakfından olup mütevelli senedile dörtte bir hissesi Çorum mevlevihanesine,

Hassı hümayun dahilinde İbrahim Çayırı mezraası,

Mecitözünde Ebrim Gücek Nısfı, Büket Karyesinde köy yeri, Aksungur karyesinde nısıf,

Karabürçek karyesinde Rübû hisse,

İskilipte Anbarcı bedeli,

Mecitözünde Çorak kalemi denilen Çorak İlköy, Yakupaga Çiftliği, Sarılık karyesi, Kürtler mezaraası, Gökçepınar, Karagözoymağı,

Çorumda Eskiyapar bedeli Sülüs sahibile kırkta yirmidört hisse itibarile.

Amasya mevlevihanesine Meşruta kurayi mevkufe ve mezâri. Eymirikebir katyesi nısıf, Eymiri sağır karyesi nısıf, Akçakaya karyesi nısıf, Enbiyapınarı karyesi

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kırkdilim karyesi, Feyruz karyesi Şeyh deresinde Mezraa.

No. 387

Bin ikiyüz doksan üç senesi Şabanı şerifin onbirinci günü tahtıâli bahti Osmani üzre Cülusu hümeyunu meymenet Makruni mülâkânem vaki olup umumen tecdidi berat olunmak kaidei meriyyei saltanatı seniyyeden bulunmuş olduğuna binaen memaliki Şahânemde bulunan bilcümle hademei evkef ve saireye canibi hazinei evkafı hümayunumdan ita kılınmış olan beradati şerife kuyudiyle tatbik ve muamelatı aklamiyyei sairesi tetkik olunarak muciblerinçe ashabiyedlerine teçdiden berati alişânımın itası lüzumu sadır olan fermanı alişanım iktizasından görünmüş olmakla ilecill teçdit taktim kılınan beradati şa ifei mezkûreden evkafı mülhakadan Çorum kazasında vaki Ahmet Hoca vakfının berveçhi Maşruta Tevliyyeti bin ikiyüz yetmiş yedi senesi şabanının on üçüncü günü tarihile uhdesinde oldugu kayden tebeyyün eden evladı vakıftan işbu rafi'i tevki'i rafi işşani Hakani esseyyit Osman İbni Mehmet zide kadrihuya tecdiden bu berati hümayun verildi. Mumaileyh koma fissabık beher sene muhasebesini rü'yet eylemek üzere Mutasarrıf ola tahriren filyevmissabi aşer minşehri Cemaziyelahir sene Erbaa ve Salasemie ve elf 1304

No. 388

Evkafı mülhakaden Çorum kasabasında vaki mevlevihane zaviyesi bundan yüz sene mukaddem Fatma hatunun üzerine bina eylediği Medresenin yanında bulunan türbe ve iki bab oda ve havzu şamil olup buna mezkûr medrese müderisi ve mütevellisi tarafından vuku bulam müdahelenin meni hakkında Şeyhi Esbak Mustafa dede tarafından olunan istita üzerine mahalli mezkûrün zaviye olmak üzere başka ve müderris ve mütevelli tarafından vuku bulan iddiaye mebni Kazai mezbur meclisinden verilen mazbata mündereçatı işbu mahalli mezkûr medresenin dershanesi namile terki hakkında dahi başka olarak evamiri aliyye istar olunmuş ve zaviyyei mezkûreye bu kere Şeyh tayin olunan İzzet Dede dahi mezkûr zaviye mahallini iddiada israr edüp açıkta bırakılması tecviz olunamıyacağından ve mahalli mezkûrün beynelehali zaviye arsası namile müşteher olması cihetile mümkin ol-

duğu halde mahalli mezkûrün tamirile hasılatı mevlevihane olmak üzere terki ve olmadığı surette kasabai mezkûrenin Azap Ahmet mahallesinde Müftiye esbak Mâden' zade elhacı Mehmet Hilmi efendinin ihya eylediği ve elyevim dört bin kuruş sarfile tamir olunacağı taktirde Tekye şeklinde kabili sükna olacak iki bab oda ve bir bab semahane ve bir miktar havli ve mai lezizi müştemil mahallin bir Güna mutasarrıfı olmayup hali olduğundan mütevefiayı mumaileyhin mahdumları mehmedi Said ve Ahmedi münip ve mustafayı Lebib efendiler dahi mevlevi hane zaviyesi olmasına muvafakat eylediklerinden bahsile icabının icrası Yozgat meclisi idaresinden ba mazbata İş'ar olunması üzerine tetkikati kuyudi lazımaları icdel icra mezkûr mevlevihane zaviyesi vakfının yevmi bir akca vazife ile zaviyedarlığı mumaileyh İzzet dedenin vakıfai mezkûresi Ashabi Hayrattan Şerife Fatma Hatun ibni Ahmedin Emir Ahmet mahallesinde vaki medresesi vakfının tevliyyet ve vazifei muayyene ile müderrislik cihetleri dahi Seyyit mehmet Sadık bin İsmailin baberati âli elyevim uhdelerinde olduğu ve münaziunfiha olan zaviye mahallinden dolayı mukaddema vuku bulan deavi üzerine tarafeyn mahallince bilmuhakeme tanzim ve ita kılınan ilâm mucebince mezkûr zaviye mahlulünden zikrolunan zaviyeye terk ve müşteheren Zaviye olmak üzere istirdadı haklarında tevarihi malûme ile evamiri şerife istar ve ita kılındığı misillü mahalli mezkûrün zikrolunan medreseye terki için ikiyüz kırkdokuz tarihli te'kidi havi katiyyül mefad diğer emri şerife istar olduğu Cihed Kaleminden zikrolunan Çorum Kasabasında Ebrim gücek karyesile İbrahim Çayırı mezraasının malikâne hisseleri ve nefsi Çorumda Ahmet Hoca mahallesinde yedi bab büyut ile bağçe icaresinin nefsi Çorumda Kâin mevlevi hane zaviyesi vakfına terk ve tahsis kılındığı kayden mütebeyyen olup Fatma hatun medresesine ve Muhasasatına dair bir günâ kayt ve malûmat olmadığı defter hakani muhasebesinden yazılan der kenarlarla gösterilmiş ve tafsilatı mezkûreden müsteban olduğu üzre mezkûr zaviye mahalli için daima münazaa ve müaraza eksik olmadığı gibi mevlevihane zaviyesi olduğu iddia olunan mahallin mezkûr medresenin dershanesi oldu-

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

olduğuna dair tarafeynin mahallinde bilmüvacehe ledeyil terafu hükmü şri lahik olduğu üzere verilen ilam mucebince mezkûr Medresenin müderisi yedine mükaddem ve müahher katiyyül mefad evamiri şerife verilmiş olduğu cihetle mahalli mezkûrün Zaviye mahalli olmak üzere istirdadına imkan kalmamış olduğundan Andan sarfı nazarla bermucibi işar mahalli müteveffayı mumaileyh Hacı Mehmedi Hilmi Efendinin hayatında ihya edüp evladı tarafından mevlevi hane olmak üzere terk olunan iki bab oda ve bir Semahane ve bir miktar havli ve mai lezizi müştemil mahallin Mevlevihane Zaviyesi ittihazile zaviyedarlıgına mahsus olan sabıkızzikir Ebrim Gücek karyesile İbrahim Çayırı mezriasının – malikane hisselerinin ve nefsi Çorumda Ahmet Hoca mahallesinde yedi bab büyûyut ile Bağçenin ve Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf vakfından kadim zaviyeye maşruta idüğü beyan olunan taamiyenin dahi işbu mahalle tahsisi meclisi meşayihde dahi tensip olunmuş ve müsaadei şahanem olduğu halda defterhanei amiremde olan kaydi mahallinde tashihi zımnında divani hümayunum kaleminden bir kıt'a emri Âlişanımın ıstarile mucibince kaydi mahalli bittashih zeviye darlığı için mumaileyh İzzet Dede yedine tebdilen ve müceddeden berati Âlişanım ita olunmak üzre defterhanei amiremden cihat kalemine bir kıt'a ilmühaber itası lüzumi mahkemei teftişten yazılan ilam ile cihat idaresi derkenarında gösterildiği Evkafı hümayunum nezareti celilesinden ba takrir ifade olunmuş ve keyfiyet tarafı eşrefi şahanama arz ile ledeyil istizan olvechile icrası hususuna iradei seniyyei mülukânem müteallak ve şerefsüdur olmuş olmağın berminvali muharrer defter hanei hakanide olan kaydi mahalli ba kalemi tevki'i bittashih icmali hakanisi ita kılınmış olmağın keyfiyet malum olmak üzere cihat kalemine ita kılınan ilim ve haber mucebince ber mucibi işarı mahalli müteveffa Hacı Mehmedi Hilminin hayatında ih a edüp evladı tarafından Mevlevi hane zaviyesi ittihazile zaviyyei mezkûreye muhassas olan Ebrim Gücek karyesile İbrahim çayırı mezraasının malikâne hisselerinin ve nefsi Çorumda Ahmet Hoca mahallesinde yedi bab büyut ile bahçenin ve Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf vakfından ka-

51. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 52

Mahmut Selim GÜRSEL

52.SAYI İÇİNDEKİLER

BİNRNİCİ İNÖNÜ ZAFERİ

ÇORUM SOY ADLARI

BEŞİKTAŞ MÜŞÜRİ HASAN PAŞA

DİLEK

BEKTAŞİ NEFESLERİ

HACI AHMET VE HACI YUSUF

ÇORUMLU PİYESİ

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 52

1 ŞUBAT 1945

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 52 *Şubat 945* *Kuruluşu: Nisan 938*

Birinci İnönü Zaferi

Ortaokul Müdürü
ZİYA ATAMAN

30 Ekim 1918 de Mondros mütarekesi milletimizin şerefi üzerine siyah bulutlarının gölgesini salmıştı. Düşmanlar, sözüne güvendikleri politikacılarının ağzıyle; artık Türklerin mezar taşına «vehüvelbaki» yazılmıştır diye iddialı demeçler yapıyorlardı.

Anayurt, Anadolu, binlerce aziz şehitlerimizin mübarek kanile yıykanmış Türk Trakya dört yandan düşman çizmelerile çiğnenmeye başladı. İnsanlığın en temiz hasletlerini taşıyan Türkler, bu yurdun öz sahipleri, hayat hakkı olmayan zavallı yaratıklar gibi, hiç bir insanlık ve mes'uliyet kaygısı olmadan öldürülmeğe başlandı.

Hiç bir yüzde merhamet, hiç bir vicdanda sıyanet ışığı yoktu. Binlerce yıllık Türk tarihi, en kara günlerini yaşıyordu.

Kurtarıcılarla dolu Türk tarihi, en kara günün en büyük kurtarıcısını bekleyordu. Bu kahraman, bir güneş gibi 9 Mayıs 1919 da Samsun ufuklarından, Türk Milletinin ümitle parlayan, düşmanların hayret ve korku ile kamaşan gözlerine doğdu. Ve hemen o gün «Türkün aslâ ölmeyeceğini, yaşadığını, egemen olarak, ülküsünün ışığını saçarak ebediyyen yaşayacağını» dünyaya ilân etti.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

«Türk vatanına sokulmak isteyen her mütecaviz anayurdun harîminde boğulacaktır.» diye haykırdığı zaman, Türkün en ilâhî kudreti olan iymanından başka silahı yoktu. Bu gürleyiş, düşmanların hırs ve zulümle kararmış vicdanlarında henüz bir akis bulamamıştı. Yine vahşet yürüyor, zulüm alkışlanıyordu.

Mustafa Kemal ve onun vefalı ve değerli arkadaşı İsmet Paşa, Anavatan semasının mukaddes havasında bütün hiyanetlere ve tehditlere rağmen insan kudreti dışında bir gayretle çalıştılar, her zorluğu yendiler ve dünyaya 9 Ocak 1921 günü, Birinci İnönü Zaferile:

«Türk ölmez, egemenliğile, ülküsile o yaşıyor ve yaşayacaktır. Türk vatanına sokulmak isteyen her mütecaviz, Anayurdun harimi ismetinde boğulacaktır» hakikatini duyurdular.

Gözler, İstanbul padişah hükûmetinden Ankara Türk Hükûmetine çevirildi. 9-10 Ocak 1921 de, Birinci İnönü Zaferi, dünyaya Türk'ün gür ve kudretli sesini duyurdu. Mağlup Avrupa bu gürleyişi, bu kükremeyi hesaba katmak gerektiğini anladı.

O gün padişah uşağı hain Etem'lerin arkadan vurmak istemelerine rağmen, devrin en mükemmel silahlarile donanmış, sayıca kat kat üstün ordulara bir avuç kahramanla muzaffer olan İnönüler kahramanı, kılıncının parıltılarile ulusa ilk istiklâl hedefini gösterdi.

O gün kahramanlarına «ileri» emrini veren bu büyük komutan bu gün cehle, geriliğe karşı açtığı savaşta da sayısız «İnönüler» sağlıyor. İstikbal aydındır. Çünkü İnönülerin yaratıcısı başımızdadır.

Çorumda Soy Adları

— 2 —

Neş. ed. KÖSEOĞLU

42 — Hanoğlu
43 — Hakverdi oğlu
44 — Hasan Bayrakdar oğlu
45 — Hasan Kadı oğlu
46 — Hastaca oglu
47 — Hoçanlı »
48 — İçirek »
49 — İlikmen »
50 — Kanguradan oğlu
51 — Karakulak »

Köyde oturanları varsada, bunlar dedelerinin hayat ve eserlerinden bir şey bilmemektedirler. Cönklerde eserlerine pek az raslanmıştır. Halk arasında iyi bir ünü vardır. Yamadılı Sefil Ahmet bir deyişinde

Muhammet Ali'den alup satıyor,
Kuyumcu'da Boran'ın malı güzeldir.
demektedir.»

Bizde güzel bir parçasının sonunu buraya koyuyoruz.

Bu aşkın elinden sinem ezgündür,
Ceset candan, can cesetten bezgündür,
Deli Boran Haydar ile bozgundur,
Kim düşüp bulacak aralarını.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

52 — Karabayraktar oğlu
53 — Karamanlı »
54 — Karagöz »
55 — kavukcu »
56 — Karta »
57 — Kayiş »
58 — Kars Kadısı »
59 — Kara İsmail oğlu (12)
60 Kelahmet »
61 — Kerem »

(6) Bu, Zülkadir oğlu olarak kullanılırsa daha iyi anlaşılır. Bir zamanlar Adanada hüküm süren bu ailenin mühim bir kısmı bu havaliye gelmiş ve bir kısmı Bogaz köye bir kısmı da Çorum'a yerleşmişti. İşte bu sülâle bunlardan kalmıştır.

Elimizde bulunan 906-1500 tarihli bu sülâleden Emir Alaüddevle beyin vakfiyesinde birçok emlâk ve arazinin, Meraş' ta yaptırdığı imaret ile iki medrese ve camiye vakfetdiği anlaşılmaktadır.

(7) Onüçüncü asrın başlarında ve sonlarında Çorum'un Kuzeyinde hakim sülâle Şerfüddin Osman bey bin muhammed - üs - Sokuni dir. Bu sebeple deOsmancık adı verilmiştir. Çorumda ve güneyinde hakim sülâlemise Hüsamüddin Temür sulâlesi idi. O devirde bunun torunu Emir Osman idareyi tutuyordu. Birincinin soyu ekseriya Beyler Çelebi sülâlesi olarak alınmakta olduğuna göre bu sülâlenin daha fazla ikinciye ait olması hatırâ gelmektedir.

(8) Yukarda bazı münasebetlerle vakfiyesinden bahsettiğimiz Çöplü İbrahim beye bu soyun bağlı olması pek muhtemeldir. Vakfiye tarihi 756-1315 tir.

(9) Buna dair malumat 262 sayılı notta vardır.

(10) 1005-1568 tarihli mahkeme sicilierine göre Ali bey köyü vardır ki bü gün yoktur. O devirde burada oturanların bu sülâleye bağlı olması hatıra gelir, köy münderis olduktan sonra halkın Çoruma göç ederek orada yerleştiği anlaşılmaktadır.

62 — Kıbır oğlu
63 — Kirtik »
64 — Kırdı »
65 — Kızılçullu »
66 — Kümbül »
67 — Küpür » (13)
68 — Kürt »
69 — Keleş » (14)
70 — Kırat »
71 — Sabuncu » (15)

(11) Bunun Culuş oglu olması muhtemeldir. Halk arasında çok karişık olarak söylenmektedir. Eski vesikalarda Çorum civarında bulunan bir Culuş köyünden bahsedilmektedir.

848 - 1444 tarihli Beyler Çelebi bin Hacı Çelebi vakfiyesinde Culuş karyesinden şahit olarak Hasan Bin Doğan Arslan adında birisinin tanzim zamanında bulunduğu vakfiyedeki imzasından anlaşılmaktadır. Bundan sonraki vesikalarda bu kökün adına hiç tesadüf edilmemiştir. Buna nazaran bundan bir müddet sonra münkariz olduğu anlaşılıyor.

Bu sülâlenin herhalde bu köyden gelmiş olması pek muhtemeldir.

(12) Bu, meşhûr âlim Mustafa Vazıh efendi'nin babasıdır.

Mustafa Vazıh 1177 - 1763 te dogmuş ve 1247 - 1831 de ölmüştür. 1230-1814 den evel Amasya müftüsü idi. Bu tarihte Sunguriye medresesine müderris oldu. Kara İsmail efendi'nin diger oğlu Hafız Mehmet pederinin 1198-1783 te ölmesile yerine Sungur oğlu medresesine müderris olmuştur. Bu da 1330 - 1814 ta öldü.

Bu sülâle hakkında daha ziyade bilgi edinmek istiyenler İhsan Sabuncu oğlunun Çorumlu derpisinin 9 - 10 sayısında başlayan yazılarina baş vurmalıdırlar.

(13) Buda büyük bir sülâledir. Beyler Çelebi hamamını tamir ettirdiği için şimdi bu hamamın adına Küpürlü oglu hamamı derler.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

72 — Sarı oğlu
73 — Serçeli » (16)
74 — Sival »
75 — Sıraçlı » (17)
76 — Şebe » (18)
77 — Leklek » (19)
78 — Mavral »
79 — Martalak »
80 — Mer »
81 — Mırık »

(14) Bu kelime hakkında bilgi edinmek istiyenler 221 sayılı notta son Kapusuz adlı yazıya başvurmalıdırlar.

(15) Çorum'un oldukça büyük sülâlesinben birisidir. Fikir ve çalışma arkadaşım Çorum Noteri İhsan bu soya mensuptur. Çorum Halkevinin Dil Edebiyat Komitesi eski başkanı olan Sabuncuoğlu Mustafa Vazıh hakkında yazdığı yazılarda bir değer olduğunu göstermiştir.

(16) Serçe, eskiden bir köy adı idi, eski vesikalarda ve 1005 1596 tarihli Çorum mahkeme sicillerinde köy olarak adı geçmektedir. Çorum'a yakın olup İlemin yolu üzerindedir Bugün bir Hüyük halindedir. Yağmurlar tesiriyle selçuk ve Osmanlı devirlerine ait bol mikdarda Keramik çıkmaktadır.

(17) Bugün Sıraç bir mevki'dir. Eskiden köy idi. Elvan Çelebi köyüne yakındır. Eski vesikalarda adı geçmektedir.

(18) Çorum tarihinde bir tesiri olan soy değildir. 1275-1858 ve 1261-1845 tarihli bakâya defterlerine göre şebek oğlu çiftliği adlı bir yer vardır. Burasının köy kadar kalabalık olduğu anlaşılmaktadır. Burasının Şebekoğlu soyuna ait olduğu muhakkaktır. Yalnız zamanla Şebek sözü Şeb olmuş.

(19) Bu aşiret adıdır. Son zamanlara kadar gezici bir halde kalmıştır. 1267-1850 tarihli bakâya defterinde bundan başka daha dört aşiretin adı geçmektedir. Bunlar da şunlardır

82 — Musa Bayraktar oğlu
83 — Nadar »
84 — Oflaz »
85 — Oruç »
86 — Narlı » (20)
87 — Tahtakız »
88 — Takalak »
89 — Tavşan »
90 — Taybulla » (21)
91 — Ulukavak »
92 — Tangal »
93 — Yanar Ateş »
94 — Yancı »
95 — Yetişmiş »
96 — Uyuz » (22)

1 — Desteli 2 Kuyumcu 3 Arap 4 Çakalli 5 Gihanbeyli 6 Leklek

İşte bu soy, aşiretten olduğu için bu adi almıştır.

(20) Bu eski bir sülâledir. 1005-1596 tarihli Çorum mahkeme sicillerinde adına çok raslanmaktadır. Bu sicillin 190 ıncı sahifesinde şu isme raslanmıştır.

«Muhiddin halife Eşşehir bi Narlı zade» göstermektedir.

(21) Bu, Çorum'un en eski bir soyudur. Bunun aslı Tayboğa'dır. Zamanla Taybu olmuştur. Hatta çok eski 764-1362 tarihli Şücaüddin İlyas bin Taybu, vakfiyesinde de bu şekilde yazılıdır. Zamanla daha bir çok değişiklikler geçirildikten sonra bugün halk ağzında Taybullu olarak kalmıştır.

(22) Uyuz, eskiden bir köy halinde idi, buradan şehre veya başka köylere halk dağıldıktan sonra bu köy müngariz olmuştur. Bu köyden Çorum kasabasına gelenlere Uyuz oğlu demeleri pek muhtemeldir.

Bu Namda Elân bir göl vardır.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

97 —	*Vağıllı*	*oğlu*
98 —	*Varvarlı*	»
99 —	*Zelleci*	»
100 —	*Zıngı*	»
101 —	*Akkaş*	»
102 —	*Ağca*	»
103 —	*Kubad*	»
104 —	*Ispanak*	»
105 —	*Tırış*	»

Biyografi

Çorum büyüklerinden:

Beşiktaş Muhafızı Müşir

HACI HASAN PAŞA

Nazmı TOMBUŞ

Hacı Hasan Paşa Çorumun yetiştirdiği temiz yürekli Türk baba-yiğitleri örneklerinden biridir.

Nüfus kütüğündeki kayde göre 1247 hicret yılında Çorum'un Gülâbibey mahallesinde, Kayiş Köprüsü sokağındaki evde doğmuştur.(1)

Babası Kılıççı ustası Hacı Mustafa ağa, anası Keziban hatundur. Soyadları Moral oğludur, Babasının zanaatinden ötürü sonradan Kılıççı oğlu diye tanınmışlardır.

Küçük Hasan delikanlılık çağına kadar babasının yanında paslı, kara demirlerden; keskin. parlak kılıçlar yapmağı öğrenmişti. Bütün gün demir döverek çelikleşen gürbüz Hasan artık (Eskiekic) bağlarındaki (2) bağ işlerinde babasına yardım ediyor, boş zamanlarını avculukla geçiriyordu. Henüz çocuk denilecek yaşta bir koç yiğit olan avcu Hasan şimdi Ayazbey, Demir ağa, Hulûs bey gibi memleketin ünlü avcuları arasına katılmış bulunuyordu. 20 yaşına yaklaştığı sırada askerlikle İstanbula gitti.

Genç Hasan'ın bundan sonraki hayatı sayın üstad Ziya Şakir'in (yarım asır evvel bizi idare edenler) adlı eserinde lâyıkıyle aydınlatılmıştır. (3) Sözü sayın üstada bırakıyoruz:

(1) Bu ev şimdi Gülâbibey camii karşısındaki Hacı Hasan Paşanın en küçük kardeşi Osman ağa veresceleri elinde bulunan evin yerinde idi.

(2) Bu bağ şimdi Cerit oğullarına geçmiştir. İçerisindek köşk Hacı Hasan Paşanın ortancıl kardeşi Ömer Paşa tarafından sonradan yaptırılmıştır.

(3) Muallim Fuat Gücuyener. Anadolu Türk kitap deposu, İstanbul 1943 cilt: 2 sahife: 160

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

« Resmî unvanı (Beşiktaş Muhafızı) olan (Müşir Hacı Hasan Paşanın en mühim vazifesi, Çırağan Sarayında mahpus bulunan (Beşinci Sultan murad) ı muhafaza etmekti. Sultan Hamit devrinin en nüfuzlu şahşiyetlerinden biri olan bu zat hakkında söylenilen sözlere bakılırsa, Hasan Paşaya esatirî bir mevki vermek icap eder. O devirde ismi haşiyetle anılan ve hele Beşiktaş karakolunun önünden geçenlerin tüylerini ürpertecek kadar korkunç bir nam kazanmış olan Hasan Paşa, tetkike şayan bir şahsiyettir. Kendisi, (Çorum) lu idi. Okuması yazması yoktu. Müşir üniformasını taşıdığı zamanlarda bile arap harflerile (٨) ve (٧) rakamlarını fasılalı yazar ortalarına bir çizgi çekerek (Hasan) şeklinde imzasını atardı. Böyle olmakla beraber derin düşünceli, muhakemesi kuvvetli, zeki, söz söylediği insanlara karşı nafiz, iri ve mütenasip vücutlu bir adamdı.

Zaptiye neferliğinden yetiştiğine dair şayi olan rivayetler yalandır. Çorum'un bu Türk evlâdı, neferlikle askere girmiş, Sırp ve Karadağ muharebelerinde ve bilhassa eşkiya takibatında temayüz ederek kolağılığına kadar terfi etmiş bir askerdi. Sultan Aziz onun bir çok menkıbelerini duymuş ve hoşa gitmesi üzerine İstanbul'a getirtmiş. Beşiktaş civarını muhafazaya memur olan Zaptiye Taburunun kumandanlığını ona vermişti. Bu suretle tabur ağalığına (yani binbaşılığa) nail olan Hasan Ağa Sultan Aziz'i candan sever ve ona karşı derin bir sadakat ve muhabbet beslerdi. Efendisine hoş görünmek ve onu memnun etmek için gece gündüz sarayın etrafında dolaşır, sarayın etrafından münasebetsiz bir adam geçirmemeye çalışırdı.

Sultan Aziz karadan bir yere selâmlık edeceği zaman Hasan Ağa ata biner, evvela Dolmabahçe sarayının saltanat kapısından çıkar efendisini selamladıktan sonra, dört nala hayvanını sürer; kestirme yollardan geçer, muhtelif yerlerde karşısına çıkıp selâmlamak suretile hünkarın gözüne girerdi.

Sultan Azizi esen rüzgârlardan bile esirgiyecek kadar seven Hasan Paşanın zıddına giden yalnız bir şey vardı. O da (güzergâhı şahane) de durarak olur olmaz şeyler için arzuhal veren birtakım eş-

hastı. Belki bu suretle Padişaha bir suikast yapılacağını da hatırına getiren Hasan Ağa, bu gibi şüpheli eşhası şiddetle menetmişti.

Her selâmlık resminde bir çok arzuhallar takdim edildiğini görmiye alışmış olan Sultan Aziz, yavaş yavaş müracaatların azaldığını görünce merak etmiş, bunun sebebini sormuştu. Bunları Hasan Ağanın menettiğini haber alınca merakı artmış, ondan da sordurmuştu. Hasan Ağa, kemalı safiyetle buna cevap verdi:

— Sayei şahanede hükümet var. Yol üstünde durup ta efendimi taciz etmiye ne hacet?

Dedi. Fakat zeki adam, bu sûalden maksadın ne olduğunu da hissetmişti. Çünkü Sultan Aziz, mevkiine mağrur azemetli bir Padişahtı.

Her ne şekilde olursa olsun, kendisine vuku bulan bir müracaattan büyük bir haz duyardı. Bu suretle Padişahı, zevkinden mahrum etmenin bir hata olduğunu anlar anlamaz hemen bu hatasını tamire teşebbüs etti. El altından bazı erbabı hacet ve ihtiyacatı teşvik ederek yine arzuhaller verdirmeye devam ettirdi.

Bu şekilde miralaylığa kadar terfi eden Hasan Ağa, Rumelide harp sıkıştığı zaman İstanbulda kalmadı. Yine harp meydanlarına atladı. Bu harp meydanları ona Dolmabahçe sarayının muhafızlığından daha zevkli geliyor, Balkanların şahikasında Bulgar ve Sırp kuvvetlerine karşı yaptığı harplerde temayüz ediyordu. Çok geçmeden bir rütbe daha kazandı, artık Çorumlu Hasan Ağa, (Mirliva Hasan Paşa) unvanını aldı.

Hasan paşanın gençlik hayatı baştanbaşa bir destandır. Çorumda babası (Kılıççı Uzun Ali Ağa) nın [4] dükkânında gözünü açan ve kudretli bazuları sayesinde en sert demirleri bile keskin kılıç yapan genç Hasan, askerlik çağı geldiği zaman, bedel vermemiş, büyük bir arzu ile askere gitmişti. Tesadüfen o esnada Kırım muharebesi başlamıştı. (Serdar ekrem, Ömer Paşa) nın kumanda ettiği taburlardan birinde bulunan (nefer Hasan) bir gece ileri karakolda nöbet bekliyordu. Birdenbire önünde üç hayal belirdi. Hasan hiç tereddüt etmeden bunların üstüne atıldı. Demir dövmekten çelikleşen

(4) Nüfus kaydinde Hacı Mustafa olarak yazılmıştır.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

yumruklarile bunları yere yatırdı, belinden çıkardığı kuşağile, üçünü de birbirine bağladı. Nöbet değiştirmeye gelen çavuş, bunları görünce hayretle bağırdı:

— Bunlar kim?

Hasan, müsterihane cevap verdi:

— Onu, ben de bilmiyorum.

Bu üç kişi, yerden kaldırıldı. Karargâha götürüldü. Biri Rus kaymakamı, ikisi de papas elbisesini taşıyan bu adamlar isticvap edildi. Cephe gerisindeki büyük cephaneliği ateşlemiye memur üç fedai oldukları anlaşıldı. Bu adamlar cezalarını görmek için divanıharbe gönderilirken, Hasanın göksüne de bir (İftihar Madalyası) takılmıştı.

Bu mühim hizmetiyle kumandanlarının nazarı dikkatini celbeden Hasan, (Anapa) harbinde daha mühim bir yararlık göstermişti. O harpte, düşman ric'at ediyordu.

Fakat, çetin bir yere yerleştirilmiş olan bir düşman bataryası mütemadiyen ateş ediyor ve takip kuvvetlerine birçok telefat verdiriyordu. Hasan, yavaş, yavaş sürüne sürüne yalçın kayaları tırmandı. O bataryanın yanına kadar vardı. Birdenbire batarya kumandanının karşısına dikilerek süngüsünü kumandanın göksüne dayadı... Kumandanın bir süngü darbesile devrildiğini gören batarya efradı büyük bir baskına uğradıklarını zannederek topları bıraktılar perişan bir surette kaçtılar. O esnada İngiliz ateşemiliteri, o civarda bulunuyor ve dürbünle bu Türk neferinin muvaffakiyetini seyrediyordu.

Hasanın bataryayı zaptettiğini görür görmez, derhal kumandana bir takdir mektubu yazdı. Bu cesur neferin taltif edilmesi lâzım geldiğini hatırlattı. Bu zafer (nefer Hasan) a bir rütbe kazandırdı. Şimdi o, artık (Çorumlu Hasan) değil (Hasan onbaşı) diye çağırılmaya başlandı.

Hasan onbaşı, artık arkadaşlarının yanında temayüz etmişti. Harplerde onun gösterdiği yararlık dilden dile geziyor, İstanbula kadar aksediyordu. Bütün bunları Serasker de duymuştu. Harp bitip te alayı İstanbula geldiği zaman Serasker onu görmek istedi ve maiyetine alarak (makamı Seraskeri çavuşluğu) na tayin etti.

Çorumlu Hasan çavuş, ayni zamanda çok dindardı, Seraskere müracaat etti ve (farz olan Hac) cı eda etmek üzere izin istedi. Hasan çavuşun bu arzusu kabul edildi. Kendisine izin verildi.[5] Hacca gitti. Avdet ederken onun bindiği vapur, (Şap denizin) de birden bire durdu. Vapur, şapa oturmuştu Vapurun kaburgalarına saplanan şapı kesmek ve orada açılan deliği örtmek icabediyordu.

Hasan çavuş, bu hususta büyük bir gayret gösterdi. Yalnız kaptanların değil, yüzlerce hacının da minnet ve şükranlarını kazandı. Hattâ, iş bukadarla da kalmadı. İstanbula dönen hacılar tarafından (Sultan Mecid)e bir arzuhal verildi. Hasan çavuşun fedakarlığı hikâye edilerek mükâfat görmesi istirham edildi. Sultan Mecit,Hasan çavuşun mülâzımısaniliğe terfii ile Serasker yaverliğinde istihdamını irade etti.

Mülâzım Hasan ağa, bu kadar ikbali kendisi için kâfi görüyor, artık bir köşeye çekilmek istiyordu. Bunun için askerlikten istifa etti, Çoruma çekildi. Ora da aile işleriyle meşgul olarak münzevi bir hayat geçirdi.

Aradan iki sene kadar bir zaman geçmişti. Bu esnada Zaptiye Nezaretine(Pepe Mehmet Paşa) gelmişti. İstanbul civarını eşkiya sarmış, bilhassa, Bursa ve Balıkesir havalisini dolaşmak, imkansız bir hâl almıştı. Mehmet Paşa, zaptiye taburlarına muktedir ve cesur kumandanlar arıyor, bu şekaveti biran evvel bastırmıya çalıyordu. Serasker Rıza Paşa ona, (Çorumlu mülâzım Hasan ağa) yı hatırlattı O sırada Hasan ağa, İstanbula gelmişti. Kendisini derhal çağırdılar. [6]

(5) Hasan Çavuş bu sıralarda Serasker Rıza Paşanın dairesi mensuplarından bir çerkes kızı ile evlenmiştir. Sonradan (Hacı Hanım) adıyla anılan eşinin asıl ismini bilmiyoruz. Hasan Çavuş Rıza Paşanın harem dairesinden hicaza gidenlere muhafızolarak refakat etmiş, eşini de beraber götürmüştür.

(6) Hasan ağa 1276-1277 hicret yılında eşi Hacı Hanım ile Çorumda babasının yanında bulunuyordu. Kızı Şefika hanım bu esnada doğmuştur.

(Hacı Hanım) Kaynanası Keziban hatunla bir türlü geçinememiş. Hasan ağa ise o vaktin geleneklerine uyarak anası tarafını iltizam etmiş olduğundan Hacı Hanım Tombuş oğlu Hacı Mehmet ağanın eşi çerkes Hatiyce hanımın yanına çekilmiştir. Hacı Mahmut ağanın oğlu Sıddık bey ile Şefika hanım bu sırada evlenmişlerdir. Şu durumun Rıza Paşaya bildirilmesi üzerine Paşa evelâ Hacı hanımı sonrada Hacı Hasan ağayı İstanbula celbetmiştir.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Balıkesir zaptiye taburu) na (Bölük ağalığı) ile yolladılar. Hasan ağa, az zaman zarfında büyük muvaffakiyetler gösterdi. Buna binaen rütbesi (tabur ağalığı) na terfi edildi. Bu taltıf, Hasan ağanın gayretini artırdı. Bütün o havaliyi titreten ve haraca kesen eşkiya üzerine bütün kuvvetile yüklenmiye başladı. O esnada sahte buyrultu düzen Yusuf Kâmil Paşa isminde bir adam; (Çamaşır ağası Raşit) silâhşorluktan tard olunan İsmail, eski serasker çavuşlarından Ömer, Bekir, Osman ve yerli çerkeslerden Canbolat ve Mırza bey gibi birtakım adamları toplamış, âdeta isyan etmiş bir vaziyette idi. Bunlar halkı açıktan açığa soyuyor ve yapmadık zülmü bırakmıyorlardı. Hasan ağa, taburunun başına geçti. Bunlarla müteaddit yerlerde müsademelere girişti. Nihayet Bursa civarında, bağlar arasında bu asi çeteyi abluka etti. Neticede, müsademe esnasında bazılarını öldürdü, bazılarını yaraladı. Diri olarak tutulanları da İstanbula yolladı.

Ayni zamanda, yine o civarda her gün kanlı bir hadise yaratan Acem Ali, Taşkafa İbrahim ile Gök Osman ve refiki Ali isimdeki şakileri de ortadan kaldırdı; bu muvaffakiyetleri esnasında hazin bir vak'a oldu. Bir gün müsademeden sonra eşkiyadan biri yaralanmış ve yaralı olarak kaçmıştı. Kan izlerini takip eden Hasan ağa, yalçın kayalar arasında bir mağara buldu. Mağaranın kapısından içeriye girerek içini aramıya başladı Birden bire mağaranın bir kovuğunda taşlar arasına hapsolunmuş güzel bir kızla karşılaştı. Senelerden beri eşkıyanın elinde esir olan bu kızcağızı kurtardı. Uzun seneler elem ve istirap içinde gözyaşı döken ebeveynine teslim ederek pek çok dua aldı.

Hasan Ağanın bütün bu muvaffakıyetleri ve bahusus bu kız meselesi İstanbula kadar aksetmiş, (Sultan Aziz) in kulağına gitmişti. Hünkâr, derhal Hasan Ağayı İstanbula getirtti. Beşinci rütbeden nişanile taltif eyledikden sonra (Beşiktaş zabıtasına memur) etti.. Bu memuriyet, Hasan Ağanın da hoşuna gitmişti Esasen Sultan Azize karşı büyük bir muhabbeti vardı. Şimdi onun muhitinde bulunmayı, her hizmetile ona yaranmayı bir şeref addediyor, bunun için de var kuvvetini sarfediyordu.

Aynı zamanda Hasan Ağadan Sultan Aziz de memnundu. Onun sadakat ve merbutiyetini anlıyor, selâmlıklarda ve gidiş alaylarında bu sadık muhafızına karşı daima bir muhabbet gözile bakıyordu. Buna binaen ona az zaman zarfında (Alay Beyi) liği de vermiş, artık Hasan Ağanın unvanı (Hasan Bey) lige tebeddül etmişti.

Bu esnada, ortalık kalp paralarla dolmuştu. Zaptiye nezareti uğraşıyor, kalpazanları bir türlü bulamıyordu Nihayet günün birinde (Yeniköy) ün hücra bir köşesinde bir Rum evini Hasan Bey birdenbire bastı. Kalpazanları iş başında yakaladı. Bu muvaffakıyetle beraber, bir de (Mirliva) lık rütbesi kazandı.

İşte bu suretle mevki kazanan Hasan Paşa, Sultan Azizin hal' ine kadar Beşiktaşta kaldı. Hal' esnasında, büyük bir kuvvetle Beşiktaş karakolunu ihata etmişler ve onun bir hareket göstermesine meydan vermemişlerdi. Hal'ı müteakip, memuriyetini derhal (Fatih zabıta memurluğu) na tebdil ettiler.

Sultan Azizin hal'ı ve biraz sonra da esrarengiz bir surette vefatı, Hasan Paşaya dağıderun olmuştu.

O kadar sevdiği efendisinin bu suretle ufulüne gözyaşı döküyor ve sebep olanlara, alenen lânet ediyordu... (93 harbi) açılır açılmaz, İstanbulda durmadı. Cepheye gitmek,içinin ateşlerini harp meydanlarında düşman kanlarile söndürmek istedi... (Ali Saip Paşa fırkası) nın (birinci liva) sına kumanda ederek (Zibofçe) de mühim bir zafer kazandı.

Bu hizmetine mükâfaten, üçüncü rütbeden Osmani nişanı aldı. Biraz sonra da (Aleksnaç) a hücum eden kuvvetlerin en ön safında bulundu ve maiyetindeki taburlarla kaleye en evvel o dahil oldu.

Bu sırada İstanbuldan telgrafla bir emir geldi. Hasan Paşa, maiyetindeki askerle, Kafkas cephesine geçecek ve (Ardahan kumandanı, kasap Hüseyin Hayri Paşa) ya iltihak edecekti. Hasan Paşa, derhal bu emir mucibince hareket etti. O cephede de faik düşman kuvvetlerile göğüs göğüse geldi. Fakat bu esnada başına bir kurşun isabet etti. Ölüm derecesinde olduğu halde (Gümüşhane) ye getirildi ve orada iki ay tedavi edildi.

Hasan Paşanın mecruh olduğu bu harp, hezimetle hitam bul-

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

muştu. Buna binaen kumandanlar İstanbula celbedilerek (Divanıharp) te muhakeme olunuyordu. Bu meyanda, Hasan Paşa da İstanbula getirildi ve Divanıharbe verildi. Lâkin Paşa, vazifesini tamamen yaptığını ispat ederek beraet etti.

Sultan Hamit, Hasan Paşanın İstanbula geldiğini haber almış, onun Sultan Azizine karşı olan sadakatini hatırlamıştı. Sultan Azizin felaketine sebep olanların aynı şekilde kendisine de bir fenalık yapmak ihtimallerden korktuğu için, Hasan Paşayı bunlara karşı kullanabileceğini nazarı dikkate aldı. Divanıharpte beraat eder etmez derhal Hasan Paşayı saraya çağırttı. Bilvasıta iltifat etti. Eski vazifesi olan (Beşiktaş Zabıta Memurluğu) nu tekrar paşaya verdi.

Bu esnada, Hasan Paşa henüz rahatsızdı. Vazifesini bile tam mânasile ifa edecek bir halde değildi. Arasıra çıkıp karakolları dolaşıyor, ekseriya da Çırağan Sarayı civarındaki kahvede oturarak eski ahbaplarile, eski efendisinin hatıralarını ihya ediyordu.

1294 senesi mayıs ayının sıcak bir günü idi.

Yine böylece oturup dertleşirlerken birdenbire Çırağan sarayı tarafından bir gürültü koptu. Birçok kadın çığlıkları, kalabalık erkek seslerine karışıyor, korkunç bir uğultu halinde sarayın yüksek duvarlarından taşıyordu.. Hasan Paşa, derhal yerinden fırladı.

— Eyvah.. Ameleler saraya hücum etti.

Diye bağırdı. Saray kapısına doğru koşmuya başladı.. Filhakika o sırada Çırağan sarayının yanındaki dairede mühim tamirat yapılıyor, birçok amele çalışıyordu. Hasan Paşa, bu amelenin saraya hücum etdiğini zannetmiş ve bunların önüne geçmek için saraya doğru şitap eylemişti.. Sarayın kapısına geldiği zaman, emektar kapıcılardan (Zeybek Mehmet) denilen adam kapıda duruyor, elindeki değneğe dayanarak, büyük bir hayret ve korku içinde, saraydan gelen sesleri dinliyordu.

Hasan Paşa sordu:

— Sarayda ne oluyor, Zeybek?..

— Bir hengâme var amma, ne olduğunu bilmiyorum paşam...

Paşa duracak halde değildi.

- Sonu var -

Çorumlu Dergisi : Sayı 52 Beşiktaş Muhafızı Müşir Hacı Hasan Paşa

DİLEK

Macide Ataman

Tarih: İnsanlığın başından geçenleri yazar; İnsanlık kadar eskidir. Tarihimiz ise, dünyanın en eski ulusu olan Türkün başından geçenleri belirtmesi bakımından tarihlerin en yaşlısı, eğemenlik tacını bütün tarih boyunca başında şerefle taşımış bir ulusun tarihi olmasile tarihlerin en şereflisidir. Fakat acı ile söyleyelim, ne yazık ki bu şeref dolu ciltleri biz kendi elimizle bir tarafa atıvermiş, adeta unutulmasına, bilinmemesine emek harcamışız. Bu ciltleri yaratan kahramanların öz evlatları tarafından tanınmamasını istemişiz. Neden?....

Yakın geçmişe dönelim; orta yaşlılarımızın okullarda öğrenci olarak okudukları çağa. İşte okutulan Osmanlı tarihleri. Bu kitaplarda tarih Kayihan oğullarından Süleyman Şah'ın Diclede boğulmasile başliyor. Bu ölüm, göç etmekte olan kabileyi üç kola bölüyor: Birinci kol, göçten vazgeçip geri dönüyor. İkinci kol Anadolunun güney doğusuna yöneliyor. Dört yüz çadırdan ibaret olan üçüncü kol ise Ertuğrul Beyin önderliği ile batıya yürüyor. Selçuklulara sınır bekçiliği yapmağa başlıyor. Ertuğrul beyin yerine geçen oğlu Osman bey bağınsızlığını ilân ederek bir devlet kuruyor ve adını bu devlete bağışlıyarak Osmanlı devletinin tarih sahnesine çıkarıyor, ve bundan sonra Osmanlı tarihi biraz da kozmopolitleşerek düşe kalka asrımıza doğru geliyor. Başlangıcı karanlık, çağları yavan olan bu tarih dersanelerde baş belası bir ders olarak öğrencileri hırpalar dururdu.

Osmanlı terihini şerefli Türk tarihine bağlamaktan neden çekindiler?,...

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Şurada burada devlet kurmuş, yurtlarını yüzyıllarca şerefle korumuş tarihlerde ün almış nice Türk devletleri de ayni yanlışa saplanmaktan kendilerini kurtaramamışlardır, İşte: Selçuklular Gazneliler, Harzemliler, Tulunlular, Akşitler.... Onlar da tarihlerini Türk tarihine bağlıyacakları yerde Selçuk'tan, Sevük Tekin'den Tulun'dan başlamışlardır. Bunlara bakarak üzülüyoruz, ve diyebiliriz ki dünyada yaşamış ve yaşıyan uluslar arasında bizim kadar tarihine kayıtsız kalmış bir ulus daha gösterilemez. Geçmişlerinde şerefli öğünceklerı olmıyan uluslar bile şu ve bu olayı benimsiyerek, bu olayları süsliyerek, bunlara asılsız kahramanlar yaratarak, bu kahramanlara defne dalları giydirerek kendilerine bir tarih yaratmıya savaşirken bütün dünya uluslarının özendiği şeref dolu bir tarihe sahip Türkler tarihlerine arkalarını neden çevirmişlerdi?.

Koyunlular, Tukyolar, Uygurlar, Karluklar, Kanıklılar, Türkeşler, Hazarlar, Kıpçaklar gibi harplerle her devirde bin şanlı geçmiş yaratan büyük ulusun evlâtları değilmiyiz. Damarlarımızda aynı kan akıyor, tarihçiler tarihimizi unutturmağa savaştılar fakat o kanı damarlarımızda bulduramadılar. Tarih boyunca biri birinden üstün kahramanlar yaratan o kan, bu gün eskilerinden daha kudretli kahramanlar yaratmadı mı?

Cumhuriyet Türkiyesi tarihe gerekli önemi verdi, tarih kurumumuz çalışıyor, bilginlerimiz incelemeler yapıyor, Tarih kongreleri, ortaya bir çok hakikatleri döküyor. Cumhuriyetimize minnet ve şükranlar.

Ne garip ve ne açıklı bir olaydır ki, Osmanlı Devletinde dünün tarihçileri üçüncü Murat'ın bilmem kaç karısından doğma yüz şu kadar çocuğunun adlarını kaydederken, batı uluslarının büyük tarihcileri Türk Tarihinin karanlıklarına dalmağa ve bu karanlıklar içinde yatıkları meşalelerle dünyayı aydınlatmaya savaşıyorlardı Dünyanın en büyük devleti diye Romayı alkışlayanlar, Asyanın geniş ülkelerinde Romadan daha büyük imparatorluklar kurmuş, dünya tarihinde devrimler yaratmış, yasalariyle uluslara nizam vermiş hakanların yaşadıklarını öğrenerek bu meçhuller âleminin gölgelerini dagıtmanın zevkini tattılar.

Dünyanın en eski ulusu olarak kendilerini tanıtmak isteyen Çinliler, ilk hükûmdarlarının Türklerle çapışmak zorunda kaldıklarını öğünçle söylerlerken, türklerin daha eski olduğunu itiraf ettiklerinin farkında olmayışları ne tuhaf Batı tarihçilerinden DÖGİNYİ Çin kaynaklarını iyice inceledikten sonra Çinin ilk imparatorluk hanedanı olan HİYA hanedanını kuran YU'nın Türk hakanlarından DİPBÂKUY han olduğunu meydana çıkarmıştır. Çinin ilk hanedanı, İsanın doğumundan önce 2205-1766 yıllarında Çin tahtında bulunmuştur. Halbuki İsanın doğumundan 3-4 bin yıl önceleri esaslı devletler kurmuş olan Türklerin mevcudiyeti bu günkü kazıların ortaya koyduğu tarihi hakikatlerdendir.

Batı bilginleri Türk tarihinin karanlık düğümlerini çözebilmek için büyük emekler verdiler. Orta Asyaya ilmî heyetler gönderdiler, yer yer kazılar yaptırdılar, Çin, Yunan, İran, Bizans, Arap.... Kaynaklarını incelediler ve bu suretle tarih ilmine büyük hizmetleri dokunuyor ve tarihimiz aydınlanıyor. Türklük etrafında saygı artıyor, inançlar değişiyor.

Batıda kütüphaneler Türk tarihi ile değerli eserler kzandı. İlim uğrunda yorulmak bilmeden çalışan bu insanlık büyüklerini saygı ile selâmlarken bu değerli bilginlerin kaleme aldıkları seyahatnameleri ve incelemeleri Türk diline çevrilmiş bulaçağımız günün yakın olmasını temenni ediyoruz. Bu değerli eserler bizi başka bir dile boyun eğmeden kurtaracak, tarihizle daha yakından karşılaşmamızı temin edecektir. Bu mutlu günü diliyoruz ve bekliyoruz.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler:

(Bektâşi Nefes Ve Şiirlerinden)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Şah hatayi)

Yürü bire özü çürük fili zağal (1)
Hakdan duldalanma gizli yer olmaz
Yazık sana yazık yiyip içersin
Bu yeyip içtiğin sende sır olmaz

Hak için insane suret satarsın
Nefsine uyarda gönül katarsın
Elinden geldikçe atar tutarsın
Nefse uyan bu meydanda er olmaz

İşin benlik dâim övünerek söylemek
Nefsine uyarda çekersin emek
Bumudur hakiçin hizmet eylemek
Birlik olmayınca iki beş olmaz

Karadır kalbinde çürüktür özün
Ahdine vefâ yok yalandır sözün
Er hak divanında karadır yüzün
Yalan hak katında muteber olmaz

(Şah Hatayım) Şahı severim gerçek
Yalançı yar olmaz var andan el çek
Bir Sofunun kavli yalan olcak
Fili ittir hakıkatta bir olmaz

(1) Zeğal Arapça Geçi yavrusu demektir.

(Hatai)

Sofuluk aleminden kim geridir
Cehennem köşesi anın yeridir

Malı başı bu yola koymayanlar
Sofu deme sen ana serseridir

Onlar kim bu tarıkı oldu inkâr
Havariçtir gaza kılın yeridir

Cihâne halisi muhlis gelenler
Onlar iki cihanın serveridir

Veli kim ismile Şah İsmaildir
(Hataidir) alinin çakiridir

(Seher aptal)

Virdi zebanim zikri hüdadır
Sanma bu canım mürği hoş elhan
Nati nebidir methi alidir
Şahi velidir canile canan

Ol nebiyyi pak hak dedi levlâk
Aşkına anın çarh. eder eflek
Lahmike lahmi demike demi
Dedi aliye şefi'i insan

Şahi Muzaffer hocai Kamber
Haşir gününde sâkıi kevser
Şahi vilâyet nuru hidâety
Keşfi keramet hücceti bürhan

Şahi şeriat sırrı tarikat
Oldur imami ehli hakikat
Şahidi meşhut abidi mabut
Cümleye maksut serveri merdân

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Hayderi safder şebberi şebber
Zeynel abâdır Bekiri Cafer
Kâmili alim amili kaim
Musâi Kâzim şâhi hurasan

Şahi cihandır ayni ayandır
İlmü ladündür gevheri kândır
Ol şah takıden şahi nakıdir
Askeridendir mehdiyi devran

Seyyit Gazi merdil hicazi
Hazreti hakka çekti niyâzi
Katili küffar Hayderi kerrar
Oldu bu halka rahmeti rahman

Ey (Seher aptal) cümle bu ahval
Ede hidâyet keşfola her can
Çekme melâlet ire selâmet
Kıldı inayet hazreti sultan

(İsyani)

Yine havalandı şu deli göñül
Durmaz imamların yolun gözedir
Fikri hayaline düştü bu gönül
Yine eski hallerini gözedir

Nasıp etsen merkadine yüz sürsem
Tecelli eyleyüp divane dursam
Özüm fark eyleyüp kusurüm bilsem
Tarıkı müstekim yolun gözedir

Ru beru göreydim huri sıfati
Mihman edineydim onuri zâti
Terk etmişem putu lâti menâti
Daima kaçmâya yolun gözedir

Sen giriftar ettin bir ahti bende
Leylı nehar kadim duram ol pende
Ruzi ezelde aşkın bu tende
Ruzi mah üzre halin gözedir

Ey (isyani) günahim güçtür bilirim
Cümle günâhımı hedâye alırım
Yolunda bay deyil gedâ olurum
Herdem şefaatın yolun gözedir

(Düai Yemini)

Hudâyâ Mustafa hakkı bağışla
Ali yel murtaza hakkı bağışla

Hatice Fatıma Hasan Hüseyin
Şehidi kerbala hakkı bağışla

Muhibbi ehli beyt dârinde durmuş
İmam Zeynal aba hakkı bağışla

Muhammet bakırı Gaferü Kâzim
Ali Musa Riza hakkı bağışla

Olur kulda kusur bey padişahım
Taki müşkül küşa hakkı beğışla

Nakı ve askeri mehdi ve hâdi
Medet sahip liva hakkı bağışla

Kabul eyle (Yemini) iltimasin
Resuli kibriyâ hakkı bağışla

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Türkü)

Yüce Dağlar Boran değil kış değil
Yavrudan ayrıldım gönül hoş değil
Gurbet ile dayanamam iş değil
Yol ver dağlar koyma beni yolumdan

Yüce Dağlar hiç olurmu boransız
İmana gel kanlı zalım imansız
Gurbet ile dayanılmaz mekânsız
Ayrılmışım vatanımdan ilimden

Babam yaktur ardımsıra ağlıya
Kardeşim yok Atım başın bağlıya
Kömür gözlüm yoktur beni eğliye
Yol ver Dağlar koyma beni yolumdan

Babam yoktur Gam yükünü kim tutar
Ağyari görünce fığanım artar
Bunda ayrılık var ölümden beter
Yol ver dağlar koyma beni yolumdan

Hoca Ahmet Ve Hoca Yusuf Vakfına Ait Vesikalardan

(Bu vesikanın baş tarafı 51 inci sayıdadır)

dim zaviyeye maşruta idüğü beyan olunan taamiyenin mahalli mezkûre tahsisile Zaviyedarlık ciheti için Zaviyedarı bulunan muma ileyh işbu Rafi'i tevki'i rafi işşani hakâni İzzet Dede zide Salahibuya tebdilen ve müceddeden iki yüz doksan beş senesi Ramazanı şerifinin yirmi üçüncü günü tarihile bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki dedei muma:leyh zikrolunan mevlevihane zaviyesinin zaviyedarlığına muhassasatı merumesile mutasarrıf olup Hizmeti lâzımsın hüsnü ifa ve ayini Tarikatı aliyyei Mevleviyeyi icra eyleye tahriren filyevmilhadi aşer min şehri şavvali şerife II sene Hamsün ve tis'in ve mieteyn ve elf 1295

No; 389

Evkafı mülhakadan Hüseyin âbat kazasına tabi eski yapar karyesi malikânesi ber mucibi kuyudı hakani on sehimden altı sehmi Hoca Âhmet ve Hoca Yusuf ve üç sehmi hatayi bin Âlim Hacı ve bir sehmi Pir Mehmedin tasarruflarında olmağile malikânei mezkûrden Hatayi bin âlim Hacı tasarrufunda olan üç sehim ve mülk Piri tasarrufunda olan bir sehim malikâne Mutasarrıflığından tevcihine dair mahallinden varit olan inha üzerine kaydi bittatbik muamel-i kalemiyeci badel icra ilam mucebince malikânei mezkûre mutasarrıfları; kazai mezkûr sükkânından Mehmet bey ve Ömer bey veledan . İsmail beyden mezbur Ömer beyin bila veled fevtile zikrolunan altı sehimden bir buçuk sehmı ve bir sehimden nısıf sehim hisseleri mahlulundan karındaşı ve müştereki mezbur Mehmet beye badel intikal kablettevcih mezbur Mehmet beyin dahi sulbiye kebir kerimesi Şerife ve Satı Hanımları terk ederek vefatı vukuuna mebni kerimeleri işbu berat sahibleri Şerife ve Satıa Hanımlara vakfı mezburun asliyen lâzım gelen muhasebesi rü'yet olmak şartile iştiraken ve seviyyen tevcih ve yedlerine berat verildi 13 Safer 1295

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

No. 390

Çorumda vaki Ahmet hoca vakfının Osmanbin Mehmedden mahlul olan tevliyetinin Sulbi Kebir oğlu Mustafa Saide tevcihi mahallinden bailâm mazbata inha olunmaktan naşi tetkikatı lâzımalari icra vakfı mezbur mumaileyh Ahmet hoca ve biraderi Hacı Yusufun vakfı müşterekleri olduğu halde yalınız Ahmet hocanın zikrile iktifa ile Ahmet hoca vakfından almak üzere tevliyeti mumaileyh Osman uhdesinde oldnğu anlaşılmış ve mumaileyh Ahmet hoca ve Hacı Yusuf ibney Abdullahın der dest olup meali şeri şerife muvafık ve kayt ve ihticace layık olmak üzere tanzim ettirmiş oldukları sekiz yüz seksen altı tarihli vakfiye suretinde vakıflarının tevliyeti hayatta oldukça kendilerine ve bade vefatihim nısfı mahasal ile aslahi ebnalarına ve ebnai ebnalarının ma teakabu ve tenaselu meşrut bulunmuş olmasına ve mumaileyh Mustafa Said dahi vakıfın ebnayi ebnasının aslahi olduğu ve ümuri vakfı bilfiil ve binnefis hüsnü rü'yet ve idareye ehil ve muktedir idiğü cümlei işarı mahalliden olarak mâli mazbata ve ilâm muvafıkı şart ve nizam bulunmasına binaen mezkûr sureti vakfiyenin bi ibaretiha cihat kalemine kaydile sahibi yedinde ipkası ve mezkûr vakfın Ahmet hoca ve biraderi Hacı Yusuf ibney Abdullahın vakfı müşterekleri olmak üzere kaydinin tashihile tevliyetinin ber mucibi iş'ar mumaileyh Osman mahlulundan işbu rafi'i tevki refi'işşani hakani mumaileyh oğlu Mustafa Said zide kadruhu uhdesine tevcihi mahkemei teftişten tanzim olunan ilâm üzerine mukaddem nazareti evkafı humayunumdan ba takrir ifade kılınmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin üçyüz yirmi bir senesi Şevvalının on sekiziaci günü tarihinde bu berati hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh tevliyeti mezküreye evlâdiyet ve meşrutiyyet veçhile vakfı mezbur ümurunu hüsnü idare ile beher sene lâzım gelen muhasebesini marifeti şerile rü'yet eylemek ve terk ve tekâsül vuku bulmamak şartile mutasarrıf ola tahriren fil yevmi sani min şehri Zilkade sene ihdâ ve işrin ve selâse mie ve elf 1321

Be makamı Kostantiniye

Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf vakfı hakkında Çorum Muhasebeciliğinde 39 numara ve 5 Haziran 1322 tarihli müzekkeresi zahrindeki meclisi idare ksaarı karar num.su 322

No. 391

Evkaf müdiriyetınin der kenâri okundu bu babda cereyan eden eden müzakere neticesinde Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf vakfının kura ve Mezari'i Hasılatı Uşriyesinden Ehiren meydâne çıkarılan ve tevatüren te'yid olunan vakfiye sureti münderecâtına nazaran bir Humsünün Tevliyete ve bir Humsünün Teâm liyeye ve diger iki humsünün dahi kırâeti kurâne Meşrutoldugu anlaşılarak diger karar name ile izah kılındığı üzre her iki vakfiye benzeri beynindeki Mübayenetin ber nehci şeri şerif tetkik ve temyizi ciheti Mahkeme'i şeriyyeye tevdi kılınmış olup ancak teâmiyeye âit iki Humsin baberati âli Dergâhi şerife mahsus olması itibarile bu iki humüs müstesna tutulduğu ve diger üç humüs bil müzayede mültezime ihale kılındığı surete her iki cihet hasılatı uşriyesinde ihtilat Dergâhi Şerifi mezkûr Şeyhi Reşadetlu İzzet dede Efendi ile Mültezim arasında esnayi taşirde ihtilâf der kâr ve baberati Âli ev kafi celâliyeye ilhak olunan çıkışı mahsuta Hakkında ber mucibi emrü ferman muamele'i istisnaiyye icrasi Lüzûmide Varesde'i tizkâar bulunduğundan emir ve iradesince Müşkilât ve teşvişat Vuku'una mahal kalmamak ve Meskûr iki hisseye âit istisnaiyet muhafaza edilmiş olmak üzre müzayede ve ihâlesinde mumaileyhin hazır bulundurulması ve tekarrür edecek bedelinden beş hisseden iki hissesinin resen mültezimi tarafından mumaileyhe itası hususunun mezad kaimesine derç ve şarh edilmesi suretile bir muamelei mutavassıta icra ve diğer üç hisse hakkında dahi mezkûr karar name dâiresinde tesviye'i keyfiyete itina kılmak üzre Amasya mutasarifliği aliyesine işarinden ee Evkaf Müdüriyetince görüldükten sonra buracada ana'göre buraya ait müzayede ve ihalenin ve muktazı müamelâtı müteferrikasının icrası hususunun muhasebe'i livaye emir ve havala buyrulmasına karar verildi.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

No: 392

Kayış oğlu Mustafa Ef. imzasile makamı sami' Mutasarrıfı ekremiyeye taktim kılınan istita zahrındaki Meclisi idarenin kararı suretidir.

Karar numarası 325:

İşbu arzuhal okundu Hacı Ahmet ve Hoca Yusuf vakfı mütevellis Sait Efendi yedinde bulunan vakfiye suretinde vakfı mezkûr mülhak karar ve mezari'i hasılâtından nısfının tevliyet ve rubunu taamiye ve diğer rubunun kıraeti Kuranı kerim cihetine mevku olduğu ve müsteti tarafından idare olunan diğer bir vakfiye sure tinde ise hasilâtı mezkûreden bir humsünün tevliyet ve iki hum sünün taamiye ve diğer iki humsünün kıraetı Kur'anı Azım cihet lerine maşruta bulunduğu görülerek her ne kadar ikinci vakfiy suretinin muvafıkı nefsel emir olduğu mütevatır isede mübayenet vakianın tetkik ve temyizile hakikatın zahire ihracı ve tevliyet hissesile kıraeti Kuranı Azimüşan ciheti bakkında vuku bulan iddianın Hal ve faslı Mahkeme'i şeriyeye ait olup ancak müteveffa mumaileyh Said efendinin hasılâtı mezkûreden nısfını yedinde bulunan vakfıyeye istinaden gendisi alarak Nısfı digerini taamiye ve kıraeti Kuranı Kerim cihetleri mukabilinde Mevlevi dergâhı şerifı Şeyhi Reşadetlu İzzet Dede Efendiye vermekte oluduğu anlaşılmasına ve müsteti tarafından irâe olunan ikinci vakfıye suretide dahi iki humüs hisseye münhasır olduğu görülen taamiyenin şimdilik olbabdaki Beratı Âli mucebince muma ileyh İzzet Ded Efendi uhdesinde bulunduğu itiraf olunmağıle ba berati Âli mez kûr ahkâmının muhafazası tabi'i bulunmasına mebni Mütevell tarafından nısıf yanı beşte iki buçuk hisse itibarile Dede Efeniy verilen ve müsteti ve müddeiler taraflarındanda beşte iki olmal lazım geleceği bildirilen taamiye cihetine ait hakın tarafeynın niza haricinde kalmadığı ve zaten Beratı Âlide cihеti mezkûreyi müey yit bulunduğu cihetle Dergâhi Şrifi mezkûre aid beş hissed iki hissenin tevkif ve te'hirine sebeb görülemediğinder buçuk hissei mütebakiyeden dolayı bir iddiası olduğu hald mahkemei aidesine müracaata hakkı bakı kalmak üzere mez kûr iki humsün Dede efendiye itası ve mütebakisi üç humsün be vechi muharrer mütevelli ve müstedi taraflarından bittakip keyfiyet mahkemei mezkurece neticelendirilinciye değin mezkûr üç humsün evkaf sandığında mevkuf ve mahfuz bulundurulması ve ancak mütevelliye ait birhumüsderiza ve ihtilâf bulunmadığından mütevelli Sait efendi razı olduğu halde netice'i mahkemiye kadar şimdilik bir humsünü Dede mumaileyhe verilmesi ve bilkülliye tahdi münazaada kalan kıraeti kurân ve tevliyet cihetlerinin uzun uzadıy ilişiği bırakılması rehini cevaz olamıyacağından mütevelli ve müstedi ve müddeiler tarafından bir aya kadar mahkemei şeriyeye müracaat ve takibi keyfiyet edilmediği halde müddeti mezkûrenin bitamında kıraeti kurânı azimin cihetinin başka icabına bakılarak bu babdaki iddiaları mesmu olmıyacağının kendilerine tebliğ ve tefhim edilmesi tensip edilmekle ol veçhile icrayı icabı hususunun Evkaf Müdiriyetine emir ve havale buyurulmasına karar verildi.

---

(1) Bu Vakfa ait elde iki vesika hülasası daha var isede suret olmadıkları için Vesika olarak neşri uyğun olmadığından Not olarak yazıyoruz.

Birinci vesika 2 zilkade 1321 Tarihli olup Hoca Ahmet vakfının Osman bin Mehmet den Mahlul olan Tevliyetin Sulbi Kebir oğlu Mustafa Saide Tevcihi ilâm olunmakla Ledeyittetkik vakfı Mezbure Ahmet Hocanın Kardeşi Hoca Yusuf dahi Müşterek olduğu ecilden Vakfın Kaydinin (Ahmet Hoca ve biraderi Hoca Yusuf Ebnâi Abdullah) diye teshihi ile merkum Mustafa Saide Tevcihle Berat verilmesi hakkındadır.

İkinci vesika 25 Muharrem 1322 Tarihli olup Çorumde Vaki Evkafı Mülhakadan Emir Ahmet Mahallesi Sakine lerinden Şerife ve Fatma Hatun Pinti Mehmedin Mahalle'i mezkûrde kâin Medresesinin Müderisliğine Meşruta Çömlek Hanı Denmekle Maruf Han Arsasile Divani Karyesi hissesi Vakfından Almak üzere vazife'i Muayyene ile Müderislik ve Tevliyete Mutasarrif olan Seyyid Mehmedi Sadık Bin Ismailin Rizasile Ferağından Ledeyil imtihan ehliyeti Sabit olan Mehmet Arif bin Mehmet Zide Salahaye Tevcihi inha olunmuş Ledeyittetkik Vakfı Mezburün Vakfiyesi ve Sicilatta Kaydi olmadığı anlaşıldığından bu misillü vakfiyesi olmıyan tevliyetler hakkında Lazımül icra Meamele Tetkik edilmiştir Müderislik cihetinin emsaline ve vakfın varidatına nazaran Şehri On Beş Senevi yüz seksen kuruş Verilecek diye yazılmaktadır...

2 inci vesikada Anılan Medrese Hoca Ahmet Vakfına Ait Zaviye bulunduğu Aynı Daire içinde olduğundan Bil münasebe buraya yazılmıştır. Hoca Ahmet ve Yusuf ile Şerife Fatma Hatun Arasındaki Karâbetin ne derecede olduğu henüz aydınlanmamıştır.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf vakfında tevliyet iddia eden Damad oğullarından Emin ve Enver nam kimselerin mütevelli Sait ile cereyan eden muhakemeleri suretidir

No: 393

Merkezi liva olan Çorum mahallâtından Emir Ahmet mahalles
ehalisinden Emin Enver taraflarından vekâleti amme'i mutlaka'i
sahihe'i şer'iyye ile bu hucceti şer'iyye vekilleri Dağıstani Nüzhet
ibni Ahmet medine'i mezbure mahkemesinde meclisi şer'imizde Ah-
met Hoca ve Hoca Yusuf nam sahibül hayr vakıflarının evlâdiyet
meşrutiyet üzre hala ba berat mütevellisi olan Said bin Osman'ın
kezalik vekâleti amme,i mutlaka'i sahihei şer'iyye ile vekili Kâmi
ibni Reşit efendi müvacehesinde vakfı mazburün araziyi mevkufe
gılatından bermucibi vakfiyye humüs vakıfı mumaileyhimaının ekbe
olan evladı zükûrundan mütevelli olan zâte ve beşte iki sehmi ita
mi taamiyye ve diğer iki sehmi vakıfanı mumaileyhimanın evlad
beyinlerinde alesseviyye taksim olunmak üzere meşruta olup müte
velli mumaileyh Said efendinin babası müteveffa Osman efend
vakıfani mumaileyhimanın ekberi evladından olmasına binaen tev
yeti mezküre mumaileyh Osman efendi uhdesinde iken fevt olmağ
le mezkûr tevliyet ciheti vakıfani mumaileyhimanın evladı zükû
rundan müekkillerim mezbureteyn üzerine tevcih olunmak iktı
ederken tevliyeti mezkûreyi mütevelli mumaileyh Said efen
babası mumaileyh müteveffa Osman efendi yedindeki vakfiy
ve evrakı saireyi ketim ile ber takrip gendisine tevcih ettirmek
müekkillerim mezburandan Emin mütevelli mumaileyh Said efend

den mukaddem batında olmağila tevliyeti mezkure vakfı mezkûr gallatının humsile müvekkillerimden mumaileyh Emin efendi uhdesine tevcih buyurulmak ve bin üç yüz yedi senesine kadar vakfı mezkûr gallesinden humsu bi hasebittevliyye mütevelli mumaileyh Said efendinin babası Osman efendiden ve beşte iki sehmi yedindeki berat mazmununca Çorumda vaki mevlevi hane şeyhi İzzet Dede efendiye verilmekte ve diğer iki sehmi Mütevelliyi mumaileyhin babası Osman efendi ve er karındaşı Feyzullah ve müvkkillerin mezbuan Emin ve Enver beyinlerinde alesseviye taksim oluna gelmekte iken tarihı mezkûrden beri yalnız bin üçyüz on beş senesinde müekkillerim mezburân Emin ve Enver Medine'i mezbure eykaf müdürlüğü tarafından verilen yedi adet lirayı Osmaniden maada vakfı mezkûr gallatından hisse alamadıklarından salif ül beyan beşte diğer iki sehmi dahi müekkilerim mezburan Emin ve Enver ve Mütevelliyi müekkil mumaileyh Sait efendi beyinlerinde teamülü kadimi veckile taksim olunmak üzre ilâm olunması bil vekâle muhadımdır deyu vakıanı mumaileyh Madan Ahmet Hocanın babası Hacı Yusuf olduğundan bibahis mücerret müekkilleri Mezburenin ve Enver ile vakifani mumaileyhı Madan Ahmet Hoca beynide mezkûrden on iki vesait ad ve ol vechile müekkilleri mezburanın Mütevelli'i müekkil mumaileh Said Efendiden bir derece mukaddem batında oldukları itibarile bil vekâle eylediği davasında vekil mumaileyh Kâmil Efendi inkâr eylediğinden başka elyevim müsteğillâtı kura ve mezariden ibaret olan vakfı mezkûrün tevliyeti bermucibi vakfiyeye vakifını mumaileyhin Aslâhi ebna ve ebnalarına meşrut olmağile vakfı mezkûrün tevliyetı vakıfanı mumaileyhi manın ebnai ebnasından olup salâhi hal ile mevsuf olmasına mebni müekkilim mumaileyh Said Efendi uhdesine nısfı mahasal ile bittevcih olvechile müekkillim mumaileyh Said Efendi tevliyeti mezkûreye bin üçyüz yirmi bir senesi Zilkade'i Şerifın ikinci günü tarihile Müverrah Beratile Mutasarrıf olup vakfı mezkûrün diğer nısıf dahi berat ile Mutasar-

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ön Söz

C. H. Partisince (941) yılı sonlarında Ankara radyosunda yapılması kararlaştırılan (Halkevleri Sanat ve Folklar) saatinde yayınlanarak Çorum Halkevinin Dil ve Edebiyat, Güzel sanatlar, Temsil, Tarih kollarının başarılarını bir arada belirtmek ve İlimiz tarihinin önemli bir safhasını canlandırabilmek amacı göz önünde tutularak yazılmış olan bu piyes, Radyoda Çorum için ayrılan belirli saatte Folklorun başka şubelerine ait neşriyat yapılması daha uygun görüldüğünden ol vakit temsil edilememişti.

Gerçekten hiç bir değer taşımamasına rağmen belki ileride bu yönde uğraçmak istiyenlere bir çığır açar ümit ve kaygusu ile bastırılarak yayınlanması yararlı görülmüştür.

N. T.

Yazan: Nazmı Tombuş

ÇORUMLU

Radyo Fonik

TARİHİ PİYES

Çorum Vilâyet Basımevi

1945

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ön Söz

C. H. Partisince (941) yılı sonlarında Ankara radyosunda yapılması kararlaştırılan (Halkevleri Sanat ve Folklor) saatinde yayınlanarak Çorum Halkevinin Dil ve Edebiyat, Güzel sanatlar, Temsil, Tarih kollarının başarılarını bir arada belirtmek ve İlimiz tarihinin önemli bir safhasını canlandırabilmek amacı göz önünde tutularak yazılmış olan bu piyes, Radyoda Çorum için ayrılan belirli saatte Folklorun başka şubelerine ait neşriyat yapılması daha uygun görüldüğünden o vakit temsil edilememişti.

Gerçekten hiç bir değer taşımamasına rağmen belki ileride bu yönde uğraçmak istiyenlere bir çığır açar ümit ve kaygusu ile bastırılarak yayınlanması yararlı görülmüştür.

N. T.

Piyesin Mevzuu

[1075 - 1076 M] yıllarında ceryan etmiş tarihî bir olaydırki; (Nikonya) nın Dânişmentliler tarafından Bizanslılardan zaptından sonra (Çorumlu) diye adlandırılması sebebini belirtir. Tarih rivayetleriyle halk geleneklerinin uylaşmasına çalışılmıştır.

Bibliyografi

Danişmentname	Yazma	Tokat kalesi dizdarı Arif Ali
Mirkatülcihat	Yazma	Müverrih Âli
Künhülahbar	Basma	
Belâbirraziye Fi riyazı mesailül amasiye	Yazma	Mustafa Vazıh
Türk Tarihi	Basma	Necip Asım
Osmanlı Tarihi	Basma	Necip Asım, Mehmet Arif
Sivas Şehri	Basma	İsmail Hakkı, Rıdvan Nafiz

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Piyeste adları geçen kişilerin tarihi hüviyetleri

Melik Ahmet Danişment — Danişmendiye emaretinin müessisi, Şimal Anadolu fatihi Kınık han soyundan Döğanlı oymağı Reisi ki; tarihlerde (Emir Ebu el Nasır Ahmez el Toğani) veya (Melik Ahmet Danişment gazi) isim ve unvanlariyle anılmıştır.

Sülo — Melik Ahmet'in amca zadesi Canik ve Merzifon havalisi emiri.

Çavlu — Malik Ahmedin amca zadesi Sivas Emiri

Artoki — Emir Artok'ın azatlılarından, Akıncı beyı, tarihlerde [Nasıreddin il Tekin] diye anılmıştır.

Karadona — Horasan erenlerinden ve Melik Ahmet Kumandanlarından.

Serkis Ahmet — Mühtedi Ermeni çete Reisi, Melik Ahmet Ümerasından ve casuslarından

Şatat=jetatyüs Romenyos — Bizanslıların Son Amasya Valisi, İmperator hanedanından,

Nastor=Nastoridis: Nikonya beyi

Efromiye=Abe ; jeta tyüs'ün kızı

Meclis: 1

Melik Ahmet Danişment - Çavlu - Sülo - Karadona
Taştan
Sonra Artoku ve Serkis Ahmet

Melik Ahmet — Çok şükürler olsun Ulu tanrıya, bizlere eski yerlerimizden daha geniş iller, daha mamur, daha zengin ülkeler verdi. Rum diyarının Baş şarları, Malatyadan tâ.... Sivasa kadar hükmümüz altına girdi Simdi de Tokat gibi metin bir kaleyi ele geçirdik geçirdik amma... bu yerlerin kilidi olan Amasya, Nikonya Kayseri gibi büyük kaleler henüz düşman elinde, eğer başarılarımıza güvenirde işi gevşek tutar, buralarıda sınırlarımız içine almazsak verilen emeklerin, çekilen zahmetlerin hepisi boşa gidecek yaptıklarımızdan yapacaklarımız çok, bu büyük işleri başarmak için ne yapmak, ne yönden gitmek lazımsa danişalım diye sizleri topladım. Konuşalım düşünelim, düşüncelerimizi korkmadan çekinmeden açıkca söyliyelim. Söz senin çavlu!

Çavlu — Ne diyelim Ulu başbuğ. Kamu Doğanlunun Ulusu sun. Hepimizin atası yerindesin. Bildiklerimizden daha iyisini bilirsin. Emirleriniz can baş üstüne eşittiğimize göre Amasya beyi şatat, Mikonya beyi Nastor ile barışmış. Birlik olmuşlar savaş hazırlığı yapıyorlarmış. Ne yapıp yapmalı daha evel davranmalı; düşmanı gafil avlamalıyız.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Malik Ahmet — Oyle mi sülü?

Sülü — Beli Başbuğ! düşmanın hazırlanmasına vakit bırakmamalı bülbüller ötmeden, çiğdemler çıkmadan kar kış dememeli canavarı ininde bastırmalı.

Melik Ahmet — Ne dersin Karadona

Karadona — Baskın basanın dır.

Melik Ahmet — Şu halde düşünceler bir, sözler bir tez elden düşman içine ayyar gör dermek durumlarını öğrenmek gerek bu işi kim üstüne alacak bakalım.

Çavlu — Kim olacak. Ya Artoku ya Serkiz Ahmet

Sülo — Beli Artokunun anası rumdur. Ana dilini eyi bilir. Serkiz Ahmet'e gelince Rum içinde çok kalmış, töreleriui, yasalarını, huylarını, huslarını, her çeşit âdetlerini öğrenmiş. Dillerinden de anlar, kurnaz bir adamdır.

Melik Ahmet — (El çırpar yüksek sesle) Taştanl..

Taştan — Buyur Ulu başbuğ.......

Melik Ahmet — Artaku'yu, Serkis'i çağır gelsinler (bir az sonra)

Artoku, Serkis Ahmet — (İkisi birden) Buyurun Yüce başbuğ ....

Melik Ahmet — Gelin bakalım arkadaşlar .. Ayakta durmayın, oturun oturun. ; Hoş geldiniz merhabalar olsun.

Artoku Serkis Ahmet — (İkisi birden) Merhaba Ulubaşbuğ hoş bulduk..

Melik Ahmet — Atalar su uyur düşman uyumaz demişler, çoktandır. Gerçek bir haber aldığımız yok .. Amasyada hazırlıklar yapılıyormuş, İlkbaharda kuvvetli akındırlar yapılacakmış, gibi bir çok sözler dolaşıp

duruyor. Bunlar olağan şeyler. Fakat düşmanların şimdiki durumlarını, hazırlıklarını, nereden ne kadar kuvvet alacaklarını hulâsa gizli kapaklı ne sıraları varsa hepsini öğrenmek gerek. Bunları sizin başarabileceğinizi düşündük.

Artoku — Bizlere verdiğiniz şu değere lâyık olmıya canla başla çalışacağız. Yalınız ileride utanmamak için şimdiden etraflıca düşünmek, tedbir almak lâzım.

Serkis Ahmet — Hee.. Artoku beyim menşur kelâmdır her derdin bir devası vardır. Demişlerse yağnış lâf enmişler? cenabınıza ahıl öryedeceğim sanki? Emme ve lâkin bu naçiz Serkiz Ahmet kulunuzdan sival olonursa, el emir edebin tepesindedir. Demişler, cevp ediyorum ki, Tiflise Bezirganlığa getmişte denoorsak, Karadenizdir. Nedir, ne naletleme şeydir, dibi tak doruğuna dönmüş edeorsa, bizde kara,a çıkoor Amasyaya geloorız. Oradan Kostantınopla gedooruz deye bir merlovaldırki atoorsak kim tınoor? bizi sıfatımızdan ağna, acaklar sanki? Beyine beyzadelerine envai tefarik armağanlar iletooruz, nasılki Holtaylan balığa yem atmorlarsa hentler hıp deyı yotoorlar açıoruz malımızı metahımızı başlooruz aksataya, yüskek mefkı tutooruz beyler beyzadelerlen yan beyan diz bediz oturooruz,,can çiğer olooruz,ne lâftırki ediorlar, ağızlarının ta dibinden hıp deye kaşooruz, cenaplarınıza oiaştırooruz.

Çavlu — Hay dilini arılar soksun, bin lafın belini büktün birini bile anlamadım.

Serkis Ahmet — Lâftirki etmişsem fenadır Zo ? ,,..

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Melik Ahmet -- Ben anladım, ben anladım çok iyi dahası ... sağlığı heman hazırlanmalı, şafakla yola çıkma... Sülu de beraber getsün.. Lisan bilmez am... dilsiz taklidi yapar. Kimse bir şey anlamaz. Baş... arkadaş lâzımsa seçersiniz. Hazinedara söyler... işinize yarar ne varsa alırsınız tekrar görüşme... ne lüzum, ne de vakit var.. Yolcu yolunda ger... hepinize uğurlar olsun.

Meclis: 2

Sülo, Artoku, Serkis Ahmet

Sülo — [Yavaş sesle] Ahmet ! etrafa bir bak bizi din... yen olmasun kapuyuda sürmele

Serkis Ahmet — Şimdi Sülo beyzadem

Sülo — Eeeh.. artık işler yolunda, Kostantaniyeli tüc... olduğumuza inanmayan kalmadı. Hele şu düğ... yokmu, öyle işe yaradiki..... Hakikaten Bey kız... cihaz olmaya layık mallarımız görenlerin göz... ni kamaştırdı, bütün kodamanları ayağımıza gel... di, hepsiyle senli benli dost olduk

Serkis Ahmet — Cenabınıza önceden söylemişsem yalan demiş... zo. hımbıllar holtayı hıp deyi yuttular.

Sülo — Öylee... Yeni bir şey varmı? Artoku

Artoku — Havadis çok beyim şimdi Apenın yanından geliy... rum. Kostantaniyeden ulak gelmiş. Engürü, Ka... seri beylerine emir vermişler bütün kuvvetler... Amasyada Şatat'ın Kumandası altında toplans... lar. Tokat üstüne yüruyeceklermiş. Yeni dam... Nastoru da almak için düğün işini bitirmek istiy... lar. Ape bu hafta Nikonyya gelin gidiyor.

52. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 53

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

53.SAYI İÇİNDEKİLER

HALKEVLERİ ÜLKÜ,BİRLİK VE BERABERLEK KAYNAĞIDIR

BEŞİKTAŞ MUHAFIZI MÜŞİR HACI HASAH PAŞA

13. YILDÖNÜMÜNÜ KUTLAMA

KUŞSARAY KÖYÜNDE DERLENEN BİLMECELER

BEKTAŞİ NEFES VE ŞİİRLERİNDEN

MEVLEVİ ŞEYHİ İSMAİL DEDE VE MÜTEVELLİLERİ

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 53

1 MART 1945

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 53 | *1 Mart 945* | *Kuruluşu: Nisan 938*

Halkevleri Ülkü, Birlik ve Beraberlik Kaynağıdır

BAHRİ IYAK
Çorum Ortaokul Türkçe Öğretmeni

Bundan 13 yıl önce, 19 - Şubat 932 de, yurdun 14 bahtiyar bucağında, kültür ve ülkü meşaleleri halinde 14 Halkevi; İnönü'nün kudretli eliyle Atatürkün dehasından nur almıştı.

Bütün Türk yurtdaşlarını eşit şeref mevkiinde gören bir zihniyetle kurulmuş bu kutsal çatıların altında, bu gün, bu çerağlardan 800 den fazlası millî bütünlük içinde, özvarlı bir kültür çalışması için karanlıklara nurlu ışıklarını salmaktadır.

Ulusların eğitim ve öğretimlerinde ve geleceğe güvenli adımlarla yönelmesinde klâsik araçlar ve kurullar okullardır. Ulus, sosyal bir uzuvlanmadır. Millî bir varlık olarak yetişip teşkilâtlanmak için yalnız okul kadrosundaki çalışmalar, yeterli değildirler.

Gerçi, tam ve metotlu bir öğretim ve eğitimle aydın vatandaşlar yetiştirmek, ancak okul çerçevesi içinde mümkün olabilir fakat,

[53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

ulusça kitleleşmek için okulların yanında ve dizi dibinde muhakkak halk terbiyesi müesseseleri de bulunmak gerektir. Kitleleşmek, ancak bir arada, bir ve beraber olarak çalışmakla sağlanabilir. İşte bu birliği ve beraberliği temin edeecek olan, Halkevleri ve Halkodalarıdır.

Bu gün, en başarılı öğretin heyetlerine, en mükemmel okul binalarına ve ders materyallerine sahip uluslarda bile, halkı yetiştirmek, ulusu kitleleştirmek için ayrı halk eğitimi müesseseleri en ön plânda gelmektedir

Halk eğitimi bir çeşit self edükasyondur. Yani kitlenin cüzleri kendilerini ve dolayısiyle birbirlerini yetiştirirler. Bu suretle cüzi fertler mükemmelleştikçe kitlede kemale yaklaşacaktır. Hepimiz malik olduklarımız için geçmişlere ve asırdaşlarımıza pek çok şeyler borçluyuz.

İstikbalin ışığı olan gençlik, mütemadiyen yetişen ve yetiştiren bir calışmanın içinde yaşatılmalıdır. Cumhuriyet Halk Partisinin halkeyleri ve odalariyle takip ettiği gaye, ulusu şuurlu, birbirini anlayan, birbirini seven, bilgiye bağlı bir halk kitlesi halinde teskilâtlandırmak ve uzuvlandırmaktır. Bunun için, genis halk kitlesinden bilgileriyle, görgüleriyle, duyguları ve sezişleriyle üstünlük göstermek imkânına sahip olanların; cemiyetle, cemiyet içinde, cemiyetten bir fert gibi çalışmayı gönülden isteyip özlemeleri gerektir. İlerletici, yükseltici, götürücü, yetiştirici unsurlar; muhtaç olanların önüne düşmekten ibaret olan vazifelerini unutmamalıdır.

Halkevleri, kültürlüleşme ve kitleleşme seferberliğinde, her aydını silâh altına çağırmıştır. Hepimizin tutacağımız bir cephe parçası olacaktır. Çalışmalarımızın verimini yalnız kendi yaramıza ayırdığımız, cemiyetle işbirliği etmekten kaldığımız an, milyonlar içinde matematik anlamiyle bir "sayı,, dan daha ileri bir değer ifade etmeyiz. Biz, herbirimiz birer "vahit,, değiliz. Bir demir çekiç, milyarlarca atomdan ibarettir. Fakat ortada mevcut olan, atomlar değil çekiçtir. Bunun gibi Türk milletinin mukadderatını sağlıyacak olan tek tek fertler değil; iyi yetişmiş fertlerin teşkil ettiği kitledir. Cemiyetleşme, kitleleşme, uzuvlaşma, fikri halkevlerinin kurulmasını

Beşiktaş Muhafızı Müşir

HACI HASAN PAŞA

59. sayıdan

[illegible]

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kolundaki acayip kavuklu ve softa kıyafetli adamı tanıyamadı. Fakat sol taraftakine bakınca:

— Vay kerata...

Diye bağırdı. Çünkü bu adamı görür görmez tanımıştı (Nişli Salih) denilen bu adam, (Sırp muharebesi) esnasında (Muaveme Taburu) binbaşısı iken düşmana casusluk maksadile firar etmiş ve bir hayli arandığı halde ele geçirilememişti. Şimdi bu ahlâk ve seciyede bir adamı, Sultan Murat gibi şuursuz bir zavallının kolunda görmek, şüphesiz hayıra delâlet edemezdi.

O dakikaya kadar hâdiseye adi bir çapulculuk nazarile bakan Hasan Paşa, derhal vaziyeti kavradı. Devlet ve milletin başına büyük bir felâket getirmek ihtimali olan bu adamla arkadaşına karşı yapacağı şeyi tasarladı. Bir adım geri çekildi. Elindeki sopayı çelik gibi parmaklarının arasına güzelce yerleştirdi. Onlar merdivenden inip de önünden geçerlerken Hasan Paşa birdenbire yerinden fırladı. Sağ tarafdaki adamı, başına indirdiği yıldırım gibi bir sopa darbesile yere yuvarlandı..

Öldürdüğü adam (Ali Suavi) idi.

İkinci darbeyi, baskın hadisesinin en mühim kahramanlarından (Nişli Salih) yedi. Bu da sopayı yer yemez, biruh olarak yere serilmişti.

O sırada, asker yetişti. Kısa ve kanlı bir mücadeleden sonra, vak'a teskin edildi. Sultan Hamıdin iradesiyle derhal toplanan bir komisyon tarafından tahkikata girişildi. Bu tahkikatın selâmetle icrası için de, bazı kimselerin tevkifine karar verildi.

Bu arada, Hasan Paşa da tahtı tevkife alınmıştı. Bir hafta süren istintak esnasında Hasan Paşa kendisini çok iyi müdafaa etti. (Ali Suavi) ile (Nişli Salih) i öldürmekte mazur olduğuna dair makul sozler soyledi.

Divanıharp huzurunda beraat etmekle beraber Sultan Hamit tarafından birinci rütbeden Mecidi ve ikinci rütbeden Osmanlı nişanlarile taltif edildi. Ayni zamanda kendisine (Beşiktaş Muhafızı) unvanı verildi.

Bu unvan altında Hasan Paşanın vazifesi, büyük bir [illegible]

bediyordu. Çünkü bu mıntakada, Sultan Hamidin taç ve tahtını tehlikeye düşüren iki mühim şahsiyet vardı. Bunlardan biri, (Hakanı sabık Sultan Murat) diğeri de, (Veliahti saltanat, Reşat Efendi) idi. Hünkâra yaranmak isteyenler, daima bu iki şahsiyetin ismini ellerinde bir alet gibi kullanıyorlar ve her vesileden istifade ederek bunları Sultan Hamide korkunç birer düşman gibi gösteriyorlardı. Buna da sebeb yok değildi, Sultan Muradın validesi, mevki ve şöhret harisi bir kadındı. Velev mecnun bile olsa, evlâdının tahttan indirilmesini bir türlü hazmedemiyordu. Çırağan sarayına hapsolundukları gündenberi sönen oğlunun ikbalini, yeniden parlatabilmek için durup dinlenmeden, bıkıp usanmadan çalışıyor, hatta bunu temin etmek maksadile Yunanlılarla bile ittifak ediyordu.

İlk zamanlar, Çırağan sarayının hariçle ihtilâtı büyük bir kayd altında değildi. Yalnız Sultan Murad, müstesna olmak üzere saraya mensup olanlara az çok bir serbestlik verilmişti. Hatta haftada iki üç gün kadınların sokağa çıkarak istedikleri yerde gezmelerine bibe izin verilmişti. Fakat bütün bu müsaadelerin suiistimal edildiği birer birer tahakkuk etti ve yavaş yavaş bu hürriyet tahdit edildi. Buna rağmen Sultan Murat mensupları ve bilhassa (Sabık Vâlide Sultan) la (Hünkâr cariyelerinden Nakşifent) ismindeki saraylı, kat'iyen fütur getirmiyorlar; o mecnun adamı tekrar tahta iclâs için hiç bir fedakâarlığı ihtiyardan geri durmuyorlardı.

Geceleri ortalık kararıp da' herkes yerli yerine çekildikten sonra, sarayın sahil cihetinde şüpheli kayıklar ve sandallar dolaşıyor, kadın kıyafetine girmiş olan bazı kimselerin, harem dairesine kadar girip çıktıkları haber alınıyordu Sultan Hamit (Sabık Valide Sultan) ın gizliden gizliye çevirdiği bu entrikalardan bizar olmakla beraber tahta henüz çıktığı için bu hallere karşı şiddetli hareket etmekten içtinap ediyor; sadece sarayı tarassut ettirmekle iktifa ediyordu.

Faka Ali Suavi hâdisesi, birden bire Sultan Hamidin gözünü açmış, bu meselenin artık ihmal edilmiyecek bir keyfiyet olduğunu hünkâra anlatmış.. Buna binaen Hasan Paşaya vâsi bir selâhiyet vererek (Beşiktaş Muhafızı) yapmıştı.. Sultan Hamit, hususî vazifeler verdiği adamlaların gerek şahsiyetlerini ve gerek şahsi kanaatlerini

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

inceden inceye tetkik eder daima onları kanaatlerine müteveccih yollara sevkederdi. Bu mesleği takip eden Sultan Hamit, Hasan Paşanın Sultan Azize (ubudiyet) derecesinde merbut olduğunu bilmekle beraber Sultan Murat ile onun taraftarlarına husumet beslediğine de kanidi.

Filhakika Hasan Paşa, cahil ve saf olduğu için evvelâ (emperyalist) bir adamdı. Eski bir zihniyetin kurbanı olarak (padişahlarda yedi evliya kuvveti) olduğuna inanırdı. Bu zihniyeti taşımakla beraber Sultan Azizin haşmet ve azametli tavırları, bu ümmî ve basit adamı büsbütün cezbetmişti. Binaenaleyh bu kadar gözünde büyüttüğü bir padişahı hal'edenlere ve sonra -her ne şekilde olursa olsun- onun ölümüne sebebiyet verenlere kalben bir husumet beslemesi de tabiî idi. İşte bu esbap dolayısiledir ki, Hasan Paşa kendisine tevdi edilen vazifeyi, büyük bir memnuniyetle kabul etmişti.

Maamafih, Hasan Paşa bu husumetini daima kalbinde saklamış ve (efendisi) nin intikamını almak için en küçük bir teşebbüste bile bulunmamıştı. Hattâ, bir kaç sene, sarayın gerek deniz ve gerek kara cihetindeki kordon hattını bile daraltmamıştı. Onun bu suretle hareketi birçok jurnalcılara sermaye oluyor; meselâ bir gece, Çırağan rıhtımına bir sandalın yanaştığına, diğer bir gün, sarayın etrafında şüpheli adamlar dolaştığına dair mütemadiyen jurnallar veriliyordu. Her defasında Hasan Paşaya verdiği mükerrer emirlerle sıkı bir inzibat tesis ettirmiş ve artık Çırağan sarayının hariçle olan irtibatını büsbütün kestirmişti.

Hasan Paşanın arada sırada Çırağan sarayına girerek Sultan Murada dayak attığı ve seray erkânına zulüm yaptığı kat'iyyen yalandır. Vazifesinin pek çok şiddet göstermiye müsait olmasına rağmen Hasan Paşa, Sultan Muradın vefatına kadar gerek kendisine ve gerek mensuplarına derecelerine göre hürmet göstermekte kusur etmemiştir.

Hattâ, bu cihet de jurnalcıların gözünden kaçmamış, bir aralık (Hasan Paşanın Sultan Muratla ittifakı var. Onu beraber alıp Rusyaya kaçacak) diye bir çok jurnallar verilmesine kapı açmıştı. Lâkin, herşeyin hakikatini çarçabuk öğrenen Sultan Hamit, Hasan Pa-

şanın bu vazifeyi nasıl bir hisle kavradığını bildiği için bu jurnallara kulak asmamış; hattâ sık sık kendisini taltif ile nihayet askerliğin en yüksek rütbesi olan (Müşir) liğe kadar çıkarmıştı.

Hasan Paşa, hiçbir sızıltıya meydan vermeden senelerce bu vazifeyi ifa etmişti. Nihayet bir gün, mutadının hilâfına olarak ikindi vaktine doğru evine geldi. Bu vakitsiz geliş, evde bulunanları hayrete düşürmüştü... Paşanın her zaman kıpkırmızı olan dolgun yanakları, tamamen solgun; dimdik vücudü, âdeta ağır bir yük altında ezilmiş gibi görünüyordu... O aralık ikindi ezanı okunuyordu. Paşanın refikası, endişe ve ıstırapla sordu:

— Sizi, bir tuhaf görüyorum.. Hasta mısınız.. Yoksa yine aleyhimizde Efendimize bir jurnal filân mı verdiler?.

Paşa, bu suali hiç anlamamış gibi hareket etti. Sadece:

— Benim seccademi getirin.

Demekle iktifa etti. Seccadeyi getirdiler. Yere serdiler. Paşa, derhal namaza durdu.... O namaz kılarken, evdekiler arasında, heyecanlı bir fısıltı cereyan ediyor ve şimdiye kadar bu metin adamı hiçbir gün bu vaziyette görmedikleri için her halde fevkalâde bir şey olduğuna hükmediyorlardı.

Bu telâş arasında paşa namazını ikmal etti. Duaya başladı. Fakat dua, uzadıkça uzuyor, ellerini semaya kaldıran Hasan Paşa, bu dua esnasında büyük bir heyecan ve teessür gösteriyordu. Bu esnada refikasile oğulları, kapının yanında duruyor, bu hallere hiçbir mana veremiyerek Paşanın hareketine hayretle bakıyorlardı... Hasan Paşa duayı bitirdi. Ellerini yüzüne sürdükten sonra, seccadenin ucunu kıvırdı. Ayağa kalkmadan yan tarafa dönerek, seccadenin üzerinde oturdu. Sedire dayandı. Ayakta duranlara baktı:

— Bana bir su veriniz.

Dedikten sonra önüne baktı... Refikası, artık endişe ve ıstırabını saklıyamadı:

— Sizde bugün bir hal var. Allahaşkına söyleyiniz.

Diye yalvarmıya başladı. O zaman Hasan Paşa, derin bir teessürle, söylemiye başladı:

Hey gidi fani dünya hey.. Bilmem ki bunun nesine tamah ederiz,

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Dört günlük ömür için biribimizin etini yer, kanını içeriz. Zengin ol fakır ol. Padişah ol, sokak süprüntücüsü ol., Nihayet, şu ölüm var mı yok mı? Hepsi boş...

Ayakta duranlar. bu mukaddemeden bir şey anlamıyor. bir an evvel hakikati öğrenmek için sabırsızlanıyorlardı, Nihayet sabredemediler,

— Ne oldu.. Yoksa, efedimize mi bir hal oldu?,

Hasan Paşa, derin derin içini çekti.,

Ne olacak...Bugün de (bizim ağa) yı gömdük.. Şimdi, cenazeden geliyorum.

Cevabını verdi,

Hasan Paşa, Sultan Murada (bizin ağa) derdi. Ona karşı kalben husumeti olmakla beraber, şimdi ölümünden bir tassür duyuyor, senelerdenberi büyük bir mes'uliyet altında ifa ettiği mühim bir vazifeden kurtulduğuna memnun olması lâzımgelirken, bilâkis, kalbinin büyük bir acı ile burulduğunu hissettiriyördu.

Hasan Paşa Sultan Muradın vefatı haberini aldığı dakikadan itibaren bir teessür ve asabiyete kapılmıştı.

— Eh, artık bu dünyadan elini, eteğini çekti.,. Varsın öteki dünyada amelinin hasabını versın . Bize düşen, son dakikaya kadar vazifemizi ifa etmektir.

Diyor ve kendi saf düşüncesine göre telâkkilerini izhar ediyordu. Hattâ, bu safiyeti yüzünden biri Çırağan sarayında, diğeri de Sultan Muradın mezarı başında iki mühim hâdise olmuştu.

Çırağan sarayındaki hâdisede iki mühim şahsiyet arasında âdeta kan dökülmesine ramak kalmıştı. Sultan Muradın vefatını haber alan Sultan Hamit, (geyfiyeti vefatı resmen tesbit etmesi lâzım gelen itibba) dan maada bir de hususi heyet seçerek Çırağan sarayına göndermisti,

Bu heyet; Zülüflü İsmail, tatar Şakir, Kabasakal Mehmet ve Fehim Paşalarla mabeyın erkânından bazılarından mürekkepti.

Sultan Muradın biruh cesedi, teneşir üzerinde yatıyor, Zayıf kulları, iki tarafa sarkıyordu. Uzun ve sararmış boynu melûl bir veziyette sağ tarafına bükülmüş' yarı açık gözleri derine gömülmüştü. Evvelâ doktorlar bu cansız yücudü inceden inceye muayene ederek rapor vermişlerdi. Şimdi bu ikinci heyet de usulen cenazeyi görecek ve sonra da gözlerinin önünde tekfin ve techiz ettirerek kürültüsüzce götürüp (Yenicami) yanındaki türbeye defnedeceklerdi.

Heyeti teşkil edenler, yavaş yavaş naşa takarrüp etmiş dikkatle yüzüne bakıyorlardı. Hepsinde de az çok bir hürmet vardı. Fakat içlerinden Fehim Paşa ayrıldı. Sulta Muradın başucuna yeklaştı. Elini uzattı. O biruh cesedin başındaki perişan ak saçları kavradı. Başını şiddetle sarstı. Güya bu suretle, hakikaten ölüp ölmediğini anlıyacaktı. Fakat o anda Hasan Paşa, Fehim Paşanın koluna sarıldı Şiddetle geri çekerek onu naşın yanından ayırdı. Ve:

— Ne yapıyorsun?

Diye bağırdı.. Fehim Paşa, birdenbire şaşırdı ve fakat kendisini carçabuk toparladı.

— Sen ne karışıyorsun.. Muayene edeceğim.

Diye mukabeleye davrandı. O zaman Hasan Paşa, yumruğunu kaldırdı:

— Hele elini sür.. Senin kafanı patlatırım. Ona, parmağının ucile bile dokunmak senin haddin değildir.

Dedikten sonra, Fehim Paşanın yüzüne karşı pek acı ve pek kötü bir söz fırlattı.

Fehim Paşa, bu hakarete dayanamadı. Revolverine davrand. Fakat yanındakiler, kollarından tutup dışarı çıkardıkları için hâdise büyümeden bu şekilde kapandı.

İkinci hâdise mezar başında olmuştu.. Zavallı Sultan Muradın naşı, saray hademelerinden mürekkep beş on kişi ile sessizce getirilmiş kabrin yanına vazedilmişti Nereye defnedeleceği hakkında sadır olan (irade), geç istihsal edildiği için, bilhassa yapılan lâhit henüz tamamen bitmemişti. Heyet, kabir ile cenazenin başında duruyor, işin bitmesini bekliyordu. Bu esnada Zülüflü İsmail Paşanın bir iş için oradan ayrılması icap etti Fakat Paşanın işi biraz uzunca sürdü. Halbuki bu sırada lâhdin işi bitmiş ve Sultan Muradın naşı da içine vazedilmiş, mermer kapaklar da yerine konarak toprak atılmıya başlamıştı.

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Zülüflü İsmail Paşa gelip de bunu görür görmez, derhal itiraz etti:

— Durunuz, efendim, durunuz. Defnolunurken, ben görmedim. Malûm ya, iradei seniye var. Mutlaka yüzünü görmeliyim.

Dedi.. (İradei seniye var) sözü, herkesi durdurmuştu. Yenibaştan toprağı çektiler. Baş tarafa gelen mermer kapağı kaldırdılar. Üzerine topraklar dökülen, beyaz kefeni açtılar. Bu talihsiz padişahın balmumu gibi sapsarı kesilen melûl ve mağmum çehresini son defa olarak meydana çıkardılar. Bu sararmış ve muztarip çehrede sanki:

— Benden ne istiyorsunuz.. Mezarımda da mı rahat bırakmıyorsunuz.. Hepinize lânet olsun.

Diyen bir mana ve ifade vardı. O zaman Hasan Paşa dayanamadı:

— Allah hepinizi kahretsin.. Utanın yahu.. Şu önünüzde yatan mevtaya bakın da ibret alın.. Bari bunun karşısında olsun riyakârlık yapmayın.. Yarın hepiniz bu kara toprağın altına gireceksiniz..

Diye söylenmiye başladı.

Her iki hâdise de, Sultan Hamide pek mübalâğalı bir surette jurnal edilmişti. Fakat Sultan Hamit, bunlardan dolayı Hasan Paşaya bir tek söz söylemedi. Hünkâr, esasen Sultan Muradın vefatından dolayı bir teessür hissetmişti. Hasan Paşanın, merhum biraderine karşı gösterdiği hürmet, bu teessürlü zamanında bilâkis onu memnun etmişti

Hattâ, Sultan Muradın vefatından birkaç gün sonra, bir iş için saraya giden Hasan Paşa, Sultan Hamidin baş muhasibi (Cevher Ağa) ile konuşurken:

— Artık Efendimizin bana ihtiyacı kalmadı.. Bir takım itin, köpeğin şerrine uğrayıp gözden düşmekden.. Ve şurada burada sürünmektense hemen Allah, iman selameti verse de yüzümüzün akile şu darı dünyadan göçüp gitsek...

Demiş, Cevher Ağa da bu sözleri derhal Sultan Hamide yetiştirmiş. Sultan Hamit, derhal Hasan Paşaya (selâmı şahane) ile beraber:

— Bilirim... Beni amcam kadar sevmez.. Ve sevemez.. Fakat, vazifeye merbutiyet hususundaki kıymetini takdir ederim. Şunun bunun için söylediği sözlere de hak veririm. Söyleyiniz, ben sağ oldukça ona zeval yoktur.

— Sonu var —

yurtlarını döndükleri zaman sınır boyunda güçlü kuvvetli bir ordu kendilerini karşılamış yeni bir savaşa hazırlanmak gerekti fakat çok yıpranmış olduklarından bu orduyu güçleriyle yenemiyeceklerini anladılar. Bu çaresizlik içinde bunalmış dir durumda iken dikkat ettilerki karşılarındaki ordu ayrılırken yurt bekçisi olarak bıraktıkları kölelerden vücuda gelmiş bir orduydu. İskitler iş göremiyecek olan silâhlarını atarak kırbaca sarıldılar köleleri üzerine kırbaçla yürüdüler köleler bir an için savaş için toplanmış bir ordu olduklarını unuttular kölelikleri akıllarına geldi. Çil yavrusu gibi dağılıp meydanı boş bıraktılar. İskitler silâhlarıyla giremedikleri yurtlarına bu defa kırbaçlarıyla girmişlerdi.

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

13 üncü yıldönümünü kutlama

Halkevlerinin 13 üncü kuruluş yıldönümünü sonsuz bir sevinç içinde kutladık. 25 Şubat 945 Pazar günü saat 15 te evimiz salonunu dolduran büyüyük bir çoğunluk, Ankara Radyosu ile yayınlanan Başbakanımızın değerli söylevleri alkışlar içinde dinlenmiştir.

Bu genel programdan sonra evimiz Dil Edebiyat Komitesi üyesinden Ortaokul Türkçe öğretmeni Bahri Miyak, büyük gün hakkında önemli bir söylev okumuştur. Bu söylevde Halkevlerinin kuruluşundaki amaçları açıklıyarak verimli sonuçlarını öğmüşlerdir.

Evimiz Güzel Sanatlar Kolu, hazırladığı konserde beş marş ve beş millî havayı koro halinde dinletmiş ve sürekli alkışlar toplamıştır.

Evimizin Güzel Sanatlar Kolu üyelerinden seçilen bir grup, ün vermiş olan Çorum Halayını bütün incelikleri ile oynamışlardır. Her figürü ayrı bir alkış tufanına vesile teşkil eden güzel halayın bitişiyle gündüz programımız sona ermiştir.

Bu kutsal günün gecesi de zengin bir programla şenlendirilmiş, Sinema salonunda evimiz temsil kolu tarafından (Kanun Adamı ve Şikago Çiftçisi) piyesleri temsil edilmiştir.

Spor kolumuz tarafından da boks, güreş gösterileri yapılmış, Millî oyunlar oynanmıştır.

Bu program, beliren kamu isteğine uyularak ikinci gecede tekrar edilmiştir.

Kuşsaray köyünde
DERLENEN BİLMECELER

Derleyen : Lütfi ÜNSAL

1 — Karanlıkta kedi var - egri büğrü budu var (dagarcık)
2 — Tok gezer çiftyürür - âlemin karnını doyurur (Öküz)
3 — Mum üstünde mum durur - cim üstünde cim durur Allahın üstünde kim durur. (İnsanın rızkı durur)
4 — Kendi tok gölgesi yok (buğday kuyusu)
5 — Ağzından yer - burnundan kusar (ibrik)
6 — Bir oğlum var üç bacak - alır atar kuçak kucak(anadut)
7 — Su içer südüklemez (tavuk)
8 — Ot yer su içmez (ipek böceği)
9 — Bana bakar - sana sokar (kaşık)
10 — Sayısı sayılmaz tadına doyulmaz (haşhaş)
11 — Bir kaç çöpün çatağı - bey oğlunun yatağı (beşik)
12 — Dağ başında mamur idim - yeşil başlı emir edim - Allah beni şaşırdı boklu dama düşürdü (çalgı süpürgesi)
13 — Ayna gibi ışılar - yılan gibi fışılar. (tırpan)
14 — Allahtan küçük - Peygamberden büyük (kuran)
15 — Kertil kürtül - on iki imamı ver kurtul. (horoz ibiği)
16 — Kafası darak - kuyruğu orak. (horoz)
17 — Küçük kazanımın aşı pek tatlı (fındık)
18 — Dünyayı tutar - denizi tutmaz. (kar)
19 — Serpenek altında akkuşlar, (diş)
20 — Yer doymaz - oturur kalkmaz - gider gelmez. (ocak, ateş, duman)
21 — Başı sarıklı bir hoca - anana kerkinir her gece. (yayık)

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

22 — Yer altında gezerim - yeni gelinden güzelim. (çift demiri)
23 — Köy içinde cınkıllı çavuş. (bakraç)
24 — Köy içinde ködek çomba. (soku)
25 — Dam üstünde bitli şalvar. (kırağı) sabahlayın kalkar - camiye bakar. (imam)
26 — Sarp kayada sansar yuvası. (kulak)
27 — Dam üstünde dâne oynar - geç geç denim gene oynar. (mürdümük)
28 — Geriden baktım ak taş g·bi - yanına vardım sütlü aş gibi (lahnalar)
29 — Ağız içinde dil - haydi bunu bil. (Kaval)
30 — Başındadır sarığı - elindedir sırığı - bunu bilmeyen eşeğin kürüğü. (Bostan korkuluğu)
31 — Hey karga gel karga - yittim yuvarladım oldu halka - cebi dolu kavurga. (Kuşburnu)
32 — Keçi koydum meşeye - kipir kipir gevşeye. (sındı, makas)
33 — Selvi söğüdün yaprağı - Hazreti Alinin toprağı. (kına)
34 — Yol üstünde tava kaynar. (karınca)
35 — Armudu aşıladım alıca - içinden çıktı delice - ne armuda benzer ne da alıca. (katır)
36 — Kara koyun derisi - İstanbuldan berisi. (herk, nadas)
37 — Dört kardeş bir kuyuya taş atar. (ineğin göksü)
38 — Dam ardında teke bağlı - boynuzları beke bağlı. (kabak kökeni)
39 — Tohumsuz biter - dünyaya yeter. (tuz)
40 — Alaca yılan - bahçeyi dolan. (uçkur)

Cönklerden Derlemeler :

Bektâşi Nefes Ve Şiirlerinden)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

(Aşıkî)

Yaz gününde yezit olan sofunun
Kış gelince müraisi çok olur
Bir pir gelüp geç meydâne deyince
Ben sofuyum derde kalkar dinlenür

Şeldeki sırtında çıkar meydandan
Hak varınca hisap ister ol candan
Yüküm tuttum sanur lâli mercandan
Varır ümit eder ana güvenir

Ben ahret azığın aldımmı sanur
Hakkın hayeline yeldimmi sanur
Bu doğru yol deyu bildimmi sanur
Bu meydâne ölü kelse sağolur

Sofuyum deyu bir araya derilür
Hak katine varıncağız yorulur
Yedi tamu cehenneme sürülür
İşte ozaman iniltisi bololur

Yalan deyil (Aşıkının) bu sözü
Et içindir sofuların niyazi
Başın sallanmıya şerbet ilâzım
Kemreşir kemreşir kalkar dağılır

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Âşıki)

Hiç bir gözlerim ağlar gezersin
Ağlayanlar bir gün gülmez kalırmı

Gam ile yıkıldın dağlar gezersin
[illegible] kudret yayın olmaz olurmu

Hudadan [illegible]
[illegible]

[illegible] bir taraftan [illegible]
[illegible] kalırmı

Aşıkların gönü geçmez yamansız
Yüce dağlar başı olmaz dumansız

Hak katilimizdir bildik gümansız
Rakiplerden öcün almaz olurmu

Ey gönül dostluğu olmaz ağyarın
Yolunda terketmiş namusu arın

Akdine durmayan vefasız yârin
Cemali gülleri solmaz kalırmı

Mevlâya tevekkül olup dursan
Muradına makamdana erersin

Sabreyle (Âşıki) bir gün görsen
Bize [illegible] bulmaz kalırmı

(ALİ)

İlmi câvüdâne ereyim dersen
Verdiğin ikrare sahip ola gör
Mürşit didârini göreyim dersen
Bâbi musahibe yüzün süre gör

Musahipten olaşnaye gitmeli
Meşrep ile rehberede yetmili
Canı cana teni tene katmalı
Bülbül olup ol ırfanda öte gör

Dört kapunun ikidir divâri
Haydarı kerrardır anın mimari
Onyedi erkânın kurulu dâri
Kırk makamı yetmiş üçe kata gör

Yetmiş üçe eren göruhi nâcı
Anlara urdular elifli taci
Pir eşiği oldu mü münin haccı
Destuzadup eteğini tuta gör

(Alim) eder bu esrare ermeli
Yedi farzı üç sünneti görmeli
Uryan büryan hak cemine varmalı
Kemer bestolup erkân yata gör

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Türkü)

Sular gelür Aka Aka
Dertli sinem yaka yaka
Dost yoluna baka baka
Gözlerim yolda neyneyim (1)

Sevdâ derler bilmezidim
Arka sıra yelmezidim
Gözün yaşım silmezidim
Geldi başıma neyneyim

Akar sular Çağlayınca
Dertli sinem dağlâyınca
Ah edüben Ağlayınca
Gözlerim yolda neyneyim

Melekmisin güzel Melek
Çok kılırdım keçmez dilek
Aksi döndü çarhı Felek
Gözlerim yolda neyneyim

Memeler dönmüş turunca
Boyu uzun Beli İnce
Benim bir dânem deyince
Yandım kül oldum neyneyim

---

(1) Neyleyim ne Eyleyeyim yerinde Söylenir Çorum Şive[illegible]

(Diğer)

Dudumu versem hocaya
Okusa çıksa Heceye
Gailim uzun Geceye
Dudu senin tatlı dilin
Sarmalolmuş (2) ince belin

Dudum zülfünü daramış
Aşanamda (3) beni Aramış
Neyneyim Dudu Hoylamış (4)
Dudum senin Tatlı dilin
Sarmalolmuş ince belin

Hamamdan çıktık ikimiz
Âlemi tuttu kokumuz
…cüdür bizim yükümüz
Dudu senin tatli dilin
Sarmalolmuş ince belin

Dağlardan keserler odun
Başımı yoluna kodum
Baida bulamadım tadım
Dudu senin tadlı dilin
Sarmalolmuş ince belin

---

(2) Sarılacak Çağa gelmiş demektir.

(3) Âşinanın galatıdır. Tanıdık demektir Sevgili yerinde kullanılmıştır

(4) Öfkelenmek.

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Diğer türkü

Ben bu gün yarimi gördüm
[illegible]
[illegible] Gülün [illegible]
[illegible] yaslanmış

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] Yaslanmış

[illegible]
[illegible]
[illegible] Yusuf gibi [illegible]
[illegible]

[illegible] (5)
[illegible]
[illegible]
[illegible]

(5) Bir [illegible] (Köpek gibi Sırlıyor) diye Söylenir.

Diğer türkü

Âlemde yârimi bana verseler
Bu fani dünyada malı neyleyim
Bir imdâd olursa Mevlâ'dan olsun
Hak bana yardımcı kulu neyleyim

Benim bir yarim var karşımda yatar
Ateşim yanmadan tütünden tüter
Yarimin dudağı Bal bana yeter
Arının verdiği Balı neyleyim

Yüce dağ başında lâleler biter
Yârimi görünce yüreğim öter
Yarimin Yanağı gül bana yeter
İllerin verdiği Gülü neyleyim

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Mevlevi Şeyhi İzzet dede ve mütevellisi Said Efendilerin vakıflarının müstesna olarak idâre edilmesi hakkında 11 teşrini evvel 1325 tarihli istid'âları zahrındaki muameleleri)

No : 394

Bu babda cereyan eden muamelenin beyani Tahrirat müdiriyetine 12 teşrini evel 1325

Evkafı Celâliyeden Mecidözü kazasının Çorak ve Sarılık kalemleri Aşarının mültezimlerinden alınacak senedin namlarına tanzimi istidasını havi sahibi imza İzzet dede ve mütevellisi Said Efendiler tarafından muti arzuhal muhasebe' i liva Evkak Müdiriyeti derkenarlarından bahsen Amasya Mutasarrıfiyeti aliyesine 2 ağıstos 1325 ve 306 nolu tahriratla izbar Çorak ve Sarılık kalemlerinin Vakfı Evkafı Celâliye misillü taşir edilemiyeceği 2 temmuz 1325 tarihli ve 192 nolu Tahriratı cevabiyede işar bayurulması üzerine Hoca Yusuf ve Ahmet hoca vakfından taamiye kısmı evkfı celâliyeden olmasına Mebni buna Evkaf İdaresinden Müdâhale icap etmiyeceği Meclisi İdâre'i Livanın 29 Teşrini sani 1325 Tarih ve 1235 Nolu Mukarreratından bulunmuştur olbabda 12 Minih

Müdiri Tahrirati Liva'i
Çorum

Kaleme 12 Minh

Mazbata tanzım edilmek üzre Meclisi İdare'i Livaya tevdi ve taktim olunur. 13 Teşrini Evvel 1325

Müdiri Tahrirati Livâi
Çorum

Numro : 136

Evvel emirde bu babda beyâni Mutalaa edilme üzre bir kerede Evkaf Müdiriyetine tevdii tezekkür kılındı 17 Teşrini sani 1324

Meclisi İdâre'i Livâ'i
Çorum

Numro : 91

İşbu arzuhal ve merbut ihbar name mutalâa ve tetkik olunduk-

ta mevlevi hane taammiyesine maşrut olunduğu iddia edilen Çorumda kâin Hoca Ahmet ve Hoca Yusuf Vakfının hasılâtı Çorum Kazası Dâhilinde Büğed ve Aksunğur ve Karabürçek Karyelerile Mecidözü Kazasında İl Koyi ve Yakup Ağa Çiftliği Sarılık Karyesi ve Kürtler Mezraası ile Gökçe pınar, Karagöz oymağı Nam Karyelerden ibaret olduğu

Mevlevi Hane dergâhine ve mahalli saireye bir gûna tealluku olmayup şartı vâkıf vechile tanzimati hayriyeden evvel mütevellisi marifetile aynen taşir ve idare oluna gelmekte iken bidayeti tanzimatta bil umum Evkafı Mülhakanın tahmisi bil icra bedele rabtolunduğu sırada işbu hoca Ahmet ve Yusuf vakfı Mutasarrıf ve zâviyedâri Damat Zâde Mütevelli Osman Efendi gendi menfeatini temin için Mevlevi Şeyhı ile uyuşarak bu vakfın taamiye kısmını mevlevi haneye terk etmek suretile müstesna evkafı Celâliyeden olduğunu iddia ve oyolda istihsal etmiş oldukları hilâfi hakikat bir kıta ilâmı şer'i üzerine bir kıtada berâti Ali Ahiz ve istihsal ederek olvechile şimdiye kadar müstesna olarak idare ve senevi otuz, kırk bin raddelerinde hukuku hazineyi izrar ede gelmekte oldukları bu babda alettevali vuku bulan ihbar ve şikavetten evkaf idaresi sicilinde mukayyet vakfiye münderecatından anlaşılmış ve binaen aleyh devri sabıkta vukua getirilen bu gibi yolsuz muamelâtın şu devri mesudü Adalet ve Meşrudiyette dahi devamı tecviz edilemeyeceğinden esasen evkafı Mülhakadan olup Hılâfi Hakıkat inhâ üzerine müstesna olarak idâre edile gelmekte olan vakfı mezkûrün emsali evkaf misillü bedele rabtı zımnında alel usul bir kıta tahsis mazbatasının tanzimi babında işbu evrakın meclisi idârei emir ve havalesi kumsiyuni evkaf kararile arz olunur ol babda ferman 1 Teşrini sani 1325

Çorum Sancağı Evkaf Müdiri

No: 1129

İsbu arzuhal ile mevlevi Şeyhi İzzet Dede tarafından bu babda başkaca verilen marbut diğer arzuhal ve Damat Zade Enver imzası le muti kezalik merbut ihbarname ve Evkaf Müdüriyetinin balâdaki derkenarı okundu ve mebhus Hoca Ahmet ve Yusuf vakfının mütevellisi Said efendinin müsteshap olduğu vakfiye ile teviiyet beratı ve İzzet Dedenin teamiye hakkındaki beratı temamen görülüp te-

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kik olunursa vakfı mezkûrun varidatı nısfının tevliyete ve diğer nısfının birisi taamiye ve nısıf diğeri kıraeti kur'ane meşrut olduğu tevliyet beratile mamülün bih olduğu tezahür eden vakfiye münde recatından anlaşılmış ve mezkûr üç cihetin hepsi ber mucibi vakfiyeevladı vakıfa meşrut ve mahsus iken Evkaf müdüriyetinin derkenarında beyan olunduğu vechile nasılsa ber takrip ile teamiye kısmı mevlevihaneye raptedilip İzzet Dedenin bu bapda müsteshap olduğu berat istihsal edılmiş olduğu ve binaenaleyh bu vakıf esasen evkafı mülhakadan iken temamı müstesna evkaftan addedilerek kurayi mevkufe aşarinin aynen taşir edilmekte bulunmuş idüğü ve tevliyet kısmı mumaileyh Sait efendiye ve taamiyesi Mevlevihaneye tevcih edilmiş olduğu halde tilâveti Kur'ân ciheti ne evladiyet nede hariçten bir kimseye tevcih edilmiş olmayıp elyevim mahlul ve bu vazife şimdiye kadar ifa edilmiyerek mütevelliye me'kel olduğu bittahkik tazahür etmiştir. Evlâde meşrut olduğu halde taamiye kısmının ne skretle mevlevi haneye raptadilmiş ve berat istihsal kılınmışolduğuna ve müteferriatı sairesine dair geçende Damad Zade Enver ağa tarafından vukubulan ihbar ve Evkaf idaresinden yazılan derkenâr üzerine Evkafi Hümayun nazarefi celilesine mazbata tanzım ve taktim kılınmış olduğundan bu babda nazareti Müşarün ileyhadan Şerefvarid olacak emre göre muamele icrasi tabiidir. Tılâveti Kur'an cihetine gelince bunun beyan olunduğu vechile elyevim mahlul olup bu babda bazıları canibinden evlâdı Vakıftan oldukları beyanile mahkeme'i şdr'iyeye ifadei dava edilüp temiyiz istiıasında dahi bulunulmasile netice'i temyizde ve bu tilâvet ciheti evlâdi vakıftan birisinin uhdesine tevcih edilinceye kadar hem şartı vakıf yerini bulmak hemde varidatı me'kel olmaktan kurtulmak üzere Maarif Kumsiyanunca ehil ve erbabından birisine münasip bir üçret verilerek tilaveti kur'an vazifesinin ifa ettirilmesi ve ciheti mezkûreye aid olan cüzhanlık rübüğ hisse varidatinin temamınında vakıfının maksadına teeafuk edeceği vechile bir nevi ceza olarak Maarifi ibtidaiye sandığına ahzi Heyetimizce cereyan eden müzakere neticesinde tekarrür etmiştir. Bu vakfın temamının müstesna evkaftan olduğuna dair Amasya Mutasarrıflığına ibraz edilmek üzre mazbata ibrazine dair olan ve

mütevelli ile İzzet Dede tarafından dermeyan edilen istita ise bir suretle tervic edilemez çünkü taamiye kısmı müstesna evkaftan olsa bile tevliyet ve cüzhanlık kısmı evkafı Celâliyeden olmamakla müstesna olmadığı ve bedele tabi bulunlunduğu bedihidir İzzet Dede Arzu ederse yalnız taamiye kısminin müstesna olduğuna tevliyet ve cüzhanlık müstesna olmayıp bedele tabi bulunduğuna dair mazbata verilir tevliyet hissesine gelince bu tevliyetin şimdiye kadar kaç seneden beri muhasibatı Rü'yet edilmemiş ise o vakıttan beri kâmilen muhasebeleri görülüp bu babda bir güna zimmetibulunmadığı tazahür etmedikçe tevliyet hissesi nızamı vechile bede Rabtedilmedikce Mütevilliye tevliyet ve idaresinin hiç bir şey verilmeyerek mavkufu sandık bulundurulması muktazıdır ve binaenaleyh işbu karar dairesinde ifayi muameleyei tina edilmek üzere Evkaf idaresince bu karar görülüp aynen kaydedildikten sonra tilâveti kur,an muhassasatının burada olan kısmının Evkaf idaresinden ahzi ve Amasyada olan kısmının Mutasarrıflığından celbi esbabının istikmali ile istifasında Maarifi İbdidaiye sandığına irad kaydi vazıfe'i mezkûrenin muvakkaten ber minvali meşruh münasip bir zate ifa ettirilmesi hususunun Maarif Kumsiyununa havalesine karar verildi 16 Teşrini Sani 1325

Meclisi İdare'i Livâi

Maarif Kumsiyununa 16 Minih

Çorum

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Emir Ahmet Medresesi Müderrisi Şevket efendinin yedindeki vakfiye suretidir

Mühür mutabık ve meali vaki hal reyipten ari idiği
24 Zilkade 1327
Emini fetva Müsteşarı riyaseti ilmiyeti şerife

Fi Recep 1327
Kadı Zade Hasan Hayri el mevlel bilâfe bi medine'i Çorum nemikahül fakir gufire leh
Mühür (Hasan Hayri)

No. 395

Merkezi liva olan medine'i Çorum'un Emir Ahmet mahallesinde vaki Şerife Hatun İbneti Elhacı Mehmet Medresesi vakfının mütevellisi Şorbacı Zade Mehmet Şevket İbnil mütevaffa Mehmet Arif medine'i mezbure mahkemesinde makud meclisi şeri şerifi Enver de takriri kelam ve tabiri enil meram edip galibei medresei mezkure derununda vaki Cami'i Şerifin tamir ve termimine ve masarifi şemi ve ruganına meşruta salahı hayratten merhum Hacı Abdurrahman zade Hacı Mehmet Ağanın vakıf müsekkafatından Çorumun bezzazlar arastasında kain tarafları Bakal oğlu Hacı ef. ve Mandacı oğlu Ömer dükkânları ve iki tarafı tarîki âmi ile mahdut ve malumumul hudut bir kıta dükkânının derdest ve sicillatta mukayyet vakfiyesi ve iktisası salih senedi şeri yok iseda temellükü kadim vechile dükkânı mezbure sinini vefiredenberi bilâ niza cami'i mezbur mütevelli'i salık ve sabıkları tarafından beher sene icar ve medresei mezbure ile cami'i mezbur namına tasarruf olunagelmekte olduğundan bunsal mezkûr bi garaz erbabı vukuftan istihbar olunup her veçhi muharrer şartı vakfı ve dükkânı mezkurun vakfiyetini natık yedime bir kıta hücceti şeriyye itasi matlubumdur dedikte hakikatı hal mütevelli'i mumaileyhin bâlâda beat ve beyan eylediği minval üzere idiğü Emir ahmet mahallesi ehalisinden Ayvalı Hafız İsmail İbni Halil ve Sağrıcı mahallesinden Yazıcı zade hafız Osman bin Salit ve Hacı Recep mahallesinden Timurcu oğlu molla Seydi ibni

Hüseyin ve Kara Keçili mahallesinden Asas oğlu Arif ibni elhacı Ebubekir ağa nam kimesnelerin alâ tarikışşehade işbu meclisi şeride ihbarlarile zahir ve mütehekkak olmağile bu surette bedeli icari medresei mezkure ile camii şerifi mezburün tamir ve termim ve masarifi şemi ve ruğan ve sairesine meşrut dükkânı mezkurun merhum mumaileyh Mehmet aganın vakıf müsekkafatından olduğu tahakkuk etmeğin mahüvel vaki bittalep katbolundu fil yevmittasi eşer min Cemaziyelahir lisene sebun ve işrin ve selâse mi'e ve elf 1327

Huzuru Sami'i Mutasarrıfı Ekremiyyeye

Saadetlu efendim hazireteri

Çorumun çarıkçılar arastasında kain hala milken mukayyet ve malûmül hudut bir kıta dükkan mütevellisi bulunduğum kırklar dairesi derununda vaki camii şerifine meşrut merhum sahübül hayrat hacı Abdurrahman zade hacı Mehmet ağa tarafından mevkuf bulunduğu merbutan taktim kılınan hücceti şeriyyenin mütaleasiyle müsteban buyurulacağından dükkânı mezkuru vakfı mezbur namına muamele ve muktazi tapu senedine raptı zımnında devairi aidesine havale ve istikmali muamelesi marazında istita eylerim.

12 Receb 1327 ve 18 temmus 1325
Vakfı Mezbur Müte velisi
Mehmet Şevket

Numro 248 Dükânı mezkürün kadımen vakfolduğu emlâk nizam nâmesinin neşrindenberi milken kaydine tesadüf edilmemiştir ve siyakı hücceti şeriyyeden anlaşılmağile ve bu misillü icare'i vâridıye tabi akarâtın tapu dâirelerinde kaydı bulunmamasıda tabi'i olmağile tashihi kaydi için nazareti celileden usulen emir istihsaline bittabi mahal olmayacağından her mucibi hücceti şeriyye eđayi icabının vergü memurluğuna tevdi'i zımnında muhasebe'i livaye takdim olunur. 12 Teşrini evvel 1325

Çorum Sancağı Defteri
Hakani Memuru

Vergü Memurluğuna 12 - Minih

İşbu istita münderecatile defteri hakani memnrlıgunun derkenâri ve merbutu hucceti şeriyye bil mutelâ'a kayde muracaât olundukta mezkûr dükkân bezazlar mevkiinde elli üç nümeru ile milk olarak mukayyet ve binde on vergü ile mükellef bulunduğu anlaşılmış ve bu misillû bir cihete vakıf ve tahsis kılınan emlâkin vakfiyyesine dâ'ir cihetı şerriyyeden verilen huccetin evvel emirde fetvahane'i celileden tasdik olunduktan sonra Defteri Hakâni Nazaretincede ol milkın kaydine şarh verilmesi iktiza edeceğinden verğüye âid muamele badehu ifa edilmek üzre merbut hucce'i şeriyyenin evkaf idaresince tescil ve berai tastık makamı celili meşihatpenâhiye tisyari iktiza eder olbabda ferman. 1[illegible] Teşri evvel 1325

Muhasebeci
Süleymani Vehbi

Vergü Memuru
Ali Riza

Numeru 197 939 Kaleme 14 - minih

İfayı muktazası zımnında defteri hâkani memuriyetine tevdi kılınur. 14 - minih

Müdiri Tahrirati Livai Çorum

Marbut Hucceti şer'i bu kerre defterhane'i Âliden tastik ettirilmiş olmağile derkenari sabıka arz olunduğu vechile muâmelei lazımasının icrası zımnında muhasebe'i liveye tevdi kılınur.

6 Kânunu sani 1325

Çorum Defteri Hâkani Memurluğu

Mezkûr dükkanın vakfiayeti hakkında istihsal olunan hücceti şeriyyenin bu kerre babi vâlâyi meşihat penahıden 24 zilhicce 1327 tarihile tasdik olunduğu görülmüş dükkânın kaydının vakfa tahvili lâzımadan bulunmuş olduğundan binde on hesabile vergice mukayyet olan üç bin beşyüz kuruş kıymetinin binde dörde tahvili hususunun meclisi idarece tahti karara alındıktan sonra beher sene harcı muhasebe ile mükellefiyetı için evkaf idaresincede muamele ifası lâzımadan bulunduğundan meclisi mezkûr ile evkaf idaresine emir ve havale babında ferman.

Vergü Memuru
Mustafa Rifat

Muhasebeci
Süleyman Vehbi

Meclisi idareye

Numro 1295 işbu muameleli arzuhal ve merbnt hücceti şeriyye ve muhasebenin berkenarı[okundu hucceti mezkurenin meşihatte musaddak olmasına mebni dükkanı mezkurun vakfolması hasebile vergüsünün binde dörde tahvil ile muamelesinin rüy'eti hususunun dahi evkaf idaresine havalesine karar verildi.

11 kânunusâni 1325

Meclisi İdâre'i Çorum

Evkaf İdaresi (1)

Not:

(1) Bu Vakfa âit elimizde aşağıya yazdığımız iki berat hulasası dahi bulunmaktadır.

1 — Evkafı Mülhakadan Çorum Kazasında Emir Ahmet Mahallesi sakinlerinden Şerife Fatma Hatun binti Mehmedin mahalle'i mezkûrde kâin Medresenin Şehrî on kuruş vazife ile Müderrislik cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kuyudi lâzıması bilihraç ciheti mezkûre mutasarrıfı Mehmet Arifin vefatile mahlulundan ledeyil imtihan ehliyeti nümayân olan oğlu Mehmet Şevket uhdesine tevcihi münasip görülmekle berat verilmiştir. 18 - Sefer 1327

2 — Medine'i Çorum Mahallâtından Emir Ahmet mahallesinde Kırklar Medresesi denmekle maruf Medresenin derununda kâin Cami'i Şerifin İmamet Ciheti için mahalle'i mezkûre sakinlerinden Damad Zade Ebu Bekir bin Feyzullahın Vakfı olan Moydablar sukunda bir ve uncular sukunda birki ceman iki bab dükkân Gallesine Mutasarrıf olmak üzere cami'i şerifi mezkûrde imamet cihetinin tevcihine dair varıt olan inha üzerine kuyudı lazıması bilihraç muamele,i kalemiyyesi ledeyil icra ciheti mezkûre Mutasarrıfı Mehmet Ârifin vuku'i vefatile mahlulunda ve büyük oğlu Mehmet Şevketin İstinkâfından ledeyil imtihan Ehliyyeti nümayen olan diğer oğlu Rifat uhdesine tevcihi mahkeme'i teftişten tanzim olunan ilâm üzerine ma cami nazaretin ifadesi üzerine bu berat verilmiştir. 20/Rebiül Evvel 1327

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Sülo — Ape,Nastoru istemiyor demiştin. Gönlü olmuş demek

Artoku — Yok canım, zavallının iki gözü iki pınar, durmadan ağlıyor. Dünyada o murdar herife varmam, bu işe bir çare bulunmazsa kendimi öldürürüm diyor. Acıyorum kızcağıza doğrusu.

Sülo — Yaa.. Mercimek furunda demek.

Serkis Ahmet — Ha şunu bileydin beyzadem. Artoku gibi kiyak civanı görüncez, şimdi Ape de can kalır hiç? Çıra gibi tutuşuoordur.

Artoku — Sende her şeyin alayındasın..

Sülo — Ayol biz sana âşıklık oyunu yap dedik, âşık ol demedik. Korkarım işi ciddileştirdin.

Artoku — Ah kardaşım ah! Kurduğum tuzağa kendim düştüm. Emin olunuz ki bu belâlı işten kurtulmak için günlerdir nefsimle savaşıyorum. Fakat ne mümkün, ihtiyar elde değil.

Serkis Ahmet — Zo! de ki ağnaalım, alef saçağı sarmıştır?

Artoku — Yine soğuk şakalar.

Serkis Ahmet — Soğuk şakadır velakin şifadır, hararet keser.

Artoku — Her zamanı bir bilme Ahmet..

Sülo — Yook.. kızmaca yasak, sükûnetle anlat bakalım. Şimdi ne yapmak istiyorsun.

Artoku — Bende akıl mı kaldı ki ne yapacağımı soruyorsun. Ne derse onu yapacağım.

Sülo — Kim ne derse?

Artoku — Kim olacak Ape

Sülo — Ne diyormuş ape bakalım.

Artoku — Ne diyecek beraber kaçalım diyor.

Sülo — Yaa... Kaçmak o kadar kolay mı ?

Artoku — Apeye göre çok kolay.

Sülo — Kolayı nasılmış ?..

Artoku — Nasıl olacak, Nikonya'ya giderken gelin alayından kaçarım diyor

Sülo — Tuhaf şey..

Artoku — Evet. Alay dört beş yüz kişilik bir kafile olacak mış, ikiyüz kadarı silâhlı, gerisi hademe; haşeme, kuru kalabalıktan ibaret. Apenin maiyetindekiler kendine sadık adamlar olacak, belirli bir yerde bulununuz, bunların yardımıyle kimseye sezdirmeden kaçar yanınıza gelirim, gerisini de siz başarın diyor.

Serkis Ahmet — Hay ağzını öpeyim öylesem, kalanını da bana bırakın, karı fendi derler buna. Şeytandan mek ban nak üstündür demişler ise fena lâf etmişler

Artoku — Haşöyle, a kardaş hiç olmazsa dil yardımın olsun.

Sülo — Öyle kahirli söyleme, değil dil yardımı, icabederse can yardımı bile yaparız.

Artoku — Suçumu bağışlayın, ne söylediğimi bilmiyorum

Sülo — Zararı yok bunlar olağan şeyler, burada yapılacak bir işimiz de kalmadı. Gelin alayından önce yola çıkabiliriz. Sen konak yerlerini öğren ona göre tertibat alalım.

Artoku — Öğrendim kardaşım öğrendim. Her gün bunları konuşuyoruz altı saat kadar ilerde Nikonya yolundaki çamlıkta, büyük pınarın başı ilk konak yeri olacak.

Sülo — Çok iyi, biz de pınarın kuzeyinde dört beşyüz adım ileride çamlıkta gizleniriz. Apeye söyle, ikişer kesik ışık parola olacak.

Artoku — Hay Allah sizden razı olsun, sevincimden çocuklar gibi ağlıyacağım. Ne diyeceğimi, nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Sülo — Teşekkür felan, hep yadırgı sözleri bunlar, bırak boş lafları da sen şimdi Tokada bir mektup yaz. Son havadisleri bildir.Kuş diline çevirmeyi unutma. Kim bilir belki ele geçer, güvercine bağla gitsin Ahmet sen de yapılacak işleri anladın sanırım. Denkleri bağlat, hemen yola vur. Biz de iki gün sonra çıkarız.

Serkis Ahmet — Baş üstüne beyzadem

Meclis : 3

Sülo - Artoku Serkis Ahmet

(Yürüyüş halindeki atların nal sesleri, atları durdurmak için kullanılan ıslıklardan sonra sesler kesilir.)

Sülo — Altı saattir at koşturuyoruz. Bizde de atlarda da hal kalmadı. Şu suyun başında bir kaç lokma atıştıralım. atlar da yem kestirsin.

Serkis Ahmet — Sülo beyim, cenabınız ne ki emredoorsunuz doğru deorsunuz.

Sülo — [*Yüksek sesle*] Ape ! Artoku! atlarla uğraşmayın, verin uşaklara. Yemlerini taksınlar. Siz terkilerde yiyecek ne varsa onları getirin. (*Kısa bir sükût*) Sofrayı biraz daha yaklaştırın. Daha daha.. Haşöyle şimdi oldu. Oturun bakalım hem yer, hem konuşuruz.

Serkis Ahmet — Oof... öyle yorulmuşum ki vücudumun her teli bir makam çaloor..

Sülo — Ne yaparsın Ahmet.. Yorulduk amma boşa da gitmedi.

Serkis Ahmet — Doğru beyzadem doğru, öyle usturubunda bir iş oldu ki ne şiş yandı, ne kebab.

Sülo — Bize kalsaydı mu♂ak kak bir patırtı çıkarırdık. Aferin Ape'ye akıllı kız vesselam.

Serkis Ahmet — He... Ne deorsunki, karı kısmı derler buna. Şeytandan mek bannak üstündür demişsem yağnışdır zo ? gece yarılarına kadar atdırmış çarmakçuru, attırmış çarmakçuru, başlamışlar hımbıllar horlamağa belki de hâlâ horloorlar..

Sülo — Artoku! ne sen yiyorsun, ne de Apeye fırsat veriyorsun. Durmadan konuşalım diyorsun. Türkçe söylesenizde biz de anlasak .

Artoku — Ne yaparsın beyim. Kusura bakmayın yorgunluk iştah kaçırıyor.

Sülo — Anlaşıldı bunlardan hayır yok. Ahmet! biz de ikimiz konuşalım bari

Serkis Ahmet – Cenabınız Urumca ağnamoorsunuzda sıkıloorsunuz Kumru gibi öyle laflar edoorlar ki kulaklarım hep o yana uzanoor.

Sülo — Duyduklarını bana da anlatsan olmaz mı?

Serkis Ahmet — Neden olmoormuş,sanki cenabınız yabancıdır? Artoku beyzadem müslüman türk olduğunu söyloorda, öncez yalan laf ettiğinden af dileorsa, Ape de deorki, ben diline, dinine değil sana sevdalanmış etmişem, ölüncez seninleyim Artoku da cevap edeorde, bu bal gibi lafları eden dudakları pos ederdim. emme velâkin utanıorum deor.

Artoku — (*Hiddetli*) yine münasebetsizliğe başlama..

Serkis Ahmet — Ne kızeorsun sanki yalan deorom.

Sülo — Darıldım Artoku sana. Beni yabancı yerine koyuyorsun.Aşk olsun Ape'ye çok iyi söylemiş, ikiniz de

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

genç ikiniz de güzelsiniz. Birbirinizin dengisiniz. Allah sevdanızı artırsın. Mademki gizli konuşmak istiyorsunuz, kalkın bakalım, at üstünde sohbet daha tatlı olur.

Serkis Ahmet — A beyzadem atların torbası daha dolu duroor,şu su başında biraz daha dinlensek, Artoku beyzadem de sazını çıkarsa biriki deyiş dese, zefklansak, günaf olur sanki.

Sülo — Pekei, pekei, Artoku! lafı kes de al şu sazı bakalim

(Kuş sesleri arasında saz ve türkü başlar. Sazla gezintiden sonra uzun hava.)

Saher yeli sen yellerin başısın
Uğrun uğrun yare selam taşırsın
Çöz düğmeyi siyah benler üşüsün
Dara zülüfleri es saher yeli

(Ara nağmesi, hep birden)

Gidin bulutlar gidin
Yarime selam edin
Yarim uykuda ise
Üstüne gölge edin

(Sazla gezindikten sonra, uzun hava.)

Saher yeli varmı sana zararım.
Yar yitirdim uğrun uğrun ararım
Üç günceydi benim kavli kararım
Dört gün oldu daha yarim gelmedi.

(Ara nağmesi, hep birden)

Bülbül geldi yaz geldi
Yanıma bir kız geldi
Ben cihanı neyleyim.
Yarimden avaz geldi.

Serkis Ahmet — Yaşa Artoku beyzadem yaşa.

Sülo — Eehh; artık keyfler temam, çekin atları bakalım. Birazda at üstünde söyleriz.

(Üzengi şıkırtılarından sonra nal sesleri arasında git ikçe uzaklaşan türkü sesleri)

(Uzun hava)

Davran da Kır atım yokuşa davran
Yokuşun başına dayandı kervan
Beşyüz atlıya da olurdum savran
Davran da Kır atım yokuşa davran

Atımı da çektim binek taşına
Elim ulaşmadı eğer kaşına
Haydin arkadaşlar dağlar başına
Davran da Kır atım yokuşa davran

Meclis : 4

(Melik Ahmet - Artok - Sülo - Taştan - Ulaklar)

Melik Ahmet — Arkadaşlar, şanlı bayrağımız yine burçlarda dalgalanıyor. Hayli kan, can telef ettik. Aylardanberi uğraştık, amma Kaleyi de aldık.Çekilen emekler boşa gitmedi. Ummadığın taş baş yararmış derler çok doğru. Ne ise yitik bulundu da emek zayi olmadı.

Sülo — Çok şükür, yarılan baş yine düşman başı oldu Ulu başbuğ ! Eğer siz gelmeseydiniz, huzurunuzla ulusa yeni bir şevk, yeni bir gayret vermeseydiniz.

[53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

emin olunuz ki daha aylarca şu (Nikonya) önünde savaşıp kalacaktık.

Melik Ahmet — Hepiniz sağ olun, varolun bütün ulus, bahusus şu Çorumlu oymağı canla başla döğüştü, Arslanlar gibi çarpıştı.

Artoku — Beli başbuğumuz. Kalenin fethini bu oymağın kahramanlığına borçluyuz diyebilirim.

Melik Ahmet — O şüphesiz, fakat kale alınmakla iş bitmedi. Asıl güçlük bundan sonra başlıyor. Biz çekildikten sonra buraları kim koruyacak. Kaleyi yıkmak savuşup gitmek var amma bunca emekler çapul için mi çekildi? Bu illeri mamur etmek gerek. Amasya-nın elde kalması da bu uç ölkelerin muhafazasına bağlı,

Sülo — Öyleyse kaleyi tamir edelim, muhkemleştirelim, muhafız bırakalım.

Melik Ahmet — Eyi söylüyorsun amma, bu uç yerler az kuvvetle tutulmaz, çok kuvvet ayırmak ta bizim işimize gelmez. Başka bir çare düşünmeli.

Artoku — Ben çareyi buldum. İlyas beyin oymağı ana yurttan yeni göç etti. Henüz bir yurt tutmadı. Bu illeri Çorumlulara yurtluk ocaklık verelim. Kaleyi nasıl aldılarsa öyle korusunlar.

Melik Ahmet — Ne dersiniz?

Hep birden — Hay hay ! çok münasip, çok münasip. Uçdaki bu yaman bucağı ancak Çorumlular gibi yahşi yigitler korur (*Gürültülü konuşmalar işitilir*)

Melik Ahmet — (*Yüksek sesle*) Daştan !

Daştan — buyur ulu başbuğ

Melik Ahmet — O gürültü ne?

Daştan — Ulaklar gelmiş hepsi de ben önce gireceğim deyi şamata ediyorlar.

Melik Ahmet — Hepsini de içeri al.

Birinci ulak — Amasyadan Çavlu beyden geliyorum, dün doğan oğlunuzun kudumunu kutluyor, mübarek ellerinizden öpüyor.

Melik Ahmet — Dilerim Tanrıdan uğurlu meymenetli olsun. Adı (Muhammet) konsun.

İkinci ulak — Osman beyden geliyorum Eflanos kalesi alındı anahtarlarını hâkipayinize sunuyor.

Üçüncü ulak — Beni de Hüseyin Gazi saldı. İki konak ötelerine kadar güneybatı yönlerini kılıcımızın gölgesi altına aldık sağ koldan Karadona, sol koldan Serkis Ahmet ilerliyor.

Melik Ahmet — Şükürler Ulu Tanrıya; ne mutlu günlere erdik. Her yönden sevinçli haberler geliyor. Bugün ulusun en büyük bayramı olacak. Artoku ! sen şimdi gazilere cevap yaz. gazaları kutlu olsun. Eflanosun adına Osmancık, Hüseyin gazinin şenlendireceği illere de Hüseyinabat denilsün Karadonanın, Serkis Ahmedin aldıkları bucaklara kendi adları verilsin. Daştan! Mihterbaşıya söyle, divan havası çalınsun. Ulus toplansun müjdeler verelim.

(*Ayrılan ayak seslerini müteakip davul, zurna sesleri duyulur, uğultulu ordu sesleri, üzengi şıkırtıları, at kişnemeleri işitilir. Davulun kuvvetli bir darbesinden sonra derin bir sükût.*)

Melik Ahmet — (*Yüksek sesle*) Ey Türk ulusunun şanlı beyleri, kahraman erleri, eey gerçeğe tapan, eğriyi tepen, iyiliği seven, kemliği savan, küçüğü seven, büyüğü sayan, temiz kanlı, ak alınlı, pâk yürekli, Türk

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

emin olunuz ki daha aylarca şu (Nikonya) önünde savaşıp kalacaktık.

Melik Ahmet — Hepiniz sağ olun, varolun bütün ulus, bahusus şu Çorumlu oymağı canla başla döğüştü, Arslanlar gibi çarpıştı.

Artoku — Beli başbuğumuz. Kalenin fethini bu oymağın kahramanlığına borçluyuz diyebilirim.

Melik Ahmet — O şüphesiz, fakat kale alınmakla iş bitmedi. Asıl güçlük bundan sonra başlıyor. Biz çekildikten sonra buraları kim koruyacak. Kaleyi yıkmak savuşup gitmek var amma bunca emekler çapul için mi çekildi? Bu illeri mamur etmek gerek. Amasyanın elde kalması da bu uç ölkelerin muhafazasına bağlı,

Sülo — Öyleyse kaleyi tamir edelim, muhkemleştirelim, muhafız bırakalım.

Melik Ahmet — Eyi söylüyorsun amma, bu uç yerler az kuvvetle tutulmaz, çok kuvvet ayırmak ta bizim işimize gelmez. Başka bir çare düşünmeli.

Artoku — Ben çareyi buldum. İlyas beyin oymağı ana yurttan yeni göç etti. Henüz bir yurt tutmadı. Bu illeri Çorumlulara yurtluk ocaklık verelim. Kaleyi nasıl aldılarsa öyle korusunlar.

Melik Ahmet — Ne dersiniz?

Hep birden — Hay hay ! çok münasip, çok münasip. Uçdaki bu yaman bucağı ancak Çorumlular gibi yahşi yiğitler korur (*Gürültülü konuşmalar işitilir*)

Melik Ahmet — (*Yüksek sesle*) Daştan !

Daştan — buyur ulu başbuğ

Melik Ahmet — O gürültü ne?

Daştan — Ulaklar gelmiş hepsi de ben önce gireceğim deyi şamata ediyorlar.

Melik Ahmet — Hepsini de içeri al.

Birinci ulak — Amasyadan Çavlu beyden geliyorum, dün doğan oğlunuzun kudumunu kutluyor, mübarek ellerinizden öpüyor.

Melik Ahmet — Dilerim Tanrıdan uğurlu meymenetli olsun. Adı (Muhammet) konsun.

İkinci ulak — Osman beyden geliyorum Eflanos kalesi alındı anahtarlarını hâkipayinize sunuyor.

Üçüncü ulak — Beni de Hüseyin Gazi saldı.İki konak ötelerine kadar güneybatı yönlerini kılıcımızın gölgesi altına aldık sağ koldan Karadona, sol koldan Serkis Ahmet ilerliyor.

Melik Ahmet — Şükürler Ulu Tanrıya; ne mutlu günlere erdik. Her yönden sevinçli haberler geliyor. Bugün ulusun en büyük bayramı olacak. Artoku ! sen şimdi gazilere cevap yaz. gazaları kutlu olsun. Eflanosun adına Osmancık, Hüseyin gazinin şenlendireceği illere de Hüseyinabat denilsün Karadonanın, Serkis Ahmedin aldıkları bucaklara kendi adları verilsin. Daştan! Mihterbaşıya söyle, divan havası çalınsun. Ulus toplansun müjdeler verelim.

(*Ayrılan ayak seslerini müteakip davul, zurna sesleri duyulur, uğultulu ordu sesleri, üzengi şıkırtıları, at kişnemeleri işitilir, Davulun kuvvetli bir darbesinden sonra derin bir sükût.*)

Melik Ahmet — (*Yüksek sesle*) Ey Türk ulusunun şanlı beyleri, kahraman erleri, eey gerçeğe tapan, eğriyi tepen, iyiliği seven, kemliği savan, küçüğü seven, büyüğü sayan, temiz kanlı, ak alınlı, pâk yürekli, Türk

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

oğulları! şimdiye kadar hak uğrunda, şeref yolunda, savaş alanlarında can verdiniz, şan aldınız, ün saldınız, yüz ağarttınız, varolun! Berhüdar olun! Bu gün ulusun en büyük bayramıdır. Osman Bey Eflanusu, Hüseyin Gazi Güneybatı illerini aldı. Amasyada bir oğlumuz doğdu, adını (Muhammed) koyduk (*Kutlu olsun, sağ olsun sesleri*)

Melik Ahmet — Ulu Tanrıdan şehitlerimize yarlı, gazilerimize sağlı dilerim. (*Sağ ol, var ol sesleri*)

Melik Ahmet — Aylardan beri şu kale uğrunda savaştık. Hamdolsun dağlar deviren Türk zoru, bu güçlüğü de yendi, kaleyi aldık.

Eeey bu çetin savaşın yiğit öncüleri! Çorumlu oymağı erleri! sizler düşmanla değil ölümle savaştınız, ölümü altetdiniz. Kale burcunda ilk bayrağı siz dalgalandırdınız.

Ey Çorumlu oymağı! Sizler ulu hakan Uğuz hanın Alayuntlu kolundan, Çorumlu boyunun öz soyundansınız. Damarlarınızda büyük dedelerinizin temiz kanlarının dolaştığını bir kerre daha isbat ettiniz. Her türlü öğmeğe, her çeşit öğülmeğe lâyıksınız.

Şu bereketli ovalar, şu zümrüt dağlar, şu yeşil bağlara hükmeden bu kal'ayı ulus sizlere armağan ediyor. Bu değerli armağanı her varlıktan üstün tutacağınıza, kardeş kanları ile yuğurulan şu temiz topraklara düşman ayağı bastırmıyacağınıza, be-

yiniz İlyasın buyuruklarını tutacağınıza ant içiyor musunuz?

(*Birçok sesler*) Ant olsun Ulu Tanrıyaaa...

Melik Ahmet — (*Yüksek sesle*) Kutlu olsun yeni yurt Çorumluya...

(*Yaşa varol alkışları, ordu uğultuları, davul, zurna dağılma havası çalarak sesler uzaklaşır.*)

(S O N)

53. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 54

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

54.SAYI İÇİNDEKİLER

İKİNCİ İNÖNÜ

SİTMALILARA SAĞLIK ÖĞÜTLERİ

BEŞİKTAŞ MUHAFIZI MÜŞİR HACI HASAN PAŞA

DELİ DUMUL'UN AZRAİLE ÖFKELENİŞİ

KISKANÇLIK

MİNİKKUŞ

ÖZEL DİLEKÇE

MECİTÖZÜ İLÇESİ KÖYLERİ HALK ŞAİRLERİ AĞZINDAN DERLENEN YERLİ DESTAN

BEKTAŞİ NEFES VE ŞİİRLERİ

EVİMİZİN MART AYI ÇALIŞMALARINDAN

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: ~~55~~ 54

NİSAN
1 ~~MART~~ 1945

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 54 *1 Nisan 945* *Kuruluşu: Nisan 938*

İkinci İnönü

Ortaokul Müdürü
Ziya Atamen

Metris tepeden : 1-4-921

Saat : 6.30 sonrada Metris tepeden gördüğüm vaziyet : Gündüzbey şimalinde, sabahdanberi sebat eden ve dümdar olması muhtemel bulunan bir düşman müfrezesi, sağ cenah grupunun taarruziyle gayri muntazam çekiliyor. Yakından takip ediliyor. Hamidiye istikametinde temas ve faaliyet yok. Bozüyük yanıyor. Düşman, binlerce maktulleriyle doldurduğu muharebe meydanını silâhlarımıza terketmiştir.

Grup Cephesi Kumandanı
İsmet

Dünya tarihinde eşi ender olan İkinci İnönü büyük zaferi, yaratıcısı olan eşsiz kahramanın ağzından ne büyük bir tevzu ile ifade olunmuştur. Halbuki :

İnönü zaferi, bir savaşın utku ile taçlanmış bir safhası değil ölüme mahkûm edilmiş bir milletin tera bahtını değiştiren bir mucize idi.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İnönü zaferi, hakkın zulme galebesi, ruhun maddeye üstünlüğü, ihtirasın imâna yenilgisidir.

Bu gaza, kahramanının namını "Tarihin kitabesi mehafirine kaydeden ve bütün milleti onun hakkında ebedî minnet ve şükrana sevkeden,, bir harika olmuştur. Metris tepede zafer şafakı sökerken binlerce düşman ölüleriyle dolu bu meydan şerefte milletimizin şaşaayı itilâ ile dolu ufku istikbalini,, de aydınlatiyordu.

Kahraman erlerimizin, subaylarımızın ve askerlerimizle avcu hatlarinda omuz omuza vuruşan yüksek komutanlarımızın engin ruhlarından ve imanlarından fışkıran bu zafer güneşi, ufuklarımızdan her çeşit şüpheli gölgeyi ve korkunç karanlığı sildi uzaklaştırdı.

İnönünde 24 yıl evvel doğan o güneş, bu gün semalarımızın lekesiz maviliği içinde dünyanın hayranlıkla açılan gözlerini kamaştırmaktadır. O bir güneştir. Bizler onun halesiyiz. Onunla, yüreklerimize yaşama zevki, gözlerimize yükselme nuru, damarlarımıza "Türk,, sözünün ebedı ve ezelî müradifi olan "Kahramanlık,, ın ateşi doldu.

Ufuklarımız onun lekesiz alnının ışıklarından uzak kaldığı gün dünya güneşinin nurundan mahrum olacaktır.

Her gün bir İnönü zaferi yaratmak için İnönü'nün başımızda bulunmasından başka şeye muhtaç değildir.

Sıtmalılara Sağlık Öğütleri

Sıtmanın en keskin ilâcı ağızdan alınan (Atebrin) dir. Baygın ve ağızdan ilâç alamıyacak derecede bitgin hastalarda şırınga ile kullanılacak ilâç varsa da böyle bir zorlama olmadıkça sıtma ilâcı mutlaka ağızdan alınmalı ve (Atebrin) tercih edilmelidir.

*

Sıtmadan kurtulmak için (Atebrin) alındığı vakıt bazı kerre deriye sarı bir renk verir; bunun hiç bir zararı ve mahzuru yoktur. Bir kaç gün içinde kendiliğinden geçer.

*

(Atebrin) in hiç bir zararı yoktur; sıtmaya tutulmuş olan herkes bu ilâçtan korkusuzca kullanabilir. Elverir ki, lüzumu kadar ve usulünde kullanılmış olsun.

*

Devlet sağlık müesseseleri ve daireleri, hükûmet ve hastahane tabipleri; sıtmayla savaş teşkilâtına bağlı memurlar bütün sıtmalılara bedava (Atabrin) verirler ve nasıl kullanılacağını da tarif ederler.

*

Her eczanede sıtma ilâcı bulundurulması mecburidir. Ve eczanelerde sıtma ilâçları hükûmetçe kararlaştırılan fiyat üzerinden satılır. Sıtma ilâcı bulundurmıyan eczaneler hakkında hükûmet tarafından takibat yapılır.

*

Bedava sıtma ilâcı almak ve sıtmadan kurtulmak isteyenler sağ-

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

lık müesseselerine ve memurlarına baş vurmalıdırlar. Parası ile sıtma ilâcı almak isteyenler eczanelere muracaat etmelidirler. Eczaneler lüzumu kadar sıtma ilâcı bulundurmak ve reçete istemeksizin herkese sıtma ilâcı vermek mecburiyetindedirler.

★

(Atabrin) yıllardan beri sıtmaya karşı kullanılmış ve kininden daha iyi sonuçlar vermiş bir ilâçtır. Bu günkü harpte, uzak doğuda, düşmandan maada sıtma ile de savaşmak zorunda kalan ordular sağlıklarını (Atabrin) le muhafaza etmektedirler.

★

(Atabrin) sıtma çeken büyüklere tok karnına günde üç hap almak üzere bir hafta müddetle verilir. Yani sabah kahvaltısı, öğle yemeği ve akşam yemeğinden sonra birer tane "Atabrin„ alınır ve bir hafta böyle devam olunur.

★

8 ile 15 yaş arasındaki sıtmalı çocuklara "Atebrin„ öğle ve akşam yemeklerinden sonra birer tane olmak, günde iki sefer verilir. Ve bir hafta böyle devam olunur.

★

5 ile 8 yaş arasındaki sıtmalı çocuklara bir "Atabrin„ ikiye bölünerek yarısı öğle, yarısı akşam yemeğinden sonra verilir. Ve bir hafta devam olunur.

★

Süt çocuklarına ve 5 yaşına kadar olan çocuklara dörde bölünerek "Atabrin hapından iki parçası bir gün, iki parçası ertesi gün öğle ve akşam yemeklerinden sonra verilir. Yani günde yarım Atabrin tok karnına iki seferde verilmiş olur. Ve bir hafta böyle devam olunur.

★

"Atabrin„ teni beyaz olan bazı kimselerde deriyi ve göz akını

sarıya boyayabilir. Bunun sarılık hastalığı ile hiç bir ilgisi yoktur. Sadece boyadır. Bir kaç gün içinde vücuttan çıkar gider. Bakımsız kalmış sıtma ise beti benzi sonbahar yaprağı gibi soldurur ve insanda güç, kuvvet bırakmaz.

★

"Atebrin„ alıpta rengi sararanlar nihayet yüz kişide üç dört kişi kadardır. Bu sarılığın sıtma ile veya başka bir hastalıkla hiç bir ilgisi yoktur; yalnız ilâcın tesir eylediğini ve kana karıştığını gösterir.

---

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Biyografi — Çorum büyüklerinden :

Beşiktaş Muhafızı Müşir

HACI HASAN PAŞA

53. sayıdan

Nazmı Tombuş

Diye haber göndermişti.

Sultan Hamidin bu sözleri çok samimi ve doğru idi. Hasan Paşanın en büyük meziyeti, vazifesine karşı olan sadakat ve rabıtası idi... Bunu herkes bilir ki, Hasan Paşa Sultan Hamidi derin bir muhabbetle meselâ tüfekçi Tahir Paşa, Gidiş Müdürü Hacı Mehmet Efendi, Esvapçıbaşı İsmet Bey, Tüfekçi Halil Bey, boşnak Kâmil Bey, Kahvecibaşı Ali Bey ve saire gibi taparcasına sevmemişti. Fakat onun şahsından ziyade makamına hürmet etmiş ve onun bir askeri sıfatile verdiği emirlere itaat eylemişti. Fakat bu itaatini, hiçbir zaman şuna veyahut buna zulüm derecesine çıkarmamış, mevkiini hiç kimsenin felâketi ile takviyeye çalışmamıştı.

Nitekim, Sultan Murat vefat ettikten sonra, (Veliaht, Reşat Efendi) nin ehemmiyeti artmıştı. Sultan Hamit, artık karşı karşıya kaldığı bu, yegâne rakibine her şeyden fazla ehemmiyet veriyor, ona dair verilen jurnalları büyük bir dikkatle takip ediyordu. Bu sebeble, Hasan Paşanın da işi gücü artmıştı.

Etrafı bir sürü hafiyeler ile ihata olunmakla beraber (Reşat Efendi) nin arasıra hariçle teması eksik değildi. Buna tavatsut eden de esvapçıbaşı (Sabit Bey) di, Hasan Paşa' bunu pekâlâ hissediyor. Fakat (Reşat Efendi) nin şahsı hakkında tam bir kanaat hâsıl ettiği için, bu temaslara pek okadar ehemmiye vermiyordu. Çünki Reşat Efendi, hariçte teşkilât yapacak ve Sultan Hamidi devirerek onun makamına çıkacak kadar ne müteşebbis ve ne de cebbar bir adam değildi, Hükümdar kanından hâsıl olan her adam gibi o da saltanata haris olmakla beraber, velev bir defa olsun öyle bir teşebbüse

kıyam etmemişti. Buna binaen Hasan Paşa, Reşat Efendiyi kat'iyyen tazyik etmemekle beraber Fehim Paşa vesaire gibi hafiyelerin verdikleri birçok jurnalların önünü almak suretile (Veliht) e iyilik bile ederdi.

Yalnız vazifesi dolayısiyle bütün Beşiktaş ve havalisinde çok sıkı bir inzibat tesis etmişti.

Hasan Paşanın, birçok kimseleri karakola kapıyarak dayak attığı doğrudur. Fakat bu dayak yiyen adamların ekserisi, hırsızlar, sarhoşlar ve yankesicilerden ibarettir. Bu gibi cürümlerden dolayı yakalanmış olan bir adam ele geçip de Hasan Paşaya getirilirse, Paşa bu adamı mahkemelere verip uzun uzun süründürmiyerek bir güzelce pataklar sonra da:

— Hadi bakalım.. bir daha böyle şeyler yapma... Allah ıslah eyleşin...

Diye, birde dua ederek serbest bırakırdı. Fakat bu dayak ve nasihat okadar müessir olurdu ki, ya o adam bir daha o gibi fenalıklar yapmaz veyahut, ebediyen Beşiktaş mıntıkasına ayak atmazdı. Her zabıta mıntakasının bir takım gedikli (cabıkalı) ları olduğu halde, Beşitaş mıntakasında bu kabil şerirlerin yaşaması ve barınması imkân ve ihtimal haricinde idi.

Siyasi mücrim ve maznunlara gelince, bunların Beşiktaş karakolunda, nöbetle dayak yediklerine, karakolun bodrumlarında çürütüldüklerine dair şayi olan rivayetler, birer yalandan ibarettir. Hasan Paşa karakolunda uzun müddet vazife ifa etmiş olan polis ve komiserlerin en bitaraflarından icra ettiğimiz tahkiat tamamen bu neticeyı vermiştir. Esasen Hasan paşa karakolu, siyasî mücrimler için bir (transit merkezi) nden ibaretti. Ancak, ehemmiyetli bir siyasî hâdise olur da bunun failleri veyahut maznunlarının Yıldızda isticvabı lâzımgelirse, o zaman birkaç gün karakolda alakonur veyahut Yıldızdan gönderilen siyasî maznunlar, Zaptiye Nezaretine sevkolunurdu.

Hasan Paşa mümkün olduğu kadar siyasi hâdisrlere temas etmekten uzak kalmak ister; ve temas ettiği hâdiselerde bir haksizlık olursa bütün kuvvetini sarfederek onun da önüne geçerdi.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Yunus Nadi ve (merhum) Müstecabi zade İsmet Beylerle rüfekası bir (Cemiyeti Hafiye) teşkili töhmetille muhakeme ve nefyedildikten sonra, (Z.) Bey isminde bir genç aleyhinde müthiş bir jurnal verilmişti. O zamanler, henüz kolağası rütbesinde olan Mektebi Tıbbiye Eczacıbaşısı Refik Bey vasıtasile verilen bu jurnal, çok mühimdi jurnalı veren de (Z.) Beyin bir akardaşi idi. Bu jurnalda (Z.) Beye atfolunan cürümler, şunlardı:

1 — Z. Bey, Yunus Nadi ve Müstecabi zade İsmet Beyin en yakın ve mahrem arkadaşlarındandır.

2 — Ayni zamanda (mezkûr Cemiyeti Hafiye mensuplarından) dir.

3 — Şair Andelip (merhum) ile, Sirkecideki (Güneş) gazinosunda sık sık ve başbaşa verorek görüşmektedir.

4 — Hattâ, birçok geceler, Fatih civarında, Çırçır mahallesinde uzun saçlı (Avukat Cemil Bey) isminde bir zatın konağına gitmişler ve orada cemiyet işlerine dair (mahremane) görüşmüşlerdir.

5 — Bu (Cemiyeti Hafiye) yi teşkil eden (hainler) her ne kadar (cezayı sezn) larını bulmuşlarsa da, her nasılsa yakasını kurtaran (Z. Bey) daha hâlâ (teşebbüsatı hainane) de bulunmakta ve hatta (Veliaht Reşat Efendi) ile menfiler arasında mukabereye vasıta olmaktadır.

Bu jurnal, ortalığı velveleye vermişti... Bir gece yarısı Z. Bey Ayasofyadaki evinde tevkif olunmuş ve yıldıza götürülmüştü. İsticvap uzunca sürdü. Buna binaen Z. Bey gündüzleri yıldızda istintak olunuyor, geceleri Beşiktaş karakolunda, ihtilâttan memnu bir halde, sıkı bir nezaret altında bulunduruluyordu.

Bir gün Hasan Paşa merak etti. Z. Beyle görüşmek istedi... Karakoldan içeri girilince sol tarafta ve kapının yanındaki odanın cadde tarafındaki üç köşeli minderde bağdaş kurarak oturan Hasan Paşa, (Z.) Beyi danına oturttu. Evvelâ, bir çok afaki şeyler konuşuldu. Sonra da:

— Anlat bakalım.. senden ne istiyorlar ?..

Diye sordu. Zavallı genç, günlerdenberi devam eden isticvapdan, bizar olmuştu. Hasan Paşanın tatlı dille sorduğu bu sual onun kalbinde derhal bir ümit doğurdu. Birdenbire Hasan Paşanın eline sarılarak:

— Aman Paşa babacığım, ne olursa senden olur. Allah aşkına beni kurtar... Sana ebediyen minnettar olurum.

Dedi; ve Hasan Paşanın gösterdiği mertlik ve samimiyyetten cesaret alarak, Yıldızdaki isticvap esnasında inkâr ettiği hakikatleri, paşaya birer birer itiraf etti.

Z. Bey, hakikaten o zamanın hür fikirli gençlerindendi. Avrupadaki (Jön Türk) lerle münasebeti vardı. Sık sık (Güneş kırathanesi) ne devam ediyor, bu (hür fikirli adamlar merkezi)nde en (şüpheli eşhas) ile konuşuyordu; hatta o aralık, tâ Avrupaya kaçmak istiyordu... Lâkin bahsolunan (Cemiyeti hafiye) den haberdar olmadığı gibi (veliaht) ile de bir alâka ve rabıtası yoktu.

Hasan Paşa, büyük bir safiyetle vaki olan bu itirafları dinlendikten sonra kaşlarını çattı :

— Sakın bunları kimseye söyleme.. Bir daha da bu gibi işlerle meşgul olma... Bu kadar enbiyalar, evliyalar gelmiş, bu dünyanın hali ahvalini düzeltememişler, Bu dolap böyle kurulmuş, böyle gider... Bizim zamanımızda, senin yaşında çocuklar, cami avlusunda ceviz oynarlardı. Neyine gerek senin böyle işler...

Dedi ve Z. Beyi tekrar odasına gönderdi... Ertesi günü öğleye doğru karakolun önünde kapalı bir araba durdu. Z. Beyi odasından indirdiler. Bu arabaya bindirdiler. Yanına bir komiser oturdu. Komiserin elinde bir zarf bulunuyordu. Bu vaziyeti görünce zavallı genç korktu:

— Hasan Paşa bana ihanet etti. Tatlılıkla beni söyletti söylediklerimin hepsini de Yıldıza haber verdi. Şimdi de sürgüne gidiyorum.

Diye düşünüyordu

Araba Dolmabahçeyi, Tophaneyi, Köprüyü, Babıâliyi geçti. (Zaptiye Nezareti) nin avlusundan içeri girdi. Artık (Z Bey) in bütün şüpheleri tahakkuk etmişti. Hele beş on dakika sonra (Zaptiye Nazırı Şefik Paşa) nın huzuruna çıkarıldığı zaman, bütün bu şüphelerinin bir hakikat olduğuna kanaat kesbeyledi.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Zaptiye Nazırı Şefik Paşa, bir taraftan elindeki tezkereye, bir taraftand da öfkeli nazarlarla (Z. Bey) e bakıyordu, Tezkereyi bitirir bitirmez, zile bastı. İçeri giren yaveri (Zaptiye Binbaşısı Ramazan Ağa) ya emir verdi:

— Alın bunu, içerki odaya götürün. Bir berber celbedin. Saçlarını dibinden traş ettikten sonra, bana getirin.

Dedi

(Z. Bey) Nazırın odasına bitişik olan (hususi kâtipler) in odasına götürüldü. Derhal berber celbedildi; gür ve uzun saçları dibinden kestirildi. Tekrar Zaptiye Nazırının huzuruna götürüldü. Şefik Paşa altın gözlüklerinin üstünden bakan yorgun nazarlarile (Z. Bey)i süzdü. Zavallı gencin saçları makine ile kesilmiş ve fesi de kulaklarına kadar geçmişti. Onu bu halde görünce memnun oldu:

— Hah. İşte böyle olmalı. Nedir o, (con) lar gibi saç uzatmak, bir takım (din ve devlet düşmanları) nı taklide kalkışmak?. İyi şeylere özenin. Sayei şahanede tahsil ve tefeyyüz etmiye gayret gösterin.. Hasan Paşa, hakkınızda hüsnüşahadet ve şefaat etmiş. Müşarünileyhin kefaleti üzerine sizi serbest bırakıyorum. Lâkin, her an (tahtı tarassut) ta bulunduracağım. Badema,)ahvali meşkûk eşhas) ile temas ettiğiniz... veyahut, yine saçlarınızı uzatarak (Con) luğa heveskârlık gösterdiğiniz vaki olursa, hakkınızda en şiddetli muamele yapılacağına emin olunuz.. Haydi bakayım, doğruca evine git. Güzel güzel mektebine devam et (Şevketmeap efendimiz) e dua eyle derslerinden başka bir şeyle meşgul olma.

Diye, ,uzunca bir nasihatten sonra (Z. Bey) i salıverdi. Zavallı genç, yirmi beş gün süren, ve güzel saçlarının kesilmesi ile bitama eren bu muazzip hayattan kurtularak, Zaptiye Nazaretinin kapısından çıkarken:

— Allah razı olsun, şu adamdan.. Boş yere günahını almışım.

Diyor ve çok merd Hasan Paşaya dua ediyordu.

Sayın üstad Ziya Şakirin yazısı burada bitiyor.

İkinci Abdülhamit tahttan indirildikten sonra Yıldızdaki jürnal

lar gözden geçirilmişti. Bu incelemede Hacı Hasan Paşayı suçlandırabilecek bir vesika elde edilememiştir.

Beşiktaş karakolunda yapıldığı söylenen işkence ve dayakların hırsız, haydut, yankesici makulesi kötü adamlara mahsus olduğu şahsî ve siyasî kanaatlerinden ötürü haysiyetli, namuslu kişilere böyle fena muamele yapılmadığı Şair Tevfik Fikret merhumun başından geçen şu vak'a ile de gerçekleşiyor.

(314 — 315 senelerinde idi. Rober Koleç Müdürünün oğlu İstanbula gelmişti. Şerefine çay ziyafeti verilecekti. Fikret te refikası ile davetli idi. Mektebe giderlerken kendilerini takip eden bir polis hafiyesi jürnal etmiş, Fıkreti Hasan paşa çağırttırmıştı. "Oğlum ! Ben seni severim. Karını, kardeşini mektebe felân götürme, nene lâzım...„ demiş, [1] hatırını hoş ederek serbest bırakmıştır. Ozamanlar; eşini erkek yanına ve hususî bir hıristiyan ve ecnebi cemiyeti içine çıkarmak ne demek olduğunu, bunun ehemmiyeti derecesini yaşlıca okuyucularımız takdir ederler sanırım. Meşrutiyet devrinde bile eşi ile ecnebi toplantısında bulunan bir Türk zabitini Enver paşa ordu hizmetinden çıkarmıştı.

Hasan Paşanın nüfus kaydinde şöyle yazılıdır:

"Müşarünileyh 10 Teşrinisani 1320 senesinde Derseadette eceli mevudile vefat eylemiştir. Mevlâ garikı rahmet eyleye amin.„

Beşiktaşta Barbaros türbesi yanına defnedilmişti. Yeni dikilen Barbaros anıtı çevresinde açılan meydan münasebetile mezarı buradan kaldırılmıştır.

SON

---

(1) Düşünce: Tevfik Fikret hakkında çıkan nüshai mahsusa.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Deli Dumrul'un Azrail'e öfkelenişi (*)

Duha Koca'nın oğlu pek dalaşkan bir erdi,
Oğuzlar, ad sanına "Deli Dumrul„ derierdi.
Bir kuru çay üstüne bir köprü kurdurmuştu.
Ve kökrünün başına bekçi gibi durmuştu,
Geçenden otuz akça alırdı söve söve,
Geçmiyenden kırk akça alırdı döve döve.
Acaba Deli Dumrul niçin böyle ederdi?
Onun için ki: Var mı benden yeğreği, derdi,
Eğer varsa, sınaşsın, gücünü belli kılsın,
Eğer yoksa, erliğim Rum'a, Şam'a yayılsın...

★

Bir bölük oba kondu bir gün köprü yanına,
Kıydı ölüm meleği birisinin canına,
Birisi dedigimiz yavlak, yahşi bir yiğit!
Obalılar bir gezden yakageldiler ağıt:
(Oğul!) diye çığrıldı, (Kardaş!) diye ağlandı.
Deli Dumrul yalapta kılıcını bağlandı·
Yanlarına seğirtti, dedi: Ayıtaşınız,
Köprümün çevresinde nedendir bu yasınız?
Bey yiğit içimizden yaşsız, doğuşlu bir er
Ölmüş bulunmaktadır, ağlaşırız, dediler.

(*) Türk Dil Kurumu tarafından yayınlanacak olan "Oğuzlama„ adlı on bin mısralık manzum destandan

Böyle deyince; Dumrul, göz alarttı, kaş dürdü:
Bre, oncağzı, dedi, hangi kutsuz öldürdü?
Ölümünü, dediler, ulurak Tanrı'dan bil,
Canını alagelen al kanatlı Azrail!
Deli Dumrul: be, dedi, Azrail ne kişidir?
Kan bürümüş gözüme, ah, görünüverse bir
Yiğit canı almaklık ne imiş göstereyim,
Usu dağınık ise, tüm başına dereyim,
Anlasın ki, eylemez çılasınlığı bir pul!!
Dahi evine döndü buradan Deli Dumrul...

Basri Gocul

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kıskançlık

Bahri Mıyak

Mehtap, gökyüzünden, erimiş gümüş tozu zerreleri halinde yağıyordu. Şehir, bu nur yağmurunun yarı şeffaflığı içinde keskin gölgeler halinde oldukça uzaklardan görünüyordu. Bu esrarlı ışık sağnağının altında, Çorum, iri tüveyçli, müskir bir çiçek gibi renk ve koku içinde yüzüyordu. Şehrin üzerinde kesif, taze ve yapışkan bir şıra ve şarap kokusu esiyordu. Hoş bir rayıha ve toz ışıkla çizilmiş bu eylûl mehtabı, ahenkli bir ritimle besteleniyordu:

Şehrin ufuklarında, bir ormanın nemli ve çürümüş yaprak kokan hoşluğunda uçuşup eşini çağıran kekliklerin ötüşlerini andırır, yumuşak, kadifemsi bir ses yankılar uyandırıyordu:

"Kak, kuvak, kak, kak, kuvak!.........."

Tâ uzaklardan, sahici bir orkestranın nağmeleri aksediyordu:

İşte birinci keman, ardından ikinci keman rüzgârın kıvrımlarına sarılarak sesleniyor, arada bir saksifonla bir obua, flitün ince ve rekik sesini bastırıyor.

Hayır, bir sonbahar balosundan bahsetmiyorum. Bunlar, kınalı öküzlerin bağlardan sürükleyip getirdiği yorgun kağnıların iğde dallariyle örtülü ağır üzüm yığınları altında kopardığı çığlıklar, iniltiler, ahü vahlardır. Bu müessir beste, kuvvetli bir iğde kokusuna bürünmüş, nazla esiyor.

Kağnı çok büyük ve çift kanatlı bir kapının önünde durdu. Dar ve karanlık sokağa açılan kapının mustatili çerçevesinden parlak, keskin bir ay ışığı döküldü. Neşeli insanlar, kağnıyı ağır ve ölçülü hareketlerle geniş avluya aldılar.

Tâ ileride, avlunun dibinde bir ışık üçkeninin aydınlattığı başka bir kağnı üzerindeki olukta genç bir kadın, çok yukarılara kaldırdığı eteklerinin altından birer fildişi beyazlığında görünen bacaklariyle taze ve rayihadar üzümü çiğniyordu.

Mehtap bu fildişi sütunlarda sedef akisler cilvelendiriyordu. Dirseklerin çok yukarısına kadar sıvanmış gümüş kolların nihayetinde yasemin dallar, edalı bir tavırla etekleri tutuyordu. Müskir bir koku, bu açık saçık göğüsten süzülüyormuş gibi ince ince havaya yayılıyordu. Çalışmanın verdiği hararetle kızarmış yanaklar ve nemli dudaklar bir tül yaşmakla örtülü idi. Narin burun kanatları bu nefis mehtabı titreyerek koluyordu.

Ruziye kapıya baktı ve yanaklarında bir heyacanın penbe nefesi dolaştı.

Üsük, kağnının başında bir Yunan Tuncu kadar güzeldi. Viziyeri hafifce yana çarpılmış, kalenderce enseye atılmış kasketin altından gür ve siyah saçlar taşıyordu. Hafifce kemerli burun yirmi yaşındaki bu çehreye olgun bir erkek görünüşü veriyordu.

Ruziye pekmez toprağını, yarı ezilmiş üzümlerin üzerine serpti ve hafiften tutturduğu bir türkünün ritmine uyarak işiyle meşgul göründü. Bana kalırsa, şırayı, serptiği pekmez toprağından ziyade, akideleşmişe benziyen bu şilepeli bacakların tatlandıracağı zannındayım.

Ruziye bitişik konağın ihtiyar sahibi Hacı Ağanın karısı idi. Henüz yirmi ikisini bitirmemiş, fıkır fıkır bir taze idi. Daha, bu dört karı eskitmiş yetmişlik, fakat zengin ihtiyara zorla verilmeden önce Üsük'le bir gönül geldigeçtileri olduğu söylenirdi. Biribirinin ilk gözağrısı, gençlik rüyalarının ilk heyecanı idiler.

Üsük, askere gitmeden, hemen sözlü gibi idiler. Onların birbirine alâkasını yedi mahalle ötedea duymıyan kalmamıştı. Veballeri boyunlarına, oynaşmalar tehlikeli bir safhaya girmişti.

Üsük'ün askere alınması, vukuatın mecrasına bir kaya gibi tıkandı. Ve suyu hiç umulmadık bir istikamete yöneltdi. Bir mart kız-

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

gınlığı arasında Hacı Ağa'nın Ruziye aklına düşmüştü. Mücadeleç tin, fakat kısaoldu. Gözyaşları, asabî buhranlar, intihar teşebbüsler ısrar ve tehdit karşıtında fazla mukavemet edemediler.

Bir gece Ruziye, kendisini Hacı Ağanın soğuk yatağında buld İhtiyar, ateşli gelinin hesabını gelecek Mart'a havale etmiş olması rağmen dünya meyvesine kavuşmasına ramak kalmıştı. Zavallı i tiyar, herkes için hiç te bir muamma olmıyan bu el çabukluğuna h lâ hayrettedir.

Üsük, daha askerdeyken, Ruziye'nin bu vefasızlığını haber alm ve çok içlemişti. Bir ziraat izninden faydalanarak Çorum'a geld zaman kahrile, emesinin kızı Ferdaneyi alımkâr olmuştu. Üsük'ü ailesi, Çördükgiller oğullarının pazara çıkmış ipliğini bu sure muvafık bir renge boyamasından memnundurlar. Emesi bir az na lanmışsa da çok direnmemişti. Elbette: kızdı, nazdı...

Ferdaneye gelince, rüyalarının jönprömiyesinin adını işitinc utanmadan değil, fakat saadet ve heyecandan kıp kırmızı kesildi. V dudaklarından bir nefes halinde "Siz bilirsiniz„ sözleri döküldü.

işte, ogün bu gündür Ferdane Üsük'ün karısı idi. Bütün geçmiş ni biliyor; fakat ona sahip olmanın zevkiyle bir kıskançlık mevz aramaz görünüyordu. Belki de sadece, böyle görünmeyi daha hesap lı buluyordu. Üsük, askerliğini bitirmiş, üç ay evel evine dönmüştü Ruziye ile dargınlığının buzları çöyülmüş olmakla berabe hava sünbüli idi. İşte bir haftadır. Ruziye, Üsük'ün kara gözler uğruna her gün Çördükgillere fahri ırgatlık ediyor, komşuluk gay retiyle imecenin başını çekiyordu.

Ay ışığı altındaki büyük avlu, ayrıca bir lüks ile de gözleri kı maştıracak kadar çok aydınlatılmıştı. Başka memleketlerde benze rine rastlanmıyacak kadar geniş ocakta, kalın çam kütükleri çıtır dayarak yanıyor, çay kazanlarında güzel kokulu pekmez, ağır fık dayışlarla kaynıyordu.

Üsük'ün karısı Ferdane, ocağın başında dikkatle kazandaki m yiin kıvamını tetkik ediyor. Başparmağının tırnağına koyduğu pek

mez damlaları küçük baloncular halinde yere yuvarlanıyor ve nemli toprağa karışıyor.

Ferdane, ince, dal boylu, narin bir esmer.... İnce yaşmağının altından bir az büyükçe ağzı görünüyor. İri gözleri manâlı ve siyah... Yüzünün hatları aşağıya çekilmiş gibi gergin... bariz bir endişenin gölgeleri ve dalan gözlerinin karanlık manası, yakın bir fırtınayı haber veriyor gibidir.

Uzakta, kayısı ağacının alaca gölgesinde sürahiler, kadehler parlıyor. ve iki karaltı seziliyor.

Ruziye, pembe topuklarını açıkta bırakan terliklerini edalı ve işveli bir tavırla sürükliyerek salına salına kürenin yanına geldi. Bakışları sık sık kayısı ağacının gölgesine kayıyordu. Mağrûr bir hali vardı. Gözetlendiğinden, özlenip arzu edildiğinden emin, salınıyordu. Bütün havayı yalınız başına doldurduğunu hissediyordu. Ahretlik, arnavut kaldırımı döşenmiş avluda, takunyalarını tıkırtadarak, oluktan helkelerle getirdiği şırayı, kestirilmek üzere leğenlere boşaltıyordu.

Karavulların Kezik, kollarını dirseklerine kadar sıvamış pekmez çarpıyordu. Eller presto bir tempo ile lüzuci mayyiin içine dalıp çıkıyor, bir ormanın nemli ve çürümüş yaprak kokan loşluğunda eşini çağıran kekliklerin ötüslerini andırır yumuşak, kadifemsi bir ses gecenin sükûtunda yankılar yaparak eriyordu.

- Kak, kak, kuvak, kak, kuvak!.... -

Ve tempo, bu iş ve cünbüş kaosuna usul tutuyordu; rahmetli Reji müdürünün dul ve d.le düşmüş karısı Benli Halime, udla kıvrak bir meyhane havası tımbırdatırken Hacı Ağanın iki yetişmiş kızı, Reyhane ve Güldane de bol bol kahkahalar ve kırılıp dökülmeler arasında türküler yakıyorlardı.

Hey güneyler, güeyler,
Güneyde odun eyler
Oğlan senin duruşun
Beni burda del'eyler.

— Devam edecek —

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

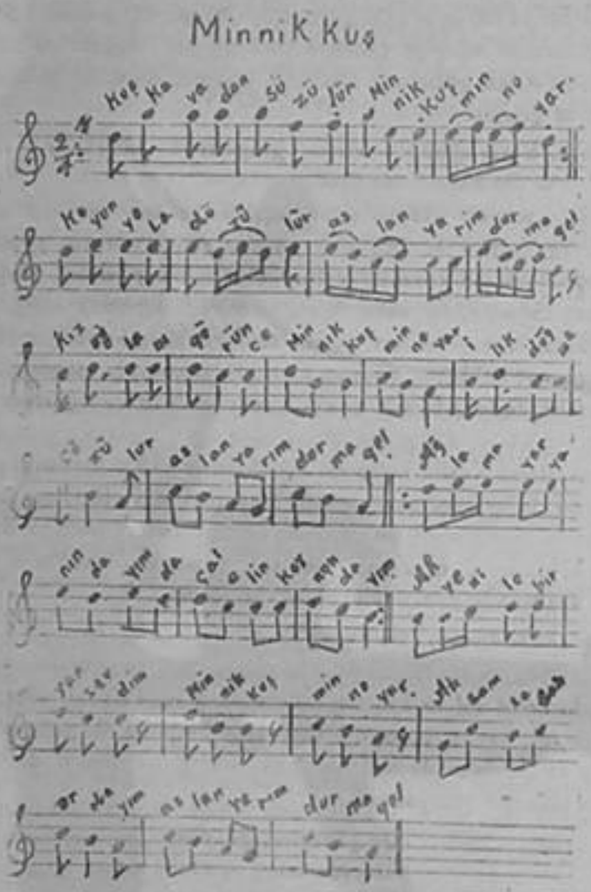

Çorum Çayhatap Türkülerinden

Minnik Kuş

Hasan Gözgörmezden derlenmiştir.

Derleyen : Sadi Leblebicioğlu

I

Kuş kayada süzülür
Minnik kuş minnoyar
Koyun yola düzülür
Arslan yarım durma gel.
Kız oğlanı görünce
Minnik kuş minnoyar
İlik düğme çözülür
Arslan yarim durma gel

KAVUŞTAK

Ağlama yar yanındayım
Çol elin koynundayım
Ah yenile bir yar sevdim
Minnik kuş minnoyar
Akşam sabah ordayım
Arslan yarim durma gel.

II

Gidiyorum Çorum üstü
Minnik kuş minnoyar
Mendilim suya düştü
Arslan yarim durma gel
Mendilimi alırken
Minnik kuş minnoyar
Gönlüm o yere düştü
Arslan yarim durma gel

KAVUŞTAK

III

Bir kurşun atacağım
Minnik kuş minno yar
Şu kuşun kanadına
Arslan yarim durma gel
Ah yeni le bir yar sandım
Minnik kuş minno yar
Köylünün inadına
Arslan yarim durma gel

KAVUŞTAK

IV

Ekin ekilen yere
Minnik kuş minno yar
Sapı dökülen yere
Arslan yarım durma gel
Bir köylü kurban olsun
Minnik kuş minnoyar
Kekil dökülen yere
Arslan yarim durma gel

KAVUŞTAK

Özel Dilekçe

Muhterem Çorum Valisi
Bay Sahip Örge'ye

9 / 4 / 945

(Dertsiz baş, Duvarda taş) olsa yine,
Kerpiçler altında, zorda kalmıştır,
(Örgü mili) derler, bir çatal iğne..
Kaygusuz başımı, derde salmıştır.

Keyfim için, ben gelmedim Çoruma,
Em aradım, marazıma (çor)uma,
Bu işde yok mudur, (Milli koruma) ?
Cepte para, tende can azalmıştır.

Öğretmenim sözde, bakıma göre,
Otuz üç yıl hizmet ettim Kültüre,
Şimdi külfet oldum, sefil ömüre..
Kader bana, böyle kalem çalmıştır.

Emekliyim, elli beşdir maaşım,
Yer yüzünde yoktur, dikili taşım,
Efkârıma fayda vermez göz yaşım
Canım cenderede, pek bunalmıştır.

Garip hastam yatar, hasta hanede,
Ben de bir konuğum; şu viranede
Ne zevk kaldı meyde,ne peymanede,
Hayatım kasvete, game dalmıştır.

Devlet haznasından akça eksilmez,
Arık koyun, kurban deyi kesilmez,
Toklar aç olanın halinden bilmez,
Gönül bir cihetten, çok daralmıştır.

Kul Hâki, dostlara sözüm hediye,
Hor bakmayın üçe, beşe, yediye,
Hasta hane benden (şimdilik) diye,
Bilmem neden otuz lira almıştır.?

Defferdarın konuğu Merzifonlu
İskender Hâki Engin

Mecidözü İlçesi Köyleri Halk Şairleri Ağzından Derlenen Yerli Destanlar:

Derleyen: Lütfi Ünsal

1

944 senesinde bir çiçek geldi (*)
Ağlaman analar Allahtan geldi.
Nice yavruların gülbenzi soldu.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

2

Kiminden ikişer kiminden birer.
Kadir mevlam yavrulara pek kiyar.
Analar, babalar dizlerin döver.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

3

Zalim felek düşmanlari güldürdü
Küçük yavruların, boyun buruldu.
En sonunda yavruları öldürdü.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

4

Kadir mevlan muradımı vermedi.
Yavrumun derdine derman olmadı
Kuşsaray köyünde çocuk kalmadı.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

(*) Çiçek hastalığı

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

5

Köyümüzde mezarlığa yakındır.
Ağlaman analar bu iş hakındır.
Dünya beter ahir zaman yakındır.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

6

Çiçek hastalığı pek zalim geldi.
Küçücük yavrular sarardı soldu.
Üç gün içinde kırk yavru öldü.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

7

Anam, babam Bedim gelsin yanıma.
Babam dursun bacım gelsin kıtıma.
Azrail oğlumun kıyma canına.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

8

Yavrumun derdi gayetten çoktur.
Yavrumun derdine hıç derman yoktur.
Feleğin vurduğu zehirli oktur.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

9

Yavrular küçücük çektik nazını.
Unutamak dillerini sözünü.
Kan bürüdü anaların hep gözünü.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

10

Yavrular tutuld hasta yatıyor.
Gözlerinden kanlı yaşlar döküyor.
Analar çıkmış mezarlığa bakıyor.
Çok analar ağlar gülmez bu sene.

11

Çiçek hastalığı evelden kadim.
Elleme yavruya koç kurban edim. (1)
Türküyü ben yaktım Hasandır adım.
Çok analar ağlar gülmez bu sene. (2)

---

(1) Edeyim yerinde kullanılıyor. Elleme, degme, yakma, dürme anlamınadır.
(2) Destani söyleyen Kuşseray köyünden Hasan Saklavcıdır.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Diğer Destan

1

929 za devr oldu sene.
Kara bıyıkların boyandı kana,
Gör nasıl dayansın ol garip ana.
Ölüm yakışmıyor irizam (*) sane.

2

Kahpe felek heman aldı canını.
Yıktı evlerini saçtı kanını.
Teselli eyleme Elif hanımı.
Ölüm yakışmıyor İrizam sana

3

Gönül kuşu her dem yüceye konar.
Anlamaz derdimi el beni kınar.
Kahbe felek geldi elinde fener
Ölüm yakışmıyor İrizam sana.

4

Mestane gözleri hilâldır kaşı.
Daha 23-24 değmedi yaşı.
Ah edip ağlıyor Hüseyin kardeşi.
Ölüm yakışmıyor İrizam sana

5

Kapımızın önü ırmağa yakın.
Kır Ata bin İrizam saatın takın.
Sana nazar değer batadan sakın.
Ölüm yakışmıyor İrizam sana.

6

Kapının önünden ırmak akıyor.
Felek pençe vurdu canım yakıyor.
Belgüzar boynunu bükmüş bakıyor. (1)
Ölüm yakışmıyor İrizam sana.

7

Kır atına bindi döner (2) belinde.
Böyle hanedan varmıydı Çorum ilinde.
Ağlar Elif ağlar bunca yolunda.
Ölüm yakışmıyor İrizam sana.

8

Kapının önü bağ ile bostan.
Uçurduk İrizayı altun kafesten.
Göncük Bektaş helbetder ona destan (3)
Ölüm yakışmıyor İrizam sana.

---

(1) Belgüzar kadın adıdır.

(2) Çorum ve köylerinde lüververe döner denir.

(3) Bu halk şairimiz Mecidözünün Orta köy bucağına bağlı Göbsen köyündendir.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden Derlemeler:

(Bektâşi Nefes Ve Şiirlerinden)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Nihani (Koşma)

Melâlet vaktidir şahi cihanım
Cönül arzu eder illerimizi
Ahbabı safa muntazır canım
Kime ifade edek hallarımızı

Düştük gurbet ile intizar ile
Ciğer yarelendi bu efkâr ile
Muhabbet edelim yarenler ile
Hudâ müyesser eder dillerimizi

Gurbet ilin zahmi hasreti nari
Cemmi adu eder leylü nehâri
Uçtu gönül mürğü etmez karari
Soldurmadan hazan güllerimizi

Nahnü kasemnaya pekturur bendim
Visali yar ile şahı levendim
Eğleşmekin vakti geçti efendim
Deminen geçirdik günlerimizi

(Nihani) imdadi pirden umaram
Tabibi lukmanim mahi muhterem
Himmetli erenler eylerse kerem
Hak selâmet eder yollarımızı

(Diğer Nihani)

Medet senden derde dermanım haydar
Koma intizarda giryanım haydar
Cümlenin maksudu senden oluptur
Sensiz haram olsun devranım haydar

Nari hasrettedir dili derunum
Eriştir vuslata bürhanim haydar
Ruzü şep fikri zikrim ey şahim
Hemen didarımdır sultanım haydar

Hakın inayeti sende ayandır
Takat yok vasfına imanım haydar
Surei Hel eta şanına geldi
Hüvel evvel ahir rahmanım haydar

(Nihani) bendene eyle mürüvvet
Yolunda fedadır bir canım haydar

(Nıhani) (1)

Verin muradını fakir gidinin
Aman sultan balım sen bilin halım

Şahı zeynal Abâ çardei masum
Mehemmet bakırı Caferi Kâzım
İmamı Rızanın hakinde yüzüm
Medet sultan balım sen bilin halım

(1) Bu şiir baş tarafından noksandır.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Takıyyi ba naki askeri şahım
(Nihaniyi) mahrum etme allahım
Muhammet mehdidir puştu penahim
Medet Sultan balım sen biliu halim

(Nihani) (2)

. . . . , . elveda
. . . . de ben seni
Mülakat nasip eylesün hüda
Ne sen beni unut nede ben seni

Serimize düştü hasretin nari
Feryadı andelip leylü nehari
Hatırdan feramüş buyurma bari
Ne sen beni unut nede ben seni

Benim sana meylim ey çeşmi mendim
Visali canüne ermiye kadım
Hak nasip ederse gül yüzlü dostum
Ne sen beni unut nede ben seni

Tubadır kametin ol sadaları
Yoluna eyleyim can fedâları
Edek senin ile yar vedaları
Ne sen beni unut nede ben seni

(Nihni) serimden getmez dumanı
Arzuyu gönümün kaşı kemanı
. . . .
. . . .

(2) Bu koşmanın baş ve ahirinden noksandır.

(Efsânevî bir ninni) (*)

Taştan bebek belediğim
Al bağırdak dolağım [1]
Seni haktan dilediğim
Mevlam sana bir can versin ninni

Yolda giden yolcu kardeş
Bizde olduk sana yoldaş
Kır şehrinde Hacı Bektaş
Oda sana himmet etsün ninni

(*) Bu ninni hususî elde bulunan bir Cönkten derlenmiştir. Bunun hakkında şöyle bir masal anlatırlar:

Vaktile Çorum köylerinin birinde bir kadın varmış, bu kadın ve kocası çocukları olmadığından dolayı çok tasalı ve ciğerleri yanık bulunuyorlarmış. Her çareye baş vurmuşlar hiç bir şeyden dertlerine deva bulamamışlar ve yaşlarında çok ilerlediğinden kocada yeniden bir daha evlenmek istedi isede cesarette edememiş karıda kocanın günlerden bir gün durmayıp evleneceğini aklına alarak gece gündüz Tanrıdan kendisine bir çocuk vermesini istiyerek dua eder ağlarmış. Yine günlerden bir gün tarlada arpa yolarken tepede taşlık bir çaida bir ağaç gölgesine oturmuş düşünürmüş orada çal taşları içinde ufak çocuk büyüklüğünde yuvarlak ufacık birde baş gibi bir tarafında bir çıkıntısı olan bir taş gözüne çarpmış aman Tanrım nede güzel bir bebeğe benziyor diye taşı alıp bağrına basmış ve akşam eve dönerken beraberce taşıda evine getirmiş ve bu taşı çocuk gibi kundağa koyarak beşiğe belemiş yukariya yazdığımız Ninniyi kendinden uydurup okuyarak taşa Tanrıdan can vermesini ağlaya ve sızlıyarak yalvarmağa dilemeğe başlamış. Gece sabaha karşı tan yeri ışırken peşikte bir deprenme olmuş kadın beşiğin üstünü açmış birde ne görsün taş canlanmış aksıra tıksıra annesinin yüzüne bakip duruyor. Kadıncağız şaşırmış, ben nicidiyim sütüm yok ki mememi emzireyim diye memelerine sarı mış bakmışki memeleri sütle dolmuş. Kocasıda o gece başka köyde bulunuyormuş, müjdeci göndermiş.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Gök yüzünde vardır Ülker
Ciğerciğim yanar tüter
Kenyadaki Munla Hunkâr
Oda sana himmet etsün ninni

Yolda giden yolcu baba
Tütün tüter kaba kaba
Osmancıkta Koyun Baba
Oda sana himmet etsün ninni

Hafızlar okur vedduha
İrecberler derler hoha
Çorumda Sultan Lenduha
Oda sana himmet etsün ninni

Elime takdım gelebi
Dolaştım Şamı Halebi
Danında Elvan Çelebi
Oda sana himmet etsün ninni

Kâmilimin benzi kanlı
Yetmiş üç ananın sinni
Beytullahda Kara donlu
Oda sana himmet etsün ninni

---

gelmiş oda sevinmiş bütün köy bu vakadan alt üst olmuş etraf köylerden hatta uzak uzak şehirlerden güruh güruh halk, çocuğu görmiye gelirlermiş.

Kadıncağız zaten taşı beşiğe belerken adını Kâmil koymuş olduğundan değiştirmeğe lüzum görmemişler. Büyümüş koca bir gişi olmuş ölene kadar bu adla çağrı'mıştır.

[1] Bağırdak bir metro uzunluğunda ve otuz santim genişliğinde bir tarafı beşiğin yanına bekidilmiş ve diğer tarafına da oklağı gibi bir düzgün deynek pezeğine sokulap beşiğin içindeki çocuğun üstünden aşırılıp, beşiğin diğer tarafına bağlanan beze derler. Zenginler bu bağı güzel ve değerli kumaşlardan yaparlar.

Anan adı, Meryem hatun
Alayım canını satın
Cesedini vermiş bütün
Mevlam sana bir can versün ninni

Kamilimin kaşı hilâl
Yanakları âbü zülâl
Sinapdaki Seyid Bilâl
Oda sana himmet etsün ninni

Oyanuben kalktım erken
Gemilerde olur yelken
Dağ içinde Seydim Sultan
Oda sana himmet etsün ninni

Al gerdeğe girdimola
Çal kızını aldımola
Acep müjde oldumola
Mevlâm sana bir can versün ninni

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Evimizin Mart Ayı Çalışmalarından

1 — Bütün Şûbelerimiz komite seçimlerini yapmışlardır. Şube komiteleri arasında iş bölümü yaparak çalışma programlarını düzenlemişler ve programa uygun çalışmasına hız vermişlerdir.

2 — İlkokul öğretmenleri tarafından Çocuk Esirgeme Kurumu yararına hazırlanan (Zehirli Kucak) adlı piyes Temsil Kolumuzun yardımile sahneye konulmuştur.

3 — Salon ve açık hava sporları düzgün olarak yapılmıştır.

4 — Kütüphanemiz belirli saatlerde açılmış ve pek çok yurddaşın okuma ve inceleme yapmalarına imkân kazandırmıştır.

5 — Müzik derhanesinin faaliyetleri hızla ilerlemekte ve buna parallel olarak saz ve milli hava, millî oyunlar kursları da çalışmalarını yürütmüşlerdir.

6 — Evimizde açılmış bulunan "A„ okuma derhanesinin imtihanları yapılmıştır. 23 çırak öğrenci diploma almağa hak kazanmıştır.

7 — Ceza evinde açık bulunan (A, B) okuma kurslarının tedrisatı devam etmektedir.

8 — Evimizde polikiliğinde Mart ayı içinde muayene edilenlerin sayısı: Dahiliye 159, Hariciye 35, Kadın hastalıkları 11, Çocuk hastalıkları 5, Cilt firengi 4, Burun, kulak 2, Akıl hastalıkları 1, İdrar 1, Göz hastalıkları 1 ki ceman 219 zu bulmuştur.

Çorumda ve Osmancıkta bulunan Beyler Çelebi vakıflarına ve bu vakıf ile sonradan ilgilenen vakıflara ait vesikalar [1]

No: 396

Emzaytü hazihil sâk bi ikrarikûm harerrehül fokir ileyh süphanehu ve teâlâ Mustafa el kadı bi Mecidözü

(Möhür)

(Alemin fahrine yarep) (Hemcivar ola Mustafa)

Sebete mazmunuhu bi imza i harrerehül fakir ileyhi süphanehu ve teala esseyyid Mustafa elnaib bi Mecidözü ufiye anh

(Möhür)

(Bende'i samed esseyyid) (Mustafa bin Mehmet)

El emrü kemâ hurrire fih elabdül fakir ileyh süphanehu ve tealâ seyyid Mehmet elkadı bi Mecidözü

Möhür okunmuyor

Tahriri kitap oldurki :

Hususu atilbeyanın mahallinde istima ve tahriri iltimas olunma-

[1] Bu vakfın vâkıfı Beyler Çelebi denilen zatın mezarı Çorumda Hıdırlık mahallesinde hususi bir yapı altındadır. Osmancıktaki Osman Gazi ile olan karabeti hakkında elimizde henüz açık bir vesika yok isede neşredilecek vesikalar bunu andırmaktadır.

Çorumdaki Muzaffereddin Beyler Çelebi camiinin minberinin ve minberin kapısı üzerindeki kitabesinin ve camin tavanının göbek kısmının fotografları «Çorumlu» nun 1, 2, 4 üncü sayılarında çıkmıştır.

Beyler Çelebinin Çorum «Abdal ala» köyündeki Abdalata zaviyesine mahsus bir vakfiyesi ve buna ait Sayın Bay Neşet Köseoğlunun bir makalesi yine derginin 3 üncü sayısında ve «Muzaffer Paşa camii minberi) başlıklı Bay Süleyman Köstekçiye ait bir makalenindе 4 üncü sayısında çıkmıştır.

Çorumda Muzaffer Paşa camii, Medrese camii diye anılan bu cami şimdi tasnif harici tutularak satılmış ve yıkılmış bir yığın toprak halindedir. Minberi ise çarşı içinde bulunan Hamit camiine nakledilerek tahripten kurtarılmıştır

Şimdi mevcut ve Küpür oğlunun sonradan yaptığı tamir sebebile Küpür hamamı diye anılan hamama da evvelce Beyler Çelebi Hamamı denildiği söylenmektedir.

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ğın bu fakir zeyli vesikada isimleri muharrer olan sahitler ile Çorumda vaki Camii Kebirde sofi Şeyh Mehmet cüz hâni evkaf kuralarına baberati alişan mütevellisi olan zuhrül akran işbu baisi hazel kitap evladı vakıftan Mehmet bin hacı Apdi ile Mecidözü kazası muzafatından kara Hacip nam karye sınuru dahilinde olan Kaplan alanı nam mevzia varulup akdi meclisi şer'i şerif olundukta yine Çorumda sakin olan elhacı İlyas evkafına mütevelli olan Ömer bin şeyh İbrahim mahzarında üzerine dava ve takriri kelâm edip hala mü naziun fih olan Kaplan alanı berati padişahi le mütevellisi olduğum cüzhanlık evkaf kuralarından Kara Hacip nam karye hududu dahilinde yirmi seneden mütecaviz vakfı şerif için zaptedip ve benden mükaddem otuz seneden mütecavizdir pederim Hacı Apti zaptetmişiken zapta mani olup bi hasebişşeri sual olunup ihkakı hak olunmak matlubumdur dedikte gabbessüal mezbur Hacı İlyas evkafı mütevellisi Ömer bin Şeyh İbrahim nam kimaane cevabında halâ mütevellisi olduğum ceddim Hacı İlyas (2) evkafı kuralarından Zile kazası muzafatından Baydigin nam karye ile sınırdaş olmağın mezbur Baydiğin karyesi hududundadır. Kara Hacip nam karye hududu dahilinden olduğu malumum değildir. Deyu defile mukabele edicek mütevelli'ı mezbur Mehmet bin Hacı Apdi den sıtkı makaline mutabık bayyine talep olundukta uduli ricalden Ahmet bin . . ve Hasan bin . . ve Gülap bin mansur ve sair civarında olan müsün ve ihtiyarlardan olan bi garaz müslüminden Veli ve Hasan ve Hüseyin ve sairelerinden cemmi gafir ce'i kesir li eclişşehade meclisi şer'a hazırun olup gabbel istişhad cevaplarında Kara Hacip nam karyenin hududu Kızıl Oprıktan Kızıl Kaçıka varıncaya dek ve Kızıl Kaçıktan Çukudın belenine varıncıyadek ve Çukurdın beleninden Mantık tepesine namı diğer Gök Üyüğe varıncıyadek ve Gök Üyükten Balık Kayaya varıncıyadek ve Balık Kayadan tarıkı amme varıncıyadek ve tarıkı ammeden Kublek köyüne varıncıyadek ve Kublek köyünden Alpeki çukuruna Alpeki çukurundan Yağlı dereye ve Yağlı dereden Kadılar başına andan Tarıka andan Hüyüğe ve andan . . . Ortalıca ve Musa köyüne varıncıyadek Kara Hacip nam karyenin toprağıdır. Ve mezbur Kaplan Alanı Kara Hacib hududu dahilindedir. Bizler bu vecih üzre şehadet ederiz deyu alâ tarıkı şehade haber vermeğin mezbur Ömer bin Şeyh İbrahim bi vechin muarazadan meni birle maveka bittalep

talibe defi ve ita olundu ledeyil hace müzekkiri macera ola hurrire fi evasıtı Zilhicce'i şerif sene hams ve elf 1005

ŞUHUDÜLHAL

Pir Veli Fekıh İbni Ali Bey	Ahmet bey Cündi	Hasan bin Mansur
Ahmet Bey İbni Sefer		Halil Bin Sefer Ve gayrihim minel hazırin

No. 397

Berati şerifi alişan sami mekân sultani ve tuğyari garrayı cihan bani'i hakani budurki

Çorum kurbinde vaki Beyler Çelebi türbesinde Serçe köy demekle maruf karyeden tahminen yevmi bir akça ile türbede huddam olan Eyyup fevt olup oğlu Derviş Halil hizmete kadir olmamağın niçe sene Edai hizmet olunmayup mahlul olmağın işbu rafii tevkii rafii seadeti hakani çırak hulife mahal olmağile tevcih olunup berati şerif recasına Kadısı Ahmet arz etmeğin sadaka edüp bu berati hümayunumu verdim. Ve buyurdumki varup anda türbe han olup hizmeti lâzımsın müedda kıldıktan sonra tahminen yevmi bir akçaya mutasarrıf olup vakıfın rubi ve devami devletim için düaya müdavemet göstere kimesne mani olmaya şöyle bileler alâmeti şerife itimad kılalar hurrire fi evahiri Şabani şerif sene ihda ve erbain ve elf 1041

Bi Makami Kostantaniye

No. 398

Berati şeriti alişan sami mekâni sultani ve toğrayı cihan senedi hakani oldurki

Çorumda Kapaklı nam mezraa dersiamlık temam malikânesine Osmancıkta İnce Suyu Sağir nam malikânesi ve Kargının nısıf malikânesi ve Gövercinlik malikânesinin nısfı vakıf olup Çorumda Cami Kebirde tetris şartile muzafferiyye meddresesinin rübi hisse malikânemize mutasarrıf olmak üzere esseyyid Mehmet ve esseyyid Abdürrahim . . . üzerlerinde iken mezkûr Abdürrahim fevt olu yeri

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Hali ve hissesi mahlul olmağıle mahlulundan ledeyil imtihan istihkakı zahir ve nümayan olan işbu rayi'i tevki'i refi' üşşanı Hâkani Hasan İbni Mehmet zide ilmuhuye tevcih ve yedine Beratı Alişan verilmeğin recasına Çorum naibi Hasanı Fevzi zide ilmuhu arz etmeğin mucibince tevcih olunmak üzre alemil ulemail mütebahhirin efdal ül fudalâ ül Müteverri'ir bil fi'il Şeyh ül İslâm haddi zade Mevlânâ Esseyyid Abdullah Edâmallahü Teâlâ fezailehu işaret etmekle işareti mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın hakkında mezidi inayeti Padişahanem zuhure getirüp bin iki yüz yirmi dokuz senesi Recebinin yedinci günü tarihile müverrah verilen rüusü hümayunum mucibince bu Berati hümayunu verdim ve buyurdumki mezbur Hasan İbnı Mehmet zide ilmuhu varup mütevfefayı merkumun mahlulundan tetris şartile malikâne'i mezküre hissedarlığına Mutasarrıf olup edayi hizmet eyledikten sonra bundan evvel Müderis olan malikane'i mezbur hisselerine ne vechile Musarrıf ola gelmisler ise merkondahi ol vechile Mutasarrıf olup işbu Berati Alişanıma mugayir tarafı aherden hiç bir ferd dahlü tearruz kılmayalar şöyle bileler alametı şerifime itimad kılalalar tahriren filyevmissalis aşer min Recebül ferd sene tisiğ ve işrin ve mieteyu ve elf

1229

Nemikat Bimahruse'i Kostantiniyye

No: 399

Çorumda vaki merhum Muzaffer Paşa bina eylediği Cami'i Şerifte İmam olanlara bade salât ül subuh tilâvet olunmak üzre eshabi Hayratten Gümüş oğlu Hacı Müstafa nam sahib ül Hayrın vahfı şart eylediği bir bap Saraç dükkâni ber muçibi şarti vakıf Cami'i mezburde İmam olan kimseler yasini şerif tilâvet edüp dühkânı mezpurun Mütevellisi olan erbabi istihkaktan işbu rafi'i tevki'i refi'i şani hakâni Ömer Halifenin bilfil Berati şerif üzerinde olup lâkin Tabti Ali Bahti Osmanı üzre Cülusu hümayun seadet makrunum vaki olmağın derseadetimde yedine mücaddeden Berati alişan verilmek babında yedinde olan Atik Berat mucibince inayet talep etmeği sadaka edüp bu Berati Hümayuni verdim ve buyutdumki badel yevim merkum varup zikrolunan bir bap dükkânın kemakan Mütevellisi olup hizmeti lâzılmasın mer'i ve müdda kıldıktan sonra

ber vechi hasbi Mutasarrıf olup vâkıfın ruhi ve devamı ömrü Devletimçin dünya müdavemet göstere olbapda şöyle bileler alâmeti şerife itimad kılalar tahriren filyevm ül hamisvel işrin fi şehri Rebiül evvel sene seman ve semânin ve mi'e ve Elf 1188

Be mekami Kostantaniye

No: 400

Erbabı istihkaktan işbu rafi'i tevki'i refi'i şanı Hâkanı Yusuf Halife ibni İbrahim zide ılmuhu divanı Hümâyunema arzuhal edüp Çorumda vaki Kapaklı mezreasının dersiamlık temam malikânesile Osmancıkta nısıf mâlikâne Gövercinlik ve nısıf malikâne Kargı ve İncesuyu sağir temam malıkânesi vakfının Çorumda Muzafferiye medresesinde Cami'i Kebirde ba şartı tetris sümün hisse malikâne Mutasarrıflığı Hasan ibni Mehmedin üzerinbe iken bilâ veled fevt olup yeri hali ve sümün hissesi mahlul olmağıle mahlulundan gendüye tevçih ve yedine Berati Şerifi alişan verilmek babında istitayi inayet etmeğin ber vechi istita tevcih olunmak üzre alemül ulâmâi mütebahhirin bilfi'il Şeyh ül İslâm mekki zede Mevlâna Mustafayi Asım Edamallahü Teâla Fezâilühu işaret etmekle işareti mucibince tevcih olunmak Fermanim olmağin hakkında mezidi inayeti Padışahanem zuhure getirüp bin iki yüz otuz dokuz senesi Cemaziyel Ahirinin salhi günü tarihile müverrah verilen rüusü hümayunum mucibince bu Barati Hümayunumu verdim ve Buyurdumki mezbur Yusuf Halife ibni İbrahim zide ilmuhu varup müteveffayı mezburun mahlulundan Cami'i mezburde tetris şartile sümün hisse malikâne'i mezküre Mutasarrıf olup hizmeti lâzılmasın mer'a ve müedda kıldıktan sonra işbu Berati alişanime muğayir zabtı rabtına tarafı aherden hiç bir ferd manı ve mezahim olmayup bir dürlü dahil ve tearruz kılmayalar Şöyle bileler ve Alâmeti Şerifeme İtimat kılâlar tahriren filyevmi tasi Şehri Receb ül ferd sene tisin ve selâsin ve mieteyn ve Elf 1239

Be Makamı Kostantiniyyet ül Mahrusa

Muzaffer Paşa Camini sonradan tamir eden Hacı Vaiz oğlu Ali Ağanın vakfiyesi suretidir

No. 401

Elhamdüllahillezi cealel sadekatil Celileiyeti sebeben lil Necati minennar vessalâti vesselâm alâ seyyidina Muhammedin yeşfaul mür

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

nibine yevmelhasri velkarar ve alâ Alibi ve Esbabibil ebrar Emma badü işbu kitabı Sıhhat nısabın tahrir ve imlâsına bais ve bad oldurki Çorum Kazasında Cami'i Kebir mahallesinde sakin ehâlide sahibül hayrati velhasanat Hacı Vaiz oğlu Esseyyid Ali ağa ibni Meh met ağa tarafından ber vechi ati ikrare vekilli müsecceli şeri olduğu ber nehci şeri sabit ve sübuti vekâletine hükmü şer'i lâhik olan kazai mezbur uleması̇ndan Kara Ali zade Esseyyidi Osman Hilmi Efendi ibni Abdurrahman Efendi Meclisi şer'i şerifi Enverde vakfıatilbeyane lieclil tescil Mütevelli nasbu tayin eylediğini Tombuş zade Esseyyid Ali bin Ömer mahzarlarında bil vekâle ikrari tam ve takriri kelâm edüp müekkilim merkum Esseyyid Ali ağa atyabı malından ifraz eylediği bin yedi yüz kuruşu hasbeten lillâhissemed vakfı sahibl müebbed ve habsi sarihi mücelled ile vakfı ve habsedüp şöyle şart eylediki mebla'i mezbur bin yedi yüz kuruş ba yedi mütevelli rehni kavi veya kefili milli ile senevi ziyade ve noksan olmayup ve kalemiyye namile dahi bir nesne alıtmayup alâ vechil halâl onu on buçuktan hisap üzre istirbah olunup kazai mezburde vaki Muzaffer Paşa ve nami diğer Medrese Cami'i şerifinde üç vakit ki sabah öyle va ikindi Namazlarında İmam olup edayi selât eden kimseye hasıl olan ribhinden senede yüz on üç buçuk kuruş vazife verile ve mahalle'i mezburde vaki müceddeden bina ve takmıline muvaffak olduğu Çeşmenin ve Eetva Hanenin tamir ve termimine ribhi mezburde beher sene iktiza ettikçe otuz yedi buçuk kuruş sarf olunan ve ve ribhi mezburden on beş kuruş kazai mezkûr civarında Hıdırlık nam mahalde medfun Suheybi Rumi Radıyallahü Teâlâ Hazretlerinin Cami'i Şerifinde ber vechi mutat leyâlide ikadi şem'ine sarfoluna ve ribhi mezkûrden yirmi iki buçuk kuruş kazai mezburde Sancaktar Mahallesi Cami'i şerifinde leyâlide ikad olunacak şem'ine sarfoluna ve ribhi mezkûrden yedi buçuk kuruş kürkciyan sukunda bir aded su musluğu Sakisine ve tamir ve termimine harç ve sarfoluna ve müekkilim merkumun kürkciyan sukunda vaki müstekilleu yedinde milki olan malumul hudud bir bab dükkâni raici vakti hal üzre ba yedi Mütevelli icar olunup senevi icari mezkûrden hasıl olan malum ül miktar meblâğ âyeti kerimeden cüz tilâvet ve sevabını ruhuma ihda eden Huffaza verile meblâğı mezkûr bin yediyüz kuruş ile dükkânı mezkûrü müekkili'im merkum

ketbolundu ve yedi Esseyyid Ali Ağa fariğan anişşevağıl Mütevelli'i merkume teslim oldahi vakfiyet üzre kabız ve teslim ve sair Mütevellilerin Evkafta tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikte gabbettasdıkı şer'i veikli merkun vakfı mezkuden bilvekâle Rucuğ ve Mevkufu müekkili merkumun milkiyyetine istirdat ve mütevelli'i merkum teslimden imtina ile hakimi müvekkii sadri kitap toba lehu ve hasune meab hazretleri huzurunda kema hüvelmastur fil kütübül fikhiyye müterafiân ve her biri faslı hasma taliban olduklarında hakimi mumaileyh esbagallahu tealâ niamehu aleyh hazretleri dahi alimen bilhilâfilvaki beynel eimmetül müctehidin alâ kavli men yerahü hasen minel eimme vakfı mezkûrün evvelen sıhhatine saniyen lüzumine hükmü sahibi şer'i ve kaza'i sarihi meri etmeğin vakfı mezbur sahih ve lâzım olup min bait nakza mecal muhal ve adimül ihtimal olduğu (feman beddelehu bade ma semina bu fe innema ismuhu alellezine yübeddiluneh inallahe semi'ün alim) ve ecril vakifi alei hayyil cevadül kerim cera zalik tahriren filyevmissadis min saferül hayir li sene sittin ve mieteyn ve elf 1260

ŞUHUDÜLHAL

Küpeli hafız efendi	İbek oğlu Esseyyit Osman Ağa	Kasnaklı oğlu Esseyyid Mustafa
Yazıcı oğlu Esseyyid Ahmet Ağa		Dursun oğlu Derviş Hacı Hasan
Kadı zade Esseyyid Osman Efendi	İbek oğlu Esseyyid Hacı	Süveyyiş oğlu Seyyid Hasan
Enbiya oğlu Hafız	Kıl Yusuf oğlu Muhsin	Ve gayrihim minel hazırin

No. 402

Bin ikiyüz ellibeş senesi Rebiül Âhirinin on dokuzuncu günü tahtı âli bahtı osmaniüzre culusü hümayun vaki olup umumen tecdidi berat olunmak kaide'i mer'iyeyi saltanatı seniyyeden bulunduğuna binaen nazareti evkafı hümayunu mülûkâname mülhak bulunan Çorumda vaki Kapaklı mezrasının rüsumluk temamen malikânesiyle Osmancıkta nısıf malikâne Güvercinlik ve nısıf malikâne Kargu ve

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İnce Suyu sağir temam malikanesi vakfının Çorumda Muzafferiyye medresesinde Camiî Serifi Kebirde ba şartı tetris sümün hisse malikâne mûtasarrıflığı işbu rayi'i terfi'î rafi'işşeni hakâni Yusuf halife ibni İbrahim zide ilmuhu yedinde olan berati atiki der aliyyeme getirüp tecdidin rica etmeğinden naşi kuyude müracaat olunduk ta mutasarrıflığı mezkûr bin ikiyüz otuzdokuz senesi Cemaziyelâhirinin salhi tarihile mumaileyhin elyevim uhdesinde olduğu tebeyyün etmiş oldugundan kaydi ve atik berat mucebince yedine tecdiden berat verilmiştir. Tahriren fi yevmissalis min Şebrişşabani şerif sene isna ve seb'in ve mieteyin ve elf 1272

54. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 55

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

55.SAYI İÇİNDEKİLER

YİRMİ ÜÇ NİSAN

SITMA HAKKINDA

KISKANÇLIK

BEKTAŞİ DUALARI

DAĞLAR

BEKTAŞİ NEFES VE ŞİİRLERİ

VİRANİYE AİT BUYUK BİR MESİYE

HALKEVİMİZİN NİSAN AYI ÇALIŞMASI

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI : 55

1 MAYIS 1945

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi Tarafından
Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 55 — 1 Mayıs 945 — Kuruluşu: Nisan 938

23 Nisan

ORTAOKUL MÜDÜRÜ
Ziya Ataman

Millî Eğemenliğimizin 25 inci yıl dönümünü içten gelen coşkun bir sevinçle kutladık İçten gelen coşkun bir sevinçle, çünkü: 25 yıl önce uçuruma yuvarlanmakta olan bir devletin ve bu devletin sürekledigi ünlü bir milletin korkunç hali gözlerimizin önünden silinmiş bir kâbus değildir. Bu kutsal gün: Hilâfet sarığının ve saltanat sorguçlarının örtfüğü haşmetli beyinsizlerin saltasından kurtulduğumuz gündür. Yüzlerce yıl afyonlanmış, efsunlanmış tereddi etmiş bu dimağlar, osmanlı milleti adıyla bir millet yaratmağa çalışırlarken mensup oldukları Türk milletini zulümle işkence ile canından yurdundan bezdirmiştir. O yurddanki içinde hiç bir şey türk değil hatta osmanlı değildi tiren. Tranvay, reji, elektirik, banka, sigorta, toptancılık, komisyonculuk, gibi kazanç kaynakları yabancılara aitti. Fabrika kurmak, yol açmak gibi yurd işlerine gelince, bunlar kapitülasyon sahiplerinin hususi müsaadelerine bağlı imkânsızlıklardı. Bu sözde devletin elinden kurtulduğumuz bu büyük günü sevinçle, coşkunlukla kutlanmazda ne olur.

Sevinelim ve coşalım: bu gün, milli egemenlik meşalesinin Ankara kalesinin yalçın kayalarında akisler yankılandıracak cihanın gözünü

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kamaştırdığı günün mesut yıldönümüdür. İlk Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa, Millet Meclisinin büyük kürsüsünden bu gün haykırmıştı; " Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir"

Bu gün Türk, padişahının kulu değil kendi kendinin sultanı olmuştur. Kendine buyruk olan türkün ilk işi de yurduna sahip olmak olmuştur. Sınırlarda, sınır dışında ve sınır içinde ve hakikatte savaştık, savaştık ve kazandık. Neticede yurdumuzun gerçekten sahibi olduk. Bu gün sınırlarımızın içinde her şey bizimdir: tüten her fabrika bacası türk gücünü, uzayan her karış demir yolu türk emeğinin eseridir. Artık düyunu umumiye bir mültezim insafsızlığı ile bütçemizin üzerine abanmamıştır. Bizi bize kırdıran reji uğrunda artık her yıl binlerce kurban vermiyoruz. Dünyanın dört bucağı ölüm sefalet için de inim inim inlerken kan nehirler halinde çağlarken biz tarihimizin mutlu bir gününü cennet yurdumuzda kutluyoruz. Bu nimete 25 yıl önce bu gün nail olmuştuk. Bu günün büyük yaratıcısı ilk Millet Meclisi reisi Mustafa Kemal Paşanın, Türkiye Cumhuriyetinin ilk Cumhuriyet Başkanı Gazinin ve Türk Milletinin Ebedi Şefi Atatürkün ulu hatırası önünde minnetle eğilirken, dahi şefimiz eşsiz kahraman aziz İnönü'ye minnet ve şükranlar.

Sıtma Hakkında

Dr. Fazıl Erciyaş

Sıtmanın ferdi ve içtimaî büyük zararlarını önlemek sıtmayı ortadan kaldırmak için yüksek sağlık ve sosyal yardım bakanlığımız tarafından sıtmaya karşı mücadeleye girişmiş bulunuyoruz. Mücadele ettiğimiz bu düşmanı iyice tanımak için sıtmadan biraz bahsedelim)

Sıtma savaşı münasebetile şimdiye kadar bir çok vesilelerlede sıtmadan bahsedilmiştir. Buna rağmen meyaneye gelen bir çok hastaların kollarında veya boyunlarında sıtma için ip bağlamış olduklarını ve bağzı kimselerdede ham meyva yemekle sıtma olacağı kanaati hala silinmemiş olduğunuda bizzat görmekteyim.

Daha evvelleride sıtmanın fena havalardan, bataklıklardaki fena kokulu gazlardan olduğu kanaati mevcut idi. Sıtmanın geçmesi için divarlara çivi çakmak, konyak içinde sarımsak yutmak gibi bağzı zihniyetlerinde mevcut olduğu sıtmayı henüz temamile öğrenemediğimize delirdir.

Sıtmanın sirayeti hastadan hastaya doğrudan doğruya olmayıp bir sıtmalıdan diğer sıtmalıya sivrisinekler vasıtasile olur. Sıtma amilini havi bir sivrisinek hasta olmayan bir şahsı ısırdıktan 1 — 3 hafta içinde hastalık kendisini gosterir.

Hastalık ekseriya yüksek ateş nöbetlerle başlar. Nöbetler hemen günün ayni saatlerinde 10 — 15 arasında gelir evela şiddetli bir titreme başlar hasta soluktur. Kendisinde halsizlik hisseder. Cilt soğuk nabız süratlıdir. Ateş 39 — 40 dereceye hatta 41 dereceye yükselir. bir saat süren titremeden sonra cilt ısınmıya başlar. Hastanın yanakları kızarır hastada baş ve bel ağrıları vardır. Dalakta tabii den büyüktür. Sol kaburgalar altında büyülüğü ele gelir. Bazan hastanın dudağında (Herpes) uçuk çıkar.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu ateş yükselişleri kanda sıtma plasmodilerinin tekâmül devrelerini tamamlayıp çoğalmak üzere parçalandıkları sırada, yeni husule gelen genç pilasmodi lerin kana dökülmesile başlar. Ateş en yüksek haddini bulduktan sonra tekrar inmiye başlar. Bu inişte, şiddetli terleme ile müterafiktir. Bu şekilde bir sıtma nöbeti tamamlanmış olur. Saf sıtma nöbetleri bazen gün aşırı yani bir gün gelir bir gün gelmez bunlara tarsiyana sıtmasi derler, İkinci neviler nöbet aralarında iki gün fasıla verir bunlara Kuvartana sıtması derler. Diğer üçüncü nevide nöbet, ateş gayri muntazam, ağır sekildedir. Bunada Tropika sıtması derler.

Nöbetlerin bu klasik şekilleri ekseriya bozulur. Meselâ; tersiyana nev'inden gün aşırı nöbet gelmesi lâzımken sivrisinekler üst üste günlerde müteaddit defa ısırmışlarsa o zaman fasılasız her gün nöbetler gelir yarım ve gayri kâfi yapılan tedavilerle de nöbet şekilleri değişir. Hastalık kendini gizler ve başka hastalıkları taklit eder.

Sıtmayı husule getiren sıtma plasmsdisinden bahsedelim bu sıtma plasmodilerinin de yek diğerlerinden az farklı üç şekli vardır. Tersiyana sıtmasının âmili plasmodium vivax, kuvartana sıtmasının âmili plasmadium malaria, Tropika sıtmasının âmilide plasmodium immoculatum dır.

Sıtma plasmodisini insandan insana nakledeerek hastalığın sirayetine vesile olan sivrisineklerin anofel cinsidir. Diğer (Culex) küleks cinsi sivri sinekler vasıta olmazlar.

Plasmodilerin devri bir tekâmül safhaları vardır. Bu tekâmül safhasının bir kısmıda anofel cinsi civrisineklerin vücudunda geçer şimdi misal salark tersiyana nevsinin tekâmül ve neşvü nüma devrelerini gözden geçirelim.

Tekâmül devresinin bir kısmı insanın kanında diğer kısmıda sivrisinekte neşvünüma devreleri vardır. Nöbet esnasında kana dökülen dişi ve erkek gametler bir sükûn devresi geçirdikten sonra kırmızı küreyvelere vasıl olurlar. Al yuvarlakcığın içinde küçük plasmodi halkası teşkil eder böyür, büyük kalka olur ve daha sonra kâhil plasmodisi olur ve sonra parçalanma şeklini alır. Al yuvarlak artık harap olmuş parçalanmıştır. Merozoide halinde parçalanır. Dişi ve erkek

gametler kana dökülür dişi gametler, insanda tekrar devrini yapar. Bu cinssiz devredir. Cinsli dövre ancak sivrisineğin vücudunda tamamlanır. Çünkü bu tekâmüle ancak anofel cins sivrisineklerin bünyü ve derece'i hararet derecesi elverişlidir.

Vasıta olan sivri sinekler, sivri sineklerin anofel cinsidir. Anofel ve küleks leri birbirinde ayırmak pek zor değildir.

Evvela anofel yumurtaları ayrı ayrı bulunurlar. Küleklerin yumurtaları ise hemen toplu bir halde bulunurlar. Anofelin sürfeleri su sathına mail olarak su içinde bulunur. Anofel sivrisinegin vücudu düzdür. Ve konduğu satha kırkbeş derecelik bir meyil ile konar. Küleksin vucudu göğüs ve batın kısmı bir zaviye teşkil eder. Bir kamburu vardır. Ve konduğu divara veya her hangi bir satha hemen muvazi olarak konar. Anofelin kanatlarında benekler vardır. Küleksin ise kanatları düzdür. Bir de başlarındaki hortum ve his uzuvlarında farklar vardır. Anofelde bunlar hemen ayni uzunlukta diğerlerinde ise çok farklıdır.

KORUNMAK

Hastalığı nakleden sineklerin ısırmasından kaçınmakla olur ki meselâ: geceleri açıkda yatmamak lâzımdır. Bunun için cibinlik kullanmalıdır. Cibinlik sineklerden temamile koruna bilecek şekilde olmalıdır. Küçük deliklerinin bir mil milimetreden fazla olmaması lazımdır. Daha fazla geniş delikli tüllerden ufak sinekler girebilirler. Birde cibinlik'in kenarları altları kalın bezden yapılmalıdır. Uyurken cibinlige temas edecek el ve ayak'ın hariçten sineklerin butül üzerinden ısırmasilede hastalığı geçmesi mümgün olur. Onun için etek kısımların kalın bezden yapılması güzelce yatak kenarlarına sıkıştırılması lazımdır. Pençerelerden bazılarına ince delikli pençere teli koymalı pençere açılmak lazımgeldigi zaman bu telli pencerelerin açılması lazımdır. telyerine iki kat tül bezide konulabilir. Kışla, Mektep Hastane gibi yerlerde hatta tirenlerdede açılacak pencerelerin daima tel kafesli olması muvafıkdır.

Birde sinekleri kaçırmak için onların sevmedikleri agır kokuları da kullanmak kabildir. Okaliptüs, Karenfil, Kâfur gibi agır

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kokuları vücuda sürmek pek pratik degildir. Zar ve pistir. Fakat asit fenik krezil gibi maddeleri helanın ve diger munasip yerlerin köşelerine koymak muvafık olur. Birde sinekleri öldüren filitleri kullanmak muvafıkdır. Halen piyasddaki filitler istenilen şekilde randuman veremezler. Filit yapılacak odanın her tarafı güzelce kapaltılır. Eyi bir filit'in beş dakikada sinekleri öldürmesi lazımdır. Filit odada göz yaşartıncaya kadar sıkılmalıdır yarım saat veya bir saat sonra kapu açılır derhal ölen sinekler süprülür bunların arasında ölmeyen bir kısım sinekler de bayğın haldedir. Onun için süprülüp toplanan sinekler derhal yakılmalıdır. Saman ve tezek gibi şeylerle tütsülemekde yapılırsada pek tuvsiye edilemez.

Güzel bir filit yapmak için tavsiye edilecek hususî bir formül söylüyorum· Bu filit tarifine uygun şekilde yapılacak olursa sineklerden mada pire ve tahta kuruları da bundan müteessir olur kısmen ölür bir kısmıda bayılırlar. Bir kilo filit için bir gram asitfinik, on gram trebentin ruhu içinde eritilir. diğer bir kiloluk şişeye de gaz (petrol) konur, ve bu gazın içine eriyebildiği kadar naftalin ılâve edilir, çalkanır, Kullanılacağı zaman birinci mahlûl ikinci mahlûlun içine konur çalkanır ve filit tulumdasına yarı yarıya doldurulur.

D. D. T. isimli Amerikalıların hazırladığı bir formül vardırki buda filit gibi püskürtmek suretile kullanılır. Sinekleri ve sineklerden gayrı bütün haşaratıda derhal öldürecak kudrettedir. Bu madde de kimyakerlerimizden Nami Sertoğlu tarafından Refik Saydam Hıfzıssıhha Enstitüsünde hazırlanmakta ve imal edilmektedir.

Korunma sırasında ilaçla korunmadanda bahsedebiliriz. Günde bir kinin almak ve üç günde birde günde dört kinin almak usulü vardır. Fakat bu suretle vücudun kinine alışmasıda mevzubahstir. Üç günde bir yarım atebrin almakta aynı işi görür. Bu suretle sıtmadan şahsi, korunmadan bahsettik. Birde ümumî korunma vardırki bu sıtmayı taşıyan sivri sinekleri imha etmek ve sıtmalı hastaları tedavi ederek sineklerin sıtma alacak membalarınıda tüketmek lâzımdır. Her ikısi için yurdumuzda umumî bir mücadeleye başlamış bulunuyoruz. Bu mücadelede rolün buyük bir kısmıda halkımıza düşer. Eğer her sıtmalı hasta tedavisine dikkat eder ve kendini tedavi

ettirirse sivri sinekler zıtmalı hasta, yani sıtma membaı bulamıyaçaklarından bastalık kendi kendine sönmüş olur. Sıtma ilâcı gerek eczanelerde ve gerek hastanelerimizde bol miktarda mevcuttur. Hastanemiz dahiliye polikliniğine gelen sıtmalı hastalara meccanen atabrin vermekteyiz. Diğer bütün sıhhî müesseselerdede aynı şekilde hareket edilmektedir. Kendini ve memlektini seven her sıtmalı da kendini tam olarak tedavi ettirmelidir. Atebrin kinin gibi acı değildir. Kulak çınlaması yoktur. Çocuklar kolayca alabilirler yalınız bazı hastalarda geçici bir sarılık yapabilir. Buda kendiliğinden zail olur.

Umumî mücadelede sineklerin üredikleri durgun suları yok etmek mümkün değilse buralara mazot dökmek lâzımdır. Mazot suyun sathında ince bir tabaka halinde halinde yayılır ve su sathından nefes alacak su içindeki sivrı sinek süfreleri hava alamıyacaklarından ölürler. Evlerdeki, zebze bahçelerindeki havuzların suyunun haftada bir gün boşaltılıp temamen suyun değişmesi lâzımdır. Kullanılmayan bostan kuyularının kapatılması, çeşme ayaklarında, bahçe sulama su arklarında, çeltik tarlalarında, kum ve taş ocaklarında durgun su kalmasına mani olacak yollar açılması lâzımdır. Yol açılması mümkün olmayan durgun sulara mazot dökülecekse her metre kare için bir kaşık mazot kâfidir

Bataklık arazide suyu çekmek için kanallar açmak sivrisine yumurtalarını yiyen bazı balıklar üretmek, bataklık araziye fazla su çeken fıstık, okaliptüs gibi ağaçlar dikmekte faydalıdır.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kıskançlık

Bahri Miyak

— 54 üncü sayıdan artan —

Bu imâlı sözler Ferdane'nin esasen pek uçucu olan neşesinin üzerinden bir sünger gibi geçti. Ruziye fıkırdadı ve bakışları bir an kadeh çınlamaları duyulan kaysı gölgesine takıldı. Üsük farketmemiş göründü. Hacı ağanın ise çoktan ağzı yayılmış, sözleri ipten saptan kurtulmuştu. Fakat ne ehemmiyeti vardı, Zaten Üsük bu bunağı dinlemiyordu ki; o, ardına kadar açtığı içinin pencerelerine abanmış hatıralarında kendisini ve Ruziye'yi seyrediyordu.

Kürenin közünde çevrilen culuk germeci midelere mesaj gönderiyor. Üsük'le Hacı Ağa'nın sözümona aparatiflerini bitirmeleri bekleniyordu. Kezik, ağarmağa ağırlaşmağa başlıyan pekmezi ağırlaşmış bir tempo ile döğmeğe devam ediyor, Halime udunun telleriyle oynıyor, Güldane ve Reyhane üvey annelerinin fıkırdayışlarını iğneleyen maniler söylüyorlardı.

Fıkır fıkır ne gülüyon
Kırılıyon dökülüyon
Yeter artık cilve edâ
Sevildiğini biliyon

Ferdane, yaralı fakat mağrur, rakibesini omursamaz, tehlikeyi mühimsemez görünmek istiyor,

Halime, parmaklariyle tellerini okşamakta olduğu sazı kucağına yerleştirdi. sığaradan ve içkiden çatallaşmış sesiyle yaptığı „şan„a udun gevşek ve sarkık ahengiyle akompanye ederek, ortalığa bir meyhane şarkısının oynak nağamelerini dökmeğe başladı.

Bu kışkırtıcı hava Ruziyenin kalçaları, beli ve göksü üzerinde istekli kıvrılmalar, bükülmeler suretinde gezindi.

Etraftan yükselen teşvik edici sözler Ruziyi'nin esasen pek mukamemetsiz olan çekinme duygularını da alıp götürdü. Süzgün ve manalı gözlerle Üsüğü bir müddet süzdükten sonra dişi bir sülün gibi alımlı, ortaya süzüldü. Kınalı parmakların taçlandırdığı kâfur eller, gümüş sakları andıran kolların nihayetinde yükseldiler. Baş, edâlı bir silkinişle sol omuza yaslandı. Eller, sazın kıvrak ahengine tempo tutan kınalı parmaklariyle başın üzerinde büyüleyici hareketlerle kıvramağa başladılar. Ayaklar, gül topukları dışarda bırakan terlikleriyle güverçin kanatları gibi çırpındılar, Bel, kalça, çekici, sürükleyici, kıvrılışlar ve kıvranışlarla ortalığa bir şehvet havası döküyordu. Göğüs bir çağlıyanın coşkun suları gibi ürperdi.

Artık baş, arkaya atılmış, vücût binbir sihirle bir kızıl şal gibi dalgalanıyordu. Gözler büsbütün büzülmüş, ince yaşmak kaymıştı. Arzu ve gençlik ateşiyle büsbütün pembeleşen yanaklar beğenilmenin, istenilmenin, gıpta edilmenin ve nihayet hasma meydan okumanın haziyle yanıyordu.

Tül yazmadan kurtulan örgüler omuzlarda oynaşıyor, kabaran eteklerin örtemediği dizler nazla bükülüyor, kıvrılıyordu.

Ferdane, küre başında, bir mermer gibi donup kalmıştı. Yüzü, eski bir fresk kadar renksiz ve solgundu. Şakakları zokluyor, gözleri kararıyordu. Damarlarından kanın geçtiğini hissediyor gibiydi Artık hiç bir şey görmüyordu. Yalınız dönen kıvrılan, titreyen ve kıvranan bir gölge, bir yılan gölge... İşte hepsı bu kadar... Sanki ağaçlar, duvarlar bütün mevcudat da bu hayaletle birlikte dönüyor, sallanıyor ve birbirine karışan renkler gibi manasızlaşıyordu, Bir rüya aleminde, bir kâbus içinde sanılırdı,

Parmakları bir ihtilaçla ❊ saplı ❊ yı sıktı.

Ruziye, hâlâ, rüzgâra tutulmuş bir yaprak, çiçekten çiçeğe konan

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bir kelebek gibi, alımlı, ahenkli, seyredenlerin içinde arzu fırtınaları koparak fettan raksına devam ediyordu.

Göksünün düğmeleri çözülmüş, saçları çıldırtıcı bir perişanlıkla omuzlarının etrafında oynaşıyordu.

Bel bir kamış gibi büküldü. büküldü, büküldü... Şimdi göksünün duygularla ürperen taze yuvarlaklığı büsbütün hissediliyor, canlı varlıklarmış gibi titreşiyordu. Kalçalar bir antik vazo estetiğile aşağıya doğru süzülüyor, kollar başın üzerinde esrarlı helezonlar çiziyordu. Ferdanenin, Üsük'ü elinden alan o « soğuk avrat » ın önün deydi, gözleri karşısındakine hakimiyetini ve üstünlüğünü anlatan bir mana ile parlıyordu.

Üsük, masaya dayanmış, dalgın, bu dalgalanışı seyrediyor. Hacı ağa çoktan sızmıştı.

Ferdanenin gözleri camlaşmıştı. Asabiyetle " sapl ,, yı sıktı. Eli titriyordu. Dudaklarının rengi uçmuş burunun kanatları kinle açılmıştı. Gözleri birden büyüdü, büyüdü... Ve kaynamakta olan çay kazanının içinden hızla çektiği pekmez dolu " saplı ,, yı Ruziyenin mağrur yüzüne savurdu.

Keskin bir çığlık havayı yırtarak ağaçların dallarını hışırdattı. Ve damlara sürünerek gecenin sessizliğine yayıldı Saz, şarkı, el şakırtıları, hepsi, hepsi durdu Şimdi gecenin sükûtuna bu müthiş çığlık hakimdi. Ruziye, yuvarlandı ve ıztırapla kıvranarak haykırmağa başladı. Kuvvetli lüks ışığına rağmen ümitsiz karanlıklar içindeydi. Henüz ışığın yaratılmadığı, dünyanın ilk günlerindeki insafsız ve deliksiz karanlık!...

Üsük, bu beklenmedik facianın verdiği şaşkınlıkla bir an durakladı, sonra bir yay gibi yerinden fırlayarak Ruziye'yi kolları arasına aldı.

Feci bir hal almış. bir an evel onu aşkan çıldırtan bu çehre, mumdan mış gibi sarkan bu kollar ve bacaklar hülâsa çöken bir saadetin yıkıntıları görünüşünde idi.

Ferdane, Sapsarı, dimdik, düşmemek için ocağın kenarına tutunarak, fakat intikamın hazziyle mest, hançer ucu gibi delici gözlerle Üsük'e, ve kollarındaki gururun feci enkazına bakıyor. Hacı Ağa, çığlıklarla uyanmış, fakat içkinin bir hamur çanağına çevirdiği bunak zihni, faciayı kavramıyarak şaşkın şaşkın bakınıyor.

Üsük, çıldırdı, Bunak ihtyar şiddetli heyacanlar yüzünden tutulduğu felçle bir pencere kenarına mahkûm oldu.

Ruziye, gözlerinin karanlığı arkasında mazisini yaşıyor ve tekrarlıyor. Zavallı Ferdane. .....

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bektaşî Duaları

Altmış yıl önce yazılmış bir bektaşi babası cönkünden derlediğimiz Gülbank, Tercüman, nutuk başlıkları altındaki türkçe duaları folklor bakımından yararlı bulduğumuzdan aşağıya yazıyoruz.

N. T.

LOKMA TERCÜMANI

Bismi şah! Evvel Allah diyelim, kadim Allah diyelim, geldi Ali sofrası yâ şâh diyelim, şah versin biz yiyelim, Evliya keremine, comertler, gerçek erenler demine Allah! Eyvallah, hu, Dost.

SOFRA GÜLBANKİ

Allah Allah bu gitti ganisi gele, Hak berekât vere, yiyenler nur ola, pişirip kurtaran derviş derdmenlerin hak erenler destgiri ve destgirimiz ola, oniki imam on dört masumu pak efendilerimizin babı saadetlerinde nasiblerimiz gani ola, Üçler, Yediler, Kırklar, Gülbanki Muhammedi, Nuri Nebi, Kerem Ali, birimiz hünkâr Hacı Bektaşı Veli, Cümle pirler ve comertler ve gerçek erenler demine hû

ÇIRAĞ GÜLBANKİ

Allah Allah akşamlamlar hayrola, hayırlar fethola, şerler defola 12 İmamın himmeti üstümüzde hazır ve nazır ola, Erenler bizi oniki imamın katarından ayırmaya, nefsimiz ruh, nutkumuz can ola, hak erenler gözcümüz ve bekçimiz ola, muratlarımız hasıl, niyazlarımız kabul ola, Nuri Nebi, Keremi Ali, pirimiz Hünkâr Hacı Bektaşi Veli, hazır, gayip, zahir ve batın gerçeğe hû

ÇIRAĞ UYANDIRMA TERCÜMANI

Bismi şah Allah dost! Himmet erenler! aşıklar, sadıklar, ...yanıklar ve sâkinanı ayini cem, Erenlerin gül cemâline aşk olsun, ...r cemâli Muhammet, kemâli şâh Hüseyin, Ali, bülent selevât Allah ...yvallah hû dost.

ÇIRAĞ TERCÜMANI

Bismi şâh çırağı dervişan, fahri dervişan zuhuri imân, küşade meydan, kaynunu evliya kuvveti aptalân gerçek erenler demine hû Allah ...ost.

GÜLBÂNK

Allah Allah vakitler hayrola, hayırlar fethola, şerler defola, mün...ir münafık mat ola, er hak Muhammet Ali halimizce ola, er hak ...rdeşlerimiz postunda daim ola, yûf münkire, lânet yezide, rahmet ...mine, gerçek erenler demine, Seyyit Ali Sultan demine hû, ey...allah dost.

ŞERBET TERCÜMANI

Allah Allah! Aşk olsun içene rahmet olsun göçene hazreti imam ...asan Ali'ye hazreti imâm Hüseyin Veliye gittiği yer gam görmeye, ...renler kerem eyleye Allah, eyvallah, hû, dost.

SUFRA GÜLBANGİ

Şipir şipir mürşidi rehber, sundular kevser elhamdülillah, sufra ...inin, himmet Velinin, şöhret dinin elhamdulillah. Muhammet gül...r, pirim bülbüldür, Cümlemiz kuldur elhamdülillah. Haktır Muham...et, olmuşuz ümmet, bulmuşuz rifat elhamdülillâh. Bu kulun zikri, ...akri-fahri, bu demin şükrü elhamdülillâh. Nuri Nebi, keremi Ali, ...rimiz hünkâr Hacı Bektaşi Veli. Gerçekler demine hu.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

TIRAŞ TERCÜMANI

Tıraş olduk bulduk sefa, ehli beyt hanedanına kıl vefa, geldi haktan ayeti muhallekin, anın için tıraş oldu Muhammet Mustafa bercemâl, Muhammet Kemâl..

DÖRT KAPU SELÂMI

Esselâm ey nuri şeriat erenleri, esselâm ey piri tarikat erenleri, esselâm ey nuru marifet erenleri, esselâm ey nuru hakikat erenleri

NUTKU REHBER

Hak huzuruna, Muhammet Ali divanına kurban götürdüm. İkrâr vermesine havelet vazımı dır? Hak görmüş, hak bilmiş, hakkını haktan talep eder, Allah Allah.

SANCAK, MERSİYE SELÂSI

Ya Allâh, Ya muhammet, ya Âli ve sallisalâ Muhammet nesli Ali ve Ali Âli Muhammet Ali, Yuf münkire, lağnet yezide, rahmet mü'mine nuru Nebi, Keremi Ali, pirimiz Hünkâr Hacı Bektaşi Veli gerçekler demine hu diyelim hu.

TİĞI BENT TERCÜMANI

Hizmet merdane bent ettim dil bendini, küşade kılmışam nefsime dost pendini, rehber ile pire ettik iktida takdı selman boynuma tiğ bendimi, ber cemali Muhammet Kemâl şah Hüseyin Ali Bülent selevat Allah eyvallah hu dost.

KAMBERİYE TERCÜMANI

Nişan verdim sana kanber Aliden, erenler hadimi şahi Veliden, kuşandım ben anı pirim elinden, bercemâli muhammet, kamali şah Hüseyin Ali bülent selevat Allah eyvallah, hu dost.

TESLİM TERCÜMANI

Erenler erkânı oldu imanım. Kalmadı gönlümde şek ve gümanım Takup teslim olup hakka hem işe, erenler yolunda fedadır canım. Hu, eyvallah dost.

HIRKATERCÜMANI

Hırkayı hakikat, hulâsai tarikat, Ali abadan oldu bize emanet, destur ya şahı vilâyet hu, eyvallah dost

TAÇ NİYAZI TERCÜMANI

Allah Allah erenler dergahında ben kemter yüzüm hâk eylerim. Hâk yerine kaygusuzdan geydik tacı izzeti Allah eyvallah dost.

TENNURE TERCÜMANI

Allah Allah erenler aşkına, serü pa ve brehne geldim. Erenler meydanına giyüp tennuru çeşmim etmeğe nur. Boyun verdim, bu erkân iranına Allah eyvallah hu dost.

DOLAK TERCÜMANI

Derki bendim bent edip dolağım bendini, men dara çektim. İsterim güş edem pir pendini, her gedâ eğilmeğe geldi şah eşiğine, merhamet destine teslim eyledim, ben kendimi Allah eyvallah hu dost.

EŞİK TERCÜMANI

Eşiğine koymuşum ben canü ser tâ vücûdum saf ola hem çu zer. Budur niyazım ben fakire kıl nazar, Allah eyvallah dost.

TERCÜMANI MENKÜŞ

Bismi şah gezme alemde olma serseri, canı dilden ol muhibbi hayderi güşü menküş eyleyüp gulâm el erenler şahına, ol Ali Murtezanın kanberinin kanberi ber cemâli Muhammet kemâli şah Hüseyin Ali Bülent selevat, Allah eyvallah dost.

MEYDAN TERCÜMANI

Allah dost Hazır, kaip, batın, zahir, ayini cem erenlerinin gül cemâllerine aşk olsun Allah eyvallah hu dost.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

DAĞLAR

Dumanlı başları göklere ermiş,
Yedi renk üstüne hareli dağlar.
Kaynaklı göksüne halıyı sermiş,
Bahara yüzünü süreli dağlar.

Güneşin rengini kendine çekmiş,
Sanki her yanına çiçekler ekmiş,
Çiçekler bağrına bin koku dökmüş,
Ezelden ebede sıralı dağlar.

İçini boşaltsan ovalar erir,
Kuşların sussa da rüzgâr söylenir,
Korkunç uğultular yankılar verir,
Bu eşsiz hayata ereli dağlar.

Derdin çağladıkça gözün yaşında,
Savarsın derdini yazın başında,
Bulutlar eğilir senin karşında,
Bağrını rüzgâra vereli dağlar.

1 B. 401 Ömer Çidemtepe
Ortaokul - Çorum

Cönklerden Derlemeler :

(Bektâşi Nefes Ve Şiirlerinden)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Nihani Baba

Ey münevver Cemali mazherî nuri ali
Dest verüp damanına ta ezel dedik beli
Du cihanın ahiri ve hem oldur evveli
Şanına nazil oluptur lâfeta illa ali

Medet ey sırrı murtaza şiri hak nakdi Âli
Kutbül aktap kutbül ekber Hacı bektaşı veli

Kerameti zahir oldu ibni ibrahimi sani
Hakikatte Bürhanile hel eta alel insani
Evliyanın serdari Enbiyanın bürhanı
Eşiğinde baş koyanlar feda eyledi canı

Medet ey sırrı murtaza şiri hak nakdi ali
Kutbül aktap kutbül ekber Hacı bektaşi veli

Batınının batını eyledi zahir nüma
Ruzü Şep mü'münlerin fikri zikri daima
Aleme batın yüzünden eyleyüp arzu sema
Elli yedi bin züvvari dediler hak rehnüma

Medet ay sırrı murtaza şiri hak nakti ali
Kutbül aktap kutbel ekber hacı bektaşı veli

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bir ismin hünkâr çağırdup aleme oldun nazır
Binüp ol cansız hacere emrine oldu muntazır
Cümle arş ehli melâik saf bağlayup durdu hazır
Dediler safa geldin ey ibni resuli lânazır

Medet ey sırrı murtaza şiri hak nakdi Ali
Kutbül aktap kutbül ekber hacı bektaşı veli

Erişüp dostuna oldem danıştı bin bir kelam
Dedi ya bektaşı senindir mesnedi kutbül alem
Arşı muallaya baktı yazılmış levhi kalem
Girdi göğercin donuna verdi erlere selam

Medet ey sırrı murtaza şiri hak nakti ali
Kutbül aktap kutbül ekber hacı bektaşı veli

Muhammet Musfafa sırrı Ali yel murtaza hakkı
Hatice Fatma pinti Hasan hulkı Riza Hakkı
Şehideyni saideyni Hüseyin kerbela hakkı
Ali Zeynal âbâ bakır imam Cafer Riza hakkı

Medet ey sırrı murtaza şiri hak nakdi Ali
Kutbül aktap kutbül ekber hacı bektaşı veli

Nesli kâzim Ali Riza şahi horasan piri
Tak dinim naki imanım taci s.rım askeri
Mehdiyi ahir zemandır mü'münlerin rehberi
Eşiğinde bir gedadır bu (Nihni) kemteri

Medet ey sırrı murtaza şiri hak nakti Ali
Kutbül aktap kutbül ekber hacı bektaşı veli

(Mersiyei Nihani)1

Ey havali geldi Muharrem titirer arşi zemin
Yasü matem mü'minine çün dedi cibril emin

Düştü şehit kerbelade ol emirel mü'minin
Nice kıydın ehli beyte sen yezidi hainin

Ey hayasız amrü nahsı şimri mel'un eyleim
Elâ lanetullahi alâl kavmizzalimin

Kurretil ayni Muhammet ol Hüseyni ba safa
Cihânda görmüş değildir kimseler böyle cefa

Ruzü mahşerde sorunca ceddi pakin Mustafa
Ne cevap verin acep ey havariç bi vefa

Ey hayasız amrü nahsi şimri melun ey lâin
Elâletullahi alel kavmizzalimin

Kerbelâde şehit düştü yetmiş iki mahpareler
Ah edüp arşü semavat döküldü seyyareler

Ruzi mahşerde dahi çıkmaz sineden yareler
Lâneti hak sizlere buyurdu yüzü kareler

Ey kayasız amrü nahsi şimri melun ey lâin
Elâ lanetullahi alel kavmizzalimin

Name yazup küfeden ahdi eman gönderdiniz
Biz Muhammet ümmetiyiz deyü dava kıldınız

Sonra dönüp evladına kastı garaz oldınız
Uryan büryan zevcelerin deveye bindirdiniz

Ey hayasız amrü nahsi şimri melun ey lâin
Elâ lanetullahi alel kavmizzalimin

(1) Bu iki pektaşi şiri hususu elde bulunan bir Conkten derlenmiştir.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Murtazanın nuri ayni mustafanın hörmeti
Bir içim su vermeyüben etmediniz şefkati

Haşaki sizler olasız ol hazretin ümmeti
Evveline ahirine hak buyurdu lâneti

Ey hayasız amrü nahis şimri melun ey lâin
Ela lanetullahi alel kavmizzalimin

Korkmadınız ol hüdadan hakkın ası kulları
Hâke yeks an ettiniz bunce teşne dilleri

Ey (nihani) lânet eyle eyle beyt duşmanına
Şamiyani bed likalar ol yezidin canına

Niçe kanlar döktüler kerbelâ meydanına
Lânetullahi aleyhim hak buyurdu şanına

Ey hayasız amrü nahsi şimri melun ey laın
Elâ lanetullahi alel kaymizzalimin.

(Viraniye ait büyük bir mersiye)(1)

Dinle sözümü canile ey yari peygamber
Âli aliden dem urayım her huceci defter

Ger sen derisen canı cihan kimdir a birader
Deyeyim sana ben tut kulağını seraser

Hasan Hüseyin zeynalaba bakiri cafer
Kâzım Riza taki naki mehdi'i asker

Her kimki diler vermeğe âlemde şuğle
Nefsini kesüp gayretile uymaya cehle

Tahkık olan aşıklar her giz edemi öyle
Bize ezeli şahi cihan der bunu böyle

Hasan Hüseyin Zeynalaba bakiri cafer
Kâzım Riza taki naki mehdi'i asker

Hayfola sana sen düşesin nahalef
Tevhidi Arife ve gâve gelüptür alef

Has olan dilimizçin safolmaya saref
Böyle buyurduya zümrei şahi necef

Hasan Hüseyin zeynalaba bakırı cafer
Kâzım Riza taki naki mehdi'i asker

Her kim âle güvah olup oldu sait
Farzdır anaki hariciden ola bait

Kastı âledenlere ser leşker idi lânet yezit
Her biri bir halile ki oldu şehit

Hasan Hüseyin zeynalaba bakıri cafer
Kâzım Riza taki naki mehdiyi asker

Sendahi edüp lâneti sad bari yezidân
Var Ârif isen müşkülünü bir ustuya dan

Ko yoluna aşıkının başla bin can
Üç âli Ali koydu bunu ayini erkan

Hasan Hüseyin zeynalaba bakırı cafer
Kazım Riza takı nrki mehdiyi asker

(1) Virani Baba Hacı Bektaşi Veli Halifelerindendir. Ayrıca birde bektaşiliğe dair eseri vardır.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çün mührü ali cani dile kalu belaidır
Aşıkları aşık edeli lem yezelidir
Cananı ener can verirsen yoludur
Maksudunu iste sen âli alidir
Hasan Hüseyin zeynalaba bakırı cafer
Kâzım Riza taki naki mehdiyi asker

Gel ister isen lutfile mahşerde şafâat
Dinle edep et ta erişe sana hidâyet
Fakrol kımudan el çeküp eyle feragat
Ağmalığı ko aç gözün üş nesli vilâyet
Hasan Hüseyin zeynalaba bakırı cafer
Kâzım Riza taki naki mehdiyi asker

Sunma elini nesneye dünyada rizasız
Ta geçesin sıratı sen havfü hatasız
Niçün olasın adem iken uğru hazasız
Bir gevher imiş bu on iki zümre behasız
Hasan Hüseyin zeynelaba bakırı cafer
Kâzım Riza takı nakı mehdiyi asker

Döndürme yüzün mü'mün isen âli abaden
Fahrol yürü çıkma köhne abaden
Evlâdı Ali fahroluben geçti kabaden
Levlâke lema bunlar şanına indi hudâden
Hasan Hüseyin zeynalaba bakırı cafer
Kâzım taki nakı Riza mehdiyi asger

Âlemde dilâ kimki eder bunları maksud
Bildi kim imiş cümleye üş sâcidi mescud
Meyletme sakın dünyeye aldar seni merdut
Âpdal olana âli alı oldu çü mabut
Hasan Hüseyin zeynalaba bakırı cafer
Kâzım Riza takı nakı mehdiyi asker

Sen Âle sücut etmez isen Hacı olamazsın
İkrar edüben Ahmede naci olamazsın
Ehli keremin başına taci olamazsın
Bu Âli ali kurduğu minhacı olamazsın
Hasan Hüseyin zeynelaba bakırı cafer
Kâzım Riza takı nakı mehdiyi asger

Gün gibi şeha bu sözüm ayni ayandır
Meddahi Âli aba seri cümle lisandır
Bu mehdi ali hariciye zehrile kandır
Bilmez o yezit Âli ali yi şahi cihandır
Hasan Hüseyin zeynelaba bakırı cafer
Kâzım ve Riza takı nakı mehdiyi asger

Tahkıkıle çün ehli fırak etmedi kâfer
(Virani) cenü dilden çaker âliye çaker
Bir bendei ednadir kemter kamudan kemter
Fatihi dinü dünya bunlardır ey ser ver
Hasan Hüseyin zeynelaba bakırı cafer
Kâzım Riza takı nakı mehdiyi asger.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Halkevimizde Nisan ayı çalışmaları:

1 — Halkevi idare kurulu haftalık toplantılarını muntazaman yı mış ay içinde birde olağanüstü toplantı aktetmiştir.

2 — Evimiz kütüpanesi ve müzesi açık bulundurulmuş, ziyare çilerin istifadesi sağlanmıştır.

3 — Spor şubemiz tarafından 2000 metrelik bir mukavemet ko su tertip edilmiş, boks, güreş, beden hareketleri, voleybol, pigpo hareketlerile idame ettirilmiştir.

4 — Millî oyunlar ve millî saz kursları arasız devam etmiş ve yü lerce gencin istifadesi sağlanmıştır.

5 — Avrupa savaşının sona ermesi münasebetile gösteriler yap mış evimiz salonu hıncahınç dolmuş, hatiplerimiz tarafından gü önemi belirtilmiştir.

6 — Evimiz kiliniğinde Evimiz Doktoru tarafından bu ay için 145 hasta muayene edilmiştir.

7 — Evimiz salonunda iki düğün balosu verilmiştir.

8 — Evimizde köy kâtipleri, muhtarlar, ve ihtiyar heyetlerine üç toplantı yapılmıştır.

Kâğıtsızlık yüzünden dergimizi bir forma noksan olarak yayınlamak runda kaldık. Özür dileriz.

Muzaffer Paşa Camii Yanındaki Türbede Medfun Sufi Mehmet EF. Vakfiyesi

No. 403

Tabaka Aslihil Mamul Bi Mazmunihi
Elfekir Yesâri Zade Mehmet
Ataullah Elmevlelhilâfe
Be Medinei Yozgad
Mühür

Mehmet Atâullah

Hamdi bi ad ve senâyi lâyüad ol haliki kâinât ve râziki mevcudât vakıfı zamâiri âdem ve kâşifi serâiri âlem hazretlerine lâyik ve urâdir ki sirati kulubü mümininî envari Tevfik ile Müzeyyen ve mücella ve ayni besairi müslimini kühlü Hidayet ile mükehhâl ve mücellâ eyledi Celle Celâlühu ve Ammenevalühu velâilâhe gayrühu ve hediyye'i tahiyâti gayri madude ve tuhfe'i teslimati gayri mahdude ol hazreti risâlet penâh nübüvvet destihkâh efdali beşer şefi'i ruzi mahşer olan enbiya velmürselin muktedâyi evvelin vel âhirin resulü rabbül âlemin hatimül mürselin Muhammet Mustafa Sallallâhi teâlâ aleyhi ve sellem efendimiz hazretlerinin ravza'i mutahhere'i mübâreke lerine ihda olsunki nizamülâlem ve intizâmi ahvali beni âdem ol Resulüssekaleyn Hazretlerinin şeriatı ile sabit ve dâimdir ve dahi Âli evladi kirâm ve ashâbi ahbabi zülihtiramları üzerine olsun Rıdvânullahi Aleyhim Ecme'in.

Emma badü (Ellezine yünfükune emvalehüm billeyli venahâr sirren ve alâniyeten felehüm ecrühüm inde rabihim velâ havfün aleyhim velâhüm yahzenun) medlulunca ve emvali erzakının vücuhü birre hayrate nisâr ve infakı fi sebilillâh ez dilü can ihtiyar edüp (izâ mate ibni âdam inkata'a âmelühu illâ anselâs ilmün nafiun veveledün sâlihun yedu lehu ve sedakatün câriyetün alâ ibadullahi teâlâ ve yestezillü tahte zılli sadakatihi) hadisi şerifi sahihi isna-

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

din mazmunü şerifince tahsili ücurü meşkuüre asyi mevkur ve rıza-yi rabbül gafur iktisâbına bezli maktur eyler binâen alâ zâlik işbu vakfiye'i mamulün bihâ bediülinvanın ketip ve tahririne bâis ve bâdi oldurki fıl asıl Anadoluda Çorum kasabasında sâkin sahibül hayrat velhasenât talibü sadakat velmüberrât iftihari Emâsili vele-kârim (Sofi Şeyh Mehmet Efendi) Bin Sofi Şeyh Hasan Efendi şöyle takriri kelâm ve bastı anilmeram ederki Çorum kasabasında (Mu-zaffer Paşa) yesserallahi mayaşâ hazretlerinin bina eylediği cami'i şerifte beher üsbuğde bir gün yevmi pençüşenbihde kablezzuhur güzide'i enbiya ve rehnümayi asfiya resulü müceteba habibi hudâ şafi'i ruzi cezâ hazreti Muhammedül Mustefa aleyhi efdalüssalat ve ekmelüttehaya hazretlerinin ruhu pür fütuhlarına kelâmü kadimü rabbülâleminden cüzhân olanlar birer cüz'i şerif tilâvetine Mecidözü kazasında vaki silki milki sahihimde münselek kara hacip nam kar-yenin temam malikânesinden beher sene hasıl olan aşari şeriyesi ve sair hububatın cami'i Muzaffer Paşa merhumun pençeresi hizasında makberem kurbünde evlâdı zükûrümün evlâdi evlâdine batnan bade batın neslen bade nesil beher pençüşenbih kablezzuhür Kur'ânı Azımüşşandan üç cüz'i şerif tilâvetine ve tevliyeti dahi evlâdımın müsin ihtiyâr ulema ve aslahi ve erşedine vakıf ve şarteyledim bade edâilhizmet tayin olunan karyei mezkûreden cüz'i ve külli hasılolan mahsulattan ve sair hububattan mütevelli olan humsünü ifraz ve tevliyeti için ahiz ve kabzeyledikten sonra baki her ne kalursa cüz başına birer hisse mütevelli'i merkum yedinden ahiz ve kabzeyle-mek şartile Evlâdımın gayri kimesne ecanibden müruru ezman ile işbu vakfiye'i mamulün bihâ ve bediül invanımın hilâfine ber tekrip muhdes berâti şerif ettirmek lâzım olursa beratine amel ve itibar olunmayup bilâ veled fevtolan evladı zükûrümün hissesi mevcud olan evladıma rücuğ edüp, cami'i mezkûrda ve yevmi mezburda kablezzuhura üç cüz'i şerif tilavetinden sonra cüzide,i enbiya ve rahnümâyi asfiya resulü müçteba habibi hudâ ve şefii ruzi ceza olan Seyyidi kâinât ve mafhanı mevcudat Muhammet Mustafa aley-hi efdalüsselât ve ekmelüttehiyyat hazretlerinin ruhu şerifi pür fütühleriçin kelâmi kadimi rabbüllaleminden cüzhan olanlar sevabını ihda edüp hasbeten lillahi teâlâ ve taleben lirmarzati rabbillalâ

vakfi sahih ile vakfı müebbed ve habsi sarihi muhalled ile vakıf ve hapseyledim cüzhan olan evlatlarım dahi mukabelesinde sâlifiz-zikir şuruti vakfiye'i mamulün biha üzre birer cüzi şerif tilâvet ve kirâet edüp hasılolan sevâbini Habibullah sellallahü teâlâ aleyyhi ve sellem hazretlerinin ervahi tayyibe'i şeriflerine ihda edüp bade vefâ-tihi cami'i merkumun penceresi kurbine defnedüp hasılolan seva-bından bu fikiri pür kusurün ruhine dahi ihdâ etmek şartile eczâ-hân olanlar hizmeti lazımaların badeleda karye'i mezburenin dahi tevabi ve levahikinden ve mezari'i kürum ve asiyâbından hasıl olan mahsulât ve sâir hububatın mütevelli olana humsin badelihraç bâ-kisini üç kısım edüp mütevelli yedinden birer hisse ahiz ve kabze-düp ümûru mütevelliye dahil ve tearruz etmeyüp alâ tarikilistik-lâl taşir eyledikten sonra karye'i mezkürenin hudut ve sırunundan mürurü ezman ile suâl olunmak iktiza ederse vakfiye'i mamulün bi-hâme hukkâm ve vâli'i belde ve kezâi mezkürde Fetih ve kıraet olundukta vakfiyem derununda tahrir karye'i mezkûrenin hududu ibdidâsı kızıl oyluktan kızıl kıcağı müntehi olup ve kızıl kıcaktan çokredin belenine müntehi ve çokredin beleninden mantık tepesine müntehi ve mantık depesinden gökeköye müntehi ve gök eköyden balık kayaya müntehi ve ballık kayadan Amasya tarikına müntehi ve Amasya tarıkından Kaplan alanına müntehi ve Kaplan alanından iğdeli çukura müntehi ve iğdeli çukurdan yağlı dereye müntehi ve yağlı dereden erenler başına münteki ve andan diğer tarıkı Amas-yaya müntehi ve andan kara kan büyüğüne müntehi ve andan es-ki dankaşa müntehi ve andan orta çala müntehi ve andan kör kuyuya müntehi ve andan hacat pınarına müntehi ve andan kızıl kıcağa müntehi olana değin kara hacip nam karye toprağı ve hu-dudu olup bu hudutlar dahilinde olan âsiyap ve kürum ve mezâri-lerinden Hasıl olan mahsulâti ve rüsumati ve alel umum eczahan o-lanlara şart ve tayin eyledim badelyevim herkim bu vakfımın harap ve ibtaline sebeb olur ise Allahi zülcelâl hazretlerinin gadap ve sahtından hâli olmayup ve resulullah sallallahi aleyhi ve sellem haz-retlerinin şefââtine nail olmayup ruzi mahşerde yevmi arasatta hor ve hakir ve rezil ve rüsvay olup vakfımı ibtal ettiği gibi dünyade ve ahiretde oldahi ol misilli harap ve rüsvay olsun (femen beddelehu

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bade masamiahu fe innema ismühu Alellezine yübeddiluneh innel lahü semi,ün alim) cera zâlik hurrire fîlyevmissamin fi cümaziyel ûlâ sene selâse ve tis'in ve semâne mi'e 893

ŞUHUDÜLHAL

Mustafa Efendi Bin Feyzullah Efindi

Ebu Bekir Efendi Bin Ali Efendi

Şeyh Halil Efendi Bin Hasan Efendi

Süleyman Efendi Bin Yahya Efendi

Ebu Birkir Efendi Bin Osman Efendi

Eşşeyh Mahmut Bin Eşşeyh İlyâs Efendi

Hasan Efendi Bin Muftafa Efendi Ve Gayrihim

Beyler Çelebi Türbesinde Türbedarlık Beratı

No. 404.

Beratı şerifi Âlişanı sami mekânı sultanı ve tuğrai garrayi cihanrayı hakani . . . . oldurki :

Çorum kurbinde vaki Beyler Çelebi türbesinde Serce köy demekle maruf karyeden tahminen yevmi bir akça ile türbehan olan Eyyub Fevtolup oğlu Derviş Halil hizmete kadir olmamağın nice sene edai hizmet olunmayıp mahlul olmağın iş bu rafi'i tevki'i refii' işşani hakani Çırak Halife mahal olmağile tevcih olunup Berati Şerif recasına kadısı mevlâna Ahmet arzetmeğin sadaka edüp bu beratı hümayunu verdim ve buyurdumki varup anda türbehan olup hizmeti lâzımasın müedda kıldıktan sonra tahminen yevmi bir akçaya mutasarrıf olup vakıfın ruhi ve davamı devletimçik duaye mudavemet göstere kimesne mani olmaya şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar hurriye fi evahiri Şaban sene ihda ve erbain ve elf 1041

Bemakami Kostantaniyye

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Beyler Çelebi vakfı hakkında bir ferman)

No; 405

Düsturu mükerrem müşiri müfahham nızamül alem müdiri ümuri alem bilfikril acil mütmimi müham ül enam birre'yissa'ip mümehhid bünyani devleti ikbal müşeyyidi erkanisseâdeti ve iclâl vel mahfuf bi avni avatıfıl melikil âlâ Sivas Vailsi vezirim paşa edamallahü iclaleh ve kadiyyülküzati vel hükkâm ve madenil fazlı velkelâm Çorum ve saire kadıları zide fazlühüm tevki'i rafi,i hümayun vasıl oldukta malum olaki darendei fermanı hümayun.. (1) südde'i sadetime arzıḩal edip kapumuz beylerbeyi Çelebi Çorum kazasına tabi salatini mazıya temliki mucebince diğer Üyük nam karyede vaki malümülhudut yerlerin cümle gallesin türbesinde türbedar olanlara vakfı şart eyləyüp defteri hakanide mastur ve mukayyet ve kadimden türbedar olup anlar edayi hizmet edüp şartı vakıf mucebince gallei ahiz ve gabzeder deyu türbe'i mezburde türbedar olup edayi hizmet edüb şartı vakıf mucebince galle'i vakfa mutasarrıf olup dahlolunmak icap etmez iken vakıfın vakfı mütevellisi olan nam kimesne galle'i vakıftan humüsün tevliyet namile galle alurem deyu hilafi şartı vakıf müdahele ve teaddi eylediğin ve bu babda kuyudi lâzıması her ne olduğun bildürüp mucibince amel olunup meni ve def olunmak babında hükmü hümayunum reca etmeğin buyurdumki hükmü şerifimle vardıkta husus mezbure temam mukayyet olup ve südde'i seadetimden ihraç olunmuş mühürlü sahih sureti defteri cedidi hakani talep edüp göresiz vakıf ol yerleri genduye badel temlik humüs gällesin ev kafı mütevellisine şartetmiş olmayup filvaki müsekillen türbesine türbedar olanlara vakfı şarteyledüğü defteri hâkanide mastur ve mükayyet ise ve bu türbei mezburde türbedar olan edayi hizmet eder ise ol babda muktazai şer'i kavim ve şartı vakıf sarih ise mucebile âmil olup hilâfı şartı vakıf mütevlli'i mezküre niza ettirmeyesiz ... mebaid şartı vakıf ve kanun ve deftere ve emri hümayunuma muhalif kimesneye iş ettirmeyesiz kazıyyede methali olmayanı dahlettirmeyüp eslemeyeni yazup bildirüp hususu mezbur için bir dahi

emrim varmalu eylemeyesiz şöyle bilesiz alâmeti şerife itimat kılasız tahriren fi evaili şehri Rebiülahir sene ihta ve işrin ve mie ve elf 1121.

Be makamı Kostantaniyyetil
Mahrusa

Beyler Çelebi hakkında mufassal bir vesika [*]

No. 406

Vücuhü Ulema'i Dini mübin ve fudalâi sahibi yakın eşrefi ummeti seyyidil mürselin olduğuna ayetikerime'i şeref nüma inzâl... min ibadihil ulema leylün ruşenün velulema veresetil Enbiyâ Hadisi şerifi Bürhani Mübindir imdi men Ekreme alimen fekad ekremeni muktazasınca riayeti ulema lâzım ül ıkram ve himayeti ftdala vacib ül ıhtiramki mübeyyinani halâl ve haram ve müvazzıhanı süneni şerâyi'i hazreti seyyidülenam aleyhi efdalüssalâti vesselâm ve taife'i ulemadan ziyade tahsili ilmeden ve âlim ve mil ve kesbi fünun eyleyen fazil ve kâmil olanlar hakkında riayeti aliyyet ül şahan ve himayeti seniyye,i Padişahan bidiri olmak kaide'i kadime'i havâkini ızam ve şime'i kerime'i salâtini valâ makam olmağın binaen alâ zâlik sabika Çorum Müftisi olan işbu rafi'i tevkii refi işşani şehriyari ve nakili yerliği -beliği mekremet unvani tacidari kudvatül ulemaül muhakkikın umdetül Fualâül müdekkikın Elhacı Mustafa zide ilmühu divani hümayunuma arzubal isunup Çorumda medfun Beyler Çelebinin yine Çorumda bina eylediği darulhayir nam zaviyesine vakfeylediği Osmancıkta vaki İncesuyu kebir ve İncesuyu sağır ve Karğu ve Göğercinlik ve Çorumda vaki Kapaklı nam kura mezraaların her mucebi defteri hakâni galleleri Çorumda medfun Beyler

---

(*) Bu vesikanın bazı yerleri yırtılmış ve yazıları bozulmuş olduğundan okunamıyan yerlerine nokta konulmuştur.

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Çelebi nam azızın darülhayır nam zaviyesinir vakfi olup ve zaviye harap olmağıle ber mucibi defteri Hakani aid olan gellesine Çorumda vaki Cami'i Kebirde tetris şartile Şeyhül İslâm işaretile Mutasarrıf ve üzerinde iken Tokatta vaki Beyler Çelebi evlâdından olmak üzere iddia eden Şerife Fatma zikrolunan kura ve mezaria evlâde maşrut olmak üzere vazı ül yed olmağıle bundan aktam Mezbure Şerife ile huzuru şer-'de ve müvacehe'i müslíminde mürafaa'i şeri şerif olduklarında zaviyei mezbure ve kura ve mezaria evlade maşrut olmağıle ben evladdanım vazülyed ederim dedikte ulamadan on nefer kimesneler zikrolunan kura ve mezaria Çorumda vâgi bina olunan zaviyesinin vakfı olup mezbure Şerifenin yedinde olan vakfiye sahta ve Tokatta medfun Beyler Çelebinin Evlade şart ettiği aher kura ve mezaridir. Beyler Çelebi üç yerde olup biri Osmanclkta ve biri Çorumda ve biri Tokatta ve isimleei müşabih olup mezbur Şerife kanğısının evlâdından olduğuna vechi şer'i üzere sine'i şer'isi yoktur zikrolunan kura ve mezaria şühret ve tevatür ile zaviyei mezbure vakfıdır deyu bilmüvacehe şehadet eylediklerinde zaviye'i mezbure vakfı

(Sonu var)

Halkevlerimizin Yüce Kurucusu Ebedi Şef ATATÜRK

55. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 56

Mahmut Selim GÜRSEL

56.SAYI İÇİNDEKİLER

HALKEVİNİN 1 İNCİ YILDÖNÜMÜ MÜNASABETİYLE

KENTİMİZ NİÇİN "ÇORUM" DİYE ANILMIŞTIR

YÜZ YIL ÖNCE ÇORUM'DA GEÇEN YÜREKLER ACISI BİR MACERAYI TATASFİ EDEN BİR DESTAN

ÇORUM'DA ARICILIK

ÇORUM'UN GÖCENOVACIĞI KÖYÜNDEN HASAN OĞLU HALİL TUNCAY

EVİMİZİN ÇALIŞMALARINA TOPLU BİR BAKIŞ

ASLANIN HİKAYESİ

ŞUBE ÇALIŞMALARIMIZ

ÇORUM'UN HİCRİ 750 YILINDA YAZILIP ANADOLU YENE DEFTERİ

MUZAFFER PAŞA VAKFINA DAİR VESİKALARIN DEVAMI

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Halkevlerimizin Büyük Koruyucusu Yüce Milli Şef İSMET İNÖNÜ

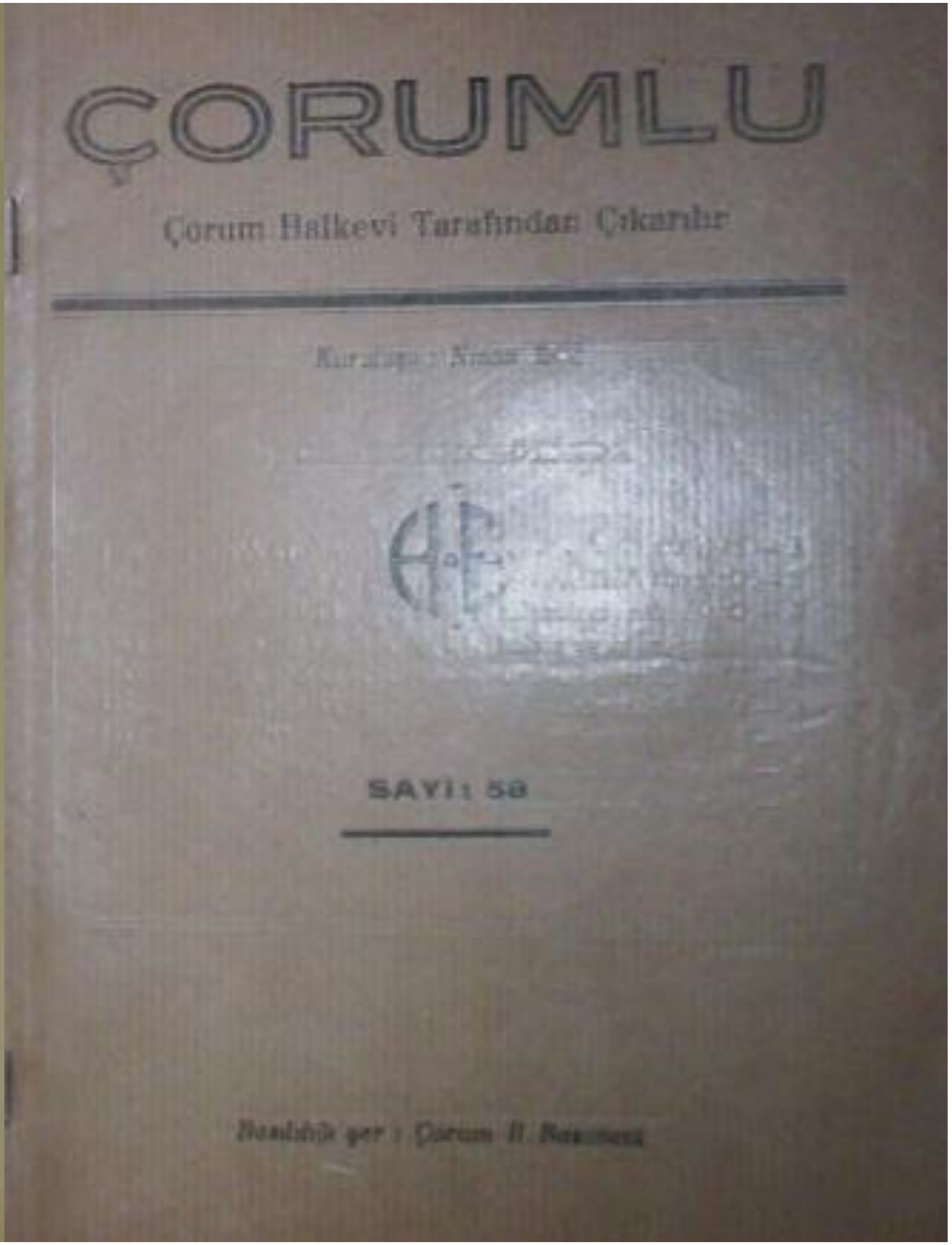

[56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!]
[CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!]

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi
Tarafından Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 56 *24 Şubat 946* *Kuruluşu: Nisan 938*

Halkevlerinin 13 inci yıldönümü münasebetiyle

Ortaokul Müdürü
Ziya BÜYÜKATAMAN

Erzurum Kongresiyle başlıyarak her gün daha taze ve daha candan bir imanla ilerliyen, büyüyen büyük devrimimiz içinde 19 Şubat önemli bir tarihtir. Bu gün; inancın, ülkünün, birlik ve sevginin, milletçe kaynaşma ve dayanışmanın tapınağı olan halkevlerinin kurulduğu gündür. Buraya giren her tek ülkü ile, inançla, bilgi ile, sevgi ile çokluğa kaynar, perçinleşir halk olur Milli zincire halka olur. Sevdiği vatandır, düşüncesi harekettir. Bir çığ gibi birleşip kütleleşmeyi, bir hız alıp amaca ulaşmayı erek bilir.

Devrimci, Milliyetçi Halkçı, Cumhuriyetçi, Devletci, Lâik tekler birleşir bin olur, binler milyonlara çıkıyor. 13 yil önce bu gün 34 halkevinin açılış törenini asil bir hisle kutlarken kuvvetli bir inançla inanıyorduk ki bu Cumhuriyet mihrapları kısa bir zamanda üreyecek, türeyecek Cumhuriyet nurlarını en uzak bucaklara ulaştıracaktır. Öyle de oldu Bugün yalnız ilimizde 7 Halkevi, 22 Halkodasının 13

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

inci yıldönümünü coşkun heyecan ve büyük sevinçle kutluluyoruz. Halkevlerimizin ilk yıldönümünde en büyüğümüz, Milli Şefimiz " Milletimizin ilerleme hamlesi o kadar fazladır ki bugün ihtiyaçlara kâfi geleceğini tahmin ederek koyduğumuz bir ölçüyü iki sene sonra çok geri kalmış görüyoruz" buyurmuşlardı. Binbir sınama ve görüş üzerine söylenen bu büyük sözü halkevlerimizin ve odalarımızın bugünkü sayısı da isbat ediyor. Aziz Şeflerimizin kudretli önderliği ile 20 yıl içinde başarılan varlıkları bir düşünelim. Bu kadar dar bir tarih içinde hangi muasır milletler tarihi bu derece kudretli hamle kaydetmiştir. Bütün gücünü, kudretini özyurda bağlı ülkeleri şenlendirmek, insanlarını olgunlaştırmak için harcayarak ana yurdu ihmal eden Osmanlı İmparatorluğunun asırlarca geri bıraktığı Türk Milleti Lozan'la dünya milletleri arasında şerefli bir yer kazanmış ve Lonza'dan bugüne kadar geçen bir kaç yıl içinde medenî milletler safında da yer almıştır. Dünyayı şaşırtan bu hız Türk'ün kabiliyeti ve Türk kudretidir. Biz medeni milletler safında da durmuyacağız. Şeflerimizin bize gösterdiği son hedef en yüksek medeniyettir. Saftan taşacağız ve en ileri bir millet olduğumuzu kültürümüzle, karakterimizle, kabiliyet ve çalışmamızla dünyaya bir daha tastik ettireceğiz. Dünyanın en ileri milleti olacağımızı iddia ederken işte müeyyidemiz: Halkevlerimizin sıcak çevrelerinde elele verip çalışan başbaşa veren öğreten ve öğrenmek istiyenlerin sayısı bu çalışmaları büyük bir dikkatle takip eden Önderimiz.

Bir çok imtihanlar veren Tür milleti bu imtihanı da kazanacaktır. büyük şefimiz " Geçmişte olduğu gibi her hangi bir yarın da yine birçok çetin imtihanlar vermekte muztar kalırsak ki biz her gün o imtihanları vermeğe hazırız. O günde başlıca güveneceğimiz kuvvet bütün milletin ideal için gösterdiği gibi yine de göstereceği birlik kuvvetlidir" demişlerdi. Evet Halkevlerinin kutsal ı ihrabında tek bir kaya gibi 20 milyonluk bir bütün işaretine amadedir. Ey Aziz Şefimiz! Seni Tanrı bu milletin başından eksik etmesin.

Kentimiz niçin "Çorum„ diye anılmış

Nazmı TOMBUŞ

Dergimizde çıkan çeşitli yazılarda türlü vesilelerle bu konuya temas edilmişse de belli, başlı ve derli, toplu özel bir yayın yapılmamış olduğundan şimdi mevcut bilgi ve rivayetleri burada toplamağa çalışacağız.

Çorumun ilk çağlarda bir topluluk merkezi olup olmadığını, ne adla anıldığını, geçirdiği idari, içtimaî devrimleri araştırmak ve aydınlatmak "Çorum„ tarihi ile ilgili geniş bir konudur. Biz yalnız kentimizin Bizans idaresinde iken onuncu yüzyıl sonlarında «Nikonya» adı ile anılır. (1) bir kale olduğunu, son kale muhafızının (Nastoridis) adlı bir kişi bulunduğunu, Nastoridis'in müslüman olan küçük oğlunun (Ebu Abdullah Mehmet bin Nastor'el Rumi el Harşeni) adını alarak (Hadis ilmi) nin meşhur bilginleri sırasına geçtiğini işaretle iktifa edeceğiz.

16 ıncı yüzyıldan evvelki tarih kitaplarında ve tarihi belgelerde (Çorum) un adı (Çorumlu) olarak geçmekte, 16 ıncı yüzyıldan sonraki yazılarda da nisbet eki kaldırılarak (Çorum) bazan da yine (Çorumlu) adile anıldığı görülmektedir. Son zamanlarda ise (Çorumlu) sözü temamen unutulmuş, yalnız (Çorum) adı kalmıştır. İlk çağlarda Arap harflerile yazılan Türkçe yazılarda sesli harf kullanılmadığından Çorum (چرم) şeklinde yazılmakta idi. Sesli harfler kullanılmağa başlandıktan sonra (Ç), (چ) harfinin önüne bir vav (و) ilâvesile (چورم) ve daha sonraları da (re) - (ر) harfi önüne ikinci bir vav (و) ilâvesile (Çorum) - (چوروم) şeklinde yazılmağa başlanmıştır.

(Danişmentname) lere göre :

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Melik Ahmet Danişment çetin çarpışmalardan, uzun muhasaralardan sonra «Nikonya» yı «Çorum» ile geçirir. Muhafızlar ve halk itaat yüzü gösterirler. Müslüman olurlar. Bu uysallık ile galiplerine karşı bir tuzak kurmak, Melik Ahmed'i ve arkadaşlarını verilecek bir ziyafette zehirlemek isterler. Fakat bu kötü niyetlerinden ötürü kal'anın ve halkının bir yer debremi ile temamen yıkılacağı ve helâk olacağı Melik Ahmed'e rüyasında haber verilir. Melik Ahmed bu rüyanın dehşetiyle uyandığında sarsıntının başlamış olduğunu görür. Arkadaşlarını ve askerlerini derhal kal'adan çıkarır. Kal'a muhafızları ve halkı müslümanların bu çekilişinden memnun olurlar. Kal'a kapularını kaparlar, tekrar müdafaa tertibatı alırlar isede debreb şiddetlenir, şehir ve kal'a temamen yıkılır, bütün halk helâk olur. Bu sebepten, yani eski halkının kötü niyetlerinden ve hilekârlığından ötürü bu yerlere (Cürümlü - (جرملو)) diye ad verilir. Sonra cürümlü kelimesi halk ağzında (Çorumlu) olur.

Gelibolulu Müverrih Âli Çelebi, Danişmendnameden naklen bu masalı şöyle tekrarlıyor :

(El kıssa Nikonya dedikleri kişverki, hâlâ Çorum dedikleri yerdir. Evvel zamanda Nikonya şöhretiyle meşhur olup badehû zamanı âli Selçukta Süleyman Şahki mahallinde beyan olunsa gerektir. Vilâyeti Ruma gelüb ol kasabada edrâk temeklüğün ettikte ve sabıka kavminden bu makule hiyanet ve cürüm sadır olup Melik Danişmend Gaziye zehir içirmek istediklerini ve bâde şerefi islâm mürtet olup cürüm ve günahı kat kat ettiklerini malumü edindikte ol şehrin yerlusüne cürümlü deyü nam koymuşlardır. Giderek sırf Rostailer tasarrufuna girdikte Çorumlu deyü edaı galiz etmişlerki terhiminde Çorum kalmıştır.)

Bu hurafeler, (Çorum) un aslının (Cürümlü) olduğunu sonradan halk dilinde Çorumluya çevrildiğini anlatmak istiyor.

Evliya Çelebi meşhur seyahatnamesinde :

(Evsafı kal'ayı Çorum; Selçukilerden Kılıç Arslan binası derler. Âb ve havası lâtif olduğundan oğlu Yakup Mirzayı yüzlerce sair hastalarla gönderip ifakatyap ettirdiği için «Çor'em» denilmiştir. Amma ayanı vilâyet «Cevri Rum» dan galat ve muharreftir derler)

diyor.

Şu halde hastalık karşılığı olan «Çor» ile ilâç anlamında olan «Em» in birleşmesinden «hastalık ilâcı» manasını anlatan bir deyim töremiş ve bundan galat olarak ta «Çorum» adı çıkmış oluyor. Halk rivayetine göre ise «Çorum», «Rum Cevri» terkibinin farsçası olan «Cevri Rum» sözünden töremiş oluyor.

Başka bir halk geleneğinde ise :

Kentimize, çevresi küçük dağ ve tepelerle kuşatılmış düz bir ovada bulunmasından ötürü «Çevrim» denilmiş, bu kelime Arap harflerile yazılış benzerliğinden ve halk ağzına geçmesinden ötürü sonradan «Çorum» olmuştur.

Bu rivayetlerin hepsi kelime üretmesine dayanan, esaslı bir tenkide tehammülü olmıyan bir takım faraziyelerdir. Ancak folklor bakımından bir önem taşıyabilirler. İlmî değerleri yoktur.

Tarihçi Husameddin efendi Amasya tarihinde şark kaynaklarına dayanarak bu il, Bizanslılardan alındıktan sonra Türkmenlerin (Alayuntlu) boyundan «Çorumlu» oymağı reisi İlyas Bey idaresine verilmiştir. diye yazıyor. Bu bahsin notunda da :

(Çorumlu oymağı Nikonya şehrinde tavattun ettikleri münasebetiyle Nikonya şehri Çorumlu demekle meşhur olmuştu. Bu tabir bin tarihine kadar bütün evrakı resmiyede muhafaza edildiği halde muahharen edatı nisbet hazfolunarak ası kabileyi teşkil eden «Çorum, Çarum» namiyle meşhur olmuştur. «Çorum» eski Türkçemizde meserret, memnuniyet manasına olan «Çarum» lafzından galat olup memnun ve mesrur olan kimseye luğeten «Çarak» diyor.

Kentimizin «Çorum» diye adlanması sebebini oldukça kuvvetli bir esasa bağlıyan bu son rivayet bir çok Türkçe ve Arapça tarih kitaplarında tekrar edilegelmiştir. Bunun Ermeni ve Bizans tarih kaynaklariyle de karşılaştırılarak kuvvetlendirilmesi ve temamen aydınlatılması gerekmektedir.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Halk ağzından derleme : Derleyen : Eşref ERTEKİN

Yüz yıl önce Çorumda geçen

Yürekler acısı bir macerayı tasvir eden bir Destan

Bu destanı kendisinden yazmak istediğim zât bayım bu destan böyle düz düzüye okunmakla ve yazmakla anlaşılmaz Bunun uzun bir hikâyesi var. Lâkin şimdi sana bu hikâyeyi kısaca anlatayımda destanı öyle yaz deyip başladı:

Benim çocukluğumda seksen yaşında bir ebem var idi. Gelin çocuklar size hikâye söyleyeyim der bizde başına toplanarak dizinin dibine otururduk Rahmetli bu hikâyeyi hem söyler hem de ağlardı ve çocuklarım bu iş ben genç iken Çorumda oldu Bunu eşitmedik kimse kalmadı. Cihan ağşaştı. Necib'de bir Necib Çengide bir âfeti devran idi Derdi Aha ben girdim elli yaşıma ebeminde gençliğinde olduğuna göre bu iş yüz yıldan önce olmuş demektir. Ne ise biz gelelim sözümüze. Bu Necib burma bıyıklı levend endamlı gayet yakışıklı bir delikanlı imiş. Olacak buya kendisinden her cihetçe aşağı kalmıyan güzel bir kız ile mercimeği fırına veriyorlar. Daha doğrusu birbirine abayı yakıyorlar, nihayet evleniyorlar. Rahmetli ebeme çok zorladım isede kızın adını ve her ikisininde lâkaplarını söyletemedim. Yavrum ilin namusile oynamıyalım Necib'in adınıda söylemesek eyi olur emme destanda varda anın için söylüyoruz derdi.

Ne ise biz sözümüze gelelim. Necib günün birinde askeremi? hatırımda kalmadı bir yere taşra gidiyor evi yalınız olduğundan küçüktenberi kardeş gibi candan konuştuğu bir arkadaşına evini emanet eder sözü uzatmıyalım Harif bazan eve uğrayıp çarşıdan alınacak eksikleri alıp getirdiğinde nasılsa kadının elini görüyor, gümüşten

beyaz olan bu el harifi çileden çıkarıyor. Bundan sonra Harif kalbini bozuyor, binbir desise ve şeytanlıkla Necibe mektup yazıp karıyı boşadıyor ve sonradan akyılan oluyor karayılan oluyor karıyı kandırıp nikahla kendi alıyor. Neden sonra Necip memlekete geliyor meseleyi anlayınca damla (1) indiriyor. Gözü bakıyor isede hiç bir tarafı tutmaz oluyor, ölüm döşeğine yatıyor, olzeman bu Destanı söylemeğe başlıyor:

(Aldı Necip)

Çekildi barhanam yüklendi göçüm,
Bilirim günahım affeyle suçum,
Necibi görmeğe gelmedin niçin,
Necip sana kurban can kurban derim söylemez.

Belinde dividi elinde kalem
Şirin dillerinden vermiyor kelâm
Gendin gelmez isen gönder bir selâm
Necip sana kurban can kurban derim söylemez

Evlerini önü bir büyük yazı
Yazıda yayılır ördeği kazı
Yeter ağlattın hey deyyusun kızı
Necip Sana kurban can kurban derim söylemez

Deyince Necibin başındakiler biçare ölecek, hiç olmazsa bir de facık daha karıyı görsünde ölsün diye elalt kimse duymadan meseleyi anladub karıyı alub geliyorlar. Âşık mağşuk birbirini görünce kadın heykel gibi donub kalıyor. Necip gözlerini açıpta karşısında sevgilisini görünce bütun vücudüne can geldi zannile kalkmağa davranmış, heyhat zoru boşa gidüb kımraşamayınca bunu söylemiş.

(Aldı Necip)

Kalbimin sürurü geldi yanıma
Şifa geldi bedenime canıma
Keremet sevdiğim girme kanıma
Necip sana kurban can kurban derim söylemez

(1) Damla indirme; Çalınma, nüzul olma yerinde kullanılır.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Aldı Kadın)

Çekildi barhanam yüklendi katar
Derdim oldu eskisinden besbeter
Keremet sevdiğim bu cefa yeter
Küstüm sana bu cünyada barışmam

(Aldı Necip)

Kazıldı mezarım tendedir canım
Çok şükür Hüdaya yanımda yarim
Ne olur Yarabbim kurutma kanım
Necip sana kurban can kurban derim söylemez

Necip bunu söyleyüb yine kalkmak için dalbıncıyıp debelenüb oturumuna gelmeğe uğraşır.

(Aldı Kadın)

Davranub davranub durup yorulma
Âlü zülâl gibi akub durulma
Bu işi senettin bana darılma
Küstüm sana bu dünyada barışmam

(Aldı Necip)

Salini salini nerden gelirsin
Gören âşıkların aklın alırsın
Bin bürük bürünsen yine benimsin
Necip sana kurban can kurban derim söylemez

(Aldı Kadın)

Necip sana geldim kalkta konuşak
Aslı, Kerem gibi yanak tutuşak
Bu dünyada olmaz orda barışak
Küstüm sana bu dünyada barışmam

deyüb kadın gözlerinden süyüm söylüm gözyaşını akıtarak ağlıyordu.

(Aldı Necip)

Kaldır nikabını göreyim seni
Sil gözün yaşını ağlatma beni
Ölümüm yakındır göreyim seni

Necip sana kurban can kurban derim söylemez.

(Aldı Kadın)

Necip işte geldim ben uğrun kaçtım
Bu tatlı canıma ateşler saçtım
İl sözüne uyub yarinden geçtin
Küstüm sana bu dünyada barışmam

Kadın böyle deyüb bitirince artık Necibin sesi kısılup gözlerinin feri kesiliyor.

(Aldı Necip)

Kaldır nikabını göreyim yüzün
Döküldü göheri görmüyor gözüm
Söyle de duyayım ol şirin sözün
Necip sana kurban can kurban derim söylemez

(Aldı Kadın)

Ak ellere Al Kınalar yakmadım
Sen gideli evden barktan çıkmadım
Necip yarim deyü ile bakmadım
Küstüm sana bu dünyada barışmam

deyince baktılarki Necip çene atarak can veriyor ve bana küsme küsme, beni affet diye kekeliyormuş. Kadın da bir tarafa düşüp bayılmış isede kadını ayıltub evine göndermişler. Necibi de götürüb mezarına teslim etmişler. Kadın da bundan sonra hastalanub iflah olmayub ölmüş. Öte dünyada nasıl olduklarını henüz hiç kimse

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bilmiyor. Bizim de Allah kavuştursun diye dua etmekten başka elimizden bir şey gelmiyor. diye sözünü bitirdi.

(2) Bu destanı muhtelif kimselerden dinledim. Kıtalarında pek çok takdim ve tehirler yapılıyor. Hele şu nihayet kıtada :

Hele yarim sen de beysin paşasın
Mevlâm ruhsat versin binler yaşasın
Yürü hey vefasız helâllaşasın
Necip ecel şerbetin içti gidiyor

Ayak tutmadığı gibi meşhur Âşik Şeminin :

Gönüller babında beysin paşasın
Mevlâm ömür versin binler yaşasın
Yetiş ey bivefa helâllaşasın
Şem'i ecel camın içti gidiyor

kıtasına benzediğinden destana katmayub şurada not olarak yazmayı daha uygun gördüm.

E. E.

Çorumda Arıcılık

Fahri ÇOPLU
Ziraat Muallimi

Çorum, meralarının genişliği ve çiçeklerinin bolluğu ile arıcılığa pek elverişli durumda bulunmaktadır. İlin merkez ve ilçelerine bağlı bütün köylerinde arı beslendiği görülür ve amatör arıcılara raslanır.

Çorum râkım itibariyle pek yüksek olmayan (800 - 1500) oldukca arızalı bir yayla durumunda bulunduğundan arının çalışması için aranan ballı çiçekler üç mevsimde bol bol bulunur. Sulu, dar ve geniş vadilere sık sık tesadüf edilir. Bunların, 600 metreden 1700 metreye kadar yükselen sathımailleri vardır. Maraz itibarile de değişiklik arzeden bu sahalarda yetişen çiçekler uzun müddet bal devşirmeğe yetecek kadar ömür sürer.

Çiftçinin elinde henüz toprağı iyi şekilde işlemeğe kifâyet edecek vasıtası olmadığından ekim sahaları boyunca yabani otlara rastlarız. Çiftçi için zararlı olan bu otlar bal mahsulünü artıracak bir mahiyet taşır. Bu itibarla arıcılık Çorumda yerini ve önemini hiç gaybetmez. Çevremizde arıcılık, çerçiveli kovanlarda ve bilgiye dayanılarak yapılmadığından arının hayatı ve gidişatı hakkında çok şey bilinilmez ve arı bir sır ve şans işi telâkki olunur.

İl çevresinde yerli ırkları vardır. Halk arasında söylendiğine, görünüş ve bazı hususiyetlerine göre bu, iki çeşit ayrılır. Kılıç arı, âdi arı. Kılıç arı; peteklerini sepet uzunluğuna paralel olarak yapar. Mizacı sert ve çok sokucur. Çalışkan ve çok bal yaptığı bilindiği halde kimse bunu beslemek istemez. Zira hiç bir vasıtaya sahip olunmadan yapılan sepet arıcılığında, bu çeşit besleyicilerine çok azap vermektedir. Âdi çeşit ise; daha sakin ve az sokucudur. Bu her iki çeşit uzun müddet dar hacımlı ve gayrimüsait sepetler

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

içinde bulundarulmasından oğul verme kabiliyetleri artmış diğer vasıfları geri kalmıştır. Bir bakıma bu, intibak ve neslin idamesi cihetinden faydalıdırd da. Pek kurak geçen yıllarda sepet arılarının yüzde 90 nisbetinde mevcudunu gaybettiği ve bu ağır nisbet içinde çok kimselerin damızlıktan üzüldükleri görülmektedir. Böylece, yani arının fazla oğul verme kabiliyeti hasebiyle az zamanda mevcudun eski seviyeye gelmesi mümkün olmaktadır. Şu duruma bakarak arının bu istidadınna dayanarak Çorumda oğul arıcılığı yapmak oldukca karlı sayılabilir.

Yurdumuzun her tarafında tesiri görülen geçen iki yıllık kurak devresi içinde mevcudun en ağır nisbet içinde azaldığı müşahade olunmaktadır. İl dahilinde halen (1000) kadar sepet kovan olduğu, iyi yıllarda bunun, (50000) e yükseleceği tahmin olunmaktadır. Orta derecede geçen yıllarda her sepet kovandan 3-5 kg. iyi yıllarda ise 5-10 kg. bal alinabilmektedir. Oğul veren sepetlerden 3 5 kadar oğul alınmakta fakat bal alınamamaktadır. Müştesna yıllarda oğullardan da 3-5 kilo nefis bal ve bazan (torun) denilen oğul da alındığı olmaktadır. Mum istihsalide mühimdir. Bu istihsalın artması ekseriya fena yılları takip eder. Çevremizde bal peteğile sarfedilmekte olduğuedan bu suretle mum istihsali bittabi mümkün olamamaktadır. Ancak yıl kurak gider ve arı imal ettiği petekleri balla dolduramaz veya büsbütün sönecek olursa mum istihsaline imkân hasılolur. Yine kurak yıllarda toplanan ve arının yavru yatağından alınan eski ve siyah petekli balların sıcak tesiriyle süzülmesindende mum çıkarılabilir. Oğul mahsulüne gelince: Çevremizin en ehemmiyetli mahsulünü bu teşkil etmektedir. Arının bu işe olan fazla istidadı, arıcının damızlığını artırmak istek ve arzusu hasebiyle ayrı bir önem taşır. Arının oğul vermesi yılın iyi geçtiğine bir işaret sayıldığından arıcıyı çok sevindirir. Bu iş arının tabiatına terkedilmiş gibidir. Zira elde edilen oğullara hiç bir itina gösterilmez. Kuvveti, gıdası ve anası olub olmadığı gözetilmez. Bilhassa oğul veren anaların hali pek perişan bir duruma girer. Yıl ne kadar iyi geçse, ne kadar çok oğul alınsa netice asla müsbet çıkmaz. Arıları oğul verdirmekten vaz ge-

çirecek soğuk, kuraklık gibi tabiî hadiseler vuku bulmazsa arılarda oğul hırsı artar. Kovanlar bütün kuvvetlerini gaybeder. Bu adeta beklenilen yağmurların sele inkılâp ederek zararlı olması gibidir. Bunun için muvaffakiyeti yılların seyrinde değil alınacak iyi tedbirlerde aramak doğru olur. Odun yığar gibi oğul sepetlerini birbirine yakın koymak, başka işlerine karışmamak şüphesiz çok zararlı olmaktadır. Kovanlığın ehemmiyetine göre yüzlerce oğul elde edilebilirse de bunlar daha sonbaharda mevcudunun yarısını gaybeder. Bir kısmıda ilkbaharda söner. Böylece yüzde 70 zayiatla ertesi seneye intikal edebilir. Elde kalanların en kuvvetlisi ekseriya pazara sevkedilir. Kuvvetli addedilen bir sepetin ortalama pazar fiatı 20 liradır. Bu gibi sepetlerden 5 kg. bazan daha çok bal da alınabilmektedir. Bal ve sepet fiatları hesap edilecek olursa damızlığın çok ucuza mal olduğu anlaşılır. Bunun için iyi yılları takip eden satış mevsimlerinde yüzlerce sepet arı alarak kazananlar ve damızlıklarından ertesi sene de istifade edenler vardır. Sepetlerin ağızları sığır tersile sıvanir ve ekseriya hayvan sırtında taşinır. Satış işi sepetin umumî ağırlığına bakılarak yapılır. Sinek mevcudu ve anasının genç veya ihtiyar olduğu hususları incelenmez. Bazan menşeine önem verildiği vakidir. Bu ise balın keyfiyeti bakımındandır. Arıların oğul veya anaç oldukları sepetlerinin yeni veya eski oluşuna göre tefrik olunur. Arının bir beyi olduğu ve kovan mevcudunun bunun hizmetinde ve emrinde bulunduğu bilinir. Fakat ananın esas ve en önemli iş ve vazifesi bilinip takdir olunamaz. Çorumda sepet arıcılığı ekseriyeti teşkil eder. Külâh şeklinde sepet azdır. Bunlar daha çok kafkas muhacirleri elinde bulunmaktadır. Yerli sepetler her veçhile külâh sepetlere üstün tutulmaktadır. Zira bunların arı bakımında kısmen olsun iyilikleri külâhlara nisbetle fazladır. Bu üstüvani yerli sepetlerin hepsi bir ölçüde değildir. bazı mıntıkaların arıya fevkalâde müsait olması dolayısiyle daha geniş ve uzun imal edilirler. Bazan da bu sepetlerin arkalarına ulama (ilâve) eklenir. Bu, yarım boydaki sepetlerle yabılır.

Çorumda teknik arıcılık henüz beklenilen inkişafı gösterememiştir. Bu işte 30 seneye yakın hevesle çalışmış usta Ömer Arıcı muhi-

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

tine çok iyi örnek olmuştur. Suni petek yapmağa ve delikli çinko (çinko ıskara) imaline yarıyan makinaları vardır. Hayatını arıcılıktan kazanması, bu işin ilerisi için herkese emniyet ve cesaret vermektedir. İl merkezinde 150, Alacada 50, Lâçin bucağında 100 kadar fennî kovan vardır.

İlimizde, çok geri durumda olan bu işin gerekli inkişafı yolunda, Sayın Valimiz Sahip Örge'nin kıymetli yardımlarile, köylere örnek kovanlar temin etmek, halkevi çalışmalarına arıcılık kursları katarak halkı aydınlatmak işleri üzerinde çalışmalara başlanılmış bulunulmaktadır.

Halk ağzından derlenen bir monoloğ :

(Çorumun Göcenovacığı köyünden Hasan oğlu Halil Tuncay'ın başından geçenleri kendi ağzından dinliyelim

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Ağam ben şöyle ufacık göbelez bir çocuktum. Babam humar (1) oynamağa başlamış, anam da bir gün onu eyceğine başlamış, ben bir şey bilmiyorum. Bunun üzerine eve gelivermişim. Ben de ağzımı babama çevirdim. Baba senin yaptığını ben yapsam beni zopalarsın diye söze başlıyacak oldum. Zaten anamdan paparayı yemiş öykelenmiş. (2) Vay senmisin bana söyliyecek itin dölü benim kardeşim değilsinya. defol şuradan, evimde durma çık git, nereye gidersen git, gözüm görmesin. Diye üzerime döğmeye yörüdü. Beni harman yerine doğru kovaladı. Ağa bu benim ağırıma gitti. Hem suçlu, hem güçlü. Bir de tutta beni döğ, azarla, evden de koğ. Bu evde duranın öylesine dedim. Olzamanda henüz daha on iki, onüç yaşımdaydım. Serde kabadayılık var. Anasını belleyim dedim, düşündüm. Sarta köyünde teyzem var idi, anın yanını göze aldırdım, bu gecelik orada kalırım, sonuna Allah kerim deyüb düştüm yola. Çakır deriye ağrı inlyordum. Ol vakıt Çakır dere korkuşlu (3) yol kesenler çoktu, yolumu Hatap dereye çevirdim. Yol sıra Sarışeyh köyünün tarlalarına geldim ahşamda kavuştu. Karanlıkta gitsem köyün köpekleri beni parçalarlar, ışıyınca giderim deyüb tarlanın birisinde bulunan ekin yığınlarının birisinin ağızlığını açub içine giriüb sapları başıma çeküb gömülüb yattım uyumuşum. Birde sabaha karşı o tarlanın sa-

(1) Kumar (2) Öfke (3) Korkunçluk

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bibi Sarışeyh köyünden Bükücü Osman ağa denilen adam yığın götürmeğe gelmiş ve benim bulunduğum yığının önüne kağnıyı durdurmuş ve sapı kağnıya yükletmek üzere Anadut'u (4) yığına daldırmış Bir sayırtı oldu, gözümü açtım uykusemesi (5) ne olduğunu bilemedim anah (6) dedim, azgın canavar geldi, yığını dağıdıyor, benim halim ne olacak demeye kalmadı Osman ağa Anadut'u ikinci defasında daldırıbda Anadutun uçları böğrüme kakılınca artık ne yaptığımı bilmiyerek kaldırıp kendimi aşağı attım. Tam berifin önüne düşmüşüm. Osman ağa korkusundan elinden Anadutu atmış, deli gibi benim yüzüme bakıyor, benim korkudan dişlerim değirmen çakıldağı gibi birbirine urularak onun yüzüne bakıyorum. Birki dakka birbirimize birşey söylemedik. Yine iptida Osman ağa aklını başına alarak ulan sen necisin, burada ne yapıyorsun diye sordu. Ben de zorzar, dişlerim şakırdıyarak olanı biteni anlattım. Osman ağanın yüreği acıdı. Oğlum benim oğlum Hamo askerde, yalnızım, bana harmancı durursun. dedi. Canıma minnet heyye (7) dedim. Pekâlâ senin halın hal değil, seni sıtma tutuyor, betin benzin de bozuk deyüb sırtındaki yeni dikinmiş olduğu saltasını çıkarub bana geydirdi. Baktıki olmıyacak, hâlâ titriyorum. Oğlum sen burada durma ben sapı yükletir kağnı ile gelirim, sen şuradan kese yoldan kö kadar git seni ısıtsınlar, yatırsınlar dedi. Ben ne bileyim sizin evi bulamam dedim. Osman ağanın tazısı da beraber gelmişmiş aha şu tazıyı al git seni eve götürür deyüb tazıyı bana verdi. Meresinden tuttum, köye yöneldim. Biraz gidince düşündüm. Ben bu kürtlerin içinde ne yapayım, dil bilmem diş bilmem ne dediklerini anlamam, şuradan savuşayım diye yolu değiştirecektim sırtımdaki saltayı beraber götürsem hırsız olurum, ne yapayım diye düşünürken aklıma şeytanmı getirdi ne yaptı, saltayı tazının sırtına sarayımda evlerine götürsün deyüb saltayı çıkarub tazının sırtına örterek düğmelerini karnının altından ilikleyüb belimden kayişimi de çıkarub saltanın üstünden, tazının karnının altından geçirerek, sıktırarak bağladım, tazıyı koyverdim. Kayışı çok sıktırmış olmalıyımki tazı vingirdeyüb

(4) Üç parmaklı uzun saplı bir nevi çiftçi âleti. (5) sersemlik.
(6) Amanın yerinde kullanılabilir taaccüb edahdır. (7) Evet.

(8) yerleri koklayarak köye doğru gidiyordu. Artık güneş de doğmak üzere bulunuyordu. Tazı üst tarafı çamlık, alt tarafı karadikenlik bir tarlaya girdi. Birde baktımki tikenlerin arasından bir tavşan purtladı (9) tazı tavşanın ardına düştü. gidiyorlardı emme (10) tazının karnının altında sallanan saltanın kolları âdeta hû çeken dervişler gibi sallanıp yalabıyıb tazının ayaklarına dolanub gediyordu. Evvelce aklıma gelmediki kolları da tazının karnının altından bağlayayım. Atalar sözüdür (Türkün son aklı benim olsa) derlermiş pek doğrudur. Tavşan kaçtı, tazı koğdu, yukarı Çamlığa girdiler. Artık ben saltadan umudu kestim, dineldim ağlıyordum. Salta çalılara dakıla dakıla çezilecek, yitecek, korkduğum başıma gelecek, yine ben hırsız olacağım diye düşünüyor, şaşıp kalıyordum. (Buraya gelince yüzüme baktı. Ben de gayri ihtiyari gülmüşüm. Halil kızdı) Gülme ağam dedi. Gülecek zamanda değildim. (Sözüne şöyle devam etti) Ağam ben burada Şayir (11) olmuşum. Aklıma gelen şu aşağıdaki türküleri sesliyordum.

Bilemedim salıverdim köye uzun kulağı
Saltayı sırtına sardım tuttu yolu yolağı
Pekçe bari sarsa idim belinden de dolağı
Ardısıra bakar gelse diye ağlar gözlerim

Yabrı kulak zor ediyor av almağa dalabır
Saltanın kolları önde yalap yalap yalabır
Aman tazı salta sana verilmedi kelepir
Dönek verse geri gelse diye ağlar gözlerim.

Bunu böyle söyleyince bide baktımki tazı geri dönmüş geliyordu. Tabi o salta sırtında oldukça nızlam tavşanı tutamazdı; Boş yanıma geldi baktım. Salta duruyordu. Saltalıktan çıkmış nemne şekil bir şey olmuştu. Allah belanı versin bune hal diye tazıya bağırdım. Tazı dilini bir karış ağzından dışarı çıkarmış kefil kefil soluyor ve (beni bu hale koymasaydın şimdi sana bir tavşan getirmiştim) der gibi

(8) Bir nevi ses çıkarmak.
(9) Fücceten çıkıvermek. (10) Amma. (11) Şair.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

yüzüme bakıyordu. Tavşanına da sana da diye tazıya bir yumruk savurdum. Öte tarafa fırladı. Burada beni yine bir düşünce almıştı. Tazıyı saltayı o halda bırakıp gitsem köyü, babamı haber verdim. Osman ağa saltayı görünce alub bizim köye gidecek. Bak oğluna merhamet ettikte saltayı ne hallara sokmuş diye ödetmek isteyecek, kavga böyüyecek, ben de artık hiç köye varamıyacağım. Ne olursa olsun ben yine tazı ile Sarışeyha gideyim, ağlar, sızlar Osman ağanın yüreğini acındırırım diye tazı ile köye yöneldim.

Saltayı omuzuma almıştım Osman ağaya bunu nasıl anlatacağımı tasarlıyordum· Köye vardım, Osman ağa çoktan köye gelmiş, öğendere elinde pınar başında bekliyordu. Ulan sen nerelerde kaldın biyerde tabanı güneşlettin (12) zannettimde saltayı düşünüyordum bari bir şey olmamış dedi. Eh Osman ağa umduğun olmadı. Azrailin elinden kurtulduk. Lâkin senin düşündüğün gibi bende gendim ölürsemde saltayı bari kurtarayım dedim. Karnima bir ağrı aktı saltayı tazının sırtına sardım köye götürsün demiştim. Biraz yattım ağrı toğtaşmış (13) tazı çamlıktan ağrı geliyor yüreğim hopladı bide (14) ne göreyim salta bu hallara gelmiş diye saltayı önüne atıp ellerine sarıldım, ocağına düştüm Osman ağa kurbanın olayım suçumu bağışla diye ağlamağa başladım. Böyle deyince koca kürdün hoşuna gitti biraz kubardı (15) olan olmuş ne yapalım ölüm değilya bir çaresi bulunur. Haydi eve gidelim diye düştü önüme eve vardık Karı aha dediğim oğlan diye beni karısının önüne itti. Karının gözü iptida saltaya rasladı abo ou bu sənin saltamı buna ne olmuş diye çıkıştı. Yine benim yüreğim güpledi (16) şimdi hapı yuttum diye şaşkın şaşkın yüzlerine bakmağa başladım. Karı koca kürtçe konuşmağa başladılar. Epice culalar (17) gibi kağıldaştılar. (18) nihayet karı gendin gibi ababakları(19) bulup benim başıma getirirsin diye Türkçe sokranarak gitti. Osman ağada çekilip bir tarafa gidince orada dinelüp (20) bize bakan bir kürt çocuğuna bunlar ne

(12) Ölmek. (13) Hafifleşmiş demektir. (14) Birde. (15) Gururlanmak. (16) Güpürdemek. (17) Kargalar. (18) Karışık sesle konuşmak. (19) Aptal (20) Dikilmek.

konuştular diye sordum; seni bir kaç gün çalıştıracaklar. Saltanın parasına sayacaklar, sonra koğacaklar dedi. Eh yine ucuz kurtulduk Gün doğmadan neler doğar diye hayata (21) direğe yaslanıp düşünceye daldım.

O gün Osman ağanın kızına başka köyden görücüler gelmiş yüzük dakup nişan yapacaklarmış. Bu misafirlere ikram etmeğe hazırlığa başladılar. Çoktanberi evde besledikleri ala danayı kesdiler yayık cımbıldattılar(22) tereyağı yaptılar ayranı torbaya aktarıp aşlık katık için süzülmeye bıraktılar. Elime bir çalgı (23) verüp ortalığı süpürttüler odun getir, su getir diye akşama kadar rahat bırakmadılar. Gün indi akşam yaklaştı Osman ağa bir aralık eve uğrayıp karısına kız kuşları kazları benle diye seslendi. Karısıda şimdicik onların talaşınamı düşeyim deyince hurmete geçsin diye, abla siz işinize bakın ben benlerim dedim. Osman ağa olan Halil sen daha şimdi geldin, Caz benlemeyi ne bilin dedi. Bende artık ben dağ adamı değilimki niçin bilmiyeyim deyince öyleyse git benle dedi. Asıl beni şaşırtan hanyayı konya anlayışım oldu. Osman ağa hayvanları yemle demiş ben benle anlamışım. Şimdi ben kuşları ne ile benliyeyim yani nakışlıyayım diye düşünürken aklıma katık geldi. Koştum gidip katık torbasının ağzını açıp bir hapaz (24) aldım sen yapaman dedikleri işi becereceğim diye güvençle torbanın ağzını kapamayıda unutarak hayattaki ocakta gördüğüm bir kaç topak (25) kömürüde alarak kuş ve kazların pinlerine koştum. Kara kuş ve kazlara katık çalarak ve ak kuş ve kazlarada kömür çalarak alaca belece bir hala koydum. Şimdi işin aksiliğine bakki hayvanlar birbirlerini yadırgadılar pinlerde bir gürültüdür başladı kuşlar kazlar birbirlerile döğüşüyorlar kırılıp geçiyorlardı. Ben ağzı açık ayran delisi gibi avanak avanak bunları seyrederken ev tarafından bir gürültüdür koptu ne ola diye oraya vardım ha gitmez olaydım aş yapacaklar katık lâzım olmuş varmışlarki torbanın ağzı açık olanca katık yerlere serilmiş. Akşama aş lâzım bunu gördüm ve kafama dank dedi. Az kalsın beynim bilmem nereme karışıyordu. O vakte kadar karı beni olan picin dölü

(21) Hayatlık. (22) Yayık yaymak. (23) Dam süpürgesi (24) Avuç. (25) Yavulak parçalar.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bu katığı bu hala kim koydu görmedinmi diye üstüme yürüdü ne yapayım kuşları benliyecek bir şey bulamadım, çok almadım bir hapazcık bir şey almıştım kalanıda böyle olmuş deyince karı aman Allah daha ne günlere kaldık katıkla kuşlar yemlenirmi? bu aptal mıymınlı piç neler söylüyor diye yaygarayı bastı. Ben şimdi misafirlere ne pişireceğim diye uğunuyordu. (26) Gürültüye Osman ağa geldi meseleyi anladı. Ulan böyle niye yanlış iş görüyorsun diye haykırınca ağlıyarak aman ağam türk ne bilir kürtçe dili eyce söylüyeidiniz. Ben yemlemeyi benleme anlamışım deyince aha ocağın batsın bela nerden geliyon demişler öllüğün köründen demiş sen bizim başımıza belâmı geldin dedi ve karısına şimdilik hele bu göbeli bırakın sonra bunun davusunu (27) yaparız. Siz komşulardan ödünç katık alup çabuk çorbayı bişirin misafirlerin yanında yüzümüz yer olmasın diyerek banada bundan sonra sen etliye sütlüye burnuñu sokma git odada misafirıere hizmet et dedi ve beni yiterek oduya götürdü misafirlere meseleyi anlattı gülmekten katıldılar artık benim adımıda katıkçı koydular. Katıkçı ileri katıkçı geri beni alaya alıyorlar lılanıyorlardı. (28) Bende süt dökmüş kedi gibi süzüle büzüle duruyordum. Akşam oldu erkek misafirlerin yemeklerini oduya çektik yediler içtiler artanlarını daha doğrusu lılaşıkları eve getirdim bana bir tas çorba verdiler sende şoruya oturda şunu ye dediler. Böreklerden, etlerden, pilâvlardan bir şey vermediler. Anam böyle birşey pişirdiği zaman kıranlar (29 beyrinız (30) düşer canınız çekinir diye iptida birer lokma bize verirdi. Doğrusuya ağa odaya yemekleri taşırken burnuma mis gibi kokmuşlardı oramı buramı yokladım henüz bir şeyim düşmemişti. Çorbayı içtim yarım yamalak karnım doydu. Emme atalar sözü (aş eşiğe kadar yoldaş) derler biraz durunca karnım kırlamıya başladı. Gece misafirleri yatırmış Osman ağa eve uğradı karısına kız ben harmana gidiyorum çeç var yanında yatacağım şunun örtüşünüde (31) hayata edin orada yatsın diye beni gösterib gitti, Karı misafir karıların yataklarını evin baş köşesine yaptı ve kendi döşeğinide eşiğe yakın bir yere yapıpıg eceleri köy-

(26) Esef etmek. (27) Dâvasını, (28) Eylenmek. (29) Çocuklar.
(30) Bir yeriniz demek. (31) Yatak

lerde uygunsuz kimseleler dolaşıyormuş örtalık korkuşluk bu aptal göbele gece kapuyu açtırırlarda evimizi talarlar (32) diye benim döşeğide kendilerininkinin ayak ucuna yaptılarki tam bıcakliğın yanına düştüm. Karı bana olan picin dölü üstünde gezintiler(33)vardır urbalarını kapıya çıkar gelde yat dedi. Aga kendileri kürt aşireti olduklarından bunlar karı, erkek, büyük, küççük hep anadan doğma uyran (34) yatıyorlar. Ben de kapıya gittim, kavladım (35) Cabrayil danası gibi cascavlak gelüb yattım. Ağam ocağın içindek iyanan isli idere lambasının ışığında adam birbirini zor seçiyor. Püf diye kör kandili de söyündürüb yattılar. Koyu karanlıkta alttan üsten batından gelen horultular çoğaldı. O gün kürt almasını (36) çok yemişler olmalıki evin içinde türlü kokular kokuyordu. Yüreğim dalmış, ne kadar uyumuşam bilmiyorum. Gözümü açtım, oturumuma geldim, nerde olduğumu tayınladım. Karnım zil çalıyordu. Açlıktan mı nedense başka kokulardan fazla bir yahnı kokuyordu. Elimi çaldım, bıcaklık taki kep kacak takırdadı, et kazanının orada olduğu aklıma geldi Bismillâh dedim kapağını açtım, kazan tangır tungur ötünce kız oyandı, ana kedi kazanı açıyor diye bağırınca hemen kıfıdanak (37) yatlım. Kedi köpek ne arar bir şey yok oğlanın ayağımı değdi ne yaptı, yat yerine diye karı kızı susturdu. Epeyce bir zaman geçti, mis gibi yahnı kokusu burnumda tütüyor, dayanamadım, kapağını açtığım kazana elimi daldırdım. Kocaman bir homaca (38) kemiği çıkardım, şurasını burasını kemirdim bir şey yok. Parnağımı deliğine soktum ilik bılaşıklarını yaladım. Kemiği ağzıma alup sordum. Baktım olmıyacak gün yere suroyumda biraz ilik yerinden oynasında soruyum diye ağam homaçayı nasıl yere çaldıysam bir vıykırtı çıktı. Karı noluyon kız kedi emma çığırtıdan ortalık çınlıyo. Misafirlerde oyandılar. Birisi idareyi yakıb getirdi ne görsek beğenirsiniz? Kızın topuğunun üstünden bedirik (39) gibi kan fışkırıyor. Ben isem elimde homaca korkudan gözlerim böyümüş tirtir titriyo

(32) Eşyaları çaldırmak, hırsızlık. (33) Bit, pire. (34) Uryan, çıplak.
(35) Soyunmak. (36) Sağım. (37) Yavaşça. (38) Diz kemiği.
(39) Kadınların kadınların ipek doladıkları otuz santim uzunluğunda kalem sapı kalınlığında bir çöp.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

rum [*] Vay orostunun dölü kâvur oğlu kâvur bunumu da (40) getirdin başımıza, dinsiz imansız şimdi biz ne yapacağız deyüb öfke ile nasıl ocaktaki yarı yanmış yarı yanacak küğsaye sarıldı ise beni önüne katlı fır dolandırıyor [**] küğsaden de ateşler evin içine saçılıyordu. Yatakların üstüne düşen kığılcımları misafirler söyündürmüye uğraşıyorlar. Evin içi harnik parnik tozdan dumandan göz gözü görmüyordu. Ne dersin ağa elimdeki homaça beni epeyce korudu. Cımbak azeme (41) küseği çok dokunmadı isede kaba büzüklerim filan epiyce haşlandı Kapıya kaçtım. Urbalarımı yel yepelek (42) geyüb volu tutturdum. Ten yeri heniz heniz ışıyordu. Tam dünkü anadut yediğin zamandı İnşallah görüb göreceğim bu olur diyerek köyümüze doğru gidiyordum Artık başka yere kaçmak aklıma bile gelmiyordu. Doğru köye gittim, babamda yapıp yapacağına pişman olmuş, bir daha humar oynamamıya tövbe etmiş, anamla başbaşa vermişler çocuk nerelerde kaldı, dağda daşta kurt kuş parçalamıya idi diye pis pis düşünüyorlarmış. Güneş doğarken eve girdim, güveeç sevinç boynuma sarıldılar. Nerelerde geceledin diye sorunca ana dedim iptida şunu öğrendim ki atalarımızın sözü pek doğru imiş (öfke ile kalkan ziyan ile oturur) ve anaya babaya küsüb gidenin de işi ras gelmezmiş deyüb ellerini öpüp bir daha onlara karşı durmayub sözlerinden çıkmayacağıma tövbe ettim. Ve olup bitenleri anlattım. Anam, babam da kıza bir ziyan olmazsa salta bir şey deyil öderik dediler. Çok gözledik emme Osman ağa gelmedi ve sonra da kızın gelin olduğunu haber aldık, göynümüz rahat oldu. Ağam benim bu maceramı ahbaplardan bir kaçına anlattım, Osman ağanın kulağına değmiş Çok zamandan sonra günlerden bir gün Osman ağaya bir yerde rasgeldim, Olan hiyanet başımıza çıkardığın işleri anlatıyormuşsun. Bari şu yatağa uyran yattığımızı söyleme. Ayıb olur namus var utanmıyormusun diye darıldı idi Lâkin ben gine sırası gelince duramıyorum söylediyorlar ve hiç bir yerini de söylemeden geçemiyorum. Askerlikte Tekirdağında komutanımıza söyledimde güle güle bayılttım deyüb kesti

(40) Bunuda mı. (41) Çıplak azâlarına. (42) Çabuk çabuk.

(*) [illegible] hocaçayı [illegible] yorgandan dışarı sarkmış olan ayağının inciğine vuruyorum. [illegible]

(**) Adeta çocuk oyuncağı [illegible] gibi döndürüyordu.

Evimiz çalışmalarına toplu birbakış

1933 yılında kurulan evimiz bugünkü varlığını yüksek katlardan ve büyüklerinden gördüğü kıymetli yardım ve teşviklere, daima artan bir enerji ve feragat ile çalışan elemanlarının bilgili ve metotlu gayretlerine borçludur.

Bu gayret ve mesainin el ile tutulur, gözle görülür bir meyvesi olan dergimiz hakkındaki şevklendirici yazıları ve evimiz çalışmalarına yine temas eden manzum ve mensur yayınları aşağıya alıyoruz.

1942 İkinci Kânun Sayı 7 Ülküden:

Yine aynı hafta içinde radyomuzda ve halkevimizde bir Çorum Folkloru gecesi yapılmıştır. Ankara'lılar geçen yılki Halkevi bayramımız, bir kaç ay evvel yapılan dil bayramımız günlerinde Ankara'ya gelerek zengin halk sanatı hazinelerini Halkevi sahnesinde ortaya diken Çorum'luları zaten pek iyi tanıyorlardı. Çorumlular kendi gecelerindede oyunlarını oynamış, türkülerini söylemiş ve çok beğenilmişlerdir.

1942 Mayıs S. 12 Ülkü'den

HALAY

Sağda: Şark, imbiğinden dökülen meyler sızar;
Solda: kolunu çarka kaptırmış Avrupa var.
Gel çek beni elimden, sağım, solum uçurum,
Ruhumu bâdireden kurtar artık ey Çorum.
. . . .
. . . .

Behçet Kemal ÇAĞLAR

OYUNLAR

Açılın, şöyle bir açılın beyler,
Başlıyor dağlar, yaylalar oyunu,
Elele tutuştu şehirler köyler,
Kurban edin yurda, kesin koyunu.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Vur ey Çorumlu vur inlesin davul.
Saz oldun gönlümde vurdun çalındın.
Oyunda birleşir babayla oğul,
Bir şenlik içinde süzülür alay.

Türkmen kızı, söğüt dalımısın sen?
İnce ince, hafif hafif salındın.
Bağlama adını döktü tellerden,
Saz oldun gönlümde vurdun çalındın.

Unutma sevgimi İğdeli Gelin,
Mendilinde sakla isteklerini,
Adımı çiziyor gül beyaz elin,
Türkülerine koy dileklerini.

. . . . . . : . .

. . . .

Ceyhun Atuf KANSU

1938 Temmuz sayı 65 Ülkü'den.

İkinci sayısı basılan Çorumlu gerek şekil, gerek muhteviyat bakımından diğer Halkevi dergilerine iyi bir örnek olabilir.

1938 Eylül S. 67 Ülkü'den

Çorum Halkevi dil, tarih ve edebiyat komitesi tarafından 3 üncü sayısı neşredilen Çorumlu bu sayısında da diğer nüshalarında olduğu gibi halkevleri dergileri arasında en iyilerinden olmak mevkiini gaip etmemiş bulunuyor.

1939 Nisan S. Ülkü'den

Halkevleri dergilerimize bilhassa Çorumlu dergisini örnek ittihaz etmelerini tavsiye edebiliriz.

1939 Mayıs S. 75 Ülkü'den

(Çorumlu) nun Tarih, Edebiyat, sanat ve sair sahalarda bir Halkevi Dergisinin yapabileceği işleri muvaffakiyetle ve ciddî bir şekilde başaran varlığıyla övüneceğimiz bir Halkevi Dergisi örneği olduğunu her nüshamızda söyleyebiliriz.

ve 1939 Haziran S. 76 Ülkü'den

Bir Halkevi Dergisinin aşağı yukarı bütün vasıflarını taşıyan Çorumlu'nun daha muntazam zamanlarda çıkacağını da ümit ediyoruz.

ve 1940 Mart S. 85 Ülkü'den

Halkevi Dergisi olmak itibarile çok faydalı buluyor ve Çorumluyu her zaman olduğu gibi örnek bir Halkevi Dergisi olarak zikrile okurlarımıza tavsiye ediyoruz

ve 1940 Nisan S. 86 Ülkü'den

Keyfiyet itibariyle mecmua (Çorumlu) eski kıymetini muhafaza ettiğinden ayda bir neşrini memnuniyetle karşılıyoruz.

ve 1940 Haziran S. 88 Ülkü'den

Bu tarz çalışmalarının, diğer Halkevi dergilerimiz için faydalı bir mevzu olduğu inkâr edilemez. Çorumluyu gerek muhteviyat, gerek tab'ı itibarile örnek bir Halkevi Dergisi olarak gösterebiliriz.

ve 1940 Ağustos S. 90 Ülkü'den

«Çorumlu'yu» Halkevi Dergilerimizin en iyisi olarak okurlarımıza tavsiye ediyoruz.

ve 1940 91 S. Ülkü'den

Dergiyi her zaman yazdığımız gibi yine örnek bir halkevi mecmuası olarak iftiharla zikredebiliriz.

ve 1 Kânun S. 94 Ülkü'den

«Çorumlu» ve «Doğuş» gibi Erciş'i de faydalı Halkevleri dergilerimiz arasında görmekten bir sevinç duyuyoruz

ve 1942 1 inci Teşrin S. 25 yeni seri Ülkü'den

Çorum folkloruna ve Çorum tarihine ait değerli derleme ve tedkiklere büyük bir yer veren ve her sayıda biraz daha zenginleşen Çorumlu Dergisinin 37 inci sayısı da çıkmış bulunuyor.

ve 1943 Ağustos S. 46 yeni seri Ülkü'den

Yerli yazılarile dergiler içinde iyi bir yeri olan Çorumlunun 39 uncu sayısı da özlü yazılarla çıktı.

Ve 1946 Şubat S. 105 Ülküden :

ve 1946 Şubat S. 105 Ülkü'den

Abanda, İnanç, Çorumlu ve Taşpınar dergileri hakkında. Kendi bölgelerinin halk kültürünü yaptıkları kadar halkevi çalışmalarında da yangılar veren bu dergiler gerçek bir iş görüyorlar. Emeği geçenler varolsunlar.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Aslanın hikâyesi

İhsan TOMBUŞ

Bir gün yalnız başıma sonsuz kırlara daldım;
Her dertten her tasadan bir müddet uzak kaldım.
Dağlarda ovalarda uzun uzun dolaştım,
Çiçeklerle bezenmiş bir vadiye ulaştım.
Yer yüzünde cennetin benzeri olsun diye
Tanrı vermiş sonsuz bir güzellik bu vadiye.
İçimde biraz korku, yüreğimde heyecan
Bu kimsesiz ülkede gezerken hayran hayran
Gördüm bir kulübecik bir dere kenarında
"İşte bir insan izi bu esrar diyarında."
Diyerek yavaş yavaş yaklaştım kulübeye.
Gördüm ki bir ihtiyar hep inliye inliye
Dua edip ağlıyor. Dedim: "Merhaba baba.
Nedir bu ah-ü zarın?" Dedi:" Oğlum merhaba.
Anlatması çok uzun benim derdim büyüktür.
Artık biçare canım vücüduma bir yüktür.
Neredeyse benimde ecel çanım çalacak;
Bu doymaz kara toprak elbet beni alacak.
Ne diye dert dökeyim artık son günlerimde?
Derdim benim dostumdur bu kimsesiz yerimde."
Dedim: "Baba derdini anlat bende bileyim;
Ben de Ulu Tanrıdan sana deva dileyim."
Şöyle beni bir süzdü; bir an geldik göz göze.
Derin bir ah! çektikten sonra başladı söze:
"Büyük bir aslan varmış çok eski bir zamanda.
Bu kadar büyük aslan yaşamamış cihanda.

Tunusa uzanırmış ayaklarından biri,
Viyanaya varırmış pençesinin diğeri.
Kafkasla mısırdaşmış öteki ayakları
Kuyruğunun yatağı olmuş Arap diyarı.
Kendi Anadoluda, İstanbuldaymış başı;
Cüssesinin aksine pek te küçükmüş yaşı.
Bazan kızıp coşarmış, kükrermiş arasıra.
Dünyayı titretirmiş arşa çıkan bu nara.
Bir derin nefes alsa Akdeniz karışırmış,
Dağlar gibi dalgalar rüzgârla yarışırmış.
Yelesini sallasa Karadeniz coşarmış.
Suları ta moskofun ülkesine taşırmış.
Bıyıkları titrese alt üst olurmuş Balkan,
Pençesini oynatsa Tuna taşarmış alkan.
Kuyruğunu savurup nice tahtlar çevirmiş.
Milyonlarca dinsizi hak yoluna çevirmiş.
Ne yazık göremedim ben bu mes'ut günleri,
Yetişmiştim aslanın bir kemikle bir deri
Kaldığı zamanına. Dişleri hep dökülmüş,
Kuvvetli pençesinden tırnakları sökülmüş,
Hiç bir şey kalmamıştı o koskoca aslandan.
Etrafını sarmıştı aç köpekler her yandan.
Başına toplandılar akbabalar kuzgunlar,
Leşini yemek için çevirdiler oyunlar.
Fakat ihtiyar aslan onlara karşı durdu,
Bütün Eğedenizi tekrar taşlı kudurdu.
Baktılar ki zor ile ölmüyecek bu aslan,
Tilkiler tuzak kurdu, binbir hile bin yalan.
Aslanı kandırarak sokuldular yanına;
Boğazından tuttular kıymak için canına.
İşte ben o aslanın koptuğunu başının,
Aç kurtlar tarafından yendiğini naşının
Görmeğe dayanamam diye kaçtım buraya;
Aradan zaman geçti, yıllar girdi araya.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İnsan yüzü görmeden burada yaşıyorum.
Yıllardır o aslanın yasını taşıyorum.
Dedim: «Baba boş yere yas tutup ağlıyorsun,
Boş yere bu ihtiyar bağrını dağlıyorsun.
Evet doğru, aslanın başı koptu o zaman
Lâkin bu baş kopunca yine ölmedi aslan
Gerçi başsız yaşamaz hiç bir canlı cihanda.
Fakat Tanrı isterse neler olmaz bir anda?
İşte o aslana da yarattı yeni bir baş.
Bütün dünya sarsıldı, inledi tepe, dağ, taş.
Yeniden dirilmişti öldü sanılan aslan;
Çelikten bir ok gibi fırlamıştı yayından.
Düşmanın üzerine öyle bir saldırdı ki...
Elinden kurtulmadı ne aç kurt ne de tilki.
Bu dinç baş bu aslana çok yakıştı, çok uydu;
Nârasını cihanda herkes yeniden duydu.
Herkes bu genç aslandan tekrar korktu ve ürktü,
Çünkü onun dinç başı kahraman Atatürktü.

Şûbe Çalışmalarımız

DİL — EDEBİYAT:

1 — Kâğıt yokluğu olasıya önlenerek Çorumlu Dergisi'nin yayınlanması başarılmıştır.

2 — Folklorun her şubesi üzerinde incelemeler yapılmış, toplananlar yayınlanmıştır.

3 — Millî bayramlar, ihtifallerde, büyüklerimizin yıl dönümlerinde hatiplerimiz evimiz kürsüsünde yer alarak günün ve toplantının önemini belirtmişlerdir.

4 — Çorumlu Dergisi'nin bütün evimiz elemanlarının el ve iş birliğiyle yayınlanmasına devam edilmektedir.

GÜZEL SANATRAR:

Müzik, Halk türküleri, Millî oyunlar, resim ve fotograf üzerinde çalışan kolumuz önemli başarılar elde etmiştir.

1 — Müzik dersanesi: Haftanın belirli günlerinde metotlu çalışmalarına devam etmektedir. Öğrencilerimizin verdiği konserler yurddaşların takdirini kazanmakta, büyüklerimizin teşvikine mazhar olmaktadır. Öğrenciler arasında beş kilometre uzaktan derse gelenler vardır. İçinde bulunduğumuz okuma yılı başında öğrencilerimizden biri Devlet Konservatuvarı imtihanlarında muvaffak olarak üçüncü sınıfına kabul edilmiştir.

2 — Çevremizde söylenen Halk türkülerinin notası alınmakta, verilen konserlerde koro ve sazlarla söylenip çalınmaktadır.

3 — Açılan kurslarda isteklilere halk oyunları, halk sazları öğretilmektedir. Bu oyunlar halk topluluklarında heyecanlı ilgiler uyandırmaktadır. Ankaraya gitmiş olan ekiplerimiz Ankaralılara aynı heyecanı tattırmış, sayın büyüklerimizin takdirini kazanmıştır. (Foto: 2, 3)

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

TEMSİL ŞUBESİ:

Her sene en az üç temsil verilmekte, uyandırdığı ilgiye göre tekrar edilerek halka parasız gösterilmektedir.

1 — Son beş sene zarfında temsil edilen piyesler şunlardır: Kanun Adamı, Himmetin Oğlu, Otuz Ağustos, Bir Doktorun Ödevi, Bir Cesaret Rekorü, Baba ve Çocuklar, Para Delisi, Züğürtler, Şikago, Çiftçisi, Ana, Ateş. Zehirli Kucak, kimsesizler, Bir Gönül Masalı, Me'e, Sakarya, Devrim Yolcuları, Andaval Palas, Arsen Bayer, Erkek Kukla, Bir Yağmur Gecesi, Sekizinci.

2 — Ayrıca da üç defa sinama sahnesinde Çorum Gecesi yapılmış, yerli sazlar çalınmış, oyunlar oynanmıştır.

3 — Genel Sekreterlik Yüksek Katı'nın yardım ve buyrukları ile turneye çıkılmış, Samsun ve Sinoba gidilerek Sekizinci. Himmetin oğlu piyesleri temsil edilmiştir.

4 — İlimize bağlı kazalara ve köylere gidilerek ayrıca temsiller verilmiştir. (Foto. 4)

SPOR ŞUBESİ:

1 — Gençliği bir araya toplamakta, bedeni inkişaflarına çalışılmaktadır. Mevcut malzeme ve alanımızın müsaadesi nisbetinde her türlü spor müsabakaları, hareketleri tertiplenmektedir.

2 — Kentimiz gençliğinin ve yaşlılarının en ziyade üzerinde durduğu ve benimsediği güreşe fazla değer verilmiş, önemli sonuçlar elde edilmiştir Evimizin teşvik ve himaye ettiği pehlevanlar Beden Terbiyesi Genel Direktörlüğünce tertiplenen güreş müsabakalarına gurup dışı tim halinde iştirâk ettirilmiştir. 1939 da Ankarada yapılan Grokî Romen birincilik müsabakasına katılmış olan pehlevanlarımızdan Türkiye ikinciliğini kazananlar olmuştur.

3 — Voleybol, Basketbol, Atletizm gibi açık hava sporlarından başka kış mevsimlerinde Boks, Ping - pong, âletli jimnastik gibi salon sporlarına da yer verilmektedir. (Foto. 5, 6)

SOSYAL YARDIM ŞUBESİ:

1 — Bölgemizdeki gerçek ve düşgün yoksullara yardım etmek ve bu işte genel ilgi uyandırmak için çalışılmış, yalnız geçen sene beşbin lira kadar şubemize yardım bağışı sağlanmıştır.

2 — Evimizde hastalar parasız muayene edilmektedir.

3 — Fakir, köylü hastaların ilâç parası verilmektedir.

4 — Her yıl yüzlerce okul çocuğuna sıcak yemek verilmiştir.

5 — Yoksul çocuklara okuma, yazma aracı sağlanmak üzere para yardımı yapılmıştır ve yapılmaktadır.

6 — Taşraya okumaya giden yoksul çocuklara yol masrafları verilmiştir.

7 — Malûl olduğundan tahsilini parasız temin edemiyen bir çocuğun liseye yatılı olarak devam masrafı sağlanmıştır.

8 — Ceza evinde okuma öğrenenlerin okuma ve yazma araçları temin edilmiştir. (Foto. 7)

HALK DERSHANELERİ — KURSLAR ŞUBESİ:

1 — Her yıl evimizde ve Ceza evinde okuma yazma «A» ve «B» kursları açılmakta, bir çok vatandaşların okuma yazma öğrenmeleri sağlanmaktadır.

2 — Zaman ihtiyaçlarına göre biçki, dikiş, çiçek, nakış, sanat resimleri kursları açılmıştır.

3 — Geri kalmış öğrencileri imtihana hazırlamak ve bilgilerini kuvvetlendirmek için her yıl ayrıca bir de matematik kursu açılmaktadır.

4 — Millî oyun ve sazları öğrenmek istiyenlere kurslar açılmakta ve heveslilere çalışma imkânları hazırlanmaktadır.

5 — Ayrıca arıcılık, elektrikçilik gibi fennî ve amelî kurslar açılmak için de tertibat alınmıştır. (Foto. 8, 9)

KÜTÜPHANE VE YAYIN ŞUBESİ:

1 — C. H. P. Genel Sekreterliği Yüksek Katı'ndan gönderilen, ayrıca her sene satın alınan ve teberru edilen kitap ve dergilerle kütüphanemize dört bin cilt kitap derlenmiş bulunmaktadır.

2 — Bu kitaplar tamamen yeniden yaptırılan modern camekân ve raflarda usulü dairesinde düzene konulmuştur.

3 — Okuyucular için fennî esaslara uygun sıralar ve sandalyeler yaptırılmıştır.

4 — Her yıl kitap ciltlenmesi için bütçemize ödenek konmakta, kitaplar ciltlenmekte, bazı önemli gazete ve dergilerin koleksiyonları yapılmaktadır.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

5 — Yoksul öğrencilerin ısınma ve aydınlanma ihtiyacını karşılıyabilmek için kütüphanemiz salonu kış mevsiminde gecelerde açılmaktadır. (Foto. 10)

KÖYCÜLÜK ŞUBESİ:

1 — Tarım işleri üzerinde yetkili kimseler tarafından köylülerimize öğütler verdirilmiş, canlı misaller ve ameli tanıklar gösterilmiş, tarım ve hayvancılık üzerindeki bilgilerinin artırılmasına gayret edilmiştir.

2 — Toprak kanunu üzerinde açıklamalar yapılmış, devletimizin bu kanunla gerçek tarımcıların kalkınması için ne gibi faydalar sağladığı belirtilmiştir.

3 — Evimizin açtığı büroda, mektup havale kâğıdı gibi köylülerin yazı işleri sağlanmış hükümetteki işlerinin neticesi haber verilmiştir.

4—Köylü hastaların evimizde açılan muayenehanede parasız muayeneleri yaptırılmış, fakirlerin ilâç paralarının ödenmesi sağlanmıştır.

5 — Köy mektuplerindeki yoksul öğrencilerini okuma yazma araçları parasız verilmiştir. (Foto. 11)

TARİH - MÜZE ŞUBESİ:

1 — Vakfiye, ferman, sicil kayitleri gibi temel tarih belgelerinin toplanmasına önem verilmiştir. Elde edilenlerden dörtyüzdokuz tanesi (Çorumlu) dergisine ekolarak neşredilmiştir ki bu yayından 460 sahifelik bir kitap çıkmıştır. Bu alanda çalışmalara devam edilmektedir.

2 — Mahalli tarih hakkında incelemeler yapılmış, sonuçları Çorumlu dergisinde yayınlanmıştır.

3 — Evimizde bir etnoğrafya, folklor müzesi açılmış, bir çok malzeme toplanmış, ilerisi için sağlam bir temel atılmıştır. Bu alandaki çalışmalarımız C. H. P. merkezince de takdir buyrulmuş, şevkimizi artırmak maksadiyle malzeme ve akçe gönderilmiştir.

HALKEVLERİNİN 14 ÜNCÜ YIL DÖNÜMÜ

Halkevlerinin 14 üncü yıldönümü zengin programla kutlanmaktadır. Şimdi halkevi önündeki alanda davul zurna çalmakta milli ayunlar oynanmaktadır. Evimiz salonunda Güzel Sanatlar Şubesi müzik öğrencileri konser verecek, şiir, monulog söylenecek, aşıklar saz, türkü çalacak, milli oyunlar oynanacaktır. Gece sinema binasında gündüzki özel program tekrar olunacaktır.

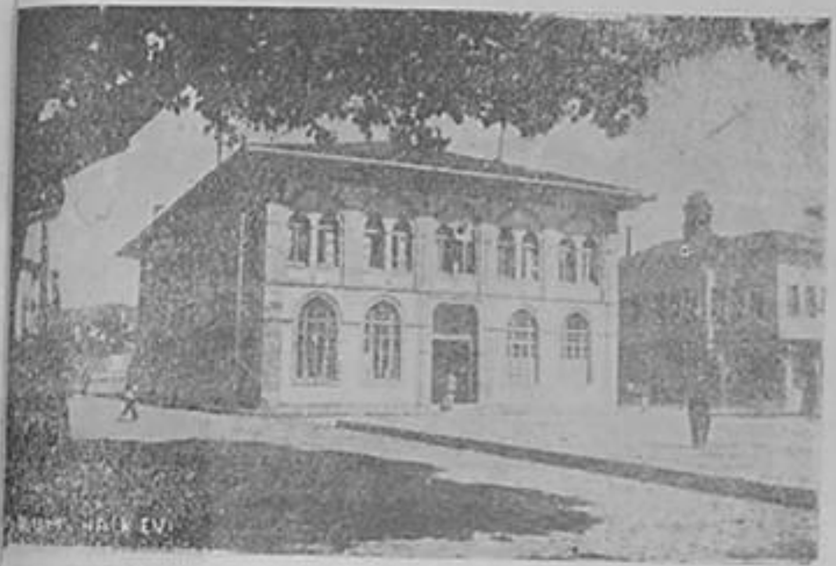

Çorum Halk Evi konağı

Evimizin tertipleiği dkostümlü balodan (1)

Milli oyunları öğreniciler çalışırken(2)

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

URANLAR - sağdan: Falma Yöney Kütüphane Başkanı - Öğretmen, Tevfik gun Sosyal yardım Başkanı - Müftü, Nazmı Tombuş Halk Evi Başkanı, Ziya aman Dil-Edebiyat Başkanı - Ortaokul Müdürü, Zeliha Ünsal Kurslar Başkanı - Öğretmen, AYAKTAKİLER - sağdan: Bahattin Acet Temsil Başkanı, krü Çöplü Spor Başkanı - Matbaa Müdürü, Eşref Ertekin Tarih-Müze Başkanı - Kütüphane memuru, Sadi Leblebici Güzel sanatlar Başkanı - Öğretmen, İbrahim Serim Köycülük Başkanı - Köy Bürosu Şefi.

ıtik öğrencileri çalışırken (3)

Temsil şubesi çalışmalarından: Bir doktorun görevi piyesinden bir sahne (4)

Evimizde açılan çiçekcilik kursu (9)

Evimiz kütüphane salonu ve okuyucular (10)

Evimiz köy gezilerinden (11)

Ednoğrafya ve Folklör müzemizden bir köşe (12)

[56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Güreşciler bir arada (5)

Bir voleybol maçı (6)

mizde yapılan hasta muayenelerinden (7)

Evimizin cezaevinde açtığı okuma kursu (8)

— 55 inci sayının sonu —

olduğunu mezkûr şerife dahi ikrar ve itirat ve zikrolunan kura ve mezâri'in ber mucibi defteri hakâni malikâne mahsulu temamen gendunun iddiası üzere sabit olmağile mucibince Osmancık Kadısı Halil Zide ilmühu tarâfından yedine verilen arz ve ilâm üzere Şerife Fatımanın zaviye'i mezkûreye evlâdiyet ve meşrutiyete alâkası olmayup gendunun üzerinden alınması bivecih olmağile kadimi üzere Çorumda vaki Camii Kebirde tetris şartiyle şeyhül islâm işaretiyle bin yüz otuz senesinde mezbure şerife Fatma hatunun ref'inden genduya tevcih olunup berati şerif ile üzerinde iken mezbure Şerife Fatma zikrolunan kura ve mezari'i hilâfi şartı vakıftır deyu yine bir takriple üzerinden alup gadri külli etmekle koma filevvel tetris şartiyle genduya tevcih ve ipka olunmak babında istitayi inayet etmeğin mezbure Şerife Fatmanın yedinde senedi olan sureti vakfiyyeye im'ân nazari olundukta Osmancıkta medfun Beyler Çelebi nâm sahibül hayrın Osmancıkta ve Zilede ve Çorumda vaki evkafin tevliyeti evlâdına ve evlâdı evlâdına maşruta olduğunu havi bulunup ve mezbure Şerife Fatma vâkıfı mezburün evlâd ve evladından olan Sinan beyin kızı olup tevliyeti vakfına babası ve dedesi ve halâ gendusi ber mucibi şartı vâkıf mutasarrıflar olup mezbure Şerife Fatma sabıka Çorum Müftüsü elhacı Mustafa zide ilmühuye mücerret ulemadah olmağile riayeten Çorumda ve Osmancıkta vâkia beş pâre karyelerin gallesinden mud başına senede birer kile galleye mutasarrıf olmak üzere yedine bir arz vermekle oldaki tamaı hâme düşüp vakfiyede asla tetris şartı yoğiken bileye ve hevasına tabi Osmancık kadısına isnâden zikrolunan sureti vakfiyye sahtadır deyu hilâfı inha ve müğayiri şartı vâkıf bir tarikla bâ işareti tetris şartile üzerine berât ettirüp tarafı vakfa ve mezbure Şerife Fatmaya gadretmiştir deyu filhakika mezbure Şerife Fatma vakıfı mezburün evlâdı evlâdından olan merkum Sinan beyin kızı ve bermucebi şartı vâkıf evkafının mütevellisi ve yedinde olan sureti vakfiyye sahip olup bu âne değin mazmunile amel oluna geldiğin sikati malûmat ül kelimattan ve sâlifizzikir Osmancık ehalisinden ve sairlerinden yedi nefer kimseler alâ tarikişşahade haber vermeleriyle mütevelliy-

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ye'i merkume Şerife Fatmanın mağduriyyeti ledeyişşer'i zâhir ve mütebeyyen lâkin hilâfı vakıf olan tetris kaydinin ref'i yine işarete mukarin idüğin Rumeli Kadıaskeri Şeriyatçısı Ali zide ilmühu ilâm eyledikte ilâmı üzere mezbur beş pare karye hilâfı şartı vakıf elhacı Mustafa zide ilmühuya tevcih olunup mezkure Şerifeye gadri külli olmağile elhacı Mustafa zide ilmühuden refi ve tetris kaydi mahallinden terkin olunup kelevvel evlâdı vâkıf olmak üzere kurai mezkûre vakfı merkume ilhak olunmak üzere Şeyhül İslâm işaretlerile evlâdiyet üzre ber vedhi meşruta Şerife Fatımaya tevcih ve halâ üzerinde olduğu derkenar olunmağın sadır olan fermanı alişan üzere merkum elhacı Mustafa zide ilmuhunun yedinde olan esanide nazar oldundukta Osmancıkta vaki İnce Suyu Kebir ve İnce Suyu Sagir ve Kargu ve Göğercinlik ve Çorumda vaki Kapaklı nam Kura mezârin Çorumda medfun müteveffa Beyler Çelebi nam Azizin bina eylediği darilhayır nam zaviyesinin vakfı olup gallelerine Çorumda Camii Kebirde tetris şartile şeyhülislâm müteveffa Seyyid Feyzullahın işareti mucebince berati alişan ile mezbur elhacı Mustafa zide ilmühu mutasarrıf iken Tokatta medfun Beyler Çelebi evlâdındanım zikrolunan kura ve mezaria evlâda meşruttur deyu müdahale eyleyen hasmı Şerife Fatma hatun ile mükaddema mürafaa'i şeri olduklarında zikrolunan kura ve mezâria sureti defteri hakâni natık olduğu üzere Çorumda medfun Beyler Çelebi nam Azizin yine Çorumda bina eylediği dârilhayır zaviyesinin vakfı olup kadimül eyyamdan bu âne değin sureti defteri hakâni mucebince amel ve mezbure Şerife Fatmanın yedinde olan vakfiye sahta ve beyler Çelebi üç mahalde vaki olup biri Osmancıkta ve biri Çorumda ve biri Tokatta ve isimleri müşabih ve mezbure Şerife Fatma kangısının evlâdından olduğuna senedi şer'isi olmamağile mezbur elhacı Mustafa zide ilmuhu zikrolunan kura ve mezari'in zaviye'i merkume vakfı olduğun mezbure Şerife Fatma müvacehesinde şühret ve tevatür ile isbat ve mezbur Şerife Fatma dahi ikrar ve itiraf ve evlâdiyet ve maşrutiyette alâkası olmamağile yine mezbur elhacı Mustafa zide ilmihuye ipka olduğun natık huceci şer'iyye

ve baişâret berâti âlişan ve nice arz ve ilâm olunup mezbure Şerife Fatma dahi bunda olmayup . . . . mada zikrolunan kura ve mezari sureti defteri hâkâni natık olduğu üzre kadimül eyyâmdan zaviye'i merkume vakfı olup ve mezbur elhacı Mustafa zide ilmuhu hüsnü hal üzere olduğun nefsi Çorum ehalisinden hususu mezbure vukufu tammi olan sıkatî sahiheti likelimat Kadı Esseyyid Ahmet efendi ve Kadı İsmail efendi ve Kadı Ali ve Kadı Mehmet Hatip Elhacı Osman ve Elhacı Mustafa ve Osman ve Hüseyin ve Mulla Osman ve Mulla Abdi ve Hüseyin ve Elhacı İsmail ve Elhacı Hüseyin ve Osman ve Ali ve Mehmet ve Elhacı Hüseyin ve Elhacı Veli ve Elhacı Ahmet ve Mulla Mustafa ve İbrahim ve Abdurrahim ve Ahmet ve Mehmet ve Mustafa ve Ahmet ve Halil ve Ali ve Salih ve Hüseyin ve diğer Ali ve Mehmet ve diğer Mehmet ve Abdurrahman ve Mulla Ahmet ve İsmail nam kimesneler meclisi şer'i münevvereye gelüp alâ tarikışşeda haber verdiklerin kuvvetül ulemâ'ül muhakkıkın Mahmut Paşa Naibi Mevlânâ Mehmet zide ilmuhu ilâm etmekle zikrolunan kura ve mezâri'a mucebi ilâm üzere Şerife Fatmanın meşrutası olan evkaftan olmamağile sahibi evvel olup madur olan Elhacı Mustafa zide ilmuhuya tetris şartile tevcih olunmak üzere âlemül ulema'ül mütebahhirin bilfi'il Şeyhülislâm Mevlânâ Abdullah edamallahü teâlâ fezailehu hazretleri işaret etmekle işareti mucebince tevcih olunmak bab nda fermani alişanım sadır olmağın hakkında mezidi inâyeti pâdişâhânem zuhure getirüp mumaileyhin arzıhali ve müşarün ileyhin işareti ve bin yüz otuz bir senesi Şabanül muazzamın sekizinci günü tarihile müverrah verilen rüusu hümayunum mucibince bu beratı mesadet Ayâtı Behet nümayatı verdim ve buyurdumki mumaileyh elhacı Mustafa zide ilmühu varup kemafilevvel Çorumda Camii kebirde tedris şartile zikir olunan kura ve mezarie mutasarrıf olup hizmeti lâzımasın bikusur mera ve müedda kıldıktan sonra bundan akdem ne minval üzere mutasarrıf ola gelmişler ise mumaileyh dahi ol minval üzere mutasarrıf ola olbabda refi olunan mezbure şerife Fatma ve tarafı aharden hiç Ahmed mani ve mezahim olmayub dahil ve taarruz kılmaya, Şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat

[56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

klalar. Tahriren filyevmi ihda ve işrin min Şabanül muazzam sene, ihda ve selâsin ve mie ve elf 1131.

Bemakamı Kostantiniyetil Mahrusa

Çorumda Hicri 760 yılında yazılıp Anadolu yeni defterinin 15 inci cildinin 175 inci sahifesinde kayıtli Emir Hasan oğlu Ahi Ahmedin vakfiyesidir (1)

No. 407

Aşağıda yazılı vakfiye bana arzedildi. Ben de tecvizettim. (El'abdülfakir ilallahi elgani el Kadir) 768 tarihinde Osmancık kasabasında Kadı Talibi oğlu Ahmed oğlu müeyyed

İcap ve kabule ehliyeti ve hükmü infazını talebe hakkı olan kimsenin muracaat ve dileği üzerine usulü şeriye veçhile yazılmış olan bu vakfiyeyi mutalea ve dikkatle okuyup yazılanları şeri şerif ahkâmına muvafık bularak şartlarının icra ve infazına hükmile imza eyledim (Elabdüzzaif) Gümüş Pazar madeninde Kadı Abdülmelik Yusuf Ömer oğlu Abdülvasiğ

Yazılmış olan bu vakfiyenin mazmunu vâkıfın dahi ikrarı ve âdil şahitlerin şahadetlerile benim katimde sahih ve sabit ve zahir olmuştur. Elyevm Çorumlu beldei mahfuzasında ve vakfiyenin yazıldığı zaman Gümüş Pazar madeninde Kadı (El Abdül Müftekir İlâ Rabbihil muktedir)Ömer oğlu Reşididdin oğlu Yusuf oğlu Abdülmelik hamiden lillâhi taâlâ ve musalliyen alâ nebiyyihi ve sahbihi ve ıtretihittayyibinet tahririn bu vakfiyeyi imza eyledim.

(1) Bu vakfiye M. Cevdet merhumun (Zeyl alâ faslı el ahiyyet el feteyani el Türkiye fi rihleti İbni Batuta) adlı eserinin 294 - 297 sahifelerinde yazılı suretten tercüme ettirilmiştir. Bu vakfiyenin Arapça bir sureti de Eşref Ertekin elinde bulunuyorsada bir kaç yerinde noksanlık görüldöğünden bu kitaptan tercüme ettirmek daha uygun görüldü.

İşbu vakfiyenin mazmunü benim katimde dahi sabit ve zahir ve doğru olup vakfın sıhhati ve doğruluğile hükmettim 836 hicri yılında Çorumlu Beldesinde kadı El Abdülfakir ufiye anhü Lutfullah bin Abdülvasiğ

Bu vakfiyenin sonunda olduğu gibi yukarısında da Çorumda hilâfeti aliye berat ve nişan mütevellisi Mehmed Reşidin nişanı ve alâmet beratı ve şahitlerden bir kaç kimsenin isimleri ve imzasız üç tane de başka başka nişanlar vardır.

Bismillâhirrahmanirrahim

Elhamdülillâhi alâ neâmaihi ve ihsânihi ve eşhedü enlâilâhe illallah vahdehu lâşerike lehu tazımen lişanihi ve eşhedü enne muhammeden abdühül müeyyed bisultanihi ve resulühül-kaid ilâ rıdvanihi sallallahü aleyhi ve alââlihi ve âvanihi salâten tebilüihüm bihâ dari emânihi.

Emma badü hahteâlanın lutuf ve ihsânına hamid senâ ve ozati ecelli ve alânın şanını yücelderek şeriki, naziri, ortağı olmadığını ve andan başka tapacak Tanrı olmadığını bilir bildirir beyan eder ve Peygamberimiz Hazreti Muhammedin Allahın kudret ve kuvvetile müeyyed ve mücehhez kulu ve Allahın razı olduğu yollara ümmetini yedici resulü olduğunu bilir ve bildirir beyân eder olduğum halda tahrir ve beyan ederimki bu vakfiyenin tanzim ve yazılmasına sebeb ve mucip şudurki merhum ve mafur Emir Hasan (Allah kabrini pür nur ve mezârini serin kılsun) oğluki din ve devlete hizmeti mucibi mefharet bir çok hayrat ve hasenâta muvaffak sadri kebir (Ahi) Ahmet teberutinin nâfiz ve tasarrufatının câiz olması için şer'i şerif katında muğteber ve sahih olan ikrar ile şöyle takrir ettiki mal ve milkinin hâlis ve temiz yâni hakkı gayir tealluk etmeyen Çorumlu kasabasındaki arâzi ve mukbilenin hepisini hapsi mahalled ve vakfı müebbed ile vakfeyledim bunlardan etyemez mezrasında kâin arazi'i müsellesden yektigerine muttasıl iki parçaki ebsaî merhum mağfur Hacı Ahmet bey kızı (Gümeç Hatun) nın beyi şer'i ile mâlike olup gendisine mezbureden intikal etmiştir. Hudutları birincisi büyük yol ikincisi ırmağa müntehi üçüncüsü Keremkeri oğlu Ali bey arazisine müntehi

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

dir ve batı tarafında mezkûr ırmak arkasında o iki parçaya müteallik ufak bir parça daha vardırki hudutları yazılmaktan müstağnidir ve vakfolunan araziden bir kısmı dahi vâlidesi Eset bey kızı İkbal hatundan müntakil kasaba etrafındaki araziden ayrılmış tarladır. Bunun hudududa garben karahisar yolu ve şarkan yaydiğin karyesi yolu cenubu Veledi Hoca Nasırettin tarlası şimalen kasaba mezarlığıdır ve araziyi mevkufeden birisi dahi yine mezbure validesinden müntekil arzı tahteni namiyle maruf tarladır hududu şarkan karahisar yolu garben Elhacı Ebubekir tarlaları yolu şimalen mezarlık tarafıki merhum Ahi Çark ve Esed bey arazisine müntehidir. Cenuben bağrı çukurudur ve araziyi mevkufeden bir kısmı dahi yekdiğerinden ayrı iki parça araziki hudutları Alişir oğulları haneleri mevki'inden Şeyh Zeyneddi rahmetullah tekyesi ve sıklık deresi yolu ve kürtler harkı ve kasaba tarlalarından gelen yol ile çevrilmiştir ve arazi'i mevkufeden birisi dahi Şeyh Zeyneddin rahmetullah tekyesinin mebnâ olduğu arza muttasıl olup şühretinden dolayı

Hududu tariften müstağnidir. İşbu arazinin hepsini cemii hududu ve hukuku ve bütün menafii ve su harkları ve tatlı su kaynak ve pınarları ve bunların aktığı cedvelleri ve dahilî ve haricî bütün haklarile vakfı mumaileyhin pederinin Çorumlu kasabasında bina ettiği Şeyh Zeyneddin zaviyesinin mesalihine sarfedilmek üzere vakfı sahihi şeri ve hapsi sarihi meri ile vakfeylemiştir. Ve bu arazii mevkufenin hepisinden hasıl olan arpa, buğday ve sair gallâtın mecmuundan evvelâ mezkûr tekkenin tamir ve şekli kadiminin muhafazası için icabeden masarife sarfını badehu artan hasılattan tekyeye gelüp giden zairin ve misafirin ile tekyede daimi bulunan mücavir ve mülâzımlar yani silüp süpürüp hizmet ile bekleyenlere sarfedilmesini ve bunlardan fazla kalanı mezkûr kasabada bulunan fukara ve mesakine sarf ve tevzi edilmesini şart kılmıştır. Ve bu umurun cümlesinin ifa ve icrasına ve nezaret ve mürakabesine tevliyeti kendi nefsine hasır ve tayin eyledi. (İlâ ahirihi) (2)

Bu vakfiyenin yukarısını tescil eden hakim (Ahsenallahü

(2) Vakfiyenin burasından sonrası yazılmamıştır.

ulâhü veehrahü) vakfın sıhhati ve lüzumu ile hükmedüb bu hüküm ve kazasına azayı meclisinin âdil ve emini olan zatları işhad eylemiştir.

(Tahriren fi gurrei Rebiyülevvel sene seman ve sittin ve seb'a mie) 768 yılı yazılmıştır.

Bu vakfiyenin şahitleri arasında da Ahi ismine tesadüf edilmektedir. Bu şahitlerden birisi de (Ahi Hayreddin Hıdır bin Ömer el maruf biemre) dir.

Muzaffer Paşa vakfına dair vesikaların devamı

No. 408

Bâdi muhasebe oldur ki :

Medinei Çorumda vaki Muzaffer Paşa Medresesinde Mürsel ve Akveran mezrealarının mahsulundan almak üzere senevî bir mud Hınta ile Muidlik cihetine băberatı âli mutasarrıf olan Hafız Mehmed bin elhacı Hafız Abdullah hazır olduğu halde yetmiš senesi Martı iptidasından Şubatı gayesine kadar bir sene zarfında vukubulan varidatı berveçhi hasbi rüyet olunan muhasebesidir ki berveçhi âti zikrolunur.

Elvaridatı aşarı vakfı mezbur bisakini Çorum :

Hınta mut mezreai Mürsel 15,2 Şair mut (0) Burçak mut ,2

Mezreai Akveran : 5 — 2 0,2 7 7 1 ,2

Kilesi Fi. 70 — 79, 37,2 2, 72 para — 15, 13 para 4, 15 para 111 36 para

Elmasarifatı vakfı şerifi mezbur :

Masarifatı taşiriyye 10. Ceriri nakliye 4.

Mumaileyh Hafız Ahmede vazife verile geldiği : 97, 36 para

111, 36 Para

Mizan

Varidat	111,	36 para
Masarifat min	111,	35 para
Yekûn	000	00

Vakfı mezburun mutasarrıfı merkum Hafız Mehmed cihetini meclisi şeride medinei mezbur ulemasından Esseyid Mehmed Sadık efendiye ferağ ve kasriyed edüb efendi mumaileyhe tev-

cib ve yedine bir kıt'a beratı âli niyaz olunduğu şerh verildi.

Benda
Mühür
Yusuf Müdiri Evkafı Livai
Kengırı maa Livai Çorum
1271

No. 409

Nazareti evkafı hümayunu mülükâneme mülhak Osmancıkta vaki Beyler Çelebi vakfından yevmî iki akça vazife ile nısıf hissesinden vaizlik cihetinden babası mahlulundan Sağır oğlu Mehmed Emine tevcihine dair varid olan inha üzerine kuyudü muktaziyesi bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyil icra olbabda canibi şeyhul islâmiden olunan İşaret mucibIerince nısıf hissei cibeti mezküre mutasarrıfı Mehmed Saidin vefatile mahlulundan sulbi sağir oğlu işbu rafii tevkii refiişşani hakani Mehmedi Emin zide rüştühuya iltidarı gelinceye değin tarafından övey pederi müderrisinden Mustafa bin Halil binniyabe edayı hüsnü hizmet etmek ve terk ve tekâsüı eder ise refinden ahare verilmek şartile bittevcih yedine beratı şerifim ita olunmak babında Canibi Nazaret Evkafı Hümayunumdan telhis kılınmış olmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin ikiyüz yetmişyedi senesi Saferinin beşinci günü tarihile barüusü hümayun bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh babası müteveffayı mezbur mahlulundan nısıf hisseyi cibeti mezküreye şartı mezkûr üzere mutasarrıf olup işbu beratı hümayunuma mugayir hissesi ümurine tarafı ahardan müdahale eylemiyeler. Şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat kılalar. Tahriren filyevmissani velişrin min şehri Saferülhayr lisene tisi ve seb'in ve mieteyn ve elf 1279.

56. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 57

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

57.SAYI İÇİNDEKİLER

BİR ADIMDA YÜZYILLAR

ÇORUM'DA AHİLİK

KÖYDE EĞİTİM DAVAMIZ

ESKİ BİR ZAMANA AİT FUKARA DESTANI

BEKTAŞİ HEFES ŞİİRLERİNDEN

ÇORUM'DA DOKUMACILIK

KOCA MEHMET PAŞA VE BEYLER ÇELEBİ VAKIFLARI

ARI SIRLARI

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Kuruluşu: Nisan [illegible]

SAYI: 5[illegible]

Basıldığı yer: Çorum İl Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil ve Edebiyat Şubesi
Tarafından Ayda Bir Çıkarılır

Sayı : 57 *30 Mart 946* *Kuruluşu: Nisan 938*

Bir adımda yüz yıllar

Ortaokul Tarih Öğretmeni
MACİDE BÜYÜKATAMAN

Türk tarihi ne beklenmedik çöküntüler ve ne umulmadık parlamalarla doludur.

Efsanelerde:

Bir defasında bütün Türk ulusu bir diri kalmamak üzere kılıçtan geçiriliyor. Kılıç artığı kalmasın diye köşe bucak dikkatle aranıyor, bulunamıyor. Katiller bu inançla dönerken bataklığa saplanmış ne idiği belirsiz bir yavru görülüyor ve üzerine çullanılıyor. Kolları ve bacakları budandıktan sonra ölüsünü yine bataklığa savurup atıyorlar. Bu yavrucuk ölmemiştir. Onu Tanrı koruyor. Bir Kurt gelip yaralarını temizliyor Yavruyu sütiyle besleyip bataklıktan kurtarıyor. Ulu dağlarda yavru gürbüzleşiyor. Bu budanmış yavrunun kurttan çocukları oluyor, bu çocuklardan büyük bir ulus doğuyor.

Türk

Cihan sarsılıyor.

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Başka bir defasında. Yine ulus temamen kılıçtan geçiriliyor ve artık T ü r k tarihe gömüldü deniliyor. Fakat çok geçmeden Ergenekondan bir ulus fışkırıyor.

Türk

Cihan sarsılıyor.

Bu efsaneleşmiş hakikatlerin madde, madde tarihe şeref verenleri sayılamıyacak kadar çoktur.

Türk tarihinde yine bir çöküntü arifesi idi. Martın kara bulutları bu gün Osmanlı ülkesini sarmıştı. İstanbul ufukları bir akşam kasvetiyle kapkara idi. gönüller bunalmış ümitler sönmüştü. Mehmedin, göksüne saplanan bir süngü Osmanlı heyulasını martın 16 ıncı günü çöktürmüş tarihe mal etmişti.

Her fırtınadan sonra gökler berraklaşır, parlak bir güneş dünyaya hayat verir. Türk tarihinde bir çok fırtınalar olmuştu. Ve her fırtınadan sonra bir güneş doğmuş bir hayat kaynağı fışkırmıştı. Bunlar Türk tarihinin sonsuz pırlantalarıdır. Fakat 16 Mart çöküntüsü tarihin hiç bir çöküntüsüne benzemiyordu. Osmanlı devleti öz milletini daha çökmeden ezmiş, manen öldürmüş, kara taassupla sonsuz bir geriliğe yuvarlamıştı. 16 Mart fırtınası geçse bile ne olacaktı. Hangi güneş doğacak hangi ulusu kaldırıp canlandıracaktı. İnsanlık çok yüz yıllar ileride idi. Nasıl ulaşılacaktı.

Türk tarihi tabii seyrini hiç değiştirmedi. Bir Mayıs sabahında Samsun ufuklarında doğan güneş gökleri parlattı. Gönülleri ümitle doldurdu. Tarihlerde eşi görülmemiş bir savaş oldu İnönlerinde kahraman Türk haykırışları ile düşman boğuldu, yurt kurtarıldı. Kudretli önderler hedef verdi. Kılığını, dilini, yazısını inancını, görüşünü düzenliyen Türk, efsanevi bir kudretle hakikatın ortasında dimdik ve dinç duruyor. Bir hamlede yüz yılları aştı. Bu hız dünyayı şaşırttı. Dünyanın gözlerini yurdumuza, ulusumuza çevirdi. Bütün dünya karşısında bu gün Türk: yurduna bağlı, medeniyete aşık, garazsız ve kinsiz dürüst ve fazilet timsali olarak duruyor. Hakka saygımız var. Haklarımıza saygı isteriz.

Çorumda Ahilik

Nazmi TOMBUŞ

Ahilik ile ilgili bilgilerin en önemli kaynaklarından biri olan İbnibatota Seyyahatnamesi'nde her ne kadar Çorum ve Çorumdaki Ahilere ait bir bahis yoksada, Seyyahatnamede, Gümüşhacıköyünden Erzincan ve Erzuruma, Erzurumdan Bursaya geçilerek arada büyük bir boşluk bırakılmış olması, bu kısımda bir eksiklik olduğunu Çoruma ait yazılarında burada kalmış olabilmesi ihtimalini hatıra getiriyor. İlk kuruluş çağlarından yani Pir (Ahi Evran) nın sağlığından beri Çorumun da Ahilik kurumunun önemli merkezlerinden biri ve belki en mühimmi olduğu eldeki belgelerden anlaşılmaktadır.

Şu sözlerle Ahilik merkezlerinin çokluğunu ve bir genel merkezi olmadığını ifade etmiş oluyoruz. Kırşehir veya Ankara'nın(Ahilik kurumlarının genel merkezi olduğu hakkındaki çeşitli rivayetlere, Ahi Evran'ın 676 hicret yılı tarihli vakfiyesinin (1) Kırşehirde tanzim edilmesinin bu şehir lehine kuvvetli bir tanık olmasına, bu tarikatın (Şeyh el Meşayih) ünvanlı bir genel başkanlık makamı bulunduğunu fütüvvetnamelerin yazmasına rağmen bütün Anadolu'ya yayılmış olan Ahi derneklerinin bir elden ve bir merkezden idare edilmiş olduğu çok şüphelidir.

Çünki, Ahi icazetnamelerinde adları geçen pirlerden (Ahi Evran) ve halifesi (Ahi Emirce) den sonra gelen pirler ve halifeler üzerinde söz birliği yoktur. Bu iki kurucu-

(1) Kırşehir tarihi sahife: 74

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

nun kısa bir müddet merkeziyet usulünü tatbik edebilmiş olmaları mümkün olmakla beraber, bilhassa 800 hicret yılından sonraki belgelerde türlü yerlerde oturan başka başka zatlar tarafından ayni zamanda Ahilik icazetnameleri verildiği görülmektedir. Osman oğulları ve Karaman oğulları ülkelerinde tanzim edilmiş olan icazetnamelerde bu ayrılık daha belirlidir. (2)

Şu olaylar, her hangi kıdemli bir Ahi babasının diğer birine kendi makamı derecesinde rütbe vermeye yetkili olduğunu, muhtelif yerlerdeki Ahi mahfillerinin ve Ahi babalarının tarikatin ana pirensiplerine sadık kalmak şartile bağımsız bulunduklarını gösteriyor. Bu itibarla Ahi dernekleri için tek bir merkez aramak ve ve genel başkan bulunduğunu düşünmekte bir mana kalmıyor.

Çorumdaki Ahilik kurulu ile ilgili ele geçen belgeleri ve bunların özlerini tarih sırasile aşağıya yazıyoruz.

1 - Emir Hasan oğlu Ahi Ahmet vakfiyesi (3)

A - Vakfiyenin arapçası M. Cevdet beyin : ([illegible]) (Zeyli alâ faslulahiyetül fetyan el türkiye fi rihleti ibni batuta) adlı eserinin 294 üncü sahifesinde yayınlanmıştır. Bay Eşref Ertekin elinde de başka bir suret vardır. Her ikisi a r a s ı n d a bazı farklar varsada eldekinin suret bulunması ve nereden kopye edildiğinin bilinememesi inanılmağa değeri olmadığı, M. Cevdet Beyin yayınladığı belgenin resmi kayıtlara dayanması ise gerçeğe uygunluğu kanaatini veriyor.

B) Vakfiye 768 hicret yılında Arapça olarak tanzim edilmiş Osmancık, Gümüşhacıköy, Çorumlu kadıları tarafından tasdik olunmuştur. 836

(2) Çorumlu dergisi sayı 38, Konya dergisi sayı 11, Kırşehir tarihi sa. 74

(3) 56 sayımızın eki belgeler arasında tercümesi vardır.

hicret yılında Çorumlu kadısı tekrar tasdik etmiştir. Bu kadıların zamanında ünlü kişiler olması belgenin gerçekliğinde şüphe bırakmıyor.

C - Emir Hasan oğlu Ahi Ahmet, vakfiyesinde babasının yaptırdığı «Şey Zeynettin» tekkesine arazi vakfediyor. (4) Bu arazi hasılatının gelip gidenlere, orada oturup hizmet edenlere, geri kalanını da memleket fukarasına verilmesini şart koşuyor.

D - Tekkeyi Ahi Ahmedin babasının yaptırmış olmasına göre bu Ahi müessesesinin vakfiye tarihi olan 768 yılından evvel de mevcut olması gerekiyor.

E - Vakfiyedeki hudutlara göre vakfedilen arazi Çorum kasabası kenarındadır. Arazinin bir kısmı kışla yanından Yaydiğin köyüne giden yol ile Derinçay, Ulumezar arasında, başka bir parçası da şimdiki Ortamektep ve Park bölgesinde bulunmaktadır.

F - Vakfiyede adı geçen ([illegible]) Ahi Carukun İbni Batutanın Niğdede müsafir olduğu mahfilin Ahisi ve Niğde Emiri Ahi Caruk olması muhtemeldir. (5) Çorumda arazisi bulunmasından bu zatın ya Çorumlu olduğu ve ya Çorumla sıkı bir ilgisi bulunduğu anlaşılmaktadır.

2 - Ahi icazetnamesi :

Bu icazetname 790 tarihlidir. İcazet alan Ahi Kasım bin Ahi Ali bin M e c d e t t i n' i n Çorumlu olduğunu veya o vakit Çorumdaki mahfilde vazife yaptığını zannediyoruz. Çünkü icazetname Çorumda ele geçmiştir. Bu icazetname sahibi Ahi Kasımın dedesi, Ahi Mecdettinin ise İbni Batutayı Çorum civarındaki Gümüşhacı köyünde müsafir eden Ahi ba-

(4) Şeyh Zeynettin türbesi, şimdiki Ortamektep karşısındaki kaldırılmış olan mezarlıkta idi. Halk arasında (Pir baba) tekkesi diye anılırdı. Türbelerin kapatılmasında yıkılmıştır.

(5) İpni Batuta seyyahatnamesi Mehmet Şerif, cilt 1 sahife 325

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bası olduğunu görüyoruz. (6)

3 - Beyler Çelebinin Abdalata zaviyesi vakfiyesi : (7)

Bu vakfiye 848 tarihlidir. Vakfedilen arazinin bir tarafının Kılıcören köyündeki Ahi Hacıbey vakfı olduğu gösteriliyor. Bu vesika Kılıcören (8) köyündeki yatır'ın bir Ahi babası olduğunu aydınlatıyor. F a k a t Ahi Hacıbeyin ne zaman ve nasıl yaşadığına dair elde bir belge yoktur. Yalnız 848 yılından önce Ahilikle ilgili bir vakfı bulunduğu bu vakfiyede geçen sözlerden anlaşılıyor. (9)

4 - Ahi Menteşe vakfına ait fermanlar : (10)

Bu fermanların en eskisi 902 tarihlidir. Vakıf arazisine yapılan tecavüzün meni hakkındadır. Ahi Menteşeye ait vakfiye elde edilemedi. Bu zatın kim olduğu, ne zaman yaşadığı bilinemiyor. Timürlenk zamanında Çorumu müdafaa ve muhafaza ettiği hakkında halk ağzında dolaşan sözlerin gerçekliği şübhelidir. Ahi Menteşe hakkında (Tezkirei Makamat Ço um Milli kütüphanesi 136) şöyle yazıyor : Ahi Menteşe, [illegible], Sağrıcı mahallesinde Gazi Dedeoğlu hanesinde ahşaptan mebna türbei mahsusunda medfun olup bir mikdar müstakillatı vakfiyesi var isede elan türbedarı tarafından bedelen idare olunur. Müşarünileyhin türbedarı havlisinde halâ hafrederken taamm ül vücut bir zat zuhur ederek üzerine ahşaptan müceddeden bir türbe inşa eylemişlerdir. Zamanı tekellümü hulûl edûbte tekellüm edemiyen sabiler ve sonradan dili tutulan kimeseeler nezr ile ziyaret ettiklerinde bi iznil lâh şifayap oldukları mücerreptir.) (11)

Bu malumat yalnız halk inanışlarını inceleme bakımından değerli olabilir. Tarihi bir kıymeti yoktur. Kırşehir tarihinde Hacı Bektaşın kardeşi (Menteşe) nin Sivas diyarında şehit edildiği hakkında bir kayit göze çarpıyor. (12) Çorumun da Sivas illerinden sayıldığına göre tarihî hüviyetleri tamamen karanlık olan bu Menteşeler arasında acaba bir münasebet var mıdır ? Bu konunun aydınlanması şimdilik imkânsız gibi görünüyor.

Çorumdaki «Ahi» lere ait ele geçen, belgelere dayanan bilgiler bunlardan ibarettir.

Yer adlarına ve halk geleneklerine gelince :

Çorum kentinin on kilometre güneyindeki "Ahi İlyas" köyünün bir Ahi babası tarafından kurulmuş olması muhtemeldir. Bu köyün şimdi (55) erkek, (64) kadın nüfusu vardır. Köye adını veren (Ahi İlyasın) ne zaman yaşadığını, nasıl bir kişi olduğunu bilemiyoruz. Yalnız köydeki bir yatıra halk çok saygı gösterir imiş. Köyde fuhuş, içki gibi dinde yasak olan günahları işliyenlerin çarpılacaklarına inanılırmış. Hatta düğünlerde davul, zurna bile çalınmazmış. Bu sayın yatır (Ahi İlyas) olabilir.

Yukarıda sözü geçen ve arazisinden bir kısmının Ahi zaviyelerine ait olduğu anlaşılan (Kılıçören) köyü ile (Ahilyas) sınırdaş gibidirler. Şu halde (Abi İlyas) ve (Ahi Hacı Bey) komşu imiş'ler. Bu bölgede Ahi teşkilâtı kesafeti olduğu an-

---

(6) İpni Batuta seyyahatnamesi Mehmet Şerif cilt 1 sahife 328

(7) Çorumlu dergisi sayı 3 eki, belge sayı 13

8 — [illegible]

(9) Bu köy Çorum merkez kazasına bağlıdır. 20 kilometre uzaklıktadır.

(10) Çorumlu dergisi sayı 39 eki belge sayı 241

(11) Aslında Bayazıt 2 fermanıdır kopyasına 702 tarihi yazılmışsada yanlıştır, 902 tarihlidir.

(12) Bu ev şimdi Hacırecep o. B. İhsana geçmiştir.

(13) Kırşehir tarihi Cevat Hakkı Tarım sahife 189

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

laşılıyor.

Bundan kırk sene kadar önce mamur bulunan ve şimdi ören bir hale gelen (Tabakhanedeki) (Ahirvan) (15) tekkesi vaktile kentimizin Ahi Mahfili idi. Esnaf toplantıları burada yapılırdı. Bir yatır olmamasına rağmen bu tekkeye çok saygı gösterilirdi.

(15 (Ahi Evran)ı halk bu tarzda söyler.

Köyde Eğitim Davamız

Gezici Başöğretmen
Osman TUNCEL

Medeniyet yolunda bir milletin ilerlemesi, refah ve saadete ulaşması o milletin kültürel sahada yaptığı hamlelerin ölçüsüne bağlıdır. Bir cemiyeti teşkil eden fertlerin dimağları ne kadar olgun olursa o cemiyetin devrim yolunda, sosyal ve ekonomik alanda, atacağı adımlar o nisbette şuurlu ve devamlı olur. Fikirlerdeki gerilik veya cemiyet arasında geri fikirli insanların teşkil ettiği çoğunluk genel nizamı bozacağı gibi, millî varlığı ve benliği de sarsar. Cemiyetin saadet ve selâmetini sekteye uğratır. Tarihte bunun yüzlerce misallerine raslamamak mümkün değildir.

Bu gün medeniyetin eşiğine ayak basan milletler her sahada sendelemeden yürümelerini ancak kültürel çalışmalarına borçludurlar. Cemiyet prensiplerinde halk arasında takip edilecek ikilik (köylü - şehirli) ve göz önünde tutulacak zümre menfaatleri, o cemiyetin ahengini bozar, demokrat bir idare kurmak imkânlarını sağlıyamaz. Bu yüzden millî varlık sarsılır. Böyle cemiyetlerde terakki ve tekâmül kaydedilemez.

Her işte şehirliye nazaran geri kalmış köylü yurttaşlarımızın ileri bir seviyeye ulaştırılması. büyüklerimizin el koydukları önemli konulardan biri olmuştur. Memleketin ekonomik hayatında enbüyük rol alan ve başlı başına müstahsil olan köylüyü refaha kavuşturmak için hükûmetimiz ve partimiz her tedbire başvurdu. Her türlü imkânlardan faydalanmak

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

çarelerini aradı. Köylüden maddi ve manevî yardım esirgenmedi. Köylüye pulluk, arı kovanı, iyi cins fidan, araba, para verildi. Arabayı kendine yabancı geldiği için kullanmadı, çatı altında çürüttü. Pulluğu kullanmasını bilmediği için bir tarafa attı. Kovanı benimsemedi. Fidanı kuruttu. Parayı iyi uğurda harcamadı. İşte bilgisizliğin neticesi olarak bütün yardımlar boşa gitti. Köylünün kalkınması, saadete ulaşması ancak bilgili bulunmasına bağlı olduğu hakikat olarak ortaya çıktı. Son yıllarda hükûmetimiz bu yoldan yürümeğe, hiç bir engel tanımadan köylüyü yüzde yüz okur yazar hale getirmek tetbirlerini almağa başladı. Tek millî partimiz C. H. Partisinin 1931 tarihinde kabul olunan programında (Maarif siyasetinin temel taşı cehlin izalesidir. Maarifimizde her gün nisbeten daha fazla çocuk ve vatandaş okutacak ve yetiştirecek bir program takip olunacaktır.) prensibi ile köylü ve şehirli vatandaşların fark gözetmeksizin okur yazar bir hale getirilmesini hedef tutmuş, parti: millî bilime ait bu prensibile memleket içinde ilk öğretimin hudutsuz bir şekilde yayılmasını zarurî bir hale getirmiştir. Her bilimin ilk basamağı olan ilk öğretimin başlı başına başarılması gereken millî dâva olduğunu en büyüğümüz İnönü 1943 yılında ilk öğretim dâvamız konusu üzerindeki konuşmaları ile açık olarak anlattı. Bütün milleti ilgilendiren bu parola bilhassa köylerimizde çok önemli kültür seferberliğini açtı. Bu dâvanın tahakkuku için kabul olunan Köy Okulları ve Enstitüleri Teşkilât kanunu ile kadın ve erkek her vatandaş görevlendi. İlk öğretim dâvasının gerçekleşmesi için ilimiz köylerindeki çalışmalara gelince: İl merkezine bağlı 154 köyde nüfusun yüzde 20 sini teşkil eden ilk öğretim çağındaki 10850 çocuğun 3189 zu köy okullarında okumakta ve devamları yüzde

yüz sağlanmaktadır. 945 yılında köylerimizde Özel İdareden maaş alan öğretmenlerden başka (63) eğitmen ve (19) köy Enstitüsü mezunu öğretmen çalışmaktadır. Son bir yıl içinde yalnız İl merkez köylerinde (9) tane komple okul yeniden yapılmış, (11) okul da başlanarak yarım kalmıştır. Bundan başka öğretmenler için (9) bağımsız öğretmen evi ikmal edilmiş ve yine öğretmenler için 1950 lira değerinde 620 dekar tarla tedarik olunmuştur. Köylerimizde kurulan ve köylünün emeği ve parasile yapılan bu okulların özellikleri diğer okullara göre dikkati çekecek şekildedir. Yeni tip köy okulu köyün küçük ölçüde bir fabrikasıdır. Bu fabrikadan geçen köy çocukları yarının mesut köylünü kuracaktır.

Okulun dersliğinde okuma, yazma öğrenen çocuk işliğinde meslekile ilgili bir sanat bellemekte, okulun uygulama bahçesinde ziraat tekniğini yaparak, görerek, anlıyarak kendisine mal etmektedir. Okul, bu küçük fabrika işçisi olan çocuğu ile, işçi başısı olan öğretmenile köylünün malıdır. Köylü bu eseri ile övünüp seviniyor. Fabrikayı işleten öğretmen köyüne ve köylüsüne yararlı bilgiyi köy enstitüsünden alarak köyüne dönmüş, hazırladığı plânla köyünün yarınını kurmağa feragatle çalışmaktadır. On yıla sığdırılan kısa bir zamanda son hızla çalışarak hiç bir köy ve köy parçası okulsuz kalmıyacak, başlanılan bu büyük iş kesin olarak başarılacak ve bu uğurdaki çalışmanın müsbet sonuçları köy hayatındaki gelişmenin müjdecisi olacaktır.

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden derlemeler :

Eski bir zamana ait fukara destanı (1)

Derleyen : EŞREF ERTEKİN

Âlemi yaratan yetiş imdâde
Günden güne olur zulüm ziyâde
Kati bunda kaldı ulaş feryade
Bir acayip halde kaldı fukara
Şüphe yok eriştik ahir zemane
Haniye yüz kuruş düştü salyâne
Niceleri muhtaç oldular nâne
Elleri koynunda kaldı fukara
Rençberde kalmadı koşmaya öküz
Aldığı bahalı sattığı ucuz
Hefte sekiz emme teklifi dokuz
İşte böyle müflis kaldı fukara
Yüz kuruşta otuz iskontulara
İşlerini heman Allah onara
Rençberler eleğin astı divara
Kati müşkül dertte kaldı fukara
Osandılar herkes tatlı canından
Muhtar, Kırserdarı masarifından
Dâim aksi gelür ferdâ yarından
Hep ipten kuşağa indi fukara

(1) Bu destanı merhum dedemin kitapları içinden Sezai Divanının baş sahifesinden yazdım. Şair Rızâi Halk Şairlerinden olduğu anlaşılıyorsada nereli ve hangi tarihte yaşadığına dair bir kayıt yoktur.

Bir mud eker yine bir mud kaldırır
Çifti dağıtmaya gözün aldırır
Anıda şahnaya yarı böldürür
Bütün tahayyürde kaldı fukara
Şahnalar harmana gelir gezerek
Yarı koymaz yer, yurt yemlik diyerek
Öküz, tohum vermiş sanki müşterek
Ekin ekmedende kaldı fukara
Ahvalimiz böyle neye varacak
Elde mal kalmadı borca verecek
Bundan sonra geda günmü görecek
Gayette perişan oldu fukara
Ekserimiz müfsit mülhid piç oldu
Ölüm hak bir kefen bulmak güç oldu
Şahin, baz kalmadı hep turraç oldu
Bir top beze muhtaç oldu fukara
Maslahat başına geçti hazele
Herkesin rahatın etti izale
Sanma şimden geru cihan düzele
Mehdiyi gözleyip kaldı fukara
Fikre dalmış nideceğin bilemez
Çokları çarığa dolak bulamaz
Firdeden (2) artırıp bir don alamaz
Mavi beze hasret kaldı fukara
Rızayi der bunu düşün hadüşün
Tekliften bir kimse geremez işin
Pıçak açmaz halkın ağzile dişin
Böyle bir kederde kaldı fukara

(2) Firde: Tayın ve öyün. Bir günlük yiyecek. manalarında kullanılır.

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bektaşi Nefef ve Şiirlerinden

(Çorumlu'nun 55 inci nüshasındakilerin devamı)

V İ R A N İ

Aslımız evvel mekânın üş turap
Dahi ateş bâdi -udrettir ki âb
Hak bunları çün mürekkep eyledi
Urdu cismimiz bina kıldı şebap
Biri fürkani incili zeburü Tevrat
Bil yüzün miftahidir bu dört kitap
Her birisi yedi harfile bina
Durdu anınla Alidir ilme bap
Bil vücudün ilmini ey mahi nev
Gel beru gel Mustafa şehrine tap
Vaktim ahirdir bilirsin sen ahi
Haşrolup geldi hidayetten cevap
Anlar isen sözümü dedim sana
Ruşen ola gözüne yevmel hesap
Bildin ise men aref sırrını sen
Göstere yüz sana ol âli cenap
(Bu Virani) söyledi kudret dilin
Hak budur vallahi âlem bissavap

V İ R A N İ

Her ki bildi bunları bir zati hak
Ruşen oldu gözüne mirati hak
Fatiha bismillâhinin aynıdır
Üş Muhammed hem Ali âyatı hak
Gel beru dinle bu remzin ismini
Bir durur hem bir sıfat sıfatı hak
Görmüşem aynel yakin şahin yüzün
Vermişidi üş bana fırsatı hak
Men (Virani) derdimendim âşikâr
Birliğinde üş budur isbatı hak

V İ R A N İ

(ا) Allah Alidir ba değilmi
(ب) Bismillâh Alidir ba değilmi
(ت) Tecelli bulmuşam bir noktada
(ث) Sümme veçhullah Alidir ba değilmi
(ج) Cemali nuründen olmuştur cihanı
(ح) Hayatullah Alidir ba değilmi
(خ) Hudadır cümle nâsa Murtaza
(د) Delilullah Alidir ba değilmi
(ذ) Zeval olmaz Ali vü Ahmede
(ر) Resulullah Alidir ba değilmi
(ز) Zikrimdir Ali meddahi müdam
(س) Senadallah Alidir ba degilmi
(ش) Şehadet eylemişem men şehâ
(ص) Sıfatullah Alidir ba değilmi
(ض) Duhaya miad için gelmişem
(ط) Tana Vallah Alidir ba değilmi
(ظ) Zuhuri her dü çeşmi âşıka
(ع) Aynullah Alidir ba değilmi
(غ) Gani ganimet gör bu demi
(ف) Fahrullah Alidir ba değilmi
(ق) Kamu âlem ilâhidir Ali
(ك) Kelamullah Alidir ba değilmi
(ل) Lâğnet kim Aliyi sevmedi
(م) Mü'münullah Alidir ba değilmi
(ن) Niyazım vasıl olur Haydara
(و) Visalullah Alidir ba değilmi
(ه) Hidayet ere Haydardan meded
(ى) Yeminullah Alidir ba değilmi
(پ) Payanı yoktur ol şahimin
(چ) Çalapullah Alidir ba değilmi
(ژ) Jengi dilin kestin isen külliyen
(گ) Görünen illallah Alidir ba değilmi
(Virani) sen nasıri isen şeha
Vallah billâh Alidir ba değilmi

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

V İ R Â N İ

Cevabım köşü can eyle eşit ey tali'i mesut
Yüzün harfinden açıldı cihanda her ne var mevcut

Ener serçe değilsen sen bu anka lokmasını gel yut
Hüvel evvel hüvel ahir yüzündür kıblei mabut

Bu manai hadisinde buyurmuş Ahmedi Mahmut
Cihane gelmeden cana heman didar imiş maksut

Ne mali mansıbı dünya ne milki ne iyal ister
Ne hut zinet ne hut izzet ne bir gayri hayal ister

Ne cennetten diler şadi ne duzahtan melâl ister
Kimin kim ruzi mahşerde zamiri vasli âl ister

Bu manayı hadisinde buyurmuş Ahmedi Mahmut
Cihane gelmeden cana heman didar imiş mahsut

Niçe âyat hudâden inüptür ey ehi her vech
Muvafık bunca ayata dedi ahmet dahi her vçeh

Göründü zahiri batın hemen mânâ dahi her veçh
Acep niçün sücut etmez bu sabitle fakı her veçh

Bu manayı hadisinde buyurmuş ahmedi mahmut
Cihane gelmeden cana heman didar imiş maksut

Nazar kıl cavidan icre ne te'vil eylemiş yezdan
Vücudin vechi ademde ne mana eyledi ihsan

Şükür Hakka ki bildirdi nedir dini nedir iman
Sivedı azamın sırrın rümüzün eyledi âsan

Bu manayi hadisinde buyurmuş ahmedi mahmut
Cihane gelmeden cânâ heman didar imiş maksut

Tılısmı kenzi tâhadır yüzünde yazılan defter
Anın nuridden olmuşturr serâpâ dü cihan enver

Teâlallah zehi kudret zehi mânâ zehi dilber
Düşen sevdâyi didare cihanın varlığın neyler

Bu mânâyı hadisinde buyurmuş ahmedi mahmut
Cihane gelmeden cânâ heman didar imiş maksut

Gel ey âşık ener aşktan özünde var ise zerre
Cemali aşkı didarın seninle yar ise zerre

Ko elden gayri sevdâyi gözün bidar ise zerre
Seâdet şol kulundurki ümit bidar ise zerre

Bu mânâyı hadisinde buyurdu ahmedi mahmut
Cihâne gelmeden cânâ heman didar imiş maksut

(Viraninin) ezel ebet bu oldu ahdi ikrarı
Heman bir lokma bir hırka ola bu dünyada kâri

Budur bu ehli isyanın muradı isteği vari
İki âlemde maksudi Ali ve âli didari

Bu mânâyı hadisinde buyurmuş ahmedi mahmut
Cihane gelmeden cânâ heman didar imiş maksut

V İ R A N İ   B A B A

İhtiyarı âlem oldu şahı Haydar ihtiyar
Ruşen oldu gün yüzünden arşu ferşü her diyar

Mustafanın gözleri nurü Hasan şahim Hüseyn
Kurretül aynim dedi ana Resulü girdigâr

Abidin ve bakırü Cafer şah imamı Kâzımın
Dünü gün medhin ederem yok dilimde gayri kâr

Şah rızadır hem takıyyü ba neki hem askeri
Bunları kim sevmez ise lânet hezar sat hezar

Mehdiyi sahip zamanın kuluyam kurbanıyam
İsmile (Viraniyem) hubbü aliyem âşikâr

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

V İ R A N İ

Bizler Rum abdâliyiz âlemde bürhanileriz
Nokta nokta harf be harf te'vili kuranileriz
Aslımız ruhu mücerret fazlı yezdanileriz
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz
Sikkemiz çari anâsır hırkamızdır kâinat
Kesret tufanımızdır keştimiz Nuhu necat
Bu rumuz savtı hudadır nutkumuz abı hayat
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz
Zikrimiz lâilâhe illâ hüvel hayyil kadim
Kıblemiz bir noktadır üş bismi rahmanirrahim
Secdemiz anadır her dem gayri vallahi alim
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz
Yolumuz rahi hudâ yoldaşımız ehli kemal
İlmimiz tevhidi vahdet sıdkımızdır bi zeval
Gönlümüz pâki müceliâ zerrece yok kıylü kal
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz
Huyumuz huyu Muhammed hulkumuz şahı veli
Dinimiz hatmi nebi imanımız yani Ali
Fahrederiz pirimiz sultanımız Sultan Bâli
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz
İptidamız lâşerike intihamız lâyemut
Sağ iken öldük dirildik mutu kablentemut
Canımız cânân olaldan cümle can oldu vücut
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz
Fahrile çünkim (Virani) oldu bizim ismimiz
Levhi dilde yazdılar zerrin kalemle resmimiz
Zinet ettik rengi renk Altun bekülle cismimiz
Baş açık ser pâ berehne şahı merdanileriz

V İ R A N İ

Ey benim şahı cihanım derdime derman baba
Âlemi zatı sıfatım bahri bi payan baba
Hattı zatında musavver âyeti Kuran baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba

Ahmedi Haydar çü sensin ya şahi merdan baba
Şah Hasan ile Hüseyin hakkile yezdan baba
Bil Ali zeynel abavü bakırı irfan baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba
Caferi Sadık ki derler Mûsayi Kâzım baba
Şah Ali Mûsa rızasın ismile azam baba
Lânet olsun sana her kim eylemez tâzim baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba
Kim Muhammeddir takıi bil şah nakı baba
Hikmeti kudret senindir askeri bakı baba
Mehdii sahip zamandır kevsere sâki baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba
Elli yedi bin rum aptalının şahi baba
Üş tarikat menzilinin hâdii rahi baba
Doğdu çün gönlüm evinde âlemin mahi baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba
Bi riyasın evliyasın demike demi baba
Kim senin şanında geldi lahmike lahmi baba
Cane can kene kan ruhike ruhi baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba
Benden olmuş bu (Viran aptal) senin ey can baba
Âleme fahrile şahım ede gör ihsan baba
Taki oldu bu (Virani) yoluna kurban baba
Hem nübüvvet hem vilâyet madeni Sultan baba

(V İ R Â N İ)

Bu feragat tahtına sultan olan vahdettedir
Talibi dünya olan her dembedem kesrettedir
Şu cihanın zeynine dil veren bi akıl olur
Arifi rap olmadı ol daima mihnettedir.

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Her kiminki başına kondu edep tacı kadim
Yoksul olmaz ol gauidir fahrise devlettedi

Bu cihan arife bir renç etmiş âlemdekim
Kimki düştü ta ebet kurtulmadı zahmettedir.

Nuş eden tevhit meyinden suhbeti has eyledi
Şerbeti lokman elinden içti ol sıhhattadır

Bendei âli ali her kim ki oldu dünyada
Yok ana herkiz nedâmet daima işarettedir

Göz göre sab etmeyenler görmedi didari hak
Silmedi mir'ati kalbin pasını gaflettedir

Nefsi emmare kimin aldı elinden varini
Aklı nakıstır anın olsa cihan killettedir

Bu (Virani) allemel gaybin sıfatın kendide
Buldu talim eyledi Cibril ana hizmettedir.

(V İ R A N İ)

Biz rum aptalıyız zâhit hüdamızdır ali
Hayyü kayyümü ebet nuri bakamızdır ali

Evvelü ahir alidir noktai ferdü ahed
İptidâdir iptida hem intihamizdir ali

Ahmedü Haydar Hasan hem şah Hüseyin hakkıçin
Cümle cisme can olan Zeynelabamızdır Ali

Bakıri cafer imamım her saat bir rahi ma
Musayi kâzım hakikat rehnümamızdır ali

Şah ali musâ rıza heştim hat âdemest
Fehim kün ey merdi hak sirrüstüvamızdır ali

Hem tekiyyi ba nekidir miri ost her düserâ
Askeri hem mehdiyi sahip livâmızdır ali

Ey (Virani) cümle eşyanın gelen nutku demi
Rahu Kuds İsâ nefes savtı sağradır ali

(DİĞER VİRÂNİ)

Gel ey mabudü maksudum seninle ahdeman olsun
Yolnna başıla cânım nıgâra tercüman olsun

Cemâlin gülşenin göster bu ben bülbülü şeydâya
Demâdem methedüp hüsnün işim âhi figan olsun

Bu sahne dâri dünyâde ümiydim bilbera senden
Muhiti bahri aşkında mekânım lâmakân olsun

Medet hey gevheri yektâ mürüvvet kânisin şeksiz
Bu ölmüş cismime aşkın diler ısen câne can olsun

Huzurü âsitaninde gulâmi bir siyeh ruyim
Yüzüm şeb rengine kala bi aşkı âşıkan olsun

Kerem kıl yâ ali vallah yolunda bir avuç hâkim
Bu hâkin zerre mikdâri kabul kıl câvüdân olsun

(Viran Abdal) hakirindir terahhum eylemek senden
Kerima rahmetin çoktur bihakkı hânedan olsun

V İ R A N İ

Her kim erenlere duttu buğzu kin
Olmadı nari dozahtan emin

Ger sen istersen saadet bulasın
Can ile ol Ali evlâda yakın

Her kim vermez anların yolunda baş
Gözü kördür görmez ol mai main [*]

(*) Cöngün bu nefes yazılı yaprağının alt kısmı yırtılmış olduğundan noksan kalmıştır.

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Halkevleri Deştanı (*)

Öter şu Çorumun bülbülü öter
Seslenir gönlüme Halkevimizden
Gençlerin gayreti kuvveti tüter
Çok şeref görmüşüz Halkevimizden

Duygular bilgiler sevinçler saçar
Her gün halkilen hem dolar taşar
Büyük küçük demez bağrına basar
Çok şeref görmüşüz Halkevimizden

Gezdim şubelerin hem doya doya
Görmedim eşini köylülük buya
Kötülüğe karşı bir çetin kaya
Çok şeref görmüşüz Halkevimizden

Şubelerin hoş kütüphane metin
Akıl fikir ermez binası çetin
Bayramın kutladık eyledik metin
Çok şeref görmüşüz Halkevimizden

Şimdi dostlar eğlenelim gülelim
Gönlümüzden pası kiri silelim
Aşık Sadık derki şunu bilelim
Çok yardım görmüşüz Halkevimizden

Tarhan Köyünden
Aşık Sadık

(*) Halkevleri yıl dönümünde sazla söylenmiştir.

Çorumda Dokumacılık

Bu ayın 7 inci günü Çorum Dokumacılar Küçük Sanat Kooperatifi senelik genel toplantısını yaptı. Okunan Yönetim Kurulu raporuna göre; 486 tezgâhla çalışan bu kurumun, 475 kadın, 7 erkek üyesi vardır. Üyelerin hepsi de gerçek dokumacıdır. Bu hayırlı kurumun harbin buhranlı senelerinde ve hâlâ devam eden geçim zorluğu, normal kazanç yokluğunda beşyüz fakir âilenin ekmek parasını sağladığı memnunlukla öğrenildi. Bu sayıyı küçüksemememek hiç de doğru değildir. Çünkü Vilâyet merkezi olan Çorum dörtbin hane olduğuna bakılırsa kentimizin sekizde birine iş bulunmuş demektir.

Çorumda öteden beri dokumacılığın gelenek halinde yapılageldiği, hemen her evin bir tezgâhı bulunduğu, bunlardan bir kısmı özel âile tezgâhları olmakla beraber meslek halinde çalışan birçok gerçek dokumacıların kooperatif kurulurken yapılan menfi propağanda yüzünden şirkete giremediği, şimdi yanıldıklarını anlayarak pişiman oldukları temin ediliyor.

Ekonomi Bakanlığınca her tezgâha ayda iki paket iplik verilmekte, kooperatif üyelerine masraf çıktıktan sonra paket başına ayda yirmi lira arasında el emeği kalmaktadır. Fakir oldukları giyim ve durumlarından belli olan üyeler bu küçük kazanca çok seviniyorlar. Bu işin kurulmasına sebep olan büyüklerimize ağız dolusu dua ediyorlar.

Kooperatif onbin lira kadar bir sermaye ile 942 yılında işe

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

başlamıştır. Şimdi elinde seksen bin lira kadar sermaye ve yedek akçası vardır.

945 yılında (213700) lira değerinde (11326) paket iplik alınmış, (177000) lira değerinde (9355) paket iplik dokunmuştur. Bu dokumaların (164800) metresi beyaz, (234950) metresi boyalı maldır. Ayrıca 8232 adet çeşitli dokumalarla beraber 412000 metre kadar mal imal edilmiş oluyor ki, bu çalışma ile kırk, elli bin nüfusun senelik pamuklu ihtiyacı sağlanmış demektir. Bu dokumaların köylünün en lüzumlu giyim ihtiyacını karşılamış olması ayrıca sevinç uyandıracak bir olaydır.

Çorumda, dört senedenberi çalışmakta olan bu değerli müessesenin her bakımdan yurda ve yurddaşlara sağlamış olduğu faydalar gözle görülür, el ile tutulur kertede açıktır. Olağanüstü şartlara ve ihtiyaçlara göre kurulmuş ve düzenlenmiş olan bu ve bu gibi kurumların bundan sonra da zemanın değişmelerine uyarak geliştirilmesini ve canlı kalmasını yürekten dileriz.

(Koca Mehmet Paşa ve Beyler Çelebi) Vakıflarının birleştiği bir köyde vuku bulan bir münaza'ayi halle ait bir vesika)

No: 410

Kudvetil nüvvabil müteşerri'in divani emlâk nâibi meveddetlu zide ilmuhu ve kudvetül emâcidi vel âyan Çorum Sancağı mütesellimi zide mecdühu tevki'i refi'i hümayunum vasıl olucak malum olaki Çorum Sancağında Ârif nâm kimesne südde'i seadetime arzuhal edüp Çorum Sancağında divani emlâk nahiyesine tabi Göcenovacığı karyesinin malikânesi esleme hatun Pinti Mehmet paşa evladı vakfı ve divani hassı hümayun mülhakatı ve yine divani emlâk nahiyesine tabi Mürselcik karyesinin nısıf malikânesi Osmancıkta vaki Mehmet Paşa imareti vakfı ve nısfı âher malikânesi Çorumda vki Beyler Çelebi medresesi vakfı ve divânisi dahili içmal olduğu defteri hâkânide mükayyed olup merkum Ârif esleme hatun Pinti Mehmet paşa evlâdından salif'ül zikir Göcenovacığı karyesinin malikanesine evlâdiyet üzere mutasarrıf olduğuna ve karye'i mezbure Çorum Sancağının defteri iltizamatına dahil olmadığına binaen karyei Göcenovacı-mezkûre her mucibi defteri hâkâni hassı hümayun mutasarrıfile Esleme Hatun Pinti Mehmet paşa evlâdı vakfı tarafından zabıt ve malikânesi cânibine ait mahsulâtı ahiz ve gabzetmek murad olundukta dahlolunmak içap etmeziken ecânibden Çorum sakinlerinden Halil oğlu Hacı Hüseyin ve oğlu Abdulgafur nam kimesneler zuhur birle Esleme Hatun Pinti Mehmet paşa vakfı olan zikrolunan Göcenovacığı karyesinin malikânesine sülüsü bizimdir deyu hilafı defteri hâkani fuzuli müdahale ve zabıt dâiyesinde oldukları inha ve defteri hâkanı mucebince amel olunmak babında emri şerifim sudurini istida etmekten naşi defter hane'i amiremde mahfuz defteri mafasıla müracaat olundukta divani emlâk nahiyesine tâbi yüz iki neferreaya ve oniki zemin ve bir asiyabile karye'i Göcenovacığı malikâne'i vakfı evlâdı Esleme Hatun Pinti Mehmet paşa divani haliya hassı hümayun ve hasılı divani maa niyahetinde çift ve hınta ve şair yekûn ma'a gayrihi dokuz bin doksad beş akça ve yine nahiyei mez-

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bure tâbi atmış üç nefer reaya ve bir zemin ile karye'i mürselcik nısıf malikâne vakfı imareti Mehmet paşa der Osmancık ve nısfı âher vakfı medrese'i Beyler Çelebi der Çorumlu divanı timar ve hasılı divani ma'a niyabet tahtında çift ve hınta ve sair yekûn ma'a gayrihi iki bin beşyüz akçalarile defteri mafasılda muharrer kalemile başka başka tahrir ve salifizzikir divani iki bin beş yüz akça yazar ve Mürselcik karyesinin icmali mahalli sarahaten defter hane'i âmiremde bulunmadığının cevabı tahrir olunmuş olup bu takdirce ber muktazayı defteri hakani karye'i Göcenovacığı mezkûrenin malikânesi canibine ait mahsulatı Esleme Hatun Pinti Mehmet paşa evlâdı vakfı tarafından ve divanisi canibine aid ma'a niyabet mahsulât ve rüsumatı hassı hümayun tarafından ve karye'i Mürselciği mezburenin nısıf malikânesi canibine ait mahsûlâtı Osmancıkta vaki koca Mehmet paşa imareti vakfı tarafından ve nısfı ahir malikânesi canibine ait mahsulâtı Çorumluda vaki Beyler Çelebi medresesi vakfı tarafından zaptolunmak iktiza eylediğin bilfiil defteri emini iftiharil emacidi vel ekârim Ali dame mecdühu arzedüp hilâfi defteri hakanı vaki olan müdahalenin meni ve defi hususuna mübaderet kılınmak irade'i seniyyem muktazasından olmağile bervechi muharrer amel ve hareket eylemek fermanım olmuştur. İmdi senki müsellimi mümaileyhsin ber muktazayı defteri hakani ve kanun amel ve hareket eyleyesiz ve senki naibi mumaileyhsin hususu mezküre tekayyidi tam edüp göresin dahleden merkuman Hacı Hüseyin ve Abdulgafur Esleme Hatun Pinti Mehmet paşa evlâdından olmayup ve merkum Ârif Esleme Hatun evlâdından ve karye'i mezbure evlâdiyet üzere mutasarrıfından olup evlâdı saire yogise defteri hakaniye münafi vaz'i tecvizden hazer ve mübaadet olunmak babında fermanı alişanım sadır olmuştur buyurdumki emri şerifim vusul bulduktа vechi meşruh üzre amel eyleyesiz tahriren fi evasıtı Şehri Cemaziyelahir sene sitte ve erbain ve mieteyn ve elf 1246

No: 411

Evkafı hümayuna mülhak Osmancıkta vaki Beyler Çelebi vakfı şerifinden almak üzre yevmi iki akça vazife ile imameti sâni cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kaydi bilihraç muamele'i kalemiyesi ledeyil icra cihеti mezküre mutasarrıfı mütevaffa

Abdürrahim bin Seyyid Abdürrahmanın mahlulundan Sağır oğulları işbu rafi'âni tevki'i refi'işşani hakani Seyyid Ahmet ve Seyyid Mehmed zide rüştühümaya olan hizmete kesbi iktidarlarına değin taraflarından ehliyeti nümayan olan Sadullah bin Hüseyin ber mucibi nizam binniyabe bilâ kusur edayi hizmet etmek ve terk ve tekâsül vuku bulursa ahere verilmek şartile bittevcih yedlerine berati alişanım ita kılınmak babında canibi nazareti evkafı hümayunumdan bil ilâm ledeyil inha mucibince tevçih fermanim olmağın bin iki yüz seksen senesi Şabanı Şerifin on sekizinci günü tarihile verilen rüusü hümayunum veçhile bu berati hümayunumu verdim ve buyurdumki sagirani mümaileyhima salifizzikir imameti sani cihetine vazife'i mersumesile şartı mezbur üzre mutasarrıf ola şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar tahriren fil yevmissâni velişrin min Şehri Zilkade li sene semanin ve mieteyn ve elf 1280

No: 412

Evkafi hümayunuma mülhak Osmancıkta vaki beyler Çelebi cami'i vakfından olmak üzre yevmi iki akça vazife ile cüzhanlık cihеti tevcihine dair varid olan inha üzerine kaydi bilihraç muamele'i kalemiyeşi badel icra cihеti mezküre mutasarrıfı Abdurrahmanın fevtile mahlûlunda sulbi Sagir oğulları işbu rafiani tevki'i refiişşâni hakani Seyyid Ahmet ve Seyyit Mehmet iktidare gelinceye değin taraflarından erbabı istihkaktan Sadullah bin Hüseyin ber mucibi nızam binniyabe bilâ kusur edayi hizmet etmek ve terk tekâsül vuku bulur ise refiklerinden ahere verilmesi şartile bittevcih yedlerine berati alişan ita olunmak babında canibi evkafı hümayunumdan bililâm ledeyil inha mucibince tasarruf olunmak fermanım olmağın bin iki yüz seksen senesi Rebiül Ahirinin on ikinci günü tarihile bu berati hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh cüzhanlık cihetine vazife'i mersumesile şartı mezkûr üzere mutasarrıf olalar şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat kılalar tahriren Fiilyevmissâni min şehri Muharrem lisene ihda ve semanin ve mie'teyn ve elf 1281

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Beyler Çelebi Türbedarlık Beratı

No. 413

Nazareti Evkafı Hümayunu mülukâneme mülhak Çorumda vaki Beyler Çelebi evkafından Emlâk nahiyesine tâbi diğer Üyük nam karyenin malikânesi vakfından bir mud galle ile vakıfı mumaileyhin türbesinde türbedarlık cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kaydi bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyilicra olbapta evkafı hümayunum teftiş mahkemesi tarafından olunan ilâm mucibince ciheti mezkûre mutasarrıfı Müftü zade esseyit Ali bin esseyit elhacı Osmanın fevtile mahlulundan sulbü oğulları erbabı istihkaktan esseyit Ahmed Feyzi ve esseyit Mustafa Sabit ve esseyit Mehmed Emin ve esseyit Ebubekir Sadi halifelere iştiraken bermucibi nızam bilfiil bilâ kusur edayı hizmet etmek ve terk ve tekâsül vuku bulmamak şartile tevcih ve yedlerine beratı âlişanım ita olunmak babında canibi nazareti evkafı hümayunumdan bailâm ledeyil inha mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın binikiyüz seksenüç senesi Cemaziyelahirinin yirmi beşinci günü tarihile barüusü hümayunum bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyhim salifüz zikir türbedarlık cihetine gallei mersumesile şartı mezbur üzere mutasarrıf olalar şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat kılalar. Tahriren filyevmissalis minşehri Şabanı şerif lisene selâse ve semanin ve mieteyn ve elf 1283.

Beyler Çelebi vakfı hakkında bir vekâletname

Nemikahül fakirün ileyh azre şanehu esseyit
Hasan Tahir elmevlel hilâfe bimedinei Çorum
Gufire leh

Mühür]
Esseyit Hasan Tahir
1262

No. 414

Sebebi tahriri huruf oldurki :

Vilâyeti Anadolu Yozgat Sancağı dahilinde medinei Çorum mahallâtından Sağrıcı mahallesi sakinlerinden Kara İsmail efendi zade

zikri âti hususta Osman tarafından asaleten ve Ali ve Mustafa nam sağiran taraflarından bâ hucceti şeriye vasıyyı mansubeleri valideleri Hatice hatun ibnete Hüseyin nam kimesneler liebeveyn er karındaşları işbu baisil kitap Ahmed bin elmüteveffa Mehmed Arif mahzarında her biri bilasale ve bilvesaye ikrarı tam ve takriri kelâm edüb nazareti evkafı mülükâneye mülhak evkaftan Beyler Çelebi vakfından bâberatı şerifi âlişan vakıfın ruhiçin haftada iki gün Kuranı Azimüşşan tilâvet etmek üzere cüzhanlık cihetine mutasarrıflar olduğumuz vakfı mezkûr mahsulünden ve sair müşterilerimizle maan senevî teamülü kadimi mutu beledi olarak üç mut beheri yirmi keyl itibarile altmış keyl alageldiğimiz hıntamızı altmış üç tarihine değin mütevellisi yedinden ahiz ve kabzetmiş idik. Senei murkumeden beru edasından muhalefet eylediğinden mahallinde mütevellii mumaileyh ile bitterafi talep ve dâva ve ahiz ve kabza ve ledeyil iktiza sulh ve ibraya ve bunların mütevakkıf olduğu ümurun küllisine vekâlete âmmei mutlakai sahihei şeriye ile vekil ve naibi menap nasp ve tâyin eylediğimizde oldahi bervechi muharrer vekâleti merkumeyi kabul ve merasimini kema yenbeğı edaye teahhüt ve iltizam eyledi dediklerin gabbettasdikül şeri mavekaa bittalep ketbolundu. Hurrire filyevmil hâdi aşer min Saferil hayr lisene selâse ve semanin ve mieteyn ve elf 1283.

Ş Ü H U D Ü L H A L

Tekyeli Hoca zade Hacı İbrahim efendi

Kâtibi Mahkeme Ahmed efendi

Muhzırı Mahkeme hacı Mehmed ağa

Ve gayrihim.

No. 415

Nazareti evkafı hümayunu şahaneme mülhak Osmancıkta vaki Beyler Çelebinin tamir eylediği camii kebir evkafından Osmancık ve Alan Velâyücük namı diğer Karabayır mezraaları vakfından tevliyet cihetinin tevcihine dair vürud eden inha üzerine kuyudu muktaziyesi bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyilicra olbapta mahkemei teftişten olunan ilâm üzerine mutasarrıfı müteveffa esseyid Abdurrahman mahlulünden sağir oğulları işbu rafiani tevkii refiişşanı hakanı Seyit

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ahmed ve Seyit Mehmed zide rüştü hümalara edayı hizmete kesbi iktidarlarına değin taraflarından Sadullah bin Hüseyin ber mucibi nizam vakfı mezkûrün beher lâzım gelen muhasebesi mahallinde marifati şerile görülüb memhur ve mumza defteri canibi nazarete bilirsal yedlerinde kalmak ve terk ve tekâsül vuku bulmamak şartiyle bittevhid yedlerine beratı âlişanım ita olunmak babında Canibi Nazareti Evkafı Hümayunumdan bailâm ifade kılınmış olmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin ikiyüz seksenüç senesi Cemazıyelahirinin onaltıncı günü tarihile barüusu hümayunum bu beratı şerifimi verdim ve buyurdumki mumaileyhima salifüzzikir humüs mahsul tevliyet cihetine şartı mezkûr üzere mutasarrıf olup işbu beratı şerifime mugayir tasarrufları ümuruna tarafı aharden hiç fert mani ve müzdehim olmayub dahil ve taarruz kılmayalar. Şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat kılalar. Tahriren filyevmissani işrin min şehri Muharremülharam sene erbaa ve semanin ve mieteyn ve elf 1284.

No. 416

Deri devlet mekine arzı daiyi kemineleridir ki:

Nazareti Evkafı Hümayuna mülhak evkaftan Anadoluda Ankara Vilâyeti dahilinde kürsii liva bulunan medinei Yozgad Sancağına mülhak medinei Çorumda vaki Beyler Çelebi evkafından almak üzre senede bir buçuk mud hınta ile vâkıfın ruhiçin haftada iki gün Kur'anı Azimüşşan tilâvet etmek üzere nısıf hisse cüzhanlık cihetine bin ikiyüz yetmiş dokuz senesi şehri Cemaziyelevvelinin ondördüncü günü tarihile müverrah bir kıta beratı şerifi âlişan berveçhi munasafa iştiraken mutasarrıflar olan medinei mezburede Sağrıcı mahallesinde onyedinci hanesinin birinci numarasında mukayyed esseyit Salih efendi ibni Ahmed ile mezbur seyyit Salih efendinin karındaşı olup tahriri nüfustan mukaddem mahmiyei İslambolda Kirazlı Mescit medresesinde sakin esseyit Mustafa efendi inbil mezbur Ahmed efendi nam halifelerden mezbur seyyit Mustafa efendi halife bu esnada bilâveled vefat edüb ciheti merkumenin nısıf hissesi mahlul ve yeri hâli ve hizmeti lazıması muattal kalmağile müteveffayı mezburün şeriki ve karındaşı işbu baisi arzı dıraat merkum esseyit Salih efendi daileri medinei mezbure meclisinde makud huzuru şeri meali

akudda hâlâ livai merkum evkaf müdürü fütüvvetli Hasanı Hayri efendi tarafından mürsel vekili müsecceli şerisi Hoca zade Abdullah efendi ile heyeti meclisi idare hazıran oldukları halde ledeyil imtihan ehliyeti zahir ve nümayan olmağile nısıf hisse cihebi merkume nızamına tatbikan müteveffayı merkum esseyid Mustafa halifenin mahlulundan vazifei meşruhasile müştereki mezbur esseyit Salih efendi halife dailerinin uhdesinde bulunan nısıf hissesine ilhakan tevcih ve yedine müceddeden bir kıta beratı şerifi âlişan sadaka ve ihsan buyrulmak ricasına bililtimas dürer hari madelet karara arz ve ilâm olundu. Baki emrü ferman hazreti menlehül emridir. Tahriren filyevmil hamis min Cemaziyelahir lisene sitte ve semanin ve mieteyn ve elf 1286.

Eddai liddevletil aliyetil Osmaniye Seyyid elhacı
Mustafayı Zühdü elmevlel hilâfe bi Çorum

No. 417

Evkafı hümayunu şahaneme mülhak Osmancıkta vaki Beyler Çelebi camii vakfından almak üzere yevmi bir akça vazife ile hitabet cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kaydi bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyil icra cihebi mezkûre mutasarrıfı müteveffa Hacı Ahmed naimi veledi hafız Alinin mahlulundan ledeyil imtihan ehliyeti nümayan olan sulbü kebir oğlu işbu rafii tevkii refiişşanı hakani Abdullah Avni halifeye keyfiyetin bittevcih yedine beratı âlişanım ita olunmak üzere meşihati islâmiden ba ilâm ledeyil arz şeref sünuh ve sudur eden hattı hümayunu şevket makrunu şahanem mucibince hitabeti mezkûr mumaileyhe tevcih olunmağın biniikiyüz seksendokuz senesi Rebiyülevvelinin onüçüncü günü tarihile bu beratı şerifimi verdim ve buyurdumki mumaileyh salifülarz hitabet cihetine mutasarrıf olup edayi hüsnü hizmet eyleye. Şöyle bileler. Alâmeti şerifeme itimat kılalar. Tahriren filyevmi sani işrin min şehri Ramazanı şerif lisene tisi ve semanin ve mieteyn ve elf 1289

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Beyler Çelebi evkafına ait bir berat)

No. 418

Nazareti evkafi hümayunu mülükâneme mülhak evkaftan Çorumda vaki beyler çelebi türbei şerifin vakfından almak üzere yevmi bir akça vazife ile vakıfının ruhuna haftada ikigün Kur'ani azimüşşan tilâvet etmek üzere cüzhanlık cihetinin tevcihine dair olan inha üzerine kaydi bilihraç muamelei kalemiyesi badelicra canibi mahkemei teftişi evkaftan olunan ilâm mucebince cihetı mezkurün nısıf hissesi mutasarrıfları Esseyyid Mustafa ve Esseyyid Sadıkın ve rubünden sülüs hissesi mutasarrıfı Osman bin İsmailin ve rubünden humüs hissesi mutasarrıfı Eseyyid Mehmet bin Mehmedin vefatları vukuile mahlullarından rubünden sülüs hisşesi mutasarrıfı Esseyyid Mehmed Sadıkın keffi yedinden ve rübünden sülüs hissesi mutasarrıfı Esseyyid Ömerin ve rübünden dört humüs hissesi mutasarrıfları Esseyyid Ahmet ve Esseyyid Osman Esseyyid Ali ve Esseyyid Mustafa ve evladı Mehmedin ademî ehliyetleri cihetile refilerinden bilimtihan ehliyeti nümayan olan müteveffayı mezbur esseyyid Sadıkın oğlu işbu tevki,i rafiiş'şani hakani Esseyyid Ahmet zide ilmuhuya her mucebi nizam binnefis bilâ kusur edayi hizmet ;etmek ve terk ve tekâsül eder ise ref'inden ahere verilmek şartile bittevcih yedine berati âlişanim ita olunmak babında evkafı hümayun nazareti tarafından batelhis ledeyil inha mucebince tevcih olunmak ferman olmağın bin ikiyüz doksan senesi Cemaziyelâhirin ;yirminci günü tarihile bu berati şerifimi verdim ve buyurdumki mumaileyh salifizzikir cüzhanlık cihetine vazife'i mersumesile mütasarrif ola şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat kılalar tahriren filyevmissâni min şehri Ramazanı Şerif lisene tis'in ve mieteyn ve elf 1290

ARI SIRLARI

ÖNSÖZ

Her işin çıkarı aslında sırdır. Sırlar uzun süreler içinde ve usta elinde çözülür, bilgi ve meslek olur. Balmı, kovanını sırlayan, iğnesile hayat ve gidişatını sırlar içinde gizliyen arının da,artık bütün sırları çözülmüş, arıcılık verimli bir meslek haline gelmiştir. Hâlâ arıyı bir sır ve onu yaşatıp faydalanmağı bir şans sayanlar varsa bunlar görenekten ayrılmayan, arının iş ve sırlarını bilmiyenlerdir.

Geniş mer'alara sahip, fakat, iş hacmi çok dar olan yurdumuz için, arı yetiştirmek, ayrı bir önem taşır. Bilhassa köy ve kır hayatı ile ilgisi bulunanlar için, arıcılık en zevkli ve faydalı bir iştir.

Herkesin bildiği, arının başlıca mahsulü bal ve balmumudur. Bunların kıymet ve değeri büyüktür. Arının bundan başka şu yardım ve iyilikleri de vardır.

1 — Arı bulundurulan meyve bahçelerinde mahsül bol, iri ve iyi kalitede olur.

2 — Arıcılık açık havada yapıldığından sıhhidir.

3 — Arı iğnesile vücudumuza geçen zehir romatizma, kanser, verem gibi mühlik hastalıkları tedavi ettiği ve önlediği tecrübe olunmuştur.

4 — Bu küçük âlemin gidişatı insanlığa yakışan en iyi hasletlerin canlı bir örneğidir.

Arıcılık, zor bir iş olmadığı gibi, büyük sermayeye ve geniş zamana da ihtiyaç göstermez, daha çok işin ehli olmak, bu uğurda emek sarfedip bilgi edinmek gerektir. Halkımızın arıya ezelden sevgi ve ilgisi vardır. Arı ile meşgul olmak, çok kimselerin eğlencesidir. Bu meraklı ve arıya gönülden bağlı olanlar hiç bir masraf ve

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

külfetten kaçınmazlar. Fakat arı işlerinde müsbet bilgileri olmadığından netice daima tesadüfe bağlı kalır.

Medenî dünyada, hatta en yakın komsumuz Bulgaristanda arıcılıkta büyük adımlar atılmış, bu gelir kaynakları, en verimli bir düzene konmuş bulunmaktadır. Bizim de, bu işi lâyık olduğu şekilde yürütmemiz, arı işlerini öğrenmemiz ve onun sırlarına ermemizle mümkün olacaktır.

Çorum Merkez Ziraa Muallimi
FAHRI ÇÖPLÜ

Arının hayat tarzı ve üremesi :

Arı toplu bir hayat yaşar. Bu topluluğu, ana arı (Beyarı), erkek arı (Saka), işçi arı teşkil eder. Ana arının vazifesi yumurtlamaktır. Bu yumurtalardan zaman ve icabına göre ana, erkek, işçi arılar çıkar Arının üremesi ana arının fazla yumurtlaması ile mümkün olur. Bir kovanın anası kocar ve yumurtlaması azalırsa o kovanda kocamış ve aynı nisbette verimden düşmüş olur. İşçi arılar analarına tapınırcasına ihtimam ve hizmette bulunurlar. Bir çok kovanlarımızın bazıları iyi mahsul verdiği halde bir kısmının zayıf kalması ve hatta sönmesi hep ana arının durumu ile ilgilidir. Ana arının ömrü 4-5 sene kadardır. Dördüncü seneden itibaren yumurtlama işi zayıflar. Bu takdirde ana arıyı diğer bir genç ana ile değiştirmemiz icap eder. Ana arıyı işçi arılar kursaklarında hazırladıkları hususî bir gıda ile beslerler. Bu besleme nisbetinde de ana arı yumurtlar. Ana arının bazan (3000) binden fazla yumurtladığı olur. Ana arı yumurtalarından en çok işçi arılar çıkar. Lüzumunda erkek ve ana arılar da bu yumurtalardan çıkar. Fakat her cins arı yumurtası, petegin ayrı hücre ve yuvalarında bulunur. İşçi arı yumurtladığından itibaren 21 gün, erkek karı 24 gün, anaarı ise 16 gün sonra arı olarak çıkar. Anaarının daha erken doğması ve daha cüsseli, olması yuvası ve kurt halinde iken gösterilen ihtimam ve gıdası ile ilgilidir. Ana arılar doğdukla-

rından 3-5 gün sonra bulundukları veya oğul olarak kondukları kovandan çıkarak havada erkek arılarla çiftldşirler ve kovanına dönünce orada hayatı boyunca yumurtlamak üzere kalır. Her kovanda bir tek ana arı bulunur. İki bulunduğu pek enderdir. Arıcılıkta kazanç temini ve kovanların sönmekten korunması hep ana arının varlığı ve gençliği ile kabildir.

Erkek arı daima yaz mevsiminde zuhur eder. Her kovanda 200-500 kadar bulunur. Bunun dikeni yoktur Vazifesi çiftleşmektir. Sanıldığı gibi su taşımaz ve kovanın hiç bir işile ilgisi yoktur. Sonbaharda işçi arılar tarafından kovandan atılmak suretile yok edilirler.

İşçi arılara gelince: Kovanın bütün işleri bunlar tarafından görülür. Kendileri dişi oldukları halde çiftleşmez ve yumurtlamazlar. Yumurtlamağa mecbur kalırlarsa (Anasız kalmış kovanlarda görülür.) bunların dölü daima erkek olur. Bunlar yazın fazla çalıştıklarından 5-6 hafta kadar yaşarlar. Kışın ise istirahat ettiklerinden 5-6 ay kadar ömür sürerler. Bu kadar faydalı olan bu unsur yazıkki şöylece çok kısa bir ömre sahiptir. Bunların sayı mevcudunu idame eden ancak ana arıdır.

Arı yuvası kovan :

Arı topluluğunu barındıran kaya ve ağaç kovukları arıların ilk ve tabiî yuvalarıdır. İnsan elile hazırlanan ilk kovanlarda bu kovuklara benzetilmiş oyulmuş kütük veya örülmüş sepetlerdir. Bu pek iptidaî kovanlar içinde arı besliyenler arılarile meşgul olamaz ve onun ihtiyaçlarını anlayıp lüzumlu tedbirleri tatbik edemezler. Yurdumuzda sayısı milyonlara varan bu sepet kovanlar ibresiz bir saat gibi gayesiz ve faydasız yıllar boyunca işleyip durmakta, bu sahada temin edilebilecek büyük serretler heder olmaktadır. İş hacmini artıracak ve millî gelirimize büyük varlıklar katacak olan modern arıcılığımızı, ancak çerçeveli kovanlarla yaratabiliriz. Zira asrımıza uygun en iyi kovan çerçiveli kovanlardır. Bu kovanlarda arılarımızın bütün sır ve gidişatını görebilmek ve onu gayemize göre çalıştırarak mümkün olan faydaları temin etmek kabildir. Avrupa ve Amerika arıcıları pek çok çeşit de kovan tipleri vücuda getirmişlerdir. Bulundu-

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ğumuz mahalle uyacak tipi tecrübe ederek ve öğrenerek kendimize bir örnek edinmemiz çok lüzumludur. Bu uğurda emek ve paradan çekinmemeli en iyi şekilde kovan ve malzemesi yaptırmalıdır. Gelişi güzel kovanlar içinde bekletilen arılardan istifade olunamaz. Ata sözü olan "Alet işler el öğünür„ kavlince, arıcılıkta muvaffakiyete erişilecek biricik vasıta iyi bir kovandır. İyi bir kovanda aranan vasıflar şunlardır: Arıyı soğuk ve sıcaktan koruyabilmeli, yoklanması, havalanması, taşınması kolay olmalıdır. Arıcılık yapmağa karar verenler kovan seçmekte çok titiz davranmalı, muvaffakiyetin başlangıcı ve en mühim işi bu olduğunu bilmelidirler.

Çerçeveli kovanlara Arı konulması :

Çerçeveli kovanımızı hazırladıktan sonra oğul zamanına intizar ederek elde edeceğimiz oğul arısını doğrudan doğruya koyabiliriz. En pratik ve kolay usul budur. Fakat arı'mız her zaman oğul verecek durumda bulunamaz. Kovanlarımızdan o sene bal almak ve lüzumlu işlerini bir an evvel yapmak imkânına kavuşmak için sepet arılarımızı çerçeveli kovana aktarmamız daha faydalı olur. Bunun için âdi sepet kovanları İlkbaharda işlemeğe çıkardığımız zaman birbiri üzerine koymayub bahçemizin münasip yerlerine hazırladığımız çerçeveli kovanların üst veya altlarına koruz. Bu suretle işleyen sepet arıları alt veya üstlerindeki kovanın mevcudiyetinden haberdar olurlar. Nisan ayının son haftaları içinde bol çiçekli iyi bir günde sepet kovanın ön kapağı tamamen açılır. Arı bir kaç darbe ile rahatsız edilerek ihtiyar ve kızgın olanları uçurulur. Bu sırada veya daha evvel sepet kovan bulunduğu yerden alınarak etrafı hususi surette kapatılmış, üzeri açık yere getirilir. Kapak kısmı yukarıya gelmek üzere hazırlanan bir masaya dayanır. Bu sepetin ağzına temas edecek şekilde ikinci bir boş sepet masa üzerine konur. Bu boş sepet içine bir kaç parça kuru petek konması faydalıdır. Her iki sepetin birleştiği kısım siyah bir bezle örtülür. Birinci arılı sepetin alt kısımlarından bir kaç delik açılarak arıcı körüğü ile hafif hafif duman verilir. İki değnekle de aşağıdan yukarı ve muntazam

kısa fasılalarla sepete yavaş surette vurulur. Bu vuruş ve duman tesirile arı, esas yuvasını terke mecbur kalarak ikinci boş sepete geçer. Bu geçiş 15 - 20 dakikada olur. Arasıra bez örtüyü kaldırarak arının geçip geçmediğini kontrol da edebiliriz. Ana arı geçti ise arı kolaylıkla ve daha çabuk geçecektir. Geçiş işi temam olunca arıyı ihtiva eden ikinci sepeti birinciden ayırarak açık yerlerini muvakkaten bir örtü ile kapatır, bir izbeye bırakırız. Arıdan boşalan birinci sepeti masa üzerine alarak içindeki ballı ve yavrulu petekleri münasip bıçaklarla keserek çıkartır, sonra da koyacağımız kovanın çerçevelerine tel veya iplerle bağlarız. Petekleri çerçevelere tatbik ederken duruş vaziyetine dikkat etmemiz, yani sepet kovanda durduğu şekilde durmasını temin eylememiz gerektir. Petek alt üst şekillerde konursa yavruların tabii duruşları bozulacağı gibi ballı çerçevelerden de ballar akar. Dikkat edilecek ikinci nokta da işi gayet sakin surette yapmak, acele etmemektir. Acele ve telâş ile yapılan aktarmalarda ekseriya kovanın anasını kaybetmek tehlikesi ile karşılaşılır. Bu ise çok fena olup arının elden çıkmasını mucip olur. Yavrulu petekler ortada, ballı petekler her iki yana gelmek üzere çerçeveler kovana tertiplendikten sonra ikinci boş sepetteki arılar doğruca bu kovana silkilir. Arı süratle yeni yuvasına yerleşir. Arı sakin bir duruma girdikten, daha iyisi akşam üzeri evvelce işlediği yere konur. Boşalmış olan sepetle kenar ve köşede kalmış petek kırıntıları ortadan kaldırılır. Bu aktarma ile kovanlarımızı tez ve iyi surette arı ile doldurmak mümkün isede acemilerin bu ameliyeleri bir usta arıcıdan görmeleri çok hayırlı olur. Bu ameliyeden sonra arıya biraz şurup vermek ve arı mevcuduna göre kovan içini daraltmak, kovanı sıcak tutmak faydalıdır.

Arıların Beslenmesi :

Diğer ehli hayvanlarda olduğu gibi değilsede lüzumunda arıları beslemek lâzımdır. Bu işten biraz olsun anlayan kimseler beslemenin ne kadar önemli bir iş olduğunu bilirler. Arıyı beslemekle hem varlığını korumuş, hem de verimini arttırmış oluruz. Bunun için iki kısım şeker veya balı bir kısım suda eriterek hazırladığımız şurupla

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

arılar beslenir. Sepet arılarının beslenmesi aslâ caiz değildir. Ancak fennî kovanlarda bu iş yapılabilir. Arılarımızı Sonbaharda Ağustos onbeşinden sonra, İlkbaharda ise Nisan onbeşinden sonra beslemeliyiz. Hazırlanan bu şuruptan (100) gram mikdarında ve hususî kaplar içinde akşamları verilmek ve sabahleyin erkence boşalmış veya boşalmamış kapları geri almak, böylece en az onbeş gün devam etmek üzere kovanlar beslenir. Sonbaharda beslenen arılar ertesi İlkbahara genç ve kalabalık bir sinek mevcudu ile çıkar. İlkbaharda beslemekle de bu kuvvetleri daha da takviye edilmiş olacağından büyük bal devşirmesi (çiçeklerin en bol zamanı) esnasında bol bal toplamak imkânı hasıl olur. Arıcı çektiği emeğin ve masrafının çok üstün karşılığını görür.

Kovanların yoklanması :

Kovanlarımızı iş ve ihtiyaçlarını bilmek için arasıra açarak yoklamamız gerekir. Bunun için arıcı pecesi ve körüğüne ihtiyaç vardır. Arıcı peçesi kaputbezinden ve elek telinden yapılmış bir başlıktır. Bununla arıların yüz ve gözlerimizi sokmasından korunuruz. Arıcı körüğüne gelince : Bu da ateşliğinde telis parçaları veya sığır tersi yakılan, körüğü ile hava verilen, duman verici bir âlettir ki, arıları sakinleştirmek için kullanılır. Körüğü yakar, başımıza peçeyi geçirir, kovanlarımızın başına varırız. Körükle kovan ağzından hafif bir duman verir, bir dakika kadar bekleriz. Diğer elimizde bulunduracağımız keski gibi bir aletle de kovan kapağını yavaş yavaş kaldırırız. Bu sırada etrafımızda uçan ve kovan içinde bulunan arılara hafif surette duman vermek lâzımdır. bu işle de soğuk kanlı olmak ve arıdan aslâ korkmamak esastır. Bu zamanla olacaktır. Şurasını iyice hatırda tutmalıdır ki arı sebepsiz yere sokmaz. Eğer sokmalarına devam ediyor, duman vermekle de yatışmıyorsa kusuru başka durumlarda aramak ve bunu bulmağa çalışmak lâzımdır. Bu en çok yoklama zamanının vakitsiz yapılmasından ileri gelir. Kırda çiçek bulunmaması ve yabancı arıların bu açık kovandan bal aşırmağa yeltenmeleri arıyı kızdırır ve sokmağa mecbur eder. Bu takdirde kovanı kapatmalı ve yoklamadan vazgeçmelidir. En iyi yoklama zamanı bol çiçekli zamanlardır. Diğer zamanlarda da arı yoklanabilirsede bu işte hayli usta olmak ve ona göre lüzumlu tedbirleri almak icabeder. Arıyı yokladığımız zaman şu noktalara dikkat eder ve kovan numarasile özel bir deftere kaydederiz.

1 — Arı kaç çerçevededir.
2 — Anası, yavru ve yumurta durumu.
3 — Gıdası, yani bal mikdarı ve çiçek tozu.
4 — Görülen hususiyetler.
5 — İş ve ihtiyaçları.

Bu yoklamada küflenmiş ve bozulmuş petekleri çıkarır, varsa yerine iyilerini koruz. Arıların yoklanması zaman ve ihtiyaca göre adlandırılır. İlkbahar, Yaz, Sonbahar yoklamaları gibi.Bundan başka arı lüzumuna göre oğul işleri, bal alma, hastalıklarının tedavisi için de dilediğimiz müsait zamanlarda yoklanabilir. Fakat arıyı vakitsiz ve lüzumsuz olarak yoklamalarla rahatsız etmekten sakınmalıyız.

Peteklerin önemi ve muhafazası :

Çok yerde bal, ya peteğile yenilmekte veya sırdırılmak için peteği ezilip bozulmaktadır. Arının iç yavasını teşkil eden, bal toplanıp depo edilmesine ve yavru yetiştirilmesine büyük ölçüde yardımı olan peteklerin böylece elden çıkarılması arıcı için büyük kusur ve zarardır. Peteğin bozulmadan muhafazası, arının lüzumlu işlerinde tekrar kullanılması çerçiveli kovanlarda mümkündür.Bu kovanlardan çerçivesile çıkarılan petekli ballar bal makinasında bozulmadad süzülür, boşalan petekler kovana iade edilerek tekrar balla dolmalarına imkân hazırlanır. Arıların 1 kg. petek yapmak için 15 kg. bal sarfertikleri ve bu kadarda bal toblamaktan geri kaldıkları hesap edilmiştir. Şu misal ve hesapla peteklerin kıymeti ve arıya yardımı hakkında iyi bir fikir edinebiliriz. Fennî arıcılıkta eldeki petekleri bozmak şöyle dursun silindir veya basma kalıblarda imal edilen yapma petek verilmesi önemli işlerden olmuştur. Bu itibarla petek arıcılığın en kıymetli bir unsuru ve muvaffakiyet âmillerinden sayılmalıdır.

Peteğin zararlısı mum güvesidir. Kovan içinde ve dışında bulduğu peteklere saldırarak onları tahrip eder. Çaresi ise: Kovanlarımızı kuvvetli bulundurmak, yoklamalarda güveleri temizlemek, ko-

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

van dışında muhafaza ettiğimiz petekleri kapalı yerlerde bulundurarak arasıra kükürt dumanı ile tütsülemektir. Bu tütsüleme Mayıs ayından Kasım ayına kadar her on beş günde bir yapılmalıdır.

Arı oğulu :

Arı, neslini çoğaltmak ve devam ettirmek için oğul verir. Arının bu tabiî arzusunu bazı sebepler azaltıp çoğaltır. Ençok anası(Beyi) ihtiyarlıyan veya kovanına sığamıyacak kadar gelişen arı oğullanır. Arının kendi başına oğullanması arıcı için bir kusurdur. Kendiliğinden çıkan oğullar matlup evsafta olmıyacağı gibi, arı işleri de esas gayemize yürütülmemiş sayılır. Arı mevcudunu çoğaltmak veya oğul satmak isteğile hareket olunduğu takdirde arının oğullanması arzu edilebilir. Oğullanan arılar kuvvetlerinden gaybedeceklerinden bal istihsali çok azalır. Bazı ahvalde hiç mümkün olmaz. Bunun için ve çok kere arının oğullanmaması kuvvetini derli toplu bulundurması istenir.

Bunun için arının oğullanmasına tesir eden anasının ihtiyarlığı, kovan hacminin yetersizliği, fazla sıcaklık gibi sebeplerin giderilmesine çalışılmalıdır. Oğullanan arılar üreme bahsinde olduğu gibi pek çok ana memeleri yaparlar. Bunlardan çıkan genç ve bakir analar kovan halkından bir kısmını beraberlerinde alarak yeni bir yuva bulmak üzere asıl kovanlarını terkeder ve ekseriya yakınlarındaki bir ağaç dalına salkım halinde toplanırlar. Bu, arının tabiî oğul verme şeklidir. Arıcı elile kovan mevcudunu iki veya üçe taksim ederek ayrı ayrı kovanlara yerleştirmek şekli ise sun'i oğul almaktır. En doğru olanı da budur. Böylece alınan oğullar az zamanda kuvvetlenir. Ana kovanda gelişi güzel oğullar çıkararak bütün kuvvetini kaybetmekten kurtulur ve kendini toplayarak vaktinde bal ve gıdasını bulmağa imkân kazanır.

Oğul arılarımızı hiç bir suretle birbiri üzerine, âdeta odun yığar gibi koymamalıyız. Oğul arısı içindeki bakir ana kovanından çiftleşmek üzere çıkar, dönüşte kovanını çok zaman seçemiyerek yabancı bir kovana girecek olursa orada öldürüleceğinden kovanı da öksüz

— Sonu Var —

57. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 58

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

58.SAYI İÇİNDEKİLER

YİNMİ ÜÇ NİSAN

ÇORUM'DA AHİLİK

ŞAKİR ADINDA BİR HALK ŞAİRİNİN DÜNYA DESTANI

VİRANİ

BEKTAŞİ NEFES VE ŞİİRLERİ

MİMAR SİNAN

VEREM HAKKINDA

EVİMİZİN 946 NİSAN AYI ÇALIŞMASI

BİR İSTİDA SURETİ

BEYLER ÇELEBİ HAKKINDA DİĞER BİR BERAT

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

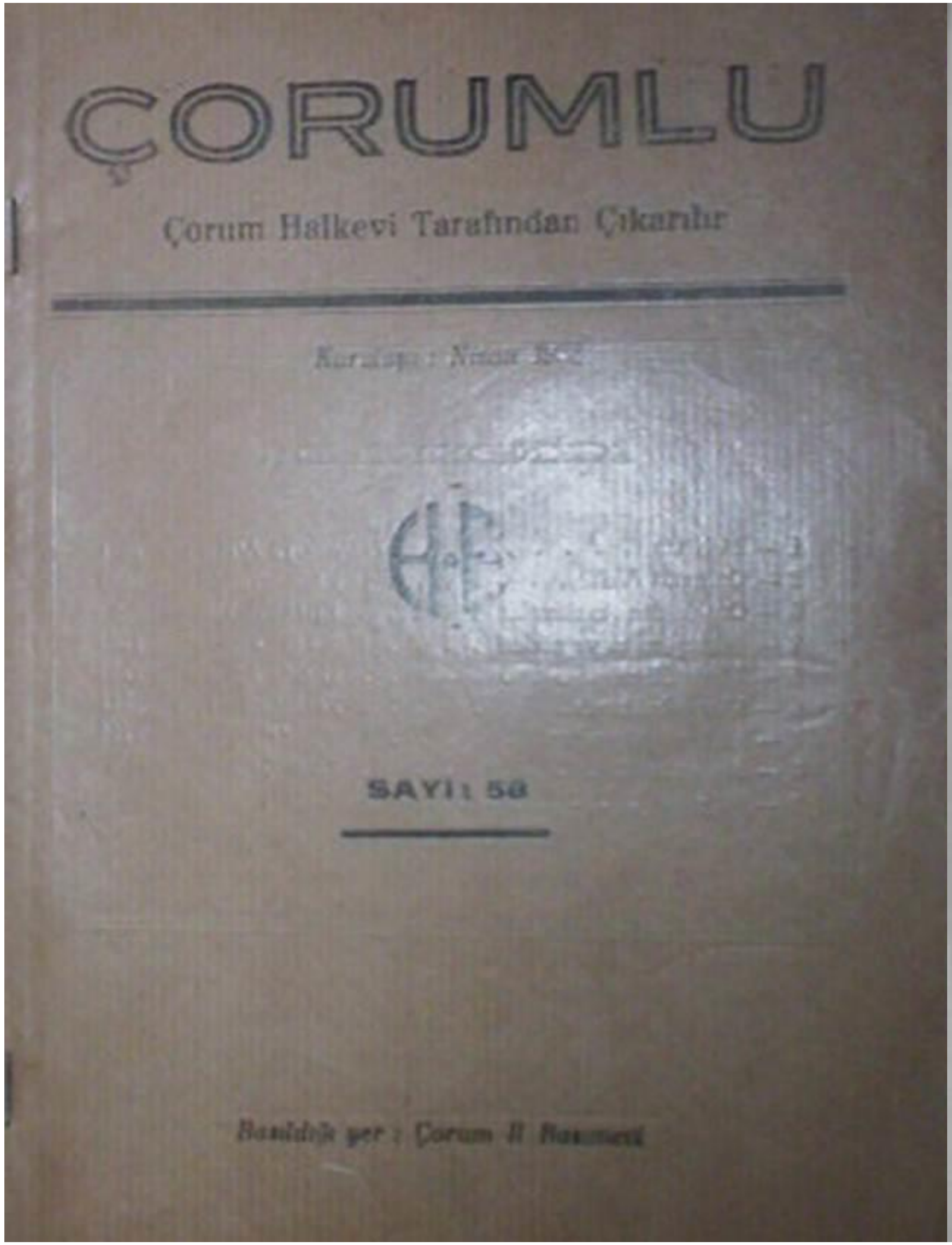

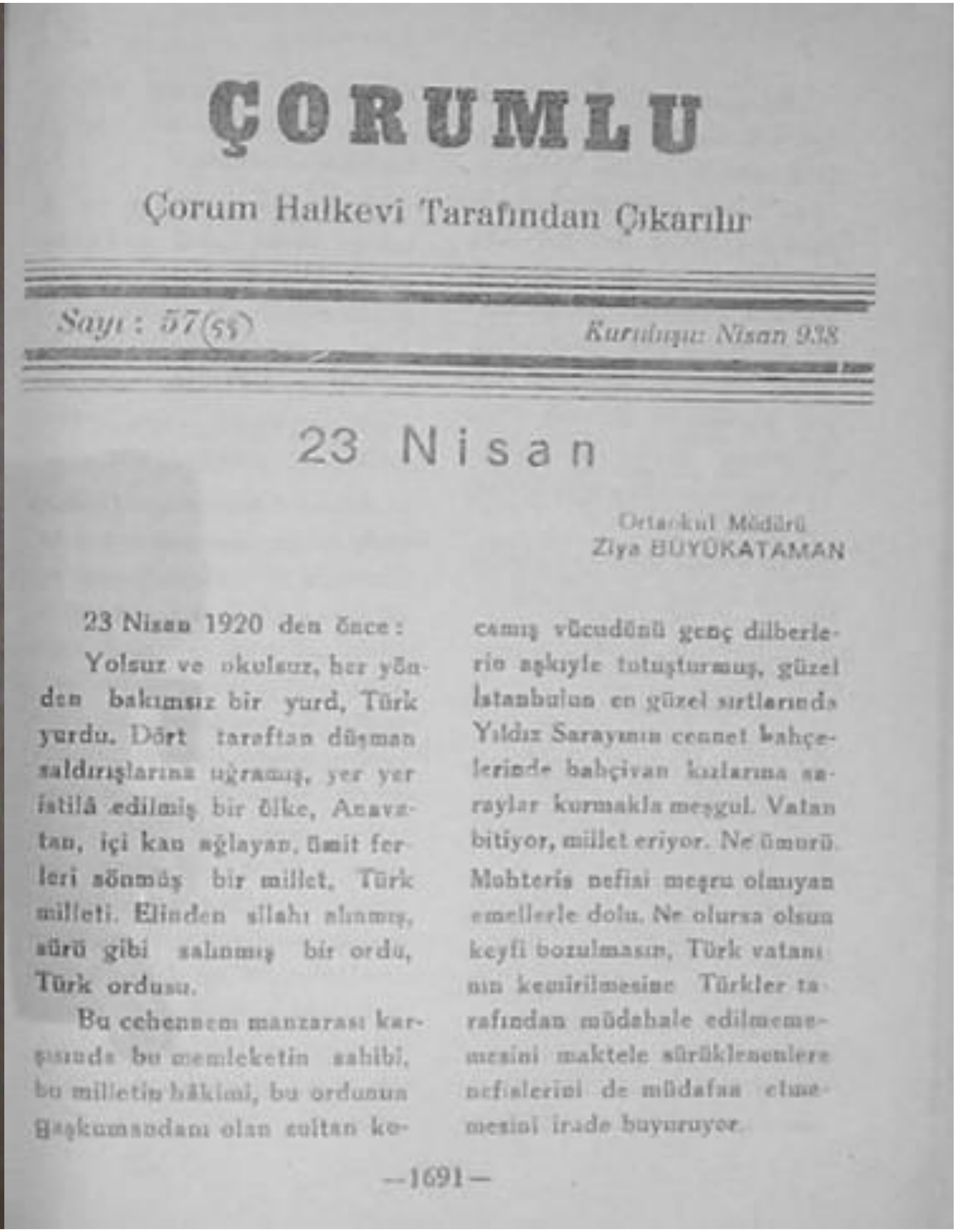
ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Sayı: 57 (55) Kuruluşu: Nisan 938

23 Nisan

Ortaokul Müdürü
Ziya BÜYÜKATAMAN

23 Nisan 1920 den önce:

Yolsuz ve okulsuz, her yönden bakımsız bir yurd, Türk yurdu. Dört taraftan düşman saldırışlarına uğramış, yer yer istilâ edilmiş bir ölke, Anavatan, içi kan ağlayan, ümit ferleri sönmüş bir millet, Türk milleti. Elinden silahı alınmış, sürü gibi salınmış bir ordu, Türk ordusu.

Bu cehennem manzarası karşısında bu memleketin sahibi, bu milletin hâkimi, bu ordunun başkumandanı olan sultan kocamış vücudünü genç dilberlerin aşkıyle tutuşturmuş, güzel İstanbulun en güzel sırtlarında Yıldız Sarayının cennet bahçelerinde bahçivan kızlarına saraylar kurmakla meşgul. Vatan bitiyor, millet eriyor. Ne ümurü. Muhteris nefisi meşru olmıyan emellerle dolu. Ne olursa olsun keyfi bozulmasın, Türk vatanının kemirilmesine Türkler tarafından müdahale edilmememesini maktele sürüklenenlere nefislerini de müdafaa elmemesini irade buyuruyor.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu cennet yurdun bu perişan hali neden, bu büyük milletin ıztırabı kimden? Memleketi binbir musibete, koca bir devleti inkıraza, asil bir milleti sonsuz geriliğe uğratan padişah iradesinin susturulduğu 23 Nisan 1920 günü Türk Milleti'nin bayramı ve en büyük bayramıdır. Bu tarih Türk Milletinin kayıtsız ve şartsız hâkimiyetine kavuştuğu kudsal bir gündür.

Bu kudsal günün yıl dönümleri de kudsal bayramlarımızdır.

Cihan tarihinde Türk Milletine en şerefli bayramlar sağlayan kahramanlıklar bu günden hız aldı. Bu kudsal günü ebediyete kavuşan en büyüğümüz Mustafa Kemal heyeti temsiliye reisi sıfatile 22 Nisan 1920 de bütün makamlara şu suretle müjdelemiştir. (Nisanın 23 üncü Cuma günü Büyük Millet Meclisi küşad edilerek ifayı vazifeye mübaşeret edeceğinden yevmü mezkûrden itibaren bilumum makamatı mülkiye ve askeriyenin ve umum milletin mercii meclisi mezkûr olacağı tamimen arzolunur.)

Artık ne irade var, ne de sultan. Millet kendi mukadderatına kendisi hükmedecekti. Millet düşünecek, millet emredecek, millet yapacak. Milyonlar bir beyinsiz kafa uğrunda sürüklenmiyecek, yurd ihtirasın kurbanı olmıyacaktır.

Milletin hâkimiyeti (Demokrasi) en insani yaşama tarzıdır. Biz buna 23 Nisanda kavuştuk. 23 Nisan 1920 den bu güne kadar çok yıllar geçimed. Yurd düne bakarak bu gün bir cennettir. Ve her gün biraz daha mamur oluyor. Millet, kıyafeti ile, dili ile, inanış ve bilgisi ile, yepyeni genç bir millet oldu. Türkün en büyük vasfı olan barışçılık, hakka saygı, bilgiye susama, yurda tapınma, yasaya bağlılık vasıfları cihanca bir daha tasdik edildi.

Türk Milletine baht açan 23 Nisan büyük bayramı kutlu olsun

Çorumda Ahilik

II

Nazmi TOMBUŞ

LONCALAR

Büyük bir (Ahi Evran tarafından yeniden düzenlenen ve (Ahi) lik adı altında Anadolunun her tarafına yayılan (fütüvvet) tarikatinin, ilk çağlardan beri Çorum ve çevresine de dal budak saldığı köy ve kentde birçok zaviyeler açılarak bunlara vakıflar tesis, vakfiyeler tanzim edildiği elde edilen belgelere göre mümkün olduğu kadar belirtilmiş idi.

Bir takım içtimai ve ahlâki prensiplere bağlanan, aynı zamanda sporatif duygu ve hareketleri de içine alan bu önemli kurum iddia edildiği gibi var idiyse bile (manevi, batıni) gizli vasıflarını temamen gaybederek, uzun zamanlar kardeş gavgalarile kana boyanan, başsız ve ayaksız bir anarşi içinde yüzen Anadoludaki zanaat ve ticaret kurumlarını koruyabilmek kaygısile ekonomik bir teşekkül haline gelmiş, şimdiki ticaret ve sanayi odalarının, kısmen belediyelerin görevlerini daha geniş bir yetgi, daha uygun ve kavrayışlı bir düzenle nice zür yıllar idare etmiştir.

«Ahi» lik miras ve gelenek lerinden kalma esnaf teşekkülleri, bütün Türkiyede olduğu gibi Çorumda da (Lonca) adı verilen yönetim kurulları ile iyi bir nizam altına almış, bütün ticaret ve zanaat erbabını (esnaf) adı altında temamen içine almış bulunuyordu.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Her esnafın bir (Lonca) sı, her Lonca'n bir yiğitbaşısı, bir şeyhi, bir işçibaşısı vardı. Kurulun daimi üyeleri ileri gelen esnaf ihtiyarları ile birlikte esnaf işlerini düzenler, yiğitbaşı kurula başkanlık eder, işçibaşı kurul kararlarını tebliğ ve infaz eylerdi. Şeyhin dua, beddua etmek gibi manevî görevleri vardi. Dıbağ'ların loncası, genel bir merci olarak kabul edilmişti. Bütün esnafı ilgilendiren büyük işlerde dıbağhanedeki (Ahi Evran) tekkesinde genel toplantı yapılır, bu toplantılara dıbağların yiğitbaşısı başkanlık ederdi. Dıbağ esnafının bu üstünlüğü Pir Ahi Evranın dıbağ olmasından ileri gelse gerektir.

Loncaların, esnaf işlerinin nizamlanmasında geniş yetgileri, esnaflar üzerinde önemli otoriteleri vardı. Loncaların başlıca görevleri şunlardı:

1 — Çıraklara geleneklere göre iyi muamele yapılmasının sağlanması.

2 — Sebepsiz ve haksız olarak ustasının yanından çıkan ve kaçan çırakların başkaları tarafından çıraklığa kabulünün men'i.

3 — Ustalarının teklifi ile çırakların kalfa çıkarılması.

4 — Kalfalara peştemal (şüd) kuşatılarak usta çıkarılması, ayrı iş ve dükkân açmalarına yetgi verilmesi.

(Kalfalık, ustalık yetgisi verilmek için ziyafetler verilir, özel törenler yapılırdı.)

5 — Zanaat, ticaret iptidai madde ve emtealarına narh konulması, bunların esnafa ihtiyaçlarına göre bölüştürülmesi ve dağıtılması.

6 — Mamûl malların tip ve vasıflarının tâyin ve tesbiti ile standarize edilmesi, bunlara fiyat konulması.

7 — Kötü vasıflı iptidai madde kullanan, kalitesi ve işi bozuk mal yapan, yüksek fiyat la mal satan, müşterilerini her hangi bir suretle aldatan, esnaf geleneklerine, lonca kararlarına aykırı harekette bulunanlara ceza tâyini ve tatbiki.

8 — Kandil günlerinde esnaf tebriklerinin kabulü için tören ve toplantı yapılması, hayır dualar edilmesi, (bu dualar esnaf şeyhları tarafından yapılırdı.)

9 — Başka yerlerden gelen ticaret mallarının ve iptidai maddelerin, muayyen fiyatlarla esnafa veresiye dağıtılması, dağıtılan bu mal bedellerinin tahsil ve ödenmesine kefalet edilmesi.

10 — Her hangi toplu bir sipariş vukuunda esnafın vereceği malların cins, mikdar, fiyatlarının tâyini.

11 — Her esnafın kendi işi ile uğraşmasının, başka işlere karışmamasının sağlanması

12 — Orta sandığının ve akçasının idaresi

Her esnafın bir orta sandığı bulunur. Sandığın gelir kaynağı, nakdî cezalar, yetgi verilirken usta ve kalfalardan alınan bağışlar, esnafa veresiye dağıtılan mallar üzerine konulan ve esnafın lonca vasıtasile toptan satılan mallarından alınan komisyonlar ve benzerleri idi.

YARDIMLAR, DAYANIŞLAR:

1 — Hastalık veya bir kaza sebebiyle çalışamaz hale gelen meslektaşlarına nakdi yardım yapmak.

2 — Kalfa ve usta çıkanlardan fakir olanlara araç ve iptidai madde tedarik edebilmesi için orta sandığından az bir faizle para vermek.

3 — Esnaftan her hangi birinin düğün törenlerine toplu bir halde katılmak.

4 — Esnaftan hasta olanları ziyaret etmek.

5 — Esnaftan ölenlerin cenaze alaylarına toplu bir halde katılmak.

6 — Esnaftan fakir olarak ölenlerin cenaze masraflarını vermek, çocuklarını himaye etmek, ailesine yardım yapmak.

7 — Her hangi bir suretle haksızlığa, gadre uğrayan meslekdaşların hakkının alınması için resmî katlar katında toplu teşebbüsat ve ricalarda bulun-

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mak gibi çok faydalı husustan ibaret idi

CEZALAR :

Esnaf geleneklerine, lonca kararlarına aykırı harekette bulunanlara lonca karariyle verilen cezaların başlıcaları şunlardır:

1 — Para cezası.

2 — Falaka ve sopa cezası.

3 — Geçici olarak işten menetmek.

4 — Esnaflıktan temelli çıkarmak.

5 — Beddua etmek, boykot yapmak.

Suçun derecesine göre bu cezalardan birine çarpılan suçluya, işçibaşı cezayı bildirir, para cezası ise parayı alır, işten men edilmiş ise dükkân kepenklerini indirir, dükkânı kapatırdı. Kendi esnaf loncasının verdiği karara razı olmayan Ahi Evran tekkesindeki genel loncaya muracaat ederek meseleyi tekrar inceletebilirdi. Genel loncanın kararı kat'i idi.

Bu kararları tanımıyan, suçlarından nadim olmıyanlara Ahi Evran tekkesinde yapılan genel esnaf toplantısında beddua edilir, esnaflıktan çıkarıldığı, boykot yapıldığı ilân olunurdu.

Lonca otorite ve kararlarının başlıca desteği manevi bakımdan beddua, maddi bakımdan bir nevi afaroz demek olan boykot ilânı idi.

İlerleyen zeman şartlarına göre gelişme yapamıyarak olduğu yerde sayan ve daima geleneklere bağlı kalarak her dürlü ilerleme ve değişmelere arka çeviren bu kurumlar sonraları âteta bir irticaî unsuru haline gelmiş, hattâ lüzumlu, lüzumsuz umumi memleket işlerine de burun sokmağa başlamıştır. İşte bu yüzden gittikçe otoritesini ve önemini kaybeden loncalar 70 yıl evveline kadar, eski kudretini oldukça muhafaza edebilmişti. 1290 Hicret yılından sonra her yerde vilâyet teşkilâtı yapılmış, nizami mahkemeler kurulmuş bulunuyordu. Artık beddua ve boykottan pervası kalmayan esnaftan biri, lonca tarafından verilen cezaya itaat etmemiş, Savcılığa muracaat ederek (siz nizami mahkemeler kurduk, suçluları yalnız bu mahkemeler

cezalandıracak diyorsunuz. Halbuki burada her esnafın bir mahkemesi var, diledikleri gibi asıp, kesiyorlar, istediklerine ceza veriyorlar.) diye şikâyette bulunmuş, savcılık işe elkoyarak bâzı esnaf ileri gelenlerine oldukça önemli bir gözdağı çekmiş, loncaların nüfuz ve kudretini temamen sarsmıştı.

İşleri yalnız kandil günlerinde toplanıp dua etmeğe münhasır kalan loncalar meşrutiyetin ilânı sırasında görülen taşkınlıklardan cesaret alarak yine eskisi gibi memleket işlerine karışmak istediler. Çoruma ilk olarak gelen bir tiyatro kumpanyasının, oyunlarını ahlâka aykırı gördüler, bunun men'i için (Ahi Evran) tekkesinde bir toplantı yaparak hükümete muracaat ettiler. Fakat ozaman mutasarrıf vekili bulunan Bay Hüseyin Cahit Yalçın'ın dayısı Cemal Bey elebaşıları tevkif ederek muhafaza altına Divanıharbe sevketti Bu ikinci gözdağı loncaları bir daha kıpırdamıyacak hale getirdi ve temamen söndürdü.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cönklerden derlemeler :

Şakir adında bir halk şairinin dünya destanı [*]

Derleyen : EŞREF ERTEKİN

Sarılanı düşe kalka götürür
Bilmem ne pek uzun etekli dünya
İflah olmaz yapışıpta sürünen
Çünkü gayet taşlı kesekli dünya

Meyli tabiidir şer ve fesade
Ana uyup gitmez her kişi zade
Günde öldürdüğü binden ziyade
Kılıçlı, pıçaklı, tüfekli dünya

Kaldımı dost deyü pek yapışanlar
Eylüğünü umup hep tapışanlar
Bilsünler depişüb de kapışanlar
Aygırlı, katırlı, eşekli dünya

Kâhı matem edüb kara bürünür
Kâhı yılan gibi yerde sürünür
Kâhı allı pullu yeşil görünür
Sanki bir bağ olur çiçekli dünya

Sel gibi akdığı yerleri yarar
Karşı gelenlerin belini kırar
Sana görülmedik oyunlar kurar
Ayulu, Maymunlu, Şebekli dünna

Eşek gibi binip nodulu (2) dürter
Yokuşlara sürer burnunu sürter
Kendini göstermez yüzünü örter
Çehresiz, çekişli kötekli dünya

(1) Bu destan Çorum Milli Kitaplıkta 846 No. da kayıtlı mecmuadan yazılmıştır.

(2) Noduls öğendere denilen uzun bir deynek ucuna çakılan çivi veya iğnecucu ki bununla öküz ve merkepleri dürterek sürerler.

Gelür huzuruna boynun eğerek
Bil tüketmek ister seni yiyerek
Sütlü sütlü meler kuzum diyerek
Develi, koyunlu, inekli dünya

Süslenmiş kızları hep koca bekler
Dünürleri (3) biri birine ekler
Alup düğün kurar çok gezevenkler
Davullu, zurnalı, köçekli dünya

Yıktı benim diyen kahramanları
Kuruttu dibinden yaş fidanları
Harap etti nice hanumanları
Baltalı, kazmalı kürekli dünya

Gafil olma uyan yolundan şaşma
Dünya benim olsun deyü savaşma
İğnesi ağulu sakın yanaşma
Arıya sokturur petekli dünya

Dünyayı düşman bil ne derse kanma
Aklını başta tut odlara yanma
Kucaklayub okşarsada inanma
Köpek gibi dokur bebekli dünya

Kimki dost diyerek verse metanet
Kaplar etrafını cirk ve habaset
Ana yakın olmaz ehli tahavet
Bulaşık kuyruklu tezekli dünya

(Şakir) andan iğraz edüb niderdim
Ahmaklar gittiği yola giderdim
Heman eğlenmeyüb tamir ederdim
Olsaydı yıkılmaz emekli dünya

(3) Dünür, Bir kızı veya oğlanı evermek üzere gönderilen görücülere derler.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

VİRANİ

Gel ey talip kulak tut bu sadaye
Getür iadet sıdkıle Mustafaya
Ener olmak dilersen ademi has
Nıyaz minnet ol âli abaye
Erirsen mürşidi hası benane
Açarsan gözüne rabbül ulâye
Görürsün zatı hakkın sen gümansız
Verirsin özünü ana babaye
(Virani) nutku hak böyle buyurdu
Aşkıle ver canı âli abâye

VİRANİ

Kulak tut sözüme ey can beri ol
Hevayü nefsü şehvetten geri ol
Özün pâk eyleyüb gir rahi aşka
Hakikat canı dilden Caferi ol
Bu üç nesnei etme sana sen yar
Muhibbi âli şahı askeri ol
Dilersen muradı maksudu meylin
Mücellâ tayyibi hem tahiri ol
(Virani) sıdkile bend ol âliye
Kemalin evveli ve ahiri ol

VİRANİ BABA

Ay yüzündür harfi bismillâhimiz
Suretin hak amme beytullahimiz
Kâfı nundan perdei refeyledik
Zahir oldu küntü kenzullahimiz
Hali hattın surei yâsin durur
Üş sıratil müstakimdir ahımız
Ey (Virani) perdei refeyledin
Gösterelden gün yüzün ol şahımız

VİRAN ABDAL BABA

Lâmeliften arşı seyran eyledim
Hakkı buldum cismimi can eyledim
Nuh felek burcunda kurdum haymei
Tahta çıktım aklı sultan eyledim
Kâfı nun emrinde kıldım meskeni
Dile geldim nutkumu kân eyledim
Keştii Nuh ile gezdim serteser
Hefti derya seyri ummaneyledim
Men (Viran Abdal) fakirem şahımı
Şükrü minnet dilde pünhan eyledim

VİRANİ

Adem olmaz lâcerem iblis durur
Fili beddir sözleri telbis durur
Dünyaya meyleyleyenler ey ahi
Sanma baydır sen anı müflüs durur
Sureta adem içi adem değil
Aslı gayridir anın na cis durur
Kimde vardır şöhreti hırsı emel
Manide insan değil nakıs durur
Bu (Virani) dünyaya meyleylemez
Farig oldu cümleden perhiz durur

VİRANİ

Ey cemali harfi bismillâhidir
Desti kudret hikmetullahidir
Kimki ana secdedüb baş eğmedi
Lanetol şeytaneki gümrahidir
Üş salâti savmü hacci hem zekât
Bilmişem hüsnün ana miftahidir
Her kimki pir izini izlemedi
İremez maksuda ol bi rahidir
(Virani) i derdimendim hakipay
Dilde virdim her zaman ol şahidir

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(VİRANİ)

Edebsiz ademin olmaz imani
İçinde doptolu şekki gümani
Hayasız olanın yanına varma
Kulak tutup işit işbu beyani
Amelsiz adem üş ilmehli olmaz
Ana lânet edene yok ziyani
Odur şeytan ana lânet hemişe
Kimin davası vardır bi maani
(Viraniyem) şeha gercek gulamım
O vermiştir benim ismim Viranı

(VİRANİ)

Görenler bunda gördü hak cemali
O kim görmez anin yoktur kemali
Herki bunda görmeyen can anda görmez
Kalur ol hasılı canane ermez
Kemali olmayanlar cahildir bilmez
Ol ne bilsün ol nedir celle celâli
Ana yoktur visali cane canan
Şokim hemdem edindi kılı kali
Erişmiştir ana tahkiki mutlak
Yine gendi gururundan zevali
(Viran abdal) niyazi şükriçinde
Görür her dem eder secde visali

(VİRANİ)

Edeptir vechi insanda musavver
Acep kudret acep nuri mutahher
Edeptir mânai sebal mesani
Salat ansız dürüst olmaz mukarrer
Edep ebcet hisabınca yedidir
Kaşınla kipriğin zülfün muamber

Edep tacı saadettir geyenler
Bulur şefkat şefi olur peyember
Edepsiz ademin makbul değildir
Namazı ve niyazı işte defter
Edeptir çeşmei hızrâbı cavit
Bilen buldu ve içti âbı kevser
Edebsiz ademi kuran okursa
Edepsizlik edüptür ol bedehter
Edep ilmü ameldir ey birader
Edepsiz ilm okuma var â server
Edeptir ey (Virani) cümle nase
Ziya veren alidir yani haydar

(VİRANİ)

Alidir hemdemi yari peyember
Alidir dört kitabı ilmü defter
Alidir cümle kuranı hakikat
Alidir söylenir Allahu ekber
Alidir mahi tabı dü cihanın
Alidir vedduhal şemsi haver
Alidir şulei misbahi alem
Alidir şepçırai nuri enver
Alidir dinü minhacü vü taç
Alidir sahibi şimşir dü şesper
Alidir ehli dinin rehnüması
Alidir cümleye serdarı server
Alıdir savmü haccı hemş ehadet
Alidir kâbe ve mihrabı member
Alidir filkuiübü mührü muhkem
Alidir münkirin bağrına hançer
Alidir ey (Virani) başın üzre
Alidir ol saadet tacı efser

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bektaşi Nefes ve Şiirleri

(FEYZIYA) (1)

Hudâkıl mağfiret cümle günahi
Muhammet Mustafa hakkı bağışla
Vilâyet mülkinin hem padişahi
Aliyyel murtaza hakkı bağışla

Resuli kibriyaya hem ser olan
Şefaatle ana hem ser rehber olan
Muhakkak ümmehate ekber olan
Hatice ismeti hakkı bağışla

Budur emvaci bahrinin adası
Getûren lü'lüi mercani hası
Sürüp yüz fatımadandır recası
Bu dem hayrünnisa hakkı bağışla

Bunların kapusu daril emandır
Şefii rusiyahi asıyandır
Kerem kâni imami dü cihandır
Hasan hulkı rıza hakkı bağışla

Eden ısna aşer burcuna lem'ân
Zıyasından ayırma eyle ihsan
Kusurum çok heman şahi şehidân
Hüseyini kerbelâ hakkı bağışla

Yüzüm yerde özüm bu dâr içinde
Muhımim mü münim ikrar içinde
Eman yandırma hergiz nar içinde
İmam zeynel aba hakkı bagışla

Muhibbi ehli beyte eyle rahmet
Divanü dergâhında bula şefkat
Niyazım dü cihanda verme zahmet
Hudâ bakır baka hakkı bağışla

(1) bu şiire (duvaz) ve (duğaz) serlevhası altında bir cöngün muhtelif sahifelerinden iki yerde tesadüf edilmiştir. Birisinin noksanı diğerinden ikmal edilmiştir.

Gürubü nacinin hem pişüvasi
Tarıkı müstekımin muktedasi
Beşerdir kul olur gerçi hatası
Kî cafer rehnüma hakkı bağışla

Dedi mürsel bunlar size emanet
Biri Kuran biri evlât temamet
Seveni yarlığa yevmü kıyamet
Şeyh Kâzım mûsâ hakkı bağışla

Hurasan hâkinin şahi emiri
İmamı haşmetin sahip seriri
Cemii mücriminin dest giri
Ali sultan rıza hakkı bağışla

Bulardan isteriz her çare himmet
Ne denlû kul günah işlerse elbet
Yine bir zerredir o şemse nisbet
Takı mahi lika hakkı bağışla

Açık rahmet kapusu bi nevaye
Durup dâre gelürler ilticaye
Burada afüv kıl koyma cezaye
Nakiyyi muktedâ hakkı bağışla

Buyur mazher bizi şefkatlerine
Bu gün cemolmuşuz haki derine
Seza et rahmeti kemterlerine
Hasan'ü askeri hakkı bağışla

Yanında haşiri kıl sahip livanın
Muhammet mehdiyi her dü cihanın
Muhibbi muhlısı şahi cihanın
Bi ismi kibriya hakkı bağışla

Çihar nüh masumini bildim ekrem
Sığındım (Feyzıya) afvine her dem
Huzuri hazretinde durdum isem
Medet ali aba hakkı bağışla

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Feyzi) Seyraniye naziredir

Aşık umar yârden hüsnü nazarı
Figanın ismı var cismi görünmez

Çok kimseler gördü andan zararı
Kimyanın ismi var cismi görünmez

Gayret eyle gör sen böyledir devran
Hakkında iblisin ederler bühtan

Korkmaz andan kavi dinile iman
Şeytanın ismi var cismi görünmez

(Feyziya) kıl sen hakka teşekkür
Her nekim işlersen eyle tefekkür

Beyhude nesneye etme tefahhür
Çelpanın ismi var cismi görünmez

(FEYZIYA)

Bende ol babına şahı merdanın
Penah et gendine zati ekberi

Rabine gel katil ali abanın
Bulursun ol zeman güncü güheri

Âlemi seyretsen deryayı heyhat
Rahi dalâletten istersen necat

Mazher ol lutfuna bulasın hayat
Bilenler içtiler abü kevseri

(Feyzıya) nutkunu gel eyle iz'an
Ararsan bundadır derdine derman

Kalma tereddütte ey gafil insan
Zikri fikreyle nesli hayderi

(FEYZIYA) (DİVAN)

Zülfei aşkı benim bir yana olsun elveda
Tirei dilden taşan hicrane olsun elveda

Cilvei gerdun bizi saldı diyarı gurbete
Ah seven hurrem eden canane olsun elveda

Aşinalar ayrı düşüp eyledi hari şedid
Bunca dem her dem olan yarana olsun elveda

Bivefalık ismini aşlandıran hem dehri dun
Dert gelür hem dert geçer devrana olsun elveda

Derdine derman olanın püştü penahın (Feyzıya)
Dü cihanın kutbu Balım sultana olsun elveda

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mimar Sinan

Ortaokul Tarih Öğ.
Macide BÜYÜKATAMAN

Türk tarihi başlangıcı tâyin edilemiyecek kadar eski ve her yaprağı şan ve şeref dolu bir kitaptır. Son hafriyat dünyaya şu hakikati şübhesiz arzetmiş tirki «Bütün içtimai kaideler Türkler tarafından kurulmuş ve bütün sanatlar mebdeini Türklerden almıştır. Bunu tarih isbat ve delillerile göstermektedir.

Ben tarihten bir yaprak açıyorum. 20 inci asır medeniyetine parmak ısırtan ebedî eserlerile cihana Türk dehasını isbat eden Sinan'ı kısaca okuyorum.

«Sinan Kayserinin Cırlavuk köyünde 1491 yılının Mayısında doğdu Bu gün bu köy Mimar Sinan adıyle anılır. Sinanın babası Abdülmennan ve büyük babası Yusuf ağadır.

Sinan'ın çocukluk eğlenceleri kümes yapmak, çardak kurmak gibi yapı işleri mebadisidir. İşte büyük dehâ çocukta ilk tesirlerini belirtiyordu.

Yeniçeri ocağına Kayseri den er devşirilirken Sinan da devşirildi. Ve devşirme olarak Yeniçeri ocağına intisap etti Acemi oğlan kışlasına verildi. Burası ocağın köprücülük okuludur. Ve Sinan'ın fıtratına en uygun olan yer burasıdır. Sinan burada devrin mimarlarını tanıdı. İstanbuldaki Bizans eserlerini inceledi. Bizans tarzı hakkında derin bilgiler edindi. Sinanı yaradılışı sanata sürüklüyor. Fakat Sinan bir yeniçeridir. 1514 de Yavuz'un ordusunda Çaldıran meydan muharebesinde Türkün şerefli pal azı eliode cenk eden Sinanı görüyoruz. Bu cengin muzaffer Sinanı buralarda Selcuk eserlerini tedkik etmek fırsatını kazandı. Yavuz Selim Mısır'a girerken Sinan yine ön safta idi Mısırın zaptı Sinan'a geniş bir tetebbu sahası açtı. Sinan orada islam eserlerini görüyor. Sinan Kanuninin ordusunda Rus, Macar, Buğdan seferlerine iştirâk etti. Bu seferlerde yalnız tarihe şerefli satırlar yazmakla kalmadı, oradaki garp eserlerini tedkik etti.

Artık Sinanın görgüsü artmış ve kendisi olgunlaşmış idi. Bütün seferlerde Sinan bir mimar değil, savaşan bir yeniçeridir. Sanat dehâsını gösterecek fırsat henüz zuhur etmemişti. Nihayet bu da oldu.

1534 de İran seferinde Van gölünü gemilerle aşmak lâzım gelmişti. Serdarı Ekrem Lütfi Paşa çok endişeli idi. İzmitli Yedibelâ Mahmud'un Serdar'a «Ne elem çekersin paşam yeniçeri Sinan kulunuz muktedir bir erdir, irade buyurun» tavsiyesinde bulundu, İşte Sinan artık eser vermeğe başlıyor. Derhal üç kadırga yaptı ve bu filonun kaptanlığını da kendisi deruhde ederek verilen vazifeyi istenilen şekilden üstün başardı. Bu muvaffakıyetine mükâfatan kendisine Haseki payesi verildi. «Sinan Haseki kıyafetini pek beğenmiş ve ömrünün sonuna kadar bu kavuğu taşımış ve mütevazi mezarının taşında yine Haseki kavuğunu görüyoruz.

Lütfi paşa Haseki Sinan'ı Kanuni ile Prut suyu kenarında tanıştırdı. Sinan mimarideki üstünlüğünü nehire yaptığı köprü ile isbat etti. Artık Sinan şöhret kazanıyordu. 1538 de Sultanın baş mimarı Acem İsanın ölümü üzerine boş kalan baş mimarlığa tayin edildi, Ve Sinan ölünceye kadar bu vazifede kaldı. Sinan baş mimar olduktan sonra hiç durmadı, 30 senede 81 cami, 400 mescit, 61 medrese, 7 darülkura, 17 imaret, 3 hastahane, 7 büyük kemerli su bendi, 8

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

büyük köprü, 18 kervansaray, 6 mahzen, 33 saray, 35 hamam, 19 türbe, ve pek çok çeşme, sebil, han yaptı. Bu muazzam eser yekûnunun pilanları hep bu dâhi mimarın elinden çıktı. Baş mimarlıkta yaptığı ilk eser Haseki camiidir. Bu cami Kanuni Süleymanın eşi Hurrem Sultan namına yapıldı. Bu gün Edirnede zarafetin muazzam timsali Selimiye camii, İstanbulda muhteşem Süleymaniye camii ve bütün eserler Türk sanat dehasının şahididir.

Koca Sinan uzun boylu, zayıf vücutlu, gür bıyık ve sakallı, kara gözlü, buğday benizli, vakur bir şahsiyetti. Ömründe hiç yalan söylememiş, kimseyi incitmemiştir. Fukarayı çok himaye eder, mütevazi bir ömür sürerdi. Bütün güzide hasletleri nefsinde toplayan bu değerli koca Türk sanatı da bir ders gibi talim etmiş bir çok talebeler yetiştirmiştir. İşte bunlar arasında mimar Ramazan başta gelir.

Sinan 97 yaşında bir Nisan günü dünyaya gözlerini yumdu. Süleymaniye Camii köşesindeki türbesinde gömülüdür. Fakat her Türkün kalbinde yaşıyor. ve yaşayacaktır.

Ne mutlu tarihimize ki yaprakları Sinanla süslüdür.

Verem Hakkında

Dr. Farid ERCİYAŞ

Verem hastalığının mikrobu 1882 de "Kob„ tarafından keşfedilmiştir.

Verem hastalığı mikrobu (Basil dö Kob) vücude ekseriya nefes yolları vasıtasile girer, Akciğerlere yerleşir ve bu suretle ree tüberkülozu husule gelir.

Bazen ağızda ve boğazda mevzii kalır ve boğazın etrafındaki lenf ukdelerinde yerleşir. Bu bezler şişer, tedavi edilmezse delinir. Bu bez veremine adenit tüberküloz (sıraca) denir.

Yediğimiz gıdalarla da mide ve bağırsaklara bu mikroblar gelir. Kolon tüberkülozu, peritonit tüberküloz husule gelebilir.

Tenasüli yollarlada, tenasül cihazlarında, doğrudan doğruya cild ile de sirayet edebilir. Bu suretle cild tüberkülozu olur ve nihayet evvelce girmiş olan mikropların kana karışarak vücudün muhtelif yerlerine yerleşmeleri mümkündür. Dımağ zarlarında yerleşirse menenjit tüberküloz, oynak yerlerinde, mafsallarda yerleşirse arterit tüberküloz'lar husule gelir.

Mikrobun vücude girişi ekseriya şu şekillerde olur:

Bütün insanlar öksürdükleri ve hattâ konuştukları zaman sıçrayan küçük tükrük damlacıkları 5 metre mesafeye kadar gider, bunlara fiüke damlacıkları derler.

Veremlilerde öksürdükleri veya yüze karşı konuştukları zaman çıkan fiüke damlacıklarile beraber mikroplar da et-

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

rafa saçılır ve bu suretle karşılarındakilere mikroblar girer.

Sonra yerlere, sokaklara tükûren veremlilerin balgamlarında bol mikdarda verem basilleri mevcuttur, bu mikroblar sokak tozlarına karışır ve bu suretle tozlu havayı teneffüs edenlerin ciğerlerine kadar bu mikroblar gider ve ciğerlerinde evvelâ lenf bezlerine yerleşir.

Veremli büyükler tarafından öpülen küçük çocuklara da hemen verem mikrobları geçer. Onun için çocukları anne ve babalarından başka kimsenin öpmesi doğru değildir.

Veremli bir annenin sütü ile de çocuğa mikroblar geçeceğinden veremli anneler çocuklarına süt vermemelidir. Ya sağlam bir süt anne bulmalı veya inek sütü vermelidir.

Çorum ilimizde tüberküloz bilhassa Akciğer veremi fazla bulunmaktadır. Dahiliye Polikliniğine müracaat eden hastaların yüzde ondan fazlası tüberküloz bulunmaktadır. Yüksek Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığımızın sıtma savaşından sonra verem mücadelesini de ele alacağını memnunlukla öğrendik.

Verem hastalarının çokluğu bakımından Çorum İli'nin bir verem mücadele dispanserine çok ihtiyacı vardır.

Akciğer vereminde tedavi:

Bu hususta iki ciheti gözönüne almak lâzımdır. Birincisi esas tedavi; bu ciheti hastayı tedavi eden doktor hastalığının şekline göre yapar.

İkinci cihet te hastaya düşen kısım olduğundan bu ikinci kısımdan bahsedeceğim.

Hayat şartlarını ve gıdayı tanzim etmek. Sanatoryomlarda bu iki şık temin edilmiş ve muntazam bir şekilde işlemektedir. Fakat bütün hastalar santoryom yataklarının azlığı ve hastaların çokluğu dolayısile sanatoryum tedavisini elde edemediklerinden hayat şartlarını evlerinde tatbik edeceklerdir.

Verem tedavisinde (ziyanın)

aydınlığın büyük tesiri vardır. Güneş girmeyen eve hekim girer derler. Onun için aydınlık ve bol güneş alamıyan evde veremli tedavi olmaz. Yalnız doğrudan doğruya vücudü güneşe göstermek, güneş banyosu yapmak, veremliler için bilakis tehlikelidir. Güneşli açık havada bir ağaç altı veya müsait bir gölgelik lazımdır.

Veremlinin tedavisinde havanın da büyük rolü vardır. Veremlinin bulunduğu yer havadar, dumansız ve tozsuz olmalıdır. Kapıları, pencereleri sımsıkı kapamak hiç doğru değildir. Kışın karlı havalarda bile açık havadan istifade etmek lâzımdır. Açık, temiz havanın tedavi üzerinde çok iyi tesiri vardır.

İstirahat tedavide esası teşkil eder. Tedavi esasında hayatı intizama koymak, Muayyen saatlerde yatmak, uyumak, kalkmak, yemek yimek, istirahat etmek, sabit bir program içinde hareket etmek lâzımdır. İstirahat zamanlarında bir şezlonga veya bir karyolada arka üstü uzanmak ve doktorun her hastaya göre değişecek bazı şartlarını da beraber yapması lâzımdır.

Gıda da veremlilerin tedavisinde pek esaslı bulunmaktadır. Veremlilerin gayet kuvvetli gıda yemeleri lâzımdır. Fakat burada ifrata gitmek doğru değildir. Bilhassa mide ve bağırsakları hiç bozmadan hareket etmek lâzımdır. Gıdaların başında albüminli gıdalardan etler, yumurta, süt, peynir. Yağlardan tereyağ en başta gelir. Şekerli maddelerin tatlıların da her türlüsü yenebilir. Mideyi tahriş edecek sucuk, pastırma gibi baharlı şeyler, turşu ve emsalinden çekinmek muvafıktır.

Veremlilere sigara ve alkollü içkiler yasaktır.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Evimizin 946 Nisan ayı çalışması

1 — 24 Nisanda Evimiz salonunda tertiplenen Çocuk Balosu yavrularımız için bir neşe kaynağı olmuştur. Oğün yarının büyükleri sevinç çığlıklarile salonumuzu doldurmuşlar, güzel bir gün geçirmişlerdir.

2 — Evimiz hekimi birçok yurddaşı muayene etmiş ve gereklilerine evimizce ilâç yardımı yapılmıştır.

3 — Evimiz kitaplığı belirli saatte okuyucularına açık bulundurulmuştur.

4 — Evimizde açılan okuma yazma kursları sona ermiş olduğundan imtihanları yapılmıştır.

5 — Evimiz müzesi ziyaretçilere açık bulundurulmuştur.

6 — Spor ve müziğe meraklı gençlerimiz belirli zamanlarda evimize gelerek çalışmışlardır.

7 — Mayısta açılması kararlaştırılan Arıcılık kursu için hazırlıklara devam edilmiştir.

HALKEVLERİ BİBLİYOGRAFYASI

Halkevlerine ve Halkodalarına yararlı kitapları tanıtmak amacile C.H.P. Halkevleri Bürosunca üç ayda bir yayınlanan Bibliyografya dergisinin gördüğü geniş ilgi sebebile, 75 kuruş fiyatla, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınevlerile Ankarada Akba Kitabevi'nde satışa çıkarıldığını memnuniyetle öğrendik. Okuyucularımıza sağlık veririz.

kalır ki, bu kovanlar sönmeğe mahkûm sayılır. Bunun için oğul arılarımızı muntazam fasıla ile konulmuş ve üzerleri hususî surette işaretlenmiş kovanlara koymalıyız. Oğul ve oğul veren kovanların analarının varlığı daima gözetilmeli, öksüz kalanlara vakıt kaybedilmeden yeni ana verilmelidir.

Bunun için oğullanan arılardan ana memelerini taşıyan bir çerçevenin oğul kovanına konulması yahut doğrudan bakir veya yumurtlayan bir ananın verilmesi lâzımgelir. Mevsim hayli ilerlemiş olmasından elde mevcut ana yoksa diğer zayıf bir oğulla birleştirmekten başka çare yoktur. Böyle iki kovanı birleştirmek için de akşamı beklemeli ve kapakları açılan kovanlara buğday unu serpmelidir. Vücutları iyice unla bulaşan her iki kovan arısı birbirine katıldığında kavga edib telef olmazlar. Bu iş yapılmazsa koku hislerile yabancı olduklarını anlayarak şiddetli bir mücadeleye başlarlar. Bu gibi kovanların önü arı lâşelerile dolar. Bu hengâmede çok kere ana arının da telef olduğu esefle görülür. Bir kaç günlük oğul arılarını hiç bir tedbire lüzum görmeden birleştirmek mümkündür.

Oğul arıları istenilen yere nakledilip konabilirsede bir müddet işledikleri yerden kaldırarak aynı köy veya kasabanın başka bir mahalline nakilleri caiz değildir. Bu gibi ahvalde kovan arıları eski bulundukları yere döneceklerinden oğul zayıflar ve sonra söner. Arılar ancak 5 kilometreden az olmayan bir mesafeye nakledilebilir.

Oğul arıları her veçhile ihtimam ve bakıma muhtaçtırlar. Hava müsait ve kırda çiçek bol mikdarda olduğunda kovan çerçevelerine sadece yapma petek takılmalıdır. Arılar bunları süratle işleyerek asıl petek haline getirirler. Durum gayri müsait gidecek olur, yani arı dışarıda bol gıda bulamazsa oğulu az zamanda geliştirmek ve kışlık gıdasını temine yardım etmek üzere bunlara gözleri kabartılmış petekler verilir.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bazı ahvalde, ana arı çiftleşmek üzere kovandan çıktığında oğul arıları da birlikte çıkarak kovanı terkederler ki buna oğul kaçması denilir. Buna mani olmak ve hem de oğulu tiz geliştirmek gayesile diğer anaç kovanlardan yavru ve gıdayı havi bir veya en çok iki tane çerçeve konulmalıdır. Böylece oğul kaçmıyacağı gibi anası ziyana uğrayacak olursa verilen çerçevelerdeki yumurta ve sürfelerden tekrar ana yetiştirilmesi mümkün olur. Yalnız yavrulu çerçeve yardımını fazla yapacak yani iki yerine 3 - 4 e çıkaracak olursak oğulun tekrar oğullaması neticesile karşılaşırız ki aslâ doğru sayılamaz ve bir çok mahzur ve zorluklara kapı açılır. Bunun için bu yardımı fazla yapmamalı, oğul kovanını serin tutmalı, kovan içini arı mevcuduna göre bölme tahtası yardımı ile daraltıp tertiplemelidir.

Oğul arılarının yüksek ve tabii çayırları bulunan yaylalara taşınması hem gelişmelerini ve hem de birinci kalitede nefis bal istihsalini sağlar.

Bal ürünü:

Arılar, ot ve meyva çiçeklerinin nektar denilen tatlı özünü emer, onu kursaklarında kıvamlaştırarak bal yapar, peteklere depo ederler. Bal arının yaşaması ve yavru yetiştirmesi için mühim bir gıdası isede çok zaman kendi ihtiyacından fazla toplayacağından bundan arıcı da faydalanır. Bilhassa iyi tertiplenmiş ve gözetilmiş bir kovanlık emek ve masrafların çok üstünde mahsul vererek sahibini memnun eder.

Kovanlarımızdan bal almak için balın ermesini bekleriz. Ermiş balların üzeri kısmen veya tamamen sırlanmış olur. Arılar kanadları ile hava esintisi yaparak balı erdirmeğe çalışırlar. Mıntakamızda Haziran ayı içinde kovanlarımızdan bal çıkarabiliriz.

Beyaz ve çok bal almak için kovanla üzerine ulanan ballık arasına ana iskarası koymalıdır. Bu iskara yardımile ana arının ballığa

çıkması önlenir. Böylece oradaki petekler yumurta ve yavrularla dolup işgal edilmiyeceği ve bu suretle siyahlanamıyacağı gibi balın çokça toplandığı bir zaman içinde arılar da buralarda bal depo etmeğe meydan bulmuş olurlar.

Kovan ağırlıkları yoklanarak ballıklarındaki dolu çerçeveler körük ve kaz kanadı yardımı ile arılardan ayrılır.

Elde edilen bu ballı çerçeveler kapalı bir odaya taşınır. Orada hususi yapılmış eğri düzende bıçaklarla sırları sıyrılır. Bunlar bal makinesine konarak süzülürler. Süzülen boşalmış petekli çerçeveler temizlenmek ve tamir edilmek üzere akşam geç vakit arılara iade edilmelidir. Verilmeden önce biraz su püskürterek ıslatılmaları iyidir. Hava iyi giderek devşirme uzarsa bu peteklerin de tekrar balla dolduğu görülür. Balın peteğile yenmesinde bir fayda olmayub bilakis mideyi boş yere zorlaması gibi zararı vardır. Halbuki ballarımızı bal makinesinde peteklerini bozmadan süzmek ve petekleri arıya yine vermekte büyük faydalar vardır.

Arı kurak geçen yıllarda petek yapamadığı halde az çok kendisine yetecek kadar bal toplayabilir. Çiçekli günleri kısa süren yerlerde arılara verilen peteğin önemi fazladır. Bu, kurak yıllarda kendisini daha çok bissettiren bir ihtiyaçtır. Arıların bulunduğu mahal müsait ve yıl da uygun geçecek olursa arılara hazır petek yardımı yapıldığında mahsul fevkalâde artar. Gerçi her yerde bir kovandan alınabilecek bal mikdarının ne olabileceği merak edilip sorulmaktadır. Bu, yılların uygunluğu, kovanlığın idaresi ve mevkii ile çok ilgili bulunmaktadır. Fenni surette idare edilen bir kovanın sepet arıcılığı ile nisbeti düşünülürse kağnı ile otomobil arasındaki fark kadar bir nisbet görmek kabildir. Bu itibarla bir kovandan 100 kg. kadar bal alınabildiğini söyleyebiliriz. Amerikada 200 kilodan fazla bal alındığı vaki imiş. Bu istihsal her yıl ve her yer için bir esas teşkil etmezse de arıcılığın ve müsbet çalışmaların verimi ne kadar

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

arttırabileceği hakkında bize bir fikir ve emniyet verebilir. Orta de recede geçen bir yılda bir kovanlığın hasılatı kovan başına vasati olarak 20 kilodan az olamaz. Daha müsait yıllarda bu mikdar 40 kiloya kadar çıkar.

Balları süzülen kovanlar bulundukları mahalden daha yüksek yayla ve otlakıklara nakledilecek olurlarsa ikinci bir mahsul almak mümkün olacağı gibi inkişafı geç kalan kovanların da mahsul vermeleri sağlanabilir. Fennî arıcılıkta gezici arıcılık bu bakımdan çok önem kazanmıştır. Arıcılığı kendisine meslek edinen ve gelirlerini sağlama bağlamak isteyenlerin kovanlarını bol çiçekli yerlere taşımaları zarurî görülmektedir. Bu gaye ile işe başlayacakların kovanlarını taşınır tipten seçmeleri ve buna göre iş ve teşkilâtlarını tertiplemeleri uygundur. Bilhassa yurdumuzda vuku bulan kuraklık ve eksik olmayan dolu âfeti kovanlarımızı taşımaya mecbur kılan mühim sebeplerdendir. Taşıma yılın iyi günlerine rastlayacağından arıcı için bu iş sıkıcı bir iş olmadığı gibi çok sıhhîdir de. Yüksek yayla ve balkanlarda devşirilen bal çok beyaz ve en iyi vasıfta olup kendisine mahsus hoş bir kokuyu ihtiva eder.

Taşıma işi hayvan sırtında veya araba ve otomobille de olabilir. Her ne şekilde taşınırsa taşınsın nakil esnasında arıya bol hava verilmelidir. Bu maksatla kovan kapağı yerine aynı ölçüde elek telli çakılı bir çerçeve çakılacağı gibi sıcak tertip kovanların arka kapaklarına takılan delikli çinko kapakla da havalandırma işi temin olunabilir. Taşıma sabahın erken saatinde yani günün en serin vakitlerinde yapılmalıdır. Taşınan kovanlar götürüldükleri yere varınca en az bir saat kadar sükûnete terkedilmeli, sonra kapuları açılmalıdır. Üzerinde ballığı (ulaması) bulunan kovanların bu kısmı yuvaya raptedilerek taşınacakları gibi, ballığı yuvadan tamamen ayırarak ve ayrı bir tabla ve kapakla müstakil bir kovan haline getirerek de taşınabilir. Taşıma sonunda ballık asıl yuvası üzerine konulmalıdır.

Taşımada sarsıntılarla peteklerin kırılmaması için bidayette çerçevelere yapma petekler takılırken ince tel gerilmesi lâzımgeldiği gibi çerçevelerin sallanmaması hususları da temin edilmelidir. Kendi kovanlarımı taşırken dahilen bütün çerçeveleri kucaklayacak şekilde bir tel çekmekteyim. 50 Kilometreden fazla ve bozuk yollarda araba ile iki defa yaptığım çok zor taşımalarda hiç bir zarara uğramadım. Her zaman taşımalar bu kadar uzun olmayacağından bir mahzur olmazsada, bu iş için daha evvelden hazırlanılması ve lüzumlu tedbirlerin alınarak en ufak işlerinin ihmal edilmemesi icabeder.

Yağma:

Kırda çiçeklerin azaldığı sırda kovanlarımızdan bal çıkarırken ...bir alıp etrafa bal döküp bulaştırmamağa, kapağı açılan kovana diğer kovan arılarının sokulmamalarına ve açıkta bal bırakmamak, ...i çok uzatıp kovanı uzun müddet açık tutmamağa dikkat edilmelidir. Aksi takdirde etraftaki arılar üşüşerek balları ve açılan kovanı yağma etmeğe başlarlar. Önüne geçilmezse arılık için bir felâket olmak istidadını gösterir. Yerli tabirle buna, arılara telaş girdi denir. Yağmaya uğrayan kovanın balları son damlasına kadar aşırılır. Bu ...yanda peteklerde tahrip edilir. Yağma günlerce devam edecek ol[illegible]sa diğer kovanlara da sirayet ederek bütün arıların sönmesine de sebep olur. Saf köylümüz misafir geldi diye çok kere arılarından vakitsiz bal çıkarır ve hiç bir tedbire baş vurmadığı için de arıları yağmaya uğrar. Bilgisizce yapılan arıcılıkta arıların bu yağma işleri normal bir çalışma zan edilerek sevinildiği de vakidir.

Kışlatma :

Kış arının ertesi seneye intikali için istirahat devresidir. Bu devrenin iyi surette geçirilmesi çok lüzumludur. Görenek suretile yapılan yerli arıcılıkta bu hususa lâyık olduğu önem verilmediğinden kış sonunda yüzlerce sepet arıdan çoğunun söndüğü görülmektedir.

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bunun için kış, arının en zayıf anını teşkil etmekte olup kışlatılacak arılara ta sonbaharda lüzumlu işlerin tatbiki ve itina gösterilmesi gereklidir.

Kışlamada gıdanın büyük rolü vardır. Yeter derecede bal gıdasının bulunmasına dikkat edilmelidir. Eğer arı vaktile inkişaf ederek kendisine bal toplıyamamış ise diğer kovanlardan ona yardım ederek veya ihtiyat olarak bulundurulan ballı bir kaç çerçive konulmak suretile noksanları ikmal olunur. Elde böyle bal yoksa ince dövülmüş şeker tozu ile balı karıştırarak hazırlanacak hamuru çerçiveler üzerine sermelidir.

Arının kışlamasında gıda kadar havanın da tesiri vardır. Kovanın işle ne deliği ile mukabilinde açılan bir kaç menfezle kovan havalandırılmalıdır. Kovan içinde hafif bir hava akını temin edilmelidir. Böylece arilardan hasıl olan yaş ve bozuk hava da degişir.

Kışlatılmağa en müsait olan kovan çift cidarlı olan kovanlardır. Kışları uzun ve pek soğuk geçmeyen bölgeler için tek cidarlı kovanlar da kâfi sayılırsada bu takdirde cidar tahtalarının 2.5 santim kalınlıkta olması lâzımdır. Gıda ve hava gibi hususları tertiplenen kovanlar, bulundukları bahçede veya kapalı bir odada kışlatılır. Odanın harareti güneş veya başka tesirlerle ısınmamalı ve daha çok bir kararda bulunmalıdır. Soğuktan korkularak arıların sıcak tutulan odalarımızda veya ahır ve samanlık gidi yetlerde kışlatmak büyük bir hatadır. Kışlamakta olan arılar için gürültü ve sarsıntı çok zararlıdır. Heyecana düşen arılar bal yutar ve hararet hasıl eder. Ana arıda yumurtlamağa mecbur kalarak kovanın kış içinde rahat ve huzuru tamamen bozulur. Bu durum kovânın öknmesine kadar tesir edebilir.

Kapalı odalarda kışlatılmakta olan kovanların iyi bir günde havalandırılması tavsiye edilmekte isede bu ancak rahatsızlanmış kovanlar için muvafık olabilir İyi vasıfta gıda ve iyi tertiplenmiş surette kışlamağa terkedilen bir kovanın kış rahatı bozulmamalıdır. Devamlı zelzele sarsıntısı, veya fareler tesirile arı vakitsiz ve kovan içinde duramıyacak kadar rahatsızlanmış olduğu takdirde (bu arının fazla sızlanmasile anlaşılır) arı dışarda havalandırılmalıdır.

Arının nekar zaman kışlıkta kalacağı da önemlidir. Tecrübeli bazı arıcılar Mart dokuzunda (Martın 22 inci günü) arı su içmelidir derler. Daha erken çıkarmamak için iyi bir tavsiye isede bu, daha ziyade yılın gidişatı ve mahallî iklime göre de değişiklik arzeder. Arıyı vakitsiz ve erken faal yete sevketmekte fayda yok zarar vardır. Arılar kışlıklarında rahatsız değillerse erken çıkarmağa heves edilmemelidir. Açıkta kışlayan arılar kendi haline terk edilmeli onlar da vakitsiz yoklama veya besleme suretile erken uyartılıp faaliyete teşvik olunmamalıdır. Bu gibi kovanlar kışın karla örtülecek olursa kovan işleme deliği önü temizlenmeli ve etrafa saman saçmalıdır. Güneş ziyası işleme deliğine vurarak arıların çıkmasına sebeb olacağından bu deliklerin önüne kiremit veya tahta parçaları dayamalı bu tesirden sakınmağa çelışılmalıdır. Buna rağmen arılar dışarı çıkacak olursa etrafa saçılan samanlar üzerine konarak ölmekten kurtulurlar.

Kışlamaktan çıkarılan kovanların geçen sene işledikleri yere veya başka bir mahalle konulmasında mahzur yoktur. Yerinde kışlayan veya bir müddet işlemiş bulunan kovanların tekrar dilediğimiz yere yer değiştirmesi asla doğru değildir. Bu yer değiştirme bir bahçe içinde ise günde bir metre kadar olmak üzere tedrici bir şekilde olabilir. Kovan daha uzak mesafelere taşındığı takdirde mesafenin en az (5) kilometreden az olmamasına dikkat edeceğiz. Bu kadar uzaklığa götürülen arılar eski alıştıkları yere tekrar dönmezler. Bu sebepten daha az mesafe içinde kovanların yer değiştirilmesi kabil olamaz. Mecburiyet hasıl olursa arıyı oğul haline getirmeli ve 48 saat seria ve izbe bir

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mahalde kapalı tutulmalıdır. Bu bakımdan arı satın alırken arının daha evvel nerede işlemekte olduğunu sormamız ve şayet arı aynı köy veya kasabanın malı ise 5 kilometre uzakta bir mahalde bulundurmağı düşünmemiz icap eder.

Bu suretle yerleştirilen kovanlar iyi bir günde yoklanarak temizlenmeli, arı ölüleri ve döküntülerle kirlenmiş tabası mümkünse değiştirilmelidir. Bu temizlikle tabla iyice kazınmalı ve bir müddet güneşte tutularak kurutulmalıdır. Elde yedek bir tabla olursa arı uzun müddet rahatsız edilmeden bütün tablaların temizlenip değiştirilmesi mümkündür. Kovan içinde fazla yaşlık varsa üzerine ince bir tül çekerek güneş sıcağı altında bir müddet bekletilmelidir. Bu yoklama ve işlerin havanın gayet mutedil ve ılık bir zamanında yapılması, kovan içinin soğutulmaması gereklidir.

İşte yukarıda sayılan bu tedbir ve işlerle kovanlarımız iyi bir şekilde kışlamış ve yeni sene için hazır bir duruma sokulmuş olurki bu, beklenilen başarının en önemli bir sırrı ve âmili mahiyetindedir.

Bir İstida Suretidir

No. 419

Rifatlu Efendim

Muzaffer Paşa hazretlerinin vakfı şerifinden almak üzere beberâti âli kırk iki tarihinden bu âne kadar mutasarrıf olduğumuz bâlâyı arzuhalde muharrer kapaklı mezraasının beş hissesi Maden Zade Ebubekir Sait efendininin bidayeti tanzimatı hayriyede mazbutu hazine olup hassı hümayune ilhak olmağın bedel almakta dailerinin rübü hissesile müşterekimizin sümün hissesi aynen taşirden verilmekte iken ve kapaklı has tabir olundukta hassı hümayune alınıp hisse'i mezkûre verilmediğinden hakkımıza gadri külli olduğu ve müşari ileyhin vakfının musttal olmasına rızayı bâri hazreti tacidari kail ve razı olmayacağından lutfen berati âlişâne bilmuracaa icabının icrasını niyazımız babında emir ve irade hazreti menlehülemrindir. 17 Cemaziyelahir sene 1291

Bende	Bende
Müderis Zade Etem	Hacı İbrahim efendi zade
	İbrahim efendi Çorum

Numara: 1432

İktiza üzere vekâlete

19 - Minh 91

Vakfı mezkûrün vakfiyesi bulunmadığından istida olunan Kapaklı mezraası malikânesinden teamülü kadimi ve derdest bulunan muhasebe defterlerine nazaran hisseleri olduğu anlaşılmış isede emrü ferman hazreti menlehül emrindir. 25 Temmuz 90

Vekili Evkaf
Seyyid Abdülkadir

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Beyler Çelebi hakkında diğer bir berât)

No. 420

Evkafı mülhakadan Çorumda Beyler Çelebi evkafından vakıfının türbesinde türbehane mezrut emlâk nahiyesine tabi diğer Üyük karyesi malikânesi vakfının penç mud galle ile vakıfının türbesinde türbe hanlık cihetinin tevcihine dair varit olan inha üzerine kuyūdi lâzıması bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyilicra bu bapta canibi mahkeme'i teftişi evkaftan olunan ilâm mucebince nısıf hisse'i ciheti mezkûreye mutasarrıf olan Seyid Osman bin Ömerin vefatı vukuile mahlûlündan Sağir oğullarından işbu rafi'i tevki'işşani hâkani Mustafa zide rüştehuye baliğ olup edayi hizmete kesbi iktidarine değin tarafından ammi zadesi Ahmedi Feyzi bin elhacı Ali binniyabe edayi hizmet etmek şartile bittevcih yedine berati alişanım verilmek babında canibi nezareti evkafi hümayunumdan ba telhis ifade kılınarak mucebince tevcik olunmak fermanım olmağın bin iki yüz doksan altı senesi Muharreminin yirmi ikinci günü tarihile bu berati şerifimi verdim ve buyurdumki Sağiri mumaileyh zikrolunan türbe hanlık cihetine galle'i mersumesile şartı mezkür üzere mutasarrıf ola şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar tahriren filyevmil rabi velişrin min şehri Seferülhayr lisene sittün vetis,in ve mieteyn ve elf 1296

Muzaffer Paşa evkafından, müderrislik cihetinden bir hissenin Çorumda Tekkeli Hoca oğlu lakabile anılan aileden bir hocaya intikali berati

No: 421

Çorumda vaki Muzafferiyye medresesi vakfından Cami'i Kebirde ba şartı tedris rübuğ hisse müderisi olan Esseyid Ahmet halife

meclisi şeride yedinde olan beratin verüp mutasarrıf olduğu rübu hisse müderrisliğini kendi hüsnü rızasile Medine'i mezbure sakinlerinden ve erbabı istihkaktan işbu râfi'i tevki'i refi'işşani hâkani Esseyid İbrahim zide ilmuhuya feragat ve kasrı yed ve merkum dahi her veçhile mahal ve müstehak olmağın kasrı yedinden tevcih ve yedine berati âlişanım verilmek recasına Çorum Naibi Mevlâna Elhacı Abdulkerim zide ilmuhu arzetmekle mucibince tevcih olunmak üzere ağlemil ulemâil mütebahhirin efdal ül-fudelâ ül-müteverri'in bilfiil Şeyh ül islâm Mevlâna elhacı Halil edamallahü fezâilehu işaret etmele işareti mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın hakkında mezidi inayeti padişahanem zuhure getirip bin iki yüz otuz altı senesi Muharreminin üçüncü günü tarihile müverrah verilen rüusü hümayunum mucebince bu berati hümayunu verdim ve buyurdumki mezbur Esseyid Elhacı İbrahim zide ilmuhu varup merkumun kasrı yedinden rübuğ hisse müderisliği mezküre mutasarrıf olup edâyı hızmet eyledikten sonra işbu berâti âlişanıma mugayir tarafı aherden hiç ferd mani ve müzahim olmayup dahil ve tearruz kılmayalar şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar elyevmüttasi şehri Muharremül haram sene sitte ve selâsin ve mieteyn ve elf 1236

Babasının ölümile rübu hissenin oğlu Mehmede intikal beratı

No. 422

Çorumda vaki Muzafferiye medresesi vakfından almak üzere Çorumda Camii kebirde bâşartı tedris rübu hisseye müderris olan esseyid elhacı İbrahim sakinei Çorum fevtolmağile yeri hâli ve rübu hissesi mahlul olmağile mahlulundan sulbü sahih oğlu erbabı istihkaktan işbu rafii tevkii refiişşanı hakani seyyid elhacı hafız Mehmed ibni esseyid elhacı İbrahim zide ilmühuya tevcih ve yedine beratı âlişanım verilmek ricasına Çorum naibi mevlâna esseyid Ali zide ilmühu arzetmekle mucibince tevcih olunmak üzere âlemül ulemaül mütebahhirin bilfiil şeyhulislam Yasinci zade mevlâna Abdülvehhab

58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

edamallahü fezailehu işaret etmekle işareti mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın hakkında mezidi inayeti padişahanem zuhure getirüb binikiyüz otuzyedi senesi Şabanının yirmidördüncü günü tarihile müverrah verilen rüusü hümayunum mucibince bu beratı hümayunu verdim ve buyurdumki mumaileyh seyyid elhacı hafız Mehmed ibni esseyid elhacı İbrahim zide ilmühu varub babası müteveffayı merkum yerine başartı tedris rübu hisseye müderris olup edayı hizmet eyledikten sonra işbu beratı âlişanıma mugayir müderrisliği ümurüne tarafı aharden hiç ferd mani ve müzahim olmayub dahil ve taarruz kılmayalar. Şöyle bileler alâmeti şerife itimat kılalar. Tahriren filyevmilhamis minşehri Ramazan sene sebun ve selâsin ve mieteyn ve elf 1237.

Muzafferiye müderrisliği rübu hissesine Mehmedin fevtile yerine karındaşı Hacı İbrahimin tâyin beratı

No. 423

Çorumda vaki Muzafferiye Medresesi vakfından Çorumda Camii kebirde başartı tedris rübu hisseye müderris olan esseyid elhacı Hafız Mehmed ibni esseyid elhacı İbrahim Veldeş bilâveled fevtolup yeri hali ve rübu hissesi mahlul olmağile mahlulundan liebeveyn er karındaşı olup ledeyil imtihan istihkakı zahir ve nümayan olan işbu rafii tevkii refiişşanı hakani esseyit İbrahim zide ilmühuya tevcih ve yedine beratı âlişanim verilmek recasına Çorum Naibi Tireli zade mevlâna İbrahim Etem zide ilmühu arz ve merkum esseyit İbrahim zide ilmühunun ehliyeti olduğunu Alaybeyi İbrahim ibni Hasan ve Mehmed Sipahi ibni Abdullah ve diğer Mehmed Sipahi ibni Osman ve Mustafa Sipahi ibni Mustafa haberlerile mütehakkak olmağın mucibince rübu hissesi mezkûre müteveffayı mezburün mahlulünden karındaşı merkum esseyit İbrahim zide ilmühuya tevcih olunmak iktiza eylediği evkaf müfettişi Mevlâna Mehmed Arif zide ilmühu ilâm etmekle berveçhi ilam merkume tevcih olun-

mak üzere âlemül ulemaül mütebahhirin bilfiil şeyhulislâm kadı zade Mevlâna Mehmed Tahir edamallahü taalâ fazailehu işaret etmekle işareti mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın hakkında mezidi inayeti padişahanem zuhure getirüb binikiyüz kırk iki senesi Cemaziyelevvelinin ondokuzuncu günü tarihile müverrah verilen rüusü hümayun mucibince bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mezbur esseyid İbrahim zide ilmühu varub karındaşı müteveffayı mezburün mahlulünden başartı tedris rübu hisse müderrislik cihetine mutasarrıf olup edayi hizmet eyledikten sonra işbu beratı âlişanıma mugayir müderrisliği ümurine tarafı aherden hiç ferd mani ve müzahim olmayub dahil taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmeti şerifeme itimat kılalar. Tahriren figurrei Cemaziyelahir sene isna ve erbain ve mieteyn ve elf. 1242.

Bemakamı Kostantiniyetül mahruse

No. 424

Cülusü hümayun sebebile Seyyid İbrahimin beratı yenilenmiştir.

Binikiyüz yetmişyedi senesi Zilhiccei şerifesinin onyedinci günü tahtı âli bahtı osmani üzere cülusü hümayun meymenet makrunum vaki olmağın umumen tecdidi berat olunmak kaidei meriyei saltanatı seniyyeden olduğuna binaen nazareti evkafı hümayunu mülukâneme mülhak evkaftan Çorumda vaki Muzafferiye medresesi vakfından Çorumda Camii kebirde başartı tedris rübu hisse müderrislik ciheti mutasarrıfı işbu rafii tevkii refiişşanı hakani esseyid İbrahim bin esseyid elhacı İbrahimin yedinde olan beratı atiki biltakdim tecdidi rica olunmaktan naşi kayude muracaat olundukta ciheti mezkûre hissesi binikiyüz kırkiki senesi Cemaziyelulânın evasıtı tarihile mumaileyhin uhdesinde bulunduğu tebeyyün etmiş olduğundan kaydi ve atik beratı mucibince tecdiden beratı şerifim ita olunmak babında sadır olan fermanı âlişanım vechile tecdiden bu beratı

[58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

hümayunumu verdim. Ve buyurdumki mumuileyh üslubü sabık üzere ciheti mezkûre hissesine mutasarrıf olup işbu beratı âlişanıma mugayir tasarrufu ümuruna tarafı aherden müdahale olunmıya. Şöyle bileler, alâmeti şerifeme itimat kılalar. Tahriren filyevmittasi velişrin minşehri Rebiyülevvel sene semanin ve mieteyn ve elf 1289.

Bemakamı Kostantiniye

Muzafferiye Müderrisliğinin muidliği ve talimi Kuran cihetleri hakkında bir emir

No. 425

ÇORUM KAYMAKAMLIĞINA

İzzetlu Bey Numara 169.

Çorum Camii kebirinde tedrisi ulume maşrut olup nısıf ve sümün hisse mutasarrıfı Said efendinin ademi ehliyeti cihetile hissei mezkûrenin müştereki İbrahim efendiye tevcihi nizamen lâzım geleceği evkafı hümayun nazareti celilesinin 29 Eylul 1307 rumi tarih ve 170 No. lu emirnamesinde irade buyrulan Muzaffer Paşa vakfın dan dolayı muidlik ve talimi kıraati Kuran vezaifi bedelâtından baki kalub ashabine ba sened ve makbuz itası icabeden maliye havalenamesile sandık ilim ve haberi bu kerre merbuten irsal olunmağile mebaliği mezkûrün bermucibi senedat mumaileyh Hacı İbrahim efendi ve müştereki müteveffa Hafız Mehmed efendi itamına ve Müftü Tahir efendi ile müşterekleri de heman itasile merbut makbuzu senedlerinin temhir ettirilip derdesti tanzim bulunan şehriye cedvellerine raptedilmek üzere ilk vasıta ile irsali evkaf idaresile tavsiye olunur. 6 Rebiyülahir 1309 ve 26 Teşrinievvel 1307

Mutasarrıfı Livai Yozgat
Abdülvehhab

Muzafferiye Medresesi müderrisliğine ait bir Mazbata

No. 426

Huzuru samii cenabı vilâyetpenahiye

Mazbatanın Yozgattan tahrir no, si: 279.

Çorumlu Maden zade Sait efendinin pederinden mahlul olup kesbi ehliyet edememesinden naşi mahlul kalan müderrislik hissesinin hasbelmüşareke zamimeten uhdesine tevcihi lâzım gelirken uhdelerinde ciheti müteaddide bulunan aher kimselere tevcih olunmak için buraca mazbata tanzim olunduğundan bahsile icrayı icabı Çorum müderrislerinden İbrahim Nuri efendi tarafından takdim kılınan arzuhal leffen irsal olunduğu beyanı âlisile hakikati keyfiyetin bamazbata iş'arı 16 Temmuz 1307 tarih ve 223 no. lu tahriratı aliyyei vilâyetpenahilerinde irade ve izbar buyrulmuş ve hissei mahlulei mahbusenin Çorum müderrislerinden Osman ve Ali Tahir ve Mehmed ve Ömer Hilmi efendiler uhdelerine tevcihi hususu mahallinden bamazbata iş'ar olunmasına mebni olvakıt keyfiyet olvechile evkafı hümayun nazareti celilesine bamazbata arz ve inha olunmuş isede henüz emrü cevabisi şeref sudur etmemiş ve mumaileyh İbrahim Nuri efendi ise diğerlerinin hocası ve ciheti mezkûrenin şeriki olup usulüne tevfikan olunan imtihanda kemali ehliyet ve temamii liyakati taayyün eylemesine binaen ledeyil havale hissei mahbusesinin harcı nizamisi olan binyüz otuzdört kuruş hoca mumaileyhden ahzolunarak 5 Teşrinisani 1305 tarihile takdimi hazine kılındığı kayden anlaşıldığından ve ilerude mumaileyh İbrahim Nuri efendiden bilahiz hocai mumaileyhimaya reddolunmak üzere temin dahi olundu ğundan harcı mezkûr ile hissei mahlulei mezkûrenin mumaileyh İbrahim Nuri efendi hissesine ilâveten uhdesine tevcihi hususunun bamazbata arz ve inhası evkaf müdürlüğünden baderkenar ifade olunmuş ve efendii mumaileyh hüsnü hal ve fazıl ve takva ashabından ve meşahiri ulemadan bulunmuş olmağile hissei mahlulei maruzanın zamimeten tevcih ve beratı âlişanın irsali hususuna müsa-

adei celilei ulema perverileri şayan buyrulmak babında emir ve ferman 2 Eylul 1307.

Muhasebeci — Müftü Abdullah — Naip Tahir — Mutasarrıfı Livai Yozgat Abdülvehhab

Müdiri Evkaf Sozai — Vekili Mü. Tahrirat Nail — Aza Halil — Aza Nureddin

Muzafferiye müderrisliği cihetinin İbrahim efendi uhdesinde birleşmesi beratı

No. 427.

Çorum kasabasında vaki Muzafferiye medresesi müderrislik cihe-
tinin nısıf ve rubü hissesinin tevcihine dair varid olan inha özerine
tedkikatı kaydiyeleri ledeyilicra evkafı mülhakadan Çorumda Mu-
zafferiye medresesi vakfından almak üzere vazifei muayyene ile Ço-
rumda vaki Camii kebirde başartı tedris müderrislik cihetinin rubü
hissesi seyyid İbrahimin ve sümün hissesi seyyid Hacı Muradın
ve nısıf ve diğer sümün hissesi seyyid Ebubekir Saidin uhdelerinde
olduğu kayden anlaşılmış olduğundan mumaileyh seyyid Ebubekir
Saidin uhdesinde olan mezkûr nısıf ve sümün hissesi ademi ehli-
yeti cihetile refinden ve sümün hisse dahi atik tarih ile uhdesinde
olan mumaileyh seyyid Hacı Muradın vefatı derkâr olmasına mebni
mahlulünden müftii belde olup ehliyet ve iktidarı derkâr olan mu-
maileyh işbu rafii tevkii refiişşanı hakani seyyid İbrahim ziḍe ilmü
hunun kadim uhdesinde bulunan rubü hissesine ilhakan bermucibi
nizam binnefis bilâkusur edayı hizmet etmek ve terk ve tekâsül vuku
bulmamak şartile bittevcih yedine beratı âlişanım ita olunmak ba-
bında mahkemei teftişten olunan ilâm ve tarafı şeyhulislâmiden
kılınan işaret üzerine makamı nazareti evkafı hümayunumdan ba-
telhis ifade kılınmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olma-
ğın binüçyüz on senesi Zilhiccesinin yirmibeşinci günü bu beratı
hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh kadim uhdesinde
bulunan rübu hissesine ilhakan müşterekleri mumaileyhimanın nısıf
ve rübu hisselerine dahi vazifei muayyenesile şartı mezkûr üzere
mutasarrıf ola tahriren filyevmittasi aşer şehri Muharremülharam
sene ihda aşer ve selâse mie ve elf 1311.

Bemakamı Kostantiniye

[58. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 59

Mahmut Selim GÜRSEL

59.SAYI İÇİNDEKİLER

ON DOKUZ MAYIS

SITMA ÖĞÜTLERİ

TÜRKİYE NÜFUS YOĞUNLUK BÖLGELERİ VE ÇORUM'UN YERİ

SPOR VE CİNSİ TERBİYE

DERBEYANI MENAKIBI ALİ OSMAN

BEKTAŞİ ŞİİR VE NEFESLERİ

MERSİYE İ İLHAMİ

CANİKLİ ALİ PAŞANIN İSLAHAT LAYIKASI

BİN DOKUZ YÜZ KIRK YEDİ C.H.P SANAT MÜKAFATI PİYES MÜBSABAKASI KATILMA ŞARTLARI

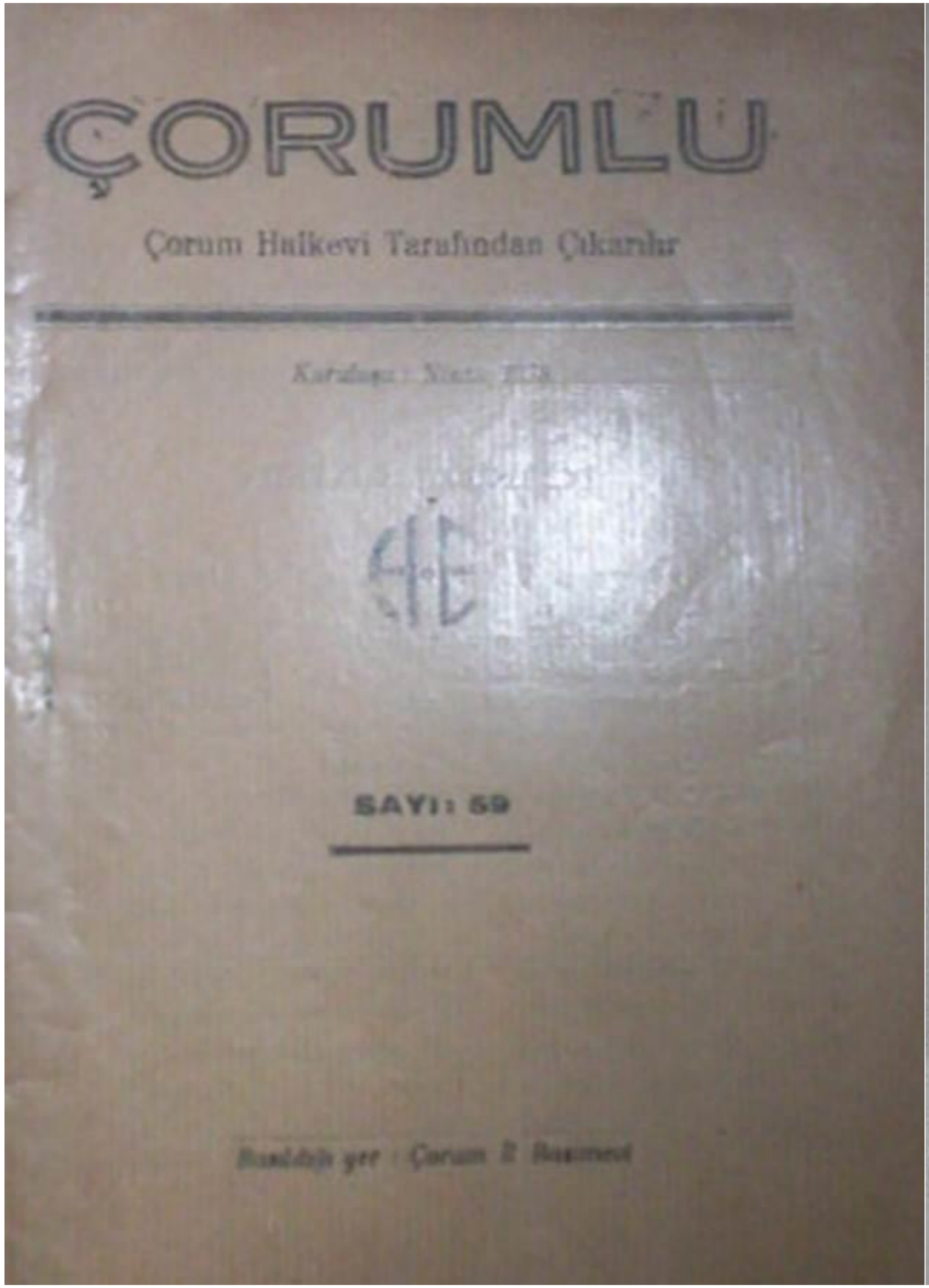

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

SAYI: 59

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Sayı : 59 Haziran 946 Kuruluşu: Nisan 938

19 Mayıs

Ziya BÜYÜKATAMAN

Yılın en güzel mevsimi İlkbahar ve İlkbaharın en güzel ayı Mayıstır. Hiç şüphe yok ki Mayısın da en güzel günleri Mayıs ortalarına düşen günlerdir.

Ne yazık ki şafak renkli bayrağımızın siyahlandığı, milletimizin kanlı göz yaşları akıttığı en acı günlerimizde yılın bu en tatlı günlerine tesadüf etmişti. 19 Mayıs olmasaydı canlılar için en normal bir bayram olan Mayıs günleri ulusumuz için en kara bir matem hatırası olacak, dünya gülerken biz o acı hatıralarla ağlıyacaktık. Bütün yaraları saran hepsini saydıran, esirliği hürriyete, cehaleti bilgiye, ihtiyarlığı gençliğe, haraplığı bayındırlığa, hulâsa; geceyi gündüze, karabahtı aydına çekiveren o mutlu gün de Mayıs ayının ortalarına düşmüş, bize bütün acıları unutturarak bayram günleri yapmıştı.

Gençlik ve Spor Bayramı olarak kutladığımız bu gün Türk Milletinin kara bahtının aydına döndüğü günün yıldönümüdür. Bu gün yokluk içinde büyük ve ebedi varlıklar yaratan Ebedi Şef Mustafa Kemal'

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

in Samsun toprağına ayak bastığı gündür. Çok ilerisini görebilen bu büyük dehâ Anadolunun hür toprağına basar basmaz istikbalin aydınlığı ile bütün matemleri unutmuş ve unuttturmuş gibi idi. (Dağbaşını duman almış yürüyelim arkadaşlar) teranesile İç Anadolunun yolunu tutmuştu. Bu bahıtlı günü Erzurum kongresi, 23 Nisan, İnönüler, 30 Ağustos, 9 Eylul mutlu günleri kovaladı. İnönülerin büyük kahramanı Milli Şef İsmet İnönü Lozan muzafferiyetile yurda döndü. Akla durgunluk veren bu büyük devrimler başladı. Mezar taşına (Hüvelbaki) yazıldı denilen Türk tarihinde bir şerefli yaprak daha yaldızlıyarak gebgenç, dimdik dünya karşısında duruyoruz ve dünya durdukça duracaktır.

19 Mayıs yılın en güzel günü, bahtımızın bayramıdır.

Sıtma Öğütleri

1 — Sıtmayı âdi bir hastalık gibi sayanlar, her yıl dünyada sıtmadan ölen 6 milyon kurbanı acaba hatırlarına getirmiyorlar mı? ve bundan ürkmüyorlar mı? Sıtma tarih boyunca insanlığın en hain sağlık düşmanı olmuş ve nüfusu kıran bir âfet hükmüne geçmiştir.

2 — Her yıl ilkbaharda es ki sıtmalıların nöbetleri tekrarlar, bunlar hastalıklarını iyi t e d a v i ettirmiyen, eskiten hastalardır. Sıtma salgınları Yaz, Sonbahar aylarında başlar. Çünkü bu mevsimde milyonlarca sivrisinekler üremiş, kanatlanmış ve havaya uçarak etrafımızı almışlardır. Ödevimiz daha sıcaklar başlamadan sivrisinek üreme yerlerini temizlemektir.

3 — Yavrular ve küçük çocuklar, şiddetli sıtma nöbetlerine dayanamazlar. Bilhassa "zehirli sıtma„ya kurban gittikler çoktur. Anne ve babalar sıtma mevsiminde hem kendilerini ve hem de yavrularını sıtmadan korumak zorundadırlar. Bu mevsimlerde ateşlenen çocuğunuzu hemen sıtma hekimlerine ulaştırınız, veya yaşına göre sıtma ilâcı veriniz.

4 — Yazın köyler arasında, yollar, şoseler üzerinde ve ücra bucaklarda sivrisinek üremesine yarar durgun ve birikinti sularını görenler hemen sıtma mücadele memurlarına haber vermeli ve böyle yerlerin temizlenip kurutulmasını sağlamalıdır. Bu suretle yurdumuzdaki sıtma savaşına da katılmış olursunuz.

5 — Sivrisinek kanınızı emer, deriyi soktuğu yer kaşı-

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

nır, sizi rahatsız eder. Fakat en önemlisi size sıtmayı vermesidir. Bazan bir sivrisineğin sokması insanın canına bile mal olur. Çünkü çok şiddetli sıtma nöbetleri de vardır. İlâç tesir edinceye kadar insan ölebilir.

6 — Bahar gelince, yaz olunca ve sonbahara girince bütün yurddaşların düşünceleri sıtma ve sivrisinek olmalı ve bunlardan kurtulmak için şimdiye kadar söylenen, yazılan ve okunanları evinde, bahçesinde, köyünde ve her yerde tatbik etmelidir.

7 — Sıtmanın en keskin ilâcı ağızdan alınan «Atebrin» dir. Baygın ve ağızdan ilâç alamıyacak derecede bitkin hastalarda şırınga ile kullanılacak ilâç varsa da böyle bir zorlama olmadıkça sıtma ilâcı mutlaka ağızdan alınmalı ve "Atebrin„ tercih edilmelidir.

8 — Bedava sıtma ilâcı almak ve sıtmadan kurtulmak isteyenler sağlık müesseselerine ve memurlarına baş vurmalıdırlar. Parası ile sıtma ilâcı almak isteyenler eczanelere muracaat etmelidirler. Eczaneler lüzumu kadar sıtma ilâcı bulundurmak ve reçete istemeksizin her kese sıtma ilâcı vermek mecburiyetindedirler.

İlkbaharda sürekli yağmurlar yağarsa yurda bereket getirir, yurddaşı sevindirir, neşe verir.

Yurddaş! Bu sevinç ve neşeni devam ettirmek, ekinine kuvvetli kollarla tırpan atmak, harmanını dimdik olarak savurmak istersen, kendini şimdiden sıtmadan koru.

Bunun için de evinin, köyünün, tarlanın çevresinde biriken yağmur sularını akıt, kurut ki, bu birikinti sulara sivrisinekler yumurtlayıb üreyerek sana sıtmayı aşılamasın..

Sivrisinek sıtmalıdan sıtma mikrobunu alır, sağlama verir.

Türkiye nüfus yoğunluk bölgeleri

VE ÇORUMUN YERİ

Erkek Orta Sanat okulu
Tarih - Coğrafya öğretmeni
NECMİ ŞAMLI

Türkiye arzettiği yoğunluk ortalamasile Asya kıtasının az nüfuslu bölgelerile Avrupa kıtasının orta nüfuslu bölgeleri arasında bir geçit teşkil eder. Türkiyede genel yoğunluk 24 tür. Yani kilometre kareye ortalama olarak 24 kişi düşer. Bu yoğunluk Türkiyenin doğu ve batı komşularında değişik rakamlar gösterir. Meselâ; Bulgaristanda 60, Yunanistanda 61, olarak görülmektedir ki, bu iki rakam da Türkiye yoğunluk ortalamasının üzerindedir. Doğu komşularımızdan olan İranda bu rakam 9, Irakta ise 12 dir ki, bu rakamlar da Türkiye yoğunluğunun altındadır. Bu rakamlar Türkiyenin komşuları arasındaki yerini belirtmektedir.

Türkiyede her ne kadar ortalama yoğunluk 25 isede bu rakam her yerde aynı demek değildir. Çünkü; bir çok tabii ve sun'i âmillerin tesirile yoğunluğu gösteren rakam değişikliklere uğramaktadır. Bazı yerlerde nüfus sık, bazı yerlerde ise seyrektir. Nüfusun dağılışında rol oynayan âmiller, bitki topluluklarının dağılışında rol oynayan âmillerdir ki, şöyle sıralayabiliriz:

1- Toprak: Volkanik arazilerde ve ormanların bakıyelerini havi ümüslü topraklar verimli oluşlarından dolayı çok nüfus toplarlar. Buna mukabil çorak topraklar verimlerinin azlığı dolayısile nüfus topla-

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

yamazlar.

2 - İklim ki, insan ve bitkiler üzerinde en müessir rolü oynadığından dolayı sağladığı yaşama şartları oranında nüfusun toplanmasına tesir eder.

3 - Bilhassa gittikçe makineleşen 'asrımızda münakale durumu ve iş kaynaklarının çokluğu ve azlığı da nüfusun toplanmasına etki yapar.

4 - Ormanlarla isteplerin sınırını teşkil eden yerler de müstesna bir kabiliyetle nüfusu toplayan yerlerdir.

Şimdi bu açıklamaya çalıştığımız âmillerin etkisini göz önünde tutarak Türkiyede nüfusun dağılışını inceleyelim : Türkiyede nüfus denilebilir ki bir takım yoğunluk bölgelerinde toplanmıştır. Doğu Anadoluda Van ve Hakâride 1 - 2 arasında oynadığı halde Orta Anadoluda 20 - 30 arasında, Batı Anadoluda ise 40 - 50 ve daha üzerinde bir durum göstermektedir. Bu yoğunluk Doğu Karadeniz bölgesinde 100 ü bulmaktadır. Buna göre Türkiye nüfusu geniş arazi üzerinde iklim ve arazinin sağladığı hayat şartları oranında bir birikme göstermektedir. Doğu Anadoluda arazi engebeli olduğundan münakaleyi güçleştiriyor ve iklimin sertliği de ziraati ve yaşamayı güçleştirdiğinden yoğunluk azdır. Buna mukabil Doğu Karadeniz bölgesinde verimli toprakların ve bol yağmurun yanında deniz ürünlerinden de faydalanılması buradaki yaşama şartlarını kolaylaştırmakta ve fazla nüfusun toplanmasını temin etmektedir. Orta Karadeniz bölgesinde yağış aparelel olarak ve kısmen de arazinin bataklık olması dolayısile nüfus seyrekleşmektedir. Burada Samsun geniş bir hinterlanta demiryolu ile bağlanmış o l m a s ı n d a n ticari bir kıymet taşımakta ve geniş bir kütleye iş sağlamış olmasından dolayı bu havalinin nüfusunu toplamış bulunmaktadır. Batı Karadeniz bölgesinde verimli ovalarda yoğunluk artmaktadır ki bu ovaların verimli

olmasından dolayı çevrenin nüfusunu çekmiş olmasındandır. Marmara ve Ege bölgesi toprakların verimli ve yolların sık, iş kaynaklarının fazlalılığı dolayısile kalabalıktır. Buralarda yoğunluk 50 nin üzerine çıkmaktadır. Akdeniz bölgesinde, Ege bölgesinde gördüğümüz bu yoğunluk Adana ve Mersin gibi verimli toprakların ve geniş hinterlantı bağlayan demiryollarının denize birleştiği yerde bulunan ticari şehirlere inhisar etmektedir.

Doğu Anadoluda ve İç Anadoluda verimli ovalar ve demiryolu güzergâhında olan ve geniş bir kütleye iş sağlayabilecek müessesesi bulunan şehirler yoğunluk bölgeleri olarak görülmektedir. Buna misal teşkil eden Erzurum, Sivas, Kayseri, Ankara, Eskişehir hep bu karakteri taşımaktadırlar. Kırıkkale ise tamamile sanayi sayesinde gelişen ve nüfus toplayan bir şehirdir.

Türkiye nüfusunun yoğunluk bölgelerini kuş bakışı gözden geçirdik. Gördük ki, fazla nüfus toplayan yerler ya demiryolu güzergâhında olup verimli topraklar üzerindedir, yahut ta endüstri bölgesi olup geniş iş kaynaklarını havi bulunmaktadır. Çorumun durumunu inceleyecek olursak, arazi durumu itibarile ormanla istebin sınırı üzerinde bulunmaktadır. Bu bakımdan insan yaşayışı ve gelişmesi bakımından en uygun bir durumu haizdir. Burada çokluk çiftçiye dayanan bir yoğunluk görülmektedir. Bu yoğunluk genel ortalamanın üzerindedir. 25,5 (26). Samsun, Ankara ve Kırıkkale gibi geniş iş kaynaklarını havi yoğunluk bölgelerine yakın olması da buraya özel bir mevki vermektedir. Fakat demiryoluna 120 km. denizyolana da 170 km. lik bir şose ile bağlanmış olmasından dolayı büyük şehirlerle muvasalayı güç ve sıkıntılı bir hale sokmaktadır. Üstelik geniş bir kütleye çalışma sağlayacak iş

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kaynakları olmadığından burası etraftan nüfus çekemiyor, bilakis etrafa nüfus dağıtmaktadır. Bugün şehirli nüfusunun yüzde 10 u diyebileceğimiz bir kütle büyük şehirlerde iş peşinde dolaşmaktadır. Çorumun 1940 sayımında merkez kazası 21 bin 200 iken 1945 sayımında 20 bine düşmesi bununla ifade edilebilir. Denilebilir ki yukarda arzettiğimiz durumlardan biri yani, ya tren yolu, yahut iş kaynaklarından biri temin edilemezse Çorum gerilemeye mahkûm antik bir şehir olarak kalacaktır.

Spor ve Cinsî Terbiye

Dr. Fazıl ERCİYAŞ

Spor ve cinsi terbiyenin noksan oluşu içtimaî hayata çok zarar verir. Bilhassa erkek çocukların ilk gençlik çağlarında muntazam surette spor yapmalarına dikkat etmek lâzımdır. Onları bir takım fena itiyatlara alıştırmadan boş vakitlerini daima spor eğlenceleri ile geçirmelerini ve bundan zevk almalarını mümkün kılmağa çalışmalıdır. Çocuklarımızın spor ve cinsî terbiyelerine vereceğimiz ehemmiyet tahsillerine vereceğimiz ehemmiyetten fazla olmalıdır.

Çünkü birisi sıhhatini ve hayatını alâkadar etmesine mukabil öteki kültürel istikbalini temin eder.

Bunu iki misalle izah edelim: Bir ahbabımın çocuğu geçen sene Hukuk Fakültesini yüksek derece ile bitirdi. Tahsili mükemmel olan bu genç fizikî mukavemetini kıran fena itiyatlara kapılmış olduğundan hastalandı ve maalesef hayata atılacağı yerde sanatoryuma gitmeğe mecbur oldu.

Diğer bir misal de yine yakın tanıdığım diğer bir ahbabımın, lisenin onuncu sınıfına kadar iyi derecelerle sınıfı geçen bir oğlu vardı. Bu çocuk evle mektep arasındaki yoldan başka bir yer bilmez, dersten ve kitaptan başka bir şeyle meşgul olmazdı. Fakat son zamanlarda kendisine bir durgunluk arız olmuştu. Sebebi bilinmiyen tesirlerle artık dersten de zevk almamağa başlamıştı. Kitap okumaktan sıkıntı duyuyordu. Bu cihetle sene sonunda ikmale kaldı döndü er-

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

tesi sene yine döndü, ebeveyn çocuklarını hususî bir mektebe verdiler, fakat orada da muvaffak olamadı. Doktorlar bu çocuğun aklî bir hastalığa yakalandığını söylediler. Lisenin çalışkan talebesi evvelâ haylaz ve serseri olduktan sonra, bu sefer de ana ve babasının gözyaşları arasında akıl hastanesine tevdi olunmuştu.

Şimdi bu iki gençten birinin sanatoryuma, diğerinin akıl hastanesine gitmelerine sebep cinsî terbiyenin verilmemesi ve ve bunlarda fena itiyatların yer almış bulunmasıdır.

Çocuklarda periodik inat devreleri düşünülebilir. Bunlardan birisi 3 - 4 üncü yaşlarda ikincisi de cinsiyet olgunluğu zemanındadır. Bu devrelerin endogene tekâmül safhalarına tekabül ettikleri düşünülmüştür.

Birinci devrenin âşikâr olarak zuhurü tekâmülün mükemmeliyetine delâlet eder. Eğer birinci inat devresi vazıh olarak zuhur etmezse neticeyi biraz düşündürücü telakki edenler vardır ki bu suretle irade terbiyesi en mühim olan tahrik kuvvetinden mahrum kalmış demektir. İlk inat devresini cinsi hassasiyetin iptidai tezahürü olarak kabul edenler çoktur. Bu devrede çocuğun inadını tahrik edecek sebeplerden sakınmak lâzımdır. Alıştıkları veya zevk duydukları fena itiyatlardan vaz geçirmek için ya çoçuğa fena olmıyan diğer bir zevki yavaş yavaş vermek ve ona itiyadını tahrike çalışmak lâzımdır. Veyahut tahdit ile terbiye etmeğe kalkışmak icap eder. Hangisi iyi netice verirse o şekilde hareket tarzını beğenmelidir. Bu suretle çocuğun fena itiyatlara karşı profilaksisi temin edilmiş olur.

İkinci devrede âmirane ve sert hareket yerine mülâyim ve dostça muamele daha muvafıktır. Terbiyevi ihtilâflarda doktora muracaat edildiği zaman doktorun bitaraf olduğu hissi uyandırmalıdır. Doktorun tavassut rolü ancak iki tarafında

itimadını kazanması sayesinde muvaffakıyetli netice verir. Bu yaştaki çocuklar için ebeveyn daha evvel doktorla görüşürler, bilâhare çocuklarını muayene ettirirken de onları yalnız bırakırlar, aksi halde hem doktor daha açık konuşamaz, hem de çocuk utanır, asabi bir hal alır. Muayene âdeta çocuğu sıkar. Muayene evde değil, muayenehanede olması muvafıktır. Çocuğun cinsi hassasiyet temayüllerinin normal şekilde inkişafını temin için müsait muhitler hazırlamak lâzımdır. Cinsî terbiyenin inkişafında sporun nazım rolü vardır. Metodik tarzda sporlar, spor eğlenceleri duşlar, ve bilhassa su sporları, avcılık ihmal edilmemelidir. Ortamektep yanında yapılmakta olan büyük spor müessesesi ve parkta yapılacağını öğrendiğimiz büyük yüzme havuzu çok kıymetli bir eser olacaktır. Bu hususta kıymetli valimizin ve belediye reisimizin gösterdikleri alâka şayanı şükrandır.

Nefsin, cinsin muhafaza ve idamesi, hattâ fert ve cemiyetin umumi ruhî tekâmülü ve ve beşeri kültürün hepsi cinsi hassasiyetin esası üzerine müstenittir.

Bir takım kıcıklayıcı tesirlerle vaktinden evvel meydana çıkan cinsi inkişaflar ruhî ve bünyevi geriliklere sebep olur.

Bu cihetle ikinci gelişme çağındaki çocukları içtimaî mahallerden daha fazla spor yerlerine tevcih etmelidir. Bunlar spordan zevk almalı ve kendilerini spora vermelidirler. Bu sayede cinsi ve ahlaki tekâmülü de istenildiği şekilde yürümüş olur.

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Derbeyanı Menakıbi Âli Osman [*]

Kopya eden: Eşref ERTEKİN

Raviler şöyle rivayet ederlerki Acem ikliminde Tebriz havalilerinde (Devleti Âli Osman Saltanatının) zuhurü şöyle naklolunur ki :

Türkmen taifesinden nam, şan sahibi ve onbin mikdarı güzide er sahibi Nize ve Seyif kabilesi var idi. Acem şahları daima genduden havf ederlerdi. İsmine Ahmed Bey derlerdi. Gayet ile kuvvetli ve şecaatlü melik idi ve sahib kerem ve aklı evvel tedbirde yekta idi. Çünkim Acem Devleti Şahı kızılbaş değil idi. Muhammed Şah derlerdi. Ahmed Bey anın toprağını da olub Muhammed Şah beher sene vakti nevruzda kırk âlâ at çulu ve kırk adet at verirdi. Gayri nesne vermezdi. Yektedüğü yaylada ve yektedüğü kışlakta eğlenürlerdi. Nagihan Ahmed Bey bir gece rüyasında gedunun göbeğünden bi ağacı münteha zuhur edüb âleme saye saldı ve cemii sayesinde olub hergişi metaını pazarda koymuş. Uykudan uyanub gendi genduye etti bu gördüğüm rüyayı bir âli, fazıl kimesneye tabir ettirmek gerektir deyu fikreyledi. Tebrizde bir fazıl müftü varidi. Ekseri ahalii Tebrizin rüyaların ol tabir eylerdi. Ahmed Bey dahi ana gelüb gördüğü rüyayı haber verdi. Ol dahi Ahmed Beye etti ben senin gördüğün rüyayı tabir eylerim, lâkin benim dahi senden bir recam ver, sende anı kabul ey-

(*) Bu hikâye Çorum Millî kitaplığında 1292/131 No. da kayitli bir yazma kitaptan alınmıştır.

lersen ondan sonra tabir eylerim dedikte Ahmed Bey dahi söyle göreyim rica nedir, her ne ise can baş üzerine dedikte müftü benim kızım vardır anı nikâh edüb alursanız ricam oldur dedi. Ahmed Bey nola nikâh edelim deyüb ol kızı derhal nikâh edüb ol gece Ahmed Bey gerdek eyleyüb sabahında Ahmed Beyin gördüğü rüyayı şöyle tabir eyledi. Ol senin göbeğünden zuhur eyleyen ağaç ve sâyesinde sâyebanlar oldurni ol ağaçtan zuhur edecek evlatlardır ki anın sâyesinde evlatları padişah olup niçe zaman anların sayesinde âlem emanda ve niçe şehirleri ve memleketleri fetih eyleyüb ve niçe İslâm beyleri ve kâfir beyleri anlara serfüruğ olup niçe kal'alar zapteylese gerektir deyüb tabir eyledi ve kızımı anınçin nikâh eyledimki belki şah olacak evlâd kızımdan olup biz dahi hayre muvaffak olub ta kıyamete değin dunya mazhar olurız deyu azim medhü senâ eyledi. Lâkin Ahmed Beyin iki nikâhlısı dahi varidi. Ol avretlerin üçü dahi hamile oldu. Biemri huda ikisinin evlâdı kız olup müftünün kızı oğlan doğurdu. Ahmed Beye müjde eylediler. Bir er doğdu dedikte gayet ile mesrur oldu. Bunun ismi Türkmen arasında böylece kaldı. Ol ecilden Âli Osmana er doğdu oğlanları derler. Emma bunun üzerine bir niçe zaman mürur eyleyüb Ahmed Bey merhum olub Erdoğdu yerine Bey olup olvakıtte Acem Şahı Muhammed Şah fevt olup yerine Hüseyin Şah olmuştu. Ve bu Hüseyin Şah gayet ile meyyal bir kimse idi. Vaktinde müftüsün azil edüb gayrisin müftü eyledi. Emma mazul müftü gendu genduye fikreyleyüb bu Hüseyin Şahın devletine ve genduye hiyanet murad eyleyub gendu genduye bir fikri şeytan eyleyüb bir mushafı şerifin bazı yerlerini tağyir eyleyüb ol mahalde bir büyük ağaç var idi. Ol ağacın bir dalını iki şak edüb tağyir eylediği mushafı getirüb ol şak

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

olan mahalle koyub gereği gibi muhkem bağlayub bir zaman mürur eyledi. Sonra gelüb zuhur eyleyüb ittiki ben rüyamda gördümki bu bizde olan mushaf yanlış imiş. Lâkin şol ağacın için bir sahih mushaf var imiş deyu şahı izlâl eyleyüb şah Hüseyin ve cemii erbabı divanı olmahalle cemeyleyüb ağacı kestiler. Ol tağyir olan mushafı çıkardılar. Mukabele eylerler vakıa bazı yerleri ve bazı kelimeleri uymayub hilaf emma Hüseyin Şah, ulemanın büyükleri ihtilâfa düşüb bazılar hilâf yol tutarlar. Ol müftü Hasan Kâşi dedikleri hain idi. Böyledek ile Hüseyin Sahı izlâl ve devleti hizlane düşürüb çünkü Acem devleti bu güna oldu Erdoğdu dahi hali bilüb böyle şahın memleketinden hayır yoktur, iyusu bu memleketten aher memlekete varub vatan eylemek gerek deyu kavmini başına cemeyleyüb müşavere eylediler ki kalkub Rum memleketinden bir mahalle mesken eyleyelim dediler. Velhasıl sekiz bin mikdarı adem ile göçüb Rum memleketinde bir mahalle geldiler. Bir düz sahra ortasında bir dağ üzerinde kala kaderinden bir kayacık çevrilmiş anda ol sene sakin oldular. Ol mahalde Erdoğdunun bir evlâdı oldu, ismine Osman dediler. Hâlâ ol mahalde Osmancık deyu isim tesmiye olundu emma Erdoğdu bir babadır idikim on senede Rum vilâyetini Filibe beğinin başına dar eyledi. Şehirleri urdu ve niçe kâfirleri helâk eyledi. Gittikçe kuvvet ve şecaat sahibi olub namı çıktı emma ol sene Erdoğdu merhum olub yerine Osmancık Bey oldu. Temam yirmi yaşında oldukta âlem genduden havfeylerdi. Osman böyle kefere ile cenkeyleyüb dursun. Bizim hikâyetimiz Mulla Hünkâra geldi:

Raviler şöyle rivayet ederlerki; Diyarı Horasandan dervîş abasile azim, Medinei Münevverebe dahil olub Ravzai Mutahharai Hazreti Peygamberin şebekesi yanında genduye

Muzafferiye Müderrisi Seyyid İbrahimin vefatiyle vazifenin bilvekâle oğlu İbrahim Hakkı'ya Tevcih Beratı

No. 428

Çorumda vaki Muzaffer Paşa Medresesi müderrisliğine mutasarrıf olan İbrahim efendinin vukuu vefatına mebni mahlulundan ve mahdumu İbrahim Hakkı yirmi dokuz yaşında olup sinni mühele müsaid olmadığından okuduğu fünunun müderrisliğe kâfi olamıyacağından ciheti mezkûrenin müftii belde Tahir ve Dersiamdan Osman ve Mehmed Nazif ve Mustafa Hilmi'ye iştiraken tevcihi ba muharreratı mahailiye inha ve iş'ar olunmuş ve kendusi altı sene müddet esir firaş olup tahsili natemam kaldığından bahsile münasip mühel ile tarafından bir naip tayin olunarak emri tedris ifa olunmak üzere mezkûr müderrislik cihetinin uhdesine tevcihi müteveffayı mumaileyhin mahdumu İbrahim Hakkı tarafından ba telgraf vuku bulan istida üzerine tedkikatı lazıma ledeyilicra mezkûr müderrislik ciheti müteveffayı mumaileyhin uhdesinde olduğu kayden anlaşılarak keyfiyet mahkemei teftişe ledeyil havale müsted'iyi mumaileyh medresenişin talebeden ve elyevm tariki tahsilde olup mukaddema müddeti medide esir firaş bulunduğu ve mukaddimatı ulûmu tahsil ettiği mütehayyizanı beldeden malumül esami zevatın tahriri ve telgrafı şehadetnamelerinden müsteban olup olveçhile mumaileyh İbrahim Hakkının medresenişin talebeden olduğu ve Mukaddematı ulûmü tahsil eylediği ve mazereti mezkûresine mebni ikmali tahsili teahhür ettiği tebeyyün eylemiş olmağile mumaileyhin mazereti müddetince ikmali tahsili için imhaliie emri tedris binniyabe ifa ettirilmek üzere ciheti mezkûrenin uhdesine tevcihi nizam ve teamülüne muvafık bulunmuş olduğundan emri tedris için naip intihabının mahalline ihalesi şimdiye kadar olduğu gibi maslahatın teahhürünü ve

[59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

emri tedrisin bir müddet daha tatilini mucip olacağından binniyabe tedris edecek zatın buraca kararlaştırılması lâzım gelmiş olmağile bu surette elyevm Muzaffer Paşa Medresesi müderrislik cihetinin müteveffayı mumaileyh İbrahim efendinin mahlulünden medresei mezkûrde bilvekâle tedris etmekte bulunan ve cihat idaresinden muhreç kayid mucibince Çorumda Şerife Fatma hanım binti Mehmed medresesinde baberat müderris olup ehliyeti mütehakkak olan ulemai mahalliyeden Mehmed Arif bin Mehmed zide ilmühu altı sene müddet mühel hitamına kadar edayı hizmet etmek üzere müteveffayı mumaileyhin oğlu müstediyi mumaileyh işbu rafii tevkii refiişşanı hakani İbrahim Hakkı zide rüştühu uhdesine tevcihi mahkemei mezkûreden tanzim olunan ilâm ve tarafı şeyhulislâmiden keşide kılınan işaret üzerine makamı nazareti evkafı hümayunumdan batelhis ifade kılınmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin üçyüz yirmi üç senesi Şabanı şerifin dördüncü günü tarihinde bu beratı hümayunumu verdim ve buyurdumki mumaileyh mezkûr müderrislik cihetine şartı mezkûr üzere mutasarrıf ola. Tahriren filyevmissadis işrin minşehri Ramazanı şerife sene selâs ve işrin ve selâse mie ve elf. 1323

Kostantiniyei Mahrusa

Muzafferiye Müderrisliği hakkında diğer bir berat

No. 429

Evkafı mülhakadan Çorumda vaki Muzafferiye medresesi vakfından almak üzere yevmi vazifei muayyene ile Camii kebirde başartı tedris müderrislik cihetinin tevcihine dair varid olan inha üzerine kuyudü lâzıması bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyil icra ciheti mezkûre mutasarrıfı İbrahim Hakkının vefatı vukuile mahlulundan kebir olarak binnefis edayi hizmete kesbi iktidarine değin tarafın-

dan ulemai mahaliyeden Muhammed Arif zide ilmühu binniyabe edayi hizmet etmek üzere müteveffayı mumaileyhin sağir oğullarının sinnen ekberi bulunan işbu rafii tevkii refiişşanı hakani Hasan Eşref zide rüştühu uhdesine tevcihi mahkemei teftişten tanzim olunan ilâm ve tarafı şeyhulislamiden keşide kılınan işaret üzerine makamı nazareti evkafı hümayunumdan batelhis ifade kılınmağile mucibince tevcih olunmak fermanım olmağın bin üçyüz yirmibeş senesi Ramazanı şerifinin yirminci günü tarihinde bu beratı humayunumu verdim ve buyurdumki sağir mumaileyh salifizzikir müderrislik cihetine vazifei muayyenesile şartı mezkûr üzere mutasarrıf ola. Tahriren filyevmissadis velişrin minşehri Zilhiccetil şerife sene hamis ve işrin ve selâse mie ve elf 1325

Kostantiniyyei
Mahrusa

Muzaffer Paşa müderrisliği vekilinin vefatile yerine digerinin tâyin beratı

No. 430.

Evkafı mülhakadan Çorumda Muzafferiye medresesi vakfından almak üzere vazifei muayyene ile Camii kebirde başartı tedris müderrislik ciheti için tebdilen berat itasına dair varid olan inha üzerine kuyudü lâzıması bilihraç muamelei kalemiyesi ledeyilicra hizmeti lâzıması Mehmed Arif efendi tarafından binniyabe eda ve ifa olunmak üzere sağir Hasan Eşref uhdesine tevcih kılınmış iken naip mumaileyh Mehmed Arifin vefatı vuku bulmuş ve mumaileyh Hasan Eşref de elyevm sağir bulunmuş olduğundan kemafissabık kebir olarak binnefis edayi hizmete kesbi iktidarine değin tarafın-

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

dan Şamlı zade Abdullahı Hayri efendi zide ilmühu senevi beşyüz kuruş ücretle edayi hizmet etmek şartile sağiri mumaileyh işbu rafii tevkii refiişşanı hakani Hasan Eşref zide rüştühu yedine tebdilen ve istihkâmen beratı âlişanımın itası mahkemei teftişten tanzim olunan ilâm ve tarafı şeyhulislâmiden keşide kılınan işaret ve makamı nazareti evkafı hümayunumdan batelhis vaki olan arz ve istizan üzerine tensib olunmağın bu beratı şerifi âlişânımı verdim ve buyurdumki sağiri mumaileyh salifizzikir müderrislik cihetine vazifei muayyenei mersumesile şartı mezkûr üzere mutasarrıf ola tahriren filyevmilhamis velişrin minşehri Cemaziyelahir sene sebun ve işrin ve selâse mie ve elf 1327.

Kostantiniyyei Mahrusa

Muzafferiye müderrisliği vekâletinin yenilenmesine dair diğer berat

No. 431

Çorumda kâin Muzafferiye medresesi vakfından alınak üzere senevi altıbin ikiyüz ondört kuruş vazife ile Camii kebirde bâşartı tedris müderrislik ciheti hizmeti lâzıması Mustafa efendi tarafından binniyabe eda olunmak üzere sağir Hasan Eşref uhdesine tevcih kılınmış isede naibi mumaileyhin tarikı hizmet olduğu anlaşılmış ve mumaileyh Hasan Eşref de elyevm sağir bulunmuş olduğundan kemafissabık kebir olarak binnefis edayi hizmete kesbi iktidar edinceye kadar ledeyil imtihan ehliyeti nümayan olan diğer Mustafa efendi zide ilmühuya binniyabe edayi hizmet üzere sağir mumaileyh işbu rafii tevkii refiişşanı hakani Hasan Eşref zide rüştühu yerine tebdilen ve müceddeden beratı âlişanımın itası işarı mahalli üzerine şurayı evkafca kabul ve tasdik kılınmış olmağile nazareti evkafı hümayunumun işareti mucibince binüçyüz otuzyedi senesi şehri Şevvali mükerreminin dokuzuncu günü tebdilen ve müceddeden bu be-

ratı hümayunumu verdim ve buyurdumki sağir mumaileyh salifizzikir bâşartı tedris müderrislik cihetine vazifei mersumesile şartı mezkûr üzere kemakân mutasarrıf ola tahriren filyevmilhamis minşehri Zilhiccei şerife sene sebiğ ve selâsin ve selâse mie ve elf 1337

Bemakamı Darilbilâfeti aliyye

Muzaffer Paşa vakfına sonradan ilâve olunan v a k f i y e

No. 432

Elhamdülillâhillezi ceale al-sadakatel cariyete sebeben linecati minel nar vesselâtü vesselâm alâ seyyüdina Muhammedün şefi al-müznibin fi yevm al-haşri vel-karar ve alâ âlihi al-ebrar.

Emma bâdü işbu kitabı hüccet nisabin tahrir ve imlâsına bais ve bâdi oldurki Çorum kazasından Camii kebir mahallesinden sahib al- hayrat velhasenat Hacı Vaiz oğlu esseyid Ali ağa ib. Muhammed ağa tarafından berveçhi ati karare vekili müsecceli şerisi olduğu ber nehci şeri sabit ve sübutü vekâletine hükmü şeri lâhık olan kazai mezbur ulemasından Kara Ali zade esseyid Osman Hilmi efendi ibni Abdürrahman efendi meclisi şeri şerifi enverde vakfı âtil beyane liecli al-tescil mütevelli nasp ve tâyin eylediği Tombuş zade esseyid Ali bin Ömer mahzarlarında bilvekâle ikrarı tam ve takriri kelâm edüb müekkilim merkum esseyid Ali ağa atyabi malinden ifraz eylediği binyediyüz kuruşu hasbetenlillâhi al-samed vakfı sahihi müebbed ve habsi sarihi muhalled ile vakıf ve habsedüb şöyle şarteyledi ki meblağı mezbur binyediyüz kuruş ba yedi mütevelli reheni kavi veya kefili mili ile senevi ziyade ve noksan olmayub ve kalemiyye namile dahi bir nesne alınmayub alâ veçhil halâl onu onbir buçuk hesabile istirbah olunub kazai mezburda vaki Muzaffer paşa ve nami diğeri Medrese camii şerifinde üç vakıt ki sabah, öğle ve ikindi namazlarında imam olup edayı salât eden kimseye hasıl olan ribhi

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mezkûrdan senevi yüz onüç buçuk kuruş vazife verile ve mahallei mezburda vaki müceddeden bina ve tekmiline muvaffak olduğu çeşmenin ve fetvahanenin tamir ve termimine ribhi mezkûrden beher sene iktiza ettikçe otuzyedi buçuk kuruş harç ve sarfoluna ve ribhi mezkûrdan onbeş kuruş kazai mezbur civarında Hıdırlık nam mahalde medfun Suhibi Rumi hazretlerinin camii şerifinde berveçhi mutat ikadın şemine sarfoluna ve ribhi mezkûrdan yirmi ikibuçuk kuruş kazai mezburda Sancaktar mahallesi camii şerifinde ikad olunacak şemine sarfoluna ve ribhi mezkûrdan yedibuçuk kuruş Kürkciyan sukunda bir adet su musluğu sakisine ve tamir ve termimine harç ve sarfoluna ve müekkilim merkumun Kürkciyan sukunda vaki müstakillen yedinde milki olan malumal-hudud bir bap dükkân rayici vakti hali üzere bayedi mütevelli icar olunup senevi icarı mezkûrdan hasıl olan malum al-mikdar meblâğı Ayeti kerimden cüz tilâvet ve sevabını ruhuma ihda eden huffaza verile meblağı mezkûr bin yediyüz kuruş ile dükkânı mezkûrü müekkilim merkum esseyid Ali ağa fariğan an al-şevağil mütevellii merkuma teslim oldahi vakfiye üzere kabz ve tesellüm ve sair mütevellilerin evkaftan tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikte gab al- tasdik al- şeri vekili merkum vakfı mezkûrdan bilvekâle rücu ve mevkufu müekkili merkumun milkiyetine istirdat ve mütevellii merkum teslimden imtina ile hakimi muvakkii sadri kitap tuba lehu ve hasune meap hazretleri huzurunda kemahüvel mastur fi il-kütübü fıkhiye müterafian ve her biri fasıl ve hasma talibân olduklarında hakimi mumaileyh esbeğallahü tealâ niamehu aleyh hazretleri dahi âlimden bilhilâf beyneleimmetü eslef alâ kavli menyerahü hasen minel eimmetil müctehidin vakfı mezkûrün evvelâ sıhhatine ve saniyen lüzumuna hükmü sahihi şeri ve kazai sarihi mei etmeğin vakfı mezbur sahih ve lâzım olup minbaid nakzına mecal muhal ve adim al- ihtimal olduğu âyetikerime ve hadisi şeriften müstebandır. Cera zalik tahriren filyevmis

sâdis min Saferilhayr lisene sittin ve mieteyn ve elf. 1260.

Ş A H İ T L E R

Küpeli hafız efendi, İbek oğlu esseyid Osman ağa, Kasnaklı oğlu esseyid Mustafa ağa, Yarıcı oğlu esseyid Ahmed ağa, Dursuu oğlu derviş Hacı Hasan, Kadı oğlu esseyid Osman, İbek oğlu esseyid Hacı, Süveyş oğlu esseyid Hasan, Enbiya oğlu Hafız, Kıl Yusuf oğlu Memiş, Ve gayrihim minhazırin.

Muzaffer Paşa camiine ait diğer vakfiye

No. 433

Merkezi liva olan medinei Çorumun Arapahmed Mahallesi ahalisinden zikri âti vakfın vakıfı sahibi arzuhal Şücaaddin zade Hacı Hüseyin ağa bin Ahmed ağa medinei mezbure mahkemesinde makud meclisi şeri şerifi enerde hali hayat ve kemalı akıl ve sıhhatte takriri kelâm edüb işbu ibraz eylediğim bin üçyüz yirmidokuz senesi Ramazanı şerifinin beşinci günü tarihile müverrah Çorum naibi esbakı Ali Hilmi efendinin hatemile mahtum ve üçyüz otuz numaralı vakfiye ve hüccetin natık olduğu üzere ben ve ahiren vefat eden biraderim Hacı Zarif ağanın alâ tarikı nısıf batapu uhdemizde milkimiz bulunan Çorumun un pazarı nam mevkiinde ve elyevm hükümeti askeriye karşısında vaki canibi yemini Sipahi oğlu Mehmed yesarı şimali telgrafhane arkası kârüban başı oğlu Artin dükkânları önü yol ile mahdut dörtyüz zirai atik otuzikibin beşyüz kuruş kıymetle bir bap kârgir manifatura mağazamızı bicemi al- tevabiğ v. el- levahik hasbetenlillâhi taâlâ vakfı sahihi şeriyi müebbed ve habsi sarihi merii muhalled ile müttefikan vakfedüb şöyle şart ve tağyin eyledik ki mağazai mezküre yedi mütevelli ile talibine icar olunup hasıl olan icaresinden medinei mezburenin Medrese mahallesinde vaki Muzaffer Paşa nam camii şerifin imamet ücretine dörtyüz ve müezzin ücretine ikiyüz kuruş ki ceman altıyüz kuruş beher sene verilüb mütebaki icar hasılatı vazifei tevliyete ait ola ve tevliyeti mezküreye vazifei mersumesile evvelâ biz mutasarrif olup ümurü evkafı mezküre ve mesalihi mürtezikai mezbure ve azil, nasb ve erbabı vezaif ve ten-

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kisi ve ixdiyadı masarif ve ibdal taklil ve tağyir ve istiklâl ve tahs
ve teksir merreten bade uhra yedi meşiyyetimizde olup badel vefa
tevliyeti mezkûrei ben batnan bade batnın evlâdıma ve evlâdı evlâd
zükûr ve ünnasına şart ve tayin edüb badel inkıraz tevliyeti mezkûr
ve ciheti sairei mezburelerinin tevcihi ve tayini medinei mezbu
rede icrayı ahkâmı dini mübin eden kadı efendi hazretlerinin rey
münir ve tedbiri müstenirlerine tefviz ederek olveçhile tayin ve tah-
sis birle hatmi kelâm ve istifsarı meram etmiştim. Ben berveçh
muharrer vakfımın vakıfı olup şeraiti vakfındada tebdil ve tağyir
etmek salâhiyetini uhdemde bıraktığımdan dolayı şeraiti muharrere
mezküreden biil rücuğ mezkûr mağazanın neması gayette vasi olup
taksiminde maksud olan menfeat baleldar olamıyacağına binaen
biil taksim çakirlerine ait nısıf mağazanın gerek ba beratı mütevelli
icarından ve gerek mütevellilerin ikametile istihsal edecekleri men-
faatten senevi üçyüz kuruş ensap ve asiabımızdan gelüb geçenlerin
ervahı için her cuma, pazar geceleri hanemde bir cüz'i şerif tilâvet
edene verilüb mütebaki icar veya menfaat tevliyette kalmak ve bu
vazifei tilâveti tevliyet ile maan hayatta oldukça ben bade vefat
vazifei tevliyeti evlâd ve ve evlâdı zükûrümün aslahi ifa edüb tilâ
vete maşrut senevi üçyüz kuruş ücreti maktuadan mütebaki icar ve
menfaati salif al- beyan tevliyete aid olmak ve bu hissei tevliyet
talii kurane evlâdı zükûrüm de dahil olduğu halde batnan bade batn
zükûr ve ünas bilcümle evlâdım ve evlâdı evlâdım meyanelerinde
mütesaviyen taksim edilmek ve işbu şeraitin dahi merreten bade
uhra tebdil ve tağyiri yedimde bulunmak ve vakfiyei evvelin buna
mugayir olmayan şeraiti sairesi meri ve muteber olmak üzere teb-
dil ve tağyirden tağyin ve tahsis eyliyorum demeğin gabbel tasdik
al-şeri mahüvel vaki bittalep ketbolundu. Filyevmisaadis aşer min
şehri Ramazan al-mübarek lisene seman ve selâsin ve selâse mie ve
elf 1338.

nevim galebe edüb rüyasında Fahri Kâinatı gördü. Ayağına düştü. Ol Hazreti Peygamber gendusuna etti varub Rum vilâyetinde Sultan Alâeddin yanında sakin ol deyu tenbih eyledi. Derhal uykudan bidar olup Ravzai Mutahhareye teveccüh eyleyüb vedâ eyledi. On gün yola revan olup günlerde bir gün cuma günü gelüb Konya şehrine dahil oldu. Şehre geleüb camii şerife varub cuma namazını eda badessalât genduyu bir köşede gizler emma ol gece Sultan Alâeddin gedu rüyasında gördüki bir pir gelüb genduye etti camii şerifte bir hırka poş kimesne vardırki ana gayetle ikram eyleyüb yanından bir an dur eyleme deyu tenbih eyledi. Oldem Alâeddin hâbden uyanub sabaha muntazır oldu. Çünkü sabah oldu. Varub Sultan Alâeddin tebdil came olub ol camia varub gördüki bir köşesinde bir hırkapoş aziz gendu haline meşgul oturur. Yanına gelüb selâm verdı. Oldahi aleyke alup Alâeddin etti hoş geldin ey aziz deyu tâzim, ikram eyledi alub hanesine götürdü. Bir eyyam Sultan Alâeddin ile gazalar eyledir ve Mulla Hünkâr gendu için gaza malından bir mahalde bir hücre bina eyleyüb mahfi anda ibadet eylerdi. emma Sultan Alâeddin gayetle ihtiyar olmuştu. Günlerde bir gün genduye marazı mevt erişüb gendunun fevt olacağını farkeyleyüb Mulla Hünkârı ve sair ulemayı katine cemetti. Allahü Alem bize mevt karip oldu. Yerimize kimi bey eylemek mağkuldür dedi. Oldem cümle ulema ettilerki Padişahım ehli islâm beyleri için cümlesinden bahadur ve ve cümlesinden kuvvetlü ve kâfirlere şimdiki halde tiğğının menşuriyeti okuumuş söğüt dağında olan Erdoğdu oğlu Osmancık Beyinden gayri müstehak bey yoktur, mağkulü oldur dediler. Bir mektub yazub Osman beye bir mektub ile irsal eyleyüb beye mektub vardı. Nola deyüb gelmede emma Alâeddin

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

merhum oldu. Molla Hünkâr yerine onbeş gün kaim makam oldu. Osmancık Şevket dağında olurdu, genduye haber gitmişti. Gelüb Konyaya dahil olup Mulla Hünkâr Osmancığa tabıl, âlemi teslim eyledi. Hicretten 699 sene sonra Osmancık cülus eyledi. Bir zaman etrafında olan kâfir beylerine kılıç urub kâfir beyleri genduden havfe düşüb Osmancığa bac, haraç verir oldular. Nice zaman böylece küffar ile harbedüb nice memleketleri ve nice şehirlerin fethi genduye müyesser oldu ve bir oğlu oldu. İsmini Orhan kodu. Şecaatlü şehzade idi. Yirmi üç yaşına vardıkta pederi ihtiyar olmuş idi. Bir gün Orhan hanı katına davet eyleyüb ben varub sıdel rahmeyleyüb gelince yerime otur, hükmü hükûmat eyleyüb reaya ve fukaranın mesalihlerini gör dedi. Olda başüzerine nola deyüb oğlu ile vedağ eyleyüb yola revan oldu.

(Devamı edecek)

Cönklerden derlemeler :

Derleyen : EŞREF ERTEKİN

Bektaşi Şiir ve Nefesleri

(Kul Cenan sordu)
(Mansur Abdal söyledi)

Evvel dünyaya kim geldi
Gelindi Mansur haber ver
Gelsin mana dinliyenler
Hak mevahile kânidir bu

Kaçan bin yıldır dururdu
Ya bu kandili kim kurdu
Evvel dünyada kim öldü
Gelindi Mansur haber ver

Yüzbin yıllar kandil durdu
Kandili dünyada Hak kurdu
Evvel dünyada Habil öldü
Evvel âhir fanidir bu

Ya kim çaldı evvel kalemi
Ya kim aldı evvel selamı
Ya kim çevirdi âlemi
Gelindi Mansur haber ver

Cebrail çaldı kalemi
Peygamber aldı selâmı
Yılan çevirdi âlemi
Kuyruğu duşmandır bu

Çarhı zalime bakmadı
Ay yüzünden nikap nedir
Din ve imana ikap nedir
Gelindi Mansur haber ver

Aslandır ayın nikabı
Jengi dildedir Hâbı
Hayadır imanın kabı
Mümünün virdi odur bu

Âşık nedir maşok nedir
Cihanda yaraşık nedir
Âşıkın ateşi nedir
Gelindi Mansur haber ver

Ayda günün âşıkıdır
Günde ayın maşukudur
İki cihan ışığıdır
Sultanın nurüdür bu hu

Arş nedendir kürsi neden
Âşıka o ders nereden
Kâzım adlı kuşta neden
Gelindi Mansur haber ver

Arş cevherden kürs cevherden
Âşıka o ders cevherden
Kâzım adlı kuş cevherden
Habibin aslı odur bu

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ay nedendir gün nedendir
Din nedendir iman neden
Okunulan kur'an neden
Gelindi Mansur haber ver

Ay nurdendir gün nurdendir
Din nurdendir iman nurden
Okunulan kur'an nurden
Hakkın kelâmıdır bu hu

Ya kimdirki eti yedi
Ya kimdirki anı dedi
Ya nedir kur'anda geldi
Gelindi Mansur haber ver

Hızır içti âbı hayat
Ömür geçti saat saat
Gökten inen (kulhüvallahüahed)
Kur'anda gelübtür bu hu

Ya nedir ol balığın adı
Ya nenin üstünde durdu
Ya ne denüdür kanadı
Gelindi Mansur haber ver

Mim durur ol balığın adı
Kanadı üstünde durdu
Yüz seksen bindir kanadı
Öküzün menzilidir hu

Ya neden yarattı öküzü
Ya neden tırnağı gözü
Ya nedenlu var buynuzu
Gelindi Mansur haber ver

Sun'undan yarattı öküzü
Altından tırnağı gözü
Mağriple meşriktır buynuzu
Yaradan mevlâ ganidir hu

Mümkinmi hicrana yandır
Bülbülüm gülşene kondur
(Kul Cenan) üstadın kimdir
Gelindi Mansur haber ver

(Mansur Abdal) dünya fâni
Amel işle özün tanı
Mevlam yaratmış cümle insanı
Dünya bir mihnet evidir hu

Mersiyei İlhami(*)

Kül gibi ihrak olan bu matemin suzanına
Hazreti Hasan Hüseynin düşmüşem efganına
Rüstehiz eyyamı sankim Kerbelâ hengâmına
Ne hakaret kıldılar ol dü cihan Sultanına
Ehli Küfe olmadılar sözlerinde sadıkın
Çünkü gelmişti efendim Kerbelâ meydanına
Leşgeri hariciler tığını uryan eyledi
Düştüler ol pehlivanlar yezidin ummanına
Ey adüvvullah ezalim Şimri Mülcem ey lain
Nice kıydın canlara canan olanın canına
Zâr eder üftadeler seb'i sema insü melek
Ruyi arzı boyadınız Şah Hüseynin kanına
Kurretül ayni Resulü kıldınız çü siz şehid
Lânet olsun ol adüvvullah yezit mervanına
Ehli Beyti eylediniz halk içinde şermesar
Bakmadınız ol nisaler ahine efganına
Bu sitem kalmaz size Hakdır azizü züntikam
Yarin ol şehzadeler şekva eder Sübhanına
Ey havariç sen hele ruzü ceza olsunda gör
Nice kastettin ulu Peygamberin hubanına
Nice handân oldun ey har çeşmi islâm kan döker
Lânet oku Şah Hüseyn ibni Ali düşmanına
Fatıma hayrünnisa hunlupiraben alup
Vah Hüseynim der figan eyler Hakkın divanına
Sabrı kıl (İlhami) Vallahi yühubbüssabirin
Hak Tealâ davet etti anları Cennatına

(*) Kırşehirli olan bu âşık hakkında kıymetli bilginlerimizden Bay H. Cevat Tarım bir eser yayınlamıştır.

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

(Halimî)

Mustafanın yarigarı Hayderi düldül süvar
Namei şiri hudadandı ezelden âşikâr
Hem Hatice mahremi oldu Resulü girdigâr
Bizateyni min Resuldür Haydara Fatıma yar
Lâfeta illâ alilâ seyfe illâ Zülfükar

Ceddi paki Ahmedin kaimmakamı Şah Hasan
Nuri zatı enverindendir bu zati zül menen
Suzei elması zehrab ile can verdi Hasan
Aşk yolunda boynuna bağla bu yolda sen resen
Lâ feta illâ Ali lâ Seyfe illâ Zülfikar

Pus kıldı gerdeninden Şah Hüseyni Mustafa
Reşte zahir oldu vechi gerdeninden pür zıya
Şimri melun gerdeni pakine bastı bihaya
Bu hakaretler yaraşmaz zatine ey mah lika
Lâ feta illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfikar

Şahı Zeynel Âbidindir ol imamlar serveri
Şah Hüseynin yadigârı şehribanın enveri
Şah Muhemmed bakıri bedriddücanım gelberi
Şahı Cafer bendesi oldum gulamı kemteri
Lâfeta illâ Ali la seyfe illa Zülfükar

Şahı Kâzım hefti mizer kıblegâhı mümünan
Şah Ali Musa rızadır ruhu paki kudsiyan
Şah takıyyü ba nakidir padişahı dü cihan
On iki şehzadedir virdi zebanim her zaman
Lâ feta illâ Ali la seyfe illâ Zülfükar

Askeridir Şahı Sultanı zemin arzu sema
Şanına levlâke fürkan indi haktan innema

Ayeti nasrun minallah geldi taha kul kefa
Arşı âzamda melâik vird ederler daima
Lâ feta illâ Ali la seyfe illa Zülfükar

Hucceti kaim Muhammed mehdidir sahip liva
Darbı tığından havariç cümleten bulur fena
Zikri tesbihin edenler buldu rencine deva
Zâkirim zikri dilimde söylerim suphü mesa
Lâ feta illa Ali lâ seyfe illâ Zülfükar

Bu (Halimî) babı ihsanına geldim el'aman
Rusiyahim boynu bağlı çakirinim bigüman
Madeni cudi sahasın meded ey şahı cihan
Sen şefaat kânisin lutfet eya günci nihan
Lâ feta illâ Ali lâ seyfe illâ Zülfükar (*)

(Nesimî)

Merhaba hoş geldin ey dildar hoş gördük seni
Hoş müselsel bir güzide yari hoş gördük seni
Doğrusu müştak idik cânâ lebi didarına
Ey yüzü nerkis gözü mestane hoş gördük seni

Geldiğin çün âfitâb kendininçin mahitâb
Haliya ey kevkebi seyyare hoş gördük seni
Müddeiler tağnederler firkatinde haline
Biz dahi ey gözleri ayyar hoş gördük seni

Derdimend oldu meğer miskin Nesimî sizinen (1)
Ey visalin derdime timari hoş gördük seni

(*) Bu beşli kasideyi (Dertli) altılı olarak yazmıştır.

(1) Siz ile demektir. Çorum şivesidir. Bu Nesimî meşhur Nesimî olmayıb Çorumlu bektaşi Nesimi olduğu anlaşılmaktadır. Nesimî divanında bu şiire tesadüf edilemedi.

[59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)   [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Diğer Bir Mersiye(1)

Geldi çün mahi Muharrem aşikan geysün siyah
Payi Hüseyni çekti ol ruyi zeminden padişah
Matemin tecdit edenler isteyenler hayribah
Etsün hem âli abaye eylesinler ahü vah
Payei arşte dahi etti felek feryadı ah
Çeşmi dünya nem dolub yumdukça ağlar sâli, mah
Bil aduyi ehli beyti hanedandır ol yezit
Şefkatinden Mustafanın eyledi kat'ı ümit
Cümleye mübah iken kesti Furat âbin pelit
Nurü çeşmi Mustafayı kıldılar susuz şehit
Payei arşta dahi etti felek feryadı ah
Çeşmi dünya nemdolub yumdukça ağlar sâlimah

(Hakimî)

Ey dilâ mahi Muharrem mahı nev geldi sait
Vaciptir tutmak gazasın nesli hak oldu şehit
Tutmayanlar bu kazayı şübhesiz kaldı bait
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit
Macerayı Kerbelâya girye etti şemsi mah
Mümünü sadık müvahhit eyledi feryadı ah
Hazreti Zeyneb hazin olub ciğerden çekti ah
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit
İnsü cinni hem melâikler gaza keşideder
Hazreti Sâra Hatice çün gaza keşideder

(1) Bu mersiyenin ahiri olmadığından kime ait olduğu anlaşılamadı

Asiye Meryem ve Zehra bil gaza keşidedir
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit
İşi işaretle velime cümlesi olur haram
Tabii mervanidir ol günde saz olur hiram
Müminini müslimine farz gaza olur meram
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit
Hurmeti ceddi nebisin tutmadı melun yezit
İttifakı eylediler hem besan melun abit
Ceyşi sepehsaları yezit amri melunü pelit
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit
Ümmetiyiz Mustafanın deyü bühtan ettiler
Ali aba re'si azizin anda galtan ettiler
Nesyi ahit eyleyüben küllü tuğyan ettiler
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit
(Hakimî) kabil değil bu şerhi eylemek beyan
Tut gazayı Kerbelâyı vacip hak bilmek ayan
Sen muhibbi Haydarisen farzdurur etmek figan
Mümün isen hun döküb kan ağla eyyamı şehit

(Gazeli Mevcî)

Düşmüşem ben desti Şire şiri yezdanım yetiş
Kıl terahhüm halime ey âli imranım yetiş
Dest uruben Zülfükare şahı merdanım yetiş
Evliyalar serverisin pirli piranım yetiş
Zikri fikrimsin hemişe nurü rahmanım yetiş
Kimseden ummam şefaat desti dâmanım yetiş
Ruzü şeb aşkın firakile akar çeşmim seli
Soyunub Abdal misali gezerim ahar deli

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Seyrim içinde dedi bana Hacı Bektaş Veli
Halini arzeden bilsün kim Celil Cebbar Ali

Zikri fıkrimsin hemişe nurü rahmanım yetiş
Kıl terahhüm halime ey âli imranım yetiş

(Mevciya) razı hakikat remz'nin sırdaşile
Çün tarikat ehlinin bir sevgili kardeşile

Tekyei aşk ile sufi men cevahir taşile
Davayı beyhude kılmam âşıkı bektaşile

Zikri fikrimsin hemişe nurü rahmanım yetiş
Kimseden ummam şefaat desti damânım yetiş

(Turabî) (1)

Şerbeti mevti içirdi akıbet devran bana
Vakti saat erdi mühlet vermedi devran bana

Var ümidim kat'ı dest etmem tutup dâmanını
Merhamet şefkat kılar elbette şah merdan bana

Mahlasım derler (Turabi) ismim (Elhacı Ali)
Post nişinlik hizmetin hak eyledi ihsan bana

Vüs'atin elde iken söyle dedi tarihini
Hame destimde işaret eyledi bir can bana

Şer mesazim rusiyah cürmümle şahim el eman
Pir hünkârım medet kıl eyle bir derman bana

S E N E 1285

(1) Meşhur Turabi divanında bu şiire tesadüf edilmiyor. Bu Turabinin diğer bir Turabi olduğu anlaşılıyor.

Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası

Canik muhassılı firarî Vezir Ali Paşanın fâtanet ve şecaatinden bahsolunmıyarak idarei devlet ve mukabelei âdâ zımnında kırk yedi nevi mub tevi tertip eylediği tedbir risalesidir. [1]

1182 tarihinde vaki Moskova seferinde zuhur eden hadiseler tedbirlerde ve derunlarda noksan olduğu hasebiyledir. Elan bağdadın gailesi dahi buna kıyas bir manadır. Elhâleti hazihi tedbir hususunda âlem mütehayyerdir. Gerçi takdiri ilâhi böyle imiş amma bundan sonra dahi bu minval üzere hareket olunmaz ise Badattan kat'â faide olmadığından başka sırrı müddeamız olan kübera hazretlerinin hasretle ciğeri pürhun olub bu bir ye'si matem ve elemdir. Hak Cellevealâ hazretleri evliyalar hürmeti için bilcümle ehlı islamı ve şevketlu ve kudretlu padişahı âlempenah efendimiz hazretlerine tasarruf ve fırsat ihsan edüb âdâyı din üzerine mansur ve muzaffer eyleye Matekaddemden berü gerek islâme ve gerek küffare ve acem ferzentlerinin hud'aları meşhur ve mütevatir iken naceb zintkerim han dedikleri meçhulel neseb bir kızılbaşı

(1) Çorum Millî Kütüphanesinin 861/156 sayısında kayitli olup tarih kitaplarında adı geçtiği halde şimdiye kadar basılmıyan ve nüshaları pekaz bulunan bu lâyihanın aynen neşri tarih bilgisi bakımından faydalı görülmüştür. Baskım sona erdiğinde ayrıca Hacı Ali Paşanın hal tercümesi yazılacak lâyihadaki özel kişi ve yer adları hakkında gerekli açıklamalar yapılacaktır.

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

betmaâşin kizbi sarihine itimat ve itibar edüb Bağdat valisi Ömer paşa gibi nam ve şan sahibi bir vezir zayi oldu. Şimdi Bağdadda bir ihtilâf verdi ki: gerek serasker ile ve gerek sair levazımatı seferiye ile ve iânet ve imdat etmesi mutasavver değildir. Ve Bağdat valisi dahi hıfzına kaadir olamaz Zira bundan aksay murat bundan akdem Mustafa Paşa ve Abdi Paşa ve Mustafa Paşa ve Halil Paşa Eşte Yunus vezir Bağdada memur olub gittiklerinde ve gerek müşavere ve ittifaklarında, gerek maiyetlerinde mevcut olan sunufu asker gerek ahalii Bağdat ve gerek taifei kızılbaş hallarını aynel yakin müşahede ettiler ki: Bu ümuru cesimeye tayin olunan paşalar mesmuumuza göre aslâ Bağdadın bir nizamına mukayyed olmayub ve ağdânın def olamaması hususuna ihtimam etmeyüb Ömer Paşa merhumun mal ve eşyalarını birtakrip ile ahiz ve kabzederiz deyu tamağı hamlarına düşüb birer behane ile kâh Bağdat ahalisini tekdir ve kâh vaat veit ile celbi kulûbe düştüler. Buna dahi kanaat etmeyüb Abdi Paşanın ve Mustafa Paşanın hilâfına Bağdat ahalisine sırran ve alenen ifade israf ettiğini haber alub Mustafa dahi Abdi paşanın hilafı tarafına düştüğün ahalii Bağdat ve gerek kızılbaş taifeleri paşaların bu makule kıyl .vekal ve cidakları mürret Ömer Paşanın emval ve eşyasının ahiz ve kabzolunması için olduğu malumları oldukta Bu takrip sözlerinde nüfuz ve şanlarında halâvet ve mehabet kalmayub ıyazenbillâhi taalâ Bağdattan meyusen avdet etmelerine sebep oldu. Ezcümle zuhur eden hadiseler devleti aliyyenin noksan tedbirinden neş'et etmek gerektir. Zira aklımızca bu bapta deriz ki: Evvelâ Bağdat Valisi Ömer Paşa zintkerim hanın hiyaneti ve Basra taraflarına destraz ve tasallutunu kirâren, mirâren, firade, firade tahrir eyledi. Zintkerim han dedik-

leri hilebaz kızılbaş derununda muzmar olan mel'anete takviyet vermek için ben asıl devleti aliyyenin kemter kuluyum. Bu makule hareketi nâmarza bir türlü haddim değil iken mücerret Bağdat valisi Ömer Paşanın hareketidir diyerek cibilliyetlerinde merkûz olan hileyi fiile çıkarub bu iki tarafın kıyl vekal ve cenk ve cidali ne günü olduğu tarafeynin sıdık ve kizbi malum olmadığından tathir ve temyizi zımnında devleti aliyye ne hoş tedbir eyledi idi. Bu tedbirin hilafı Zintkerim han tarafına giden elçiden mi sirayet eyledi, yoksa Mustafa Paşadan mı zuhur eyledi? Devleti aliyye bilür. galiba lazim olacak tedbir bu idi ki Ömer Paşa merhumu bir tarafa defettikten sonra Zintkerim han dedikleri mezhebsize denile ki biz Ömer paşayı defeyiedik amma sen dahi sözünde rasihdem ve cevabında sabit kadem olub Basrada olan askeri geri çeküb Bağdat etrafından ahzolunan esirleri itlak eyle deyü teklif iktiza ederdi. Bir takrib ile sıdık ve kizbi malum olur idi. Fılhakika eğer sadakati zahir olursa olvakit Ömer Paşayı defi iktiza eder idi. Bu takrib ile definde inat ve muhalefet eder ise ol zaman katlolunmasına mübaşeret mani değil idi. Eğer ısrar etse bile duşman sözü ile bunculayın nam ve şan sahibi vezir katlolunmak lâyık değil idi. Zira ademlerin katillerinde bir kaç türlü hüccet vardır. Bir hücceti budur ki evvelâ ağdayı devleti aliyye zafını anlıya saniyen itaat yüzü gösterse bile duşman sözü ile memleket padişahı fitneye bais olacak şeyden hazır etmek lâzımdır. Biz kendi karihamızdan böyle müşahede ettiğimizden başka bundan akdem Bağdat ve Basrada ikamet eden bazı zabitan ve bazı Bağdat kapılarında keşt ve güzar eden umur görmüş etbaların tariflerinden ol hevalilerin keyfiyeti halına muttali olduğumuz kadar işbu mahalle kay,t ve tahrir olundu.

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kırım ikliminin bu makule ihtilalı ve gerek Tatarın perakende ve perişan olmalarının sebebi bir iki husustan neşet eyledi. Birisi budurki mazul hanların ve sultanların rumelinde ve İstanbulun kurb ve civarlarında çiftlikler tedarik ve peyda etmelerile esrarı padişahiye günbegün vukuf tahsil edüb ricali devletten dost peyda ettiklerinde devleti aliyyeden ne takrip hissemend oluruz ve ne gûna şan buluruz diyerek destdirazlığe başladılar. Evvelâ cizyedarlara ve saniyen teklifi padişahî ile oltarafa memur kimesnelere yedlerinde olan senedatı icra ettirmediler. Cizyedar olsun sairleri dahi buna kıyas bu keyfiyeti devlete arz ve ifade ettiklerinde ne yapalım bir han bulunmuş bu misüllü cüziyat makulesi için teftiş ve tekdir etmek münasip değildir Deyu iğmaz ve ihmal olunduğundan sair sultanlara dahi sirayet ve fürce bulub her birleri bir gûna kizip işlere şürû edüb kâh devleti aliyyeden kendilerine pent ve nasih ve kâh tehdit ve tekdir yüzünden tahrirat varit oldukça kâh itaat yüzünden cevap kâh geçinmek aczinden şekva ederek işlerini bir dereceye yetirdiler ki devleti aliyye sikletlerinden iğmazeder olduklarına dahi kanaat etmeyüb Deli orman ve Dobruca nam mahallerin hırsızlarını başlarına cem edüb kâh celâlet ve kâh saltanat yüzünden hareket ve itaat muamelesile ricali devlet ile hukuk ve dostluk peyda ettiklerinde birtakrip hanlık rütbesine nail olup Kırıma azimet ettiklerinde bir alay ecnası muhtelifeyi başlarına cemedüb kimi mirze ve kimi sultandır diyerek zâti cibilliyetlerinde mermuz olan hareketi fiyle çıkarub kâh devleti aliyyeye kefe paşasından şikâyet ve kâh etraf ve eknafa tasallut kâh şuna buna rütbe ve mansıb veriniz deyu inha ederek velhasıl böyle gerek şöyledir diyerek Hanlık rütbesine oturub devleti aliyyeye müstevli oldular.

Devleti aliyye dahi bunların bu makule hareketlerinden bil'iktiza kâh tahriratlarına müsaade kâh nüvâzişane eda ederek müsameha eder oldular. Bazı zevilukul kimesneler devlete bunların bu gûna hareketleri münasib değildir deyu haber verdikçe Bak ağa bir taraftan bir duşman zuhur ederse bunlar badiheva askerdir. Devleti aliyyenin azim işlerinde ve cesim hizmetlerinde bulunurlar deyü hatmi kelâm ederlerdi. Gerçi müddei ve müddea aleyhin cevapları haktır emma mütekaddemden hizmetleri malum. Lâkin olvaktin hali başka ve ol zamanın hanları ancak kendi umurları ile meşgul idiler. Şimdiki hanlar heman devleti aliyyenin hıdem ve hışemi misüllü hareket etmek sevdasında olub bilküllüye umurü tatarı terkettiklerinden zümrei tatar dahi fırka fırka olub hanlarını bilmez oldular. Bu mazarratlarını ne devleti aliyye fikretti ve ne han olanların vazifesi oldu. Bu vaktimizi hoş geçirelim demeğe başladılar. İnsaf ile muamele olunsa cüziyat makulesi işten ne gûna hadise zuhur eyledi ki ehli insafa ayandır. Evvelâ sefer vukuunda işe yarar deyu müddei ve müddea aleyhin cevabı üzere tatarın ne faidesi oldu belki düşmanın fürce bulmasına sebep oldular. Lâkin mazarrat mukaddema fikretmiş olsalardı Tatarın her veçhile devleti aliyyeye zararı olmadığından kat'i nazar çok faydaları müşahede olunurdu. Evvelâ devleti aliyye bir iki yerin gerek ihtilâlinden ve gerek ricasından begayet hazer etmek gerek idi Evvelâ Bağdat ve Mısır ve iklimi Kırım bunlar her ne kadar devleti aliyyenin ziri destinde ise dahi uslubü hakimane üzere hareket olunmaz ise faidelerinden zararları çok olur. Zira Bağdat serhaddi İran ve Mısır nihayet araptır ve iklimi Kırım hududu küffardır. Üç yerin gerek nizaına dair ve gerek şefaatlerine ve gerek nizamına gayet de mülâhaza ederek hareket ve cevap vermek iktiza eder. Zira bunların iradı

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

mazarratlarını defetmez. Bu üç iklimin birisinde bir hadise zuhur etmek lâzımgelse kati çok hazine sarfolunduğundan kat'i nazar kati vafir dikkat ve ihtimam lâzımdır. Tatar gibi bir badihava askerden dır o lundu ve Kırım gibi bir iklim gitti. Kırımın mazarratı bundan sonra zuhur eder ki milleti sairenin hareketi zuhurunda Moskov keferesinin dostluk yüzünden şöyle bir tahriratı gelir ki devleti aliyye ile meyanemizde olan dostluğumuz kadimdir. Mademki nakzı ahit zuhur etmedikçe bizden etmez deyu iğfal ederek mülâyemet yüzünden bazı nâhemvare teklif ve rica eder olur. Ricasına müsaade olunmak lâzım gelse vaktile mazarratından hali olunmaz ve ricasına müsaade olunmamak lâzım gelse nakzı ahit bizden olmuş olur. Müsaade olunsa mazarrattır. Zira küffarın yirmi otuz pare teknesinin Akdenizden Karadenize ve Karadenizden Akdenize gezmesine ruhsat verildi. İptida dostluk yüzünden şunu rica ederki sizin filân ile cenginiz var. Bana ruhsat verin gerek zahire ve gerek sair levazımat âsitâneye ve orduyu islama ve Anadoluya götürüb füruht edeyim. Ticaretim olursa bile ehli islama hizmet etmiş olurum deyü fayda yollu rica eder. Ricasına müsaade olmamak lâzımgelse hiyanet yollu harekete başlar. İki tarafına sefer müşküldür deyü bizzarur müsaadeye muhtaçtır. Müsaade dahi faide vermez, müsaade olmak lâzım gelse zararı külli olacağına iştibah yoktur. Zira (Elküfrü milletün vahidetün) demişler. Bu Kırım davası bir mazarratı azime oldu. Bir türlü mazarratından halâs olunmaz iptidayi emirde mazarratının birisi Moskov keferesi hareket etmek iktiza ederse İslamboldan def'i mazarratına şüruğ olunmak iktiza eylese tatarın faidesi olmaz belki zararı olur. Zararı budurki yeni kale sebebile Azak Denizine malik ve Kılburun sebebiyle Aksuya malik

ve [illegible] tasarrufuna geçmiş olur. Böyle olunca İstanbuldan ne faide olmuş bu zikrolunan üç yerin ihtilâlinda dahi şöyle dursun ol mahallere giden emirler ve gerek tahriratlarına düşmana sereşte verecek cevap olmalı ve ne kendi şanlarına noksan gelmiyecek cevap yazmalı, her tarafı mülâhaza ederek tahrirat böyle iktiza ettiğinden kat'an ol tarafa bazı husus ile gidecek ademlere dahi dikkat lâzımdır. Evvelâ devleti aliyyenin şanına noksan gelecek cevap ve hareket eyleme saniyen kendinin evza ve etvarı pesendide ola. Zira kışının hali hizmetkârından malumdur demişler. Bu üç yerin ümurunda begayet dikkat lâzımdırki sonu bu dereceye varmıya. Evvelâ Bağdada gerek imdat olsun ve gerek nizami olsun begayet müşted olub külliyetli imdat ola istima olunan bu ki imdat ve hazine matlub ederlermiş velâkin belli başlı adem gelmesin. Yalnız hazine ile meçhul ademler gelsün demeleri bu dahi ise muvaffak olunmamağa delâlet eder. tarafeyn de bu makule vesvese olunduktan sonra ne iş memul olunur.

(Sonu Var)

59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

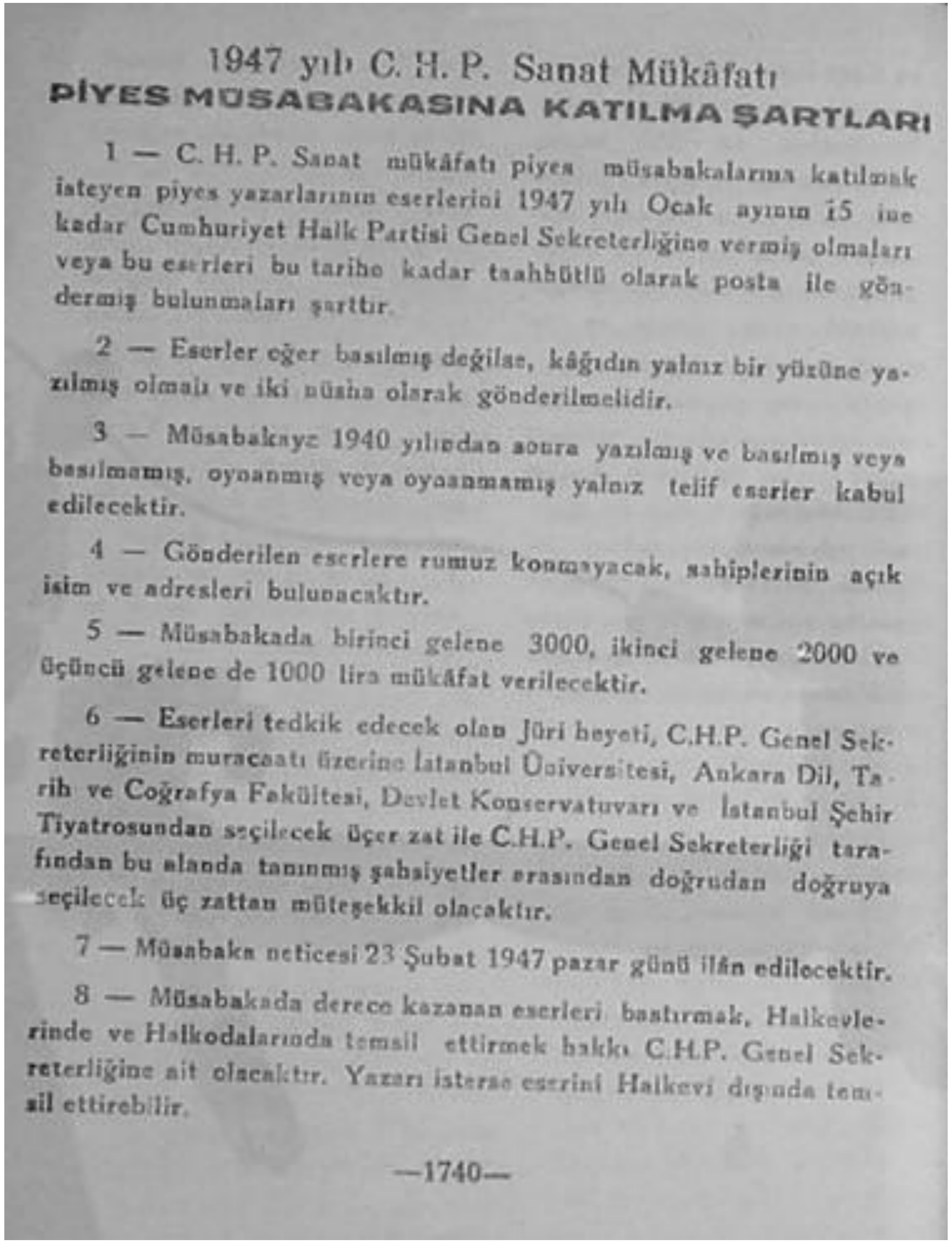

1947 yılı C. H. P. Sanat Mükâfatı

PİYES MÜSABAKASINA KATILMA ŞARTLARI

1 — C. H. P. Sanat mükâfatı piyes müsabakalarına katılmak isteyen piyes yazarlarının eserlerini 1947 yılı Ocak ayının 15 ine kadar Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliğine vermiş olmaları veya bu eserleri bu tarihe kadar taahhütlü olarak posta ile göndermiş bulunmaları şarttır.

2 — Eserler eğer basılmış değilse, kâğıdın yalnız bir yüzüne yazılmış olmalı ve iki nüsha olarak gönderilmelidir.

3 — Müsabakaya 1940 yılından sonra yazılmış ve basılmış veya basılmamış, oynanmış veya oynanmamış yalnız telif eserler kabul edilecektir.

4 — Gönderilen eserlere rumuz konmayacak, sahiplerinin açık isim ve adresleri bulunacaktır.

5 — Müsabakada birinci gelene 3000, ikinci gelene 2000 ve üçüncü gelene de 1000 lira mükâfat verilecektir.

6 — Eserleri tedkik edecek olan Jüri heyeti, C.H.P. Genel Sekreterliğinin müracaatı üzerine İstanbul Üniversitesi, Ankara Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Devlet Konservatuvarı ve İstanbul Şehir Tiyatrosundan seçilecek üçer zat ile C.H.P. Genel Sekreterliği tarafından bu alanda tanınmış şahsiyetler arasından doğrudan doğruya seçilecek üç zattan müteşekkil olacaktır.

7 — Müsabaka neticesi 23 Şubat 1947 pazar günü ilân edilecektir.

8 — Müsabakada derece kazanan eserleri bastırmak, Halkevlerinde ve Halkodalarında temsil ettirmek hakkı C.H.P. Genel Sekreterliğine ait olacaktır. Yazarı isterse eserini Halkevi dışında temsil ettirebilir.

[59. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 60

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

60.SAYI İÇİNDEKİLER

SEÇİM MÜNASABEKİYLE BİR KONUŞMA

DERBEYAN I MENAKIB I ALI OSMAN

CANİKLİ ALİ PAŞANIN İSLAHAT LAYIKASI

TARİH İ İBB İ ÇAPAN

BEKTAŞİ ŞİİR VE NEFESLERİ

ÇORUM DA AHMEDİYE MEDRESESİ

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Kuruluşu : Nisan 1938

SAYI: 60

Basıldığı yer : Çorum İl Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Sayı : 60 Temmuz 946 Kuruluşu: Nisan 938

Seçim münasebetile bir konuşma

Konuşan
Mediha AYAN
Lise Edebiyat öğretmeni

Aziz hemşehrilerim,

Hepinizi saygı ve sevgi ile selâmlarım. Yaşadığımız günlerin ehemmiyetini biliyoruz. Bu ehemmiyet; bütün dünyanın gözlerini yurdumuza çekmiş bulunuyor. Şu iki gün içinde oy ve kararlarımızı, vicdanımızı yoklayarak yerinde kullanabilirsek bu imtihandan başarı ve şerefle çıkmış bulunacağız.

Sevgili yurddaşlarım,

Biliyorsunuz ki, biz şimdiye kadar Cumhuriyet Halk Partisinin iyiliklerile gelişmiş ve yıkılan itibarını bu partinin ışığı altında dünya karşısında tekrar kazanmış bir milletiz. Yurdun istilâsında, onun kudretli elleri bizi selâmet yoluna çıkardı. Bu parti olmasaydı çok uzun mazisi, şeref ve kahremanlıkla dolu bir tarihi olan bu kahreman millet bu günkü istiklâlini bulamazdı; hattâ mevcut bile olamazdı. Düşman çizmeleri, vatanın mübarek bağrından söküldükten sonra asırların üst üste yığdığı cehalet ve teassub tabakalarını yine bu par-

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

iinin bayrağı altında toplanmakla yıkıb yok ettik. Süngülerimizin denize döktüğü düşman, kendisinden daha korkunç bir düşmanın kafalarımızı kemirdiğini düşünmekle teselli buluyordu. Bu düşman, şübhesiz bilgisizlik ve teassub idi. Memlekette bir ilerleme, bir kımıldama belirdiği zaman kendi hayatını Türk milletinin ölümünde gören her düşman, hemen bizi bilgisizliğimizden taassubumuzdan yakalar, parlamağa başlayan bu hayırlı ümid şûlelerini bu sayede kolayca söndürür, ve bizi mazinin karanlığında bağlı tutardı. İşte bu belâyı, bu milletin başına bir felâket olan bu cehli yine bu Halk Partisinin bayrağı altında toplanmakla yenmiş bulunuyoruz. Türk malı diye, kendi topraklarımızda, bize övünme hakkı verecek bir karış demiryolumuz yoktu. Bir tehlike sırasında hududlara koşan kahraman Türk çocukları, menziline varmadan sefalet ve perişanlık içinde ölür gider heder olurdu. Yaya ve yalınayak Anadoluyu bir baştan obir başa kateden askerlerimiz de yiyeceksiz, elbisesiz, hattâ cebhanesiz kalır ve kahraman kanlarını bu yurd için akıtmaktan yokluğun pençesinde mahvolub giderdi. 20-25 sene gibi dar bir zaman içinde yurdu baştan başa demir yollarla örerek bu imkânsızlığı da işte Cumhuriyet Halk Partisinin şerefli bayrağı altında toplanmak sayesinde yenmiş bulunuyoruz.

Bu gün hiç bir hududumuz yokturki tehlikeye düşsünde kahraman Türk çocuğu dünyanın en seri vasıtalarile oraya yetişmemiş olsun.

Yurddaşlarım,

Biz yirmibeş seneden beri gerçi resmen harp etmedik. Fakat tabiatle öyle harpler yaptık ki bunların acısını şimdi yüreklerimizde duymuyorsak bunu yine Cumhuriyet Halk Partisine ve onun hükûmetine borçluyuz. Zelzelelerle az mı uğraştık! Erzincan, Van felâketleri hangi harbin tahribatından ge-

ri kalırdı. Bu gün bu felâketlerin kurbanı olan yurddaşlarımızın acısından başka kalbimizi üzecek ne kaldı? Bugün oralara baktığımız zaman mamureler görmekteyiz. Yurdun öteki yerlerinde de yoktan var eden bu ihyakâr ellerin eserleri, gururumuzu kabartıyor. Bunlar kendiliğinden olmamıştır ve bu mamurelerin temellerinde başka bir partinin, başka siyasî bir teşekkülün bir damla alın teri yoktur. Hepsi de C. H. Partisinin eserleri ve onun himmetlerinin neticeleridir.

Biz yüz yıllar boyunca sanayiin, bu yurd üzerinde bir bacasını bile yükseltmeğe muvaffak olamamıştık.

İğneden ipliğe kadar ne varsa hepsi yabancı malı idi. Türk milleti Büyük Atatürkün buyurdukları gibi "çok zeki çok çalışkan" idi. Onun zekâ furununda ilerileme vasıtalarının çelikleri erir ve birer hamur haline gelirdi. Muhtaç bulunduğumuz fabrika bacaları yurdun sinesinde çoktan yükselmiş olurdu. Fakat kapitilasyon denilen ve asırlarca hürriyetimiz üzerinde bir mahkûmiyet ilâmı gibi tesir yapan yedibaşlı belâ, bu milletin zekâsını ve benliğini zencire vurmuş idi. Bu yüzden bir imparatorluğun bir Bulgar prensliği kadar istiklâl ve hürriyeti kalmamıştı. İşte aziz Türk gençlerinin mübarek kanları bu belâyı alnımızdan ve talihimizden söküb attı ve buna da şimdi çatısı altında bulunmakla şeref duyduğumuz Cumhuriyet Halk Partisinin uğurlu ve feyizli rehberliği ve şimdi onun başında bulunan İsmet İnönü muvaffak oldu. Bu gün yer yer tüten fabrika bacaları, yurdun dört tarafını süslemiş bulunuyor. Bunların temellerinde İstiklâl şehitlerinin aziz kanları ile bu partinin bir meşale olan rehberliği ve yine başımızda bulunduğunu görmekle saadetlerin en büyüğünü tattığımız İnönünün alınterleri ve hattâ göz yaşları vardır. Başka hangi parti veya

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

hangi siyasi teşekkülün hissesi iddia edilebilir?

Aziz vatandaşlarım,

Hangi konu üzerinde ve hangi cihetten incelemeler yapsak göreceğimiz gurur verici işlerin hepsi Cumhuriyet Halk Partisinin bayrağı altında toplanmak sayesinde kazanılmıştır. Bu şerefli partinin ve onun başında bulunan büyüklerimizin meşaleleri altında aldığımız yolların, yendiğimiz müşkillerin sonu yoktur. Biz Türküz, meziyetlerimizden biri de kadir bilmek ve görülen iyilikleri inkâr etmemektir. İyiliği bilmek, mukabilini yapmağı vazife saymak, bizim yaradılışımızın icabıdır. Bunu bırakamayız. Bu güzel meziyeti terkedersek yerini hemen husran ve mahrumiyet doldurur, bunu kıskançlıkla muhafaza edelim.

Aziz vatandaşlarım,

Aylarca evvel yurdun her tarafında başlayan seçim mücadelesi şimdi bu saatlerde şiddetinin en son haddine varmış bulunuyor. Aylardan beri herkes konuşuyor, her kalem yazıyor, Bir kaynaşma, bir asabiyet sinirler ve fikirler üzerinde şiddetinin en yüksek ateşile hüküm sürüyor. Konuşan dil, yazan kalem, karşısında hiç bir engel görmüyor. Tarihimizde eşi görülmemiş serbestlik, şiddetli kasırgalar halinde yurd üzerinde dönüb dolaşıyor. Biz bunları takdis ediyoruz, fikir hürriyeti ve yazı hürriyeti namına yurdumuzda teessüs eden bu serbestliği tarih, yine Cumhuriyet Halk Partisinin sahifesine şerefli bir yaprak olarak ilâve edecektir. Bunda kimsenin şübhesi olmamalıdır.

Fakat aziz yurddaşlarım, bu serbestlik içinde esmekte olan rüzgârları vicdanlarımızın süzgecinden geçirelim. Bu muhalif esintilerin çığlıkları içinde dargın, küskün, Cumhuriyet rejiminden menfaatleri bozulmuş olanların yaygaraları bulunduğunu hemen göreceğiz. Bunlar herşey söylüyorlar. Yapılanları, bir taassub, bir cehalet kadar zararları göstermeğe çalışıyorlar. Mekteblere, yollara, fabrikalara, hasılı hayırlı şeylerin hepsine hücum ediyorlar. Harp belâsından bu memleketin çektiği pahalılık ıztırabını, sanki Cumhuriyet Halk Partisi yaratmış gibi bir silah olarak kullanıyorlar. En zehirli silâhlarını asırlarca bu memleketin bünyesinde tabaka tabaka yığılan cehlin ve kara taassubun biricik mücadele vasıtası olan mekteplere, ilim ve irfan yuvalarına tevcih ediyorlar. Her şeyi inkâr, her şeyi kendi emelleri uğrunda fedadan çekinmiyorlar. Dünyadı yedi seneden beri kasıb kavuran harp yangınından bu memleketi burnu kanamadan çekib çıkartan su partinin ve onu idare edenlerin yeni baştan bir vatan yaratmak kadar azametli olan bu hizmetlerine göz yumuyorlar, hattâ (bu memleketi kan ve ateş içinde neden mahvetmediniz, neden harbe girmediniz) diyecek kadar ileri gidiyorlar. Bunlar tenkid değil çok zaman zeki olan milletimizin idrâk ve şüuruna bir tecavüzdür. Gözü gören bir insana parlayan güneşi «siyahtır» diyerek kandırmağa çalışmak ne ise, Cumhuriyet Halk Partisinin bir güneş gibi parlıyan nimetlerini bir hırs ve inadla kötülemeğe çalışmak da aynı şeydir: Ve milletin anlayış ve kabiliyetine karşı yapılabilecek tecavüzlerin en büyüğüdür.

Aziz yurddaşlarım,

Bu tehlikeli, bu içerisi karanlık haykırmalar sizi aldatmasın! sen, maddi ol, gözlerinle gördüklerine inan! vaidlere kapılma, süslü kelimeler, bağırıp haykırmalar, birer zehirli ok gibi senin idrâk ve şuuruna yöneltilmiştir. Selim aklını, salim düşünceni, temiz vicdanını bunlara karşı bir kalkan gibi kullan! Belki kurtuluş yolu şimdiye kadar seni idare eden, seni binlerce felâketten koruyub kurtaran Cumhuriyet Halk Partisinde ve onun

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

şerefli başı olan İnönünün bulunduğu taraftadır. Bundan ayrılma !

Düşün ki, muhalefetin naraları bu gün bu vatanı orta çağların seviyesinde gösterecek kadar ileri gidiyor. Kazanmanın biricik yolunu inkârda buluyor. (Bu parti, vatanı, dünyanın en korkunç harp felâketinden kurtardı) demiyor.

"Halk Partisi hükûmeti, dünya muvazenesinin alt üst olduğu şu zamanda Türk devletinin birleşmiş milletler arasında şerefli bir yer almasını sağladı diyemiyor.„

"Halk Partisi hükûmetleri harbin doğurduğu türlü vasıtasızlığa rağmen şehirlilerin ve kasabalıların ekmeksiz kalmalarına meydan vermediler„ hakikatini ağızlarına almıyorlar.

Halk Partisi hükûmetleri, harp içinde de köy öğretmeni ve türlü sanatlarda usta ve mühendis yetiştirme yolunda her şeyi yaptılar. Bu sayede heryıl binlerce öğretmen, yüzlerce sanat sahibi Türk çocuğu yetişecektir realitesini söylemekten korkuyor.

Halk Partisi hükûmetlerinin (yabancıların bile takdir ettikleri, köy enstitüleri sistemlerini kurduklarını muhalifler ağızlarına almıyorlar.

Halk Partisinin tedbirleri sayesinde harp yıllarında ova köylerinin yaşama seviyesi yükseldi, mahsul fiyatları hükûmetçe yüksek tutulduğundan köylünün alım kabiliyeti arttı. Muhalifler buna göz yumuyorlar.

"Halk Partisi hükûmetleri memleketi yabancı sermayenin kölesi olmaktan kurtardı„ hakikatini muhalif gazetler saklamağa çalışıyorlar.

Halk Partisi hükûmetleri, bu milleti kara softalığın esirliğinden kurtardı. Karşı taraf bunu hiç bir zaman belirtmiydr.

«Halk partsoni, devrim partisi olma vasfını hiç bir zaman kaybetmedi. Kendi aleyhine propaganda konusu olacağını bildiği halde köylülerimizi topraklandırma, onlara ilk öğretimi sağlama gibi hayırlı işlere atılmaktan çekinmedi »

Halk Partisi, memleketi, kargaşalığa sürüklemekzinin demokrasi alanında geliştirmeğe azmetti.

Muhalifler, bütün bunlardan ve vatandaşların gözü önünde memleketin ileriye doğru attığı geniş adımlardan aslâ bahsetmiyorlar.

Muhalifler «sizin prensiblerinizi yanlıştır. Memleket idaresi için biz yeni prensibler koyuyoruz.» demiyorlar. Ne için? Çünkü; muhalifler bizde küskünlerin, emellerine ermiyenler den yahud bir sınıfı istismar etmeye çalışmaları yüzünden umumun menfaat ve haklarını koruyan hükûmet tedbirlerinden memnun olmıyanlardan teşekkül ediyor. Yani meşrutiyet devrindeki partileri taklit ediyorlar, bir fikre dayanmıyorlar. Bu yüzden gerçeği görmüyorlar. Vatanın menfaatlerini zedeleyen yoldan kendilerini koruyamıyorlar ! Aziz hemşehrilerim, oylarınızı kullanırken bunları vicdanlarınızdan uzak tutmayınız.

Sözlerimi bitirmeden evvel Millî Şef İsmet İnönünün seçim nutuklarından bir parça okumak istiyorum.

Millî Şef diyorlar ki :

«Memleketin kaderi sizin elinizdedir. Her meseleyi olduğu gibi bilmenizi isterim. Şimdi, size, günlük seçim konuları üstündeki büyük politika meselelerini anlatacağım. Cumhur başkanı olduğumdan beri bir dış politika takib ediyoruz. Bu politikanın cihan harbi esnasındaki yürüyüşünü tekrar hikâye etmiyeceğim. Bu devrin muhakemesini tarihe bırakıyorum. Fakat, harp sonrasındaki durumun, bütün dünya için ve ve hususiyle vatanımız için ehemmiyetli ve nazik olduğu noktası üzerinde duracağım. Bu gün, memleketimiz, 1918

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

de olduğu kadar ehemmiyet kesbetmesi ihtimali olan meseleler karşısındadır. Boğazların ve dolayısile İstanbul ve etrafının emniyeti meselesinin masa üstüne getirilmesi ihtimali vardır. Şark vilâyetlerimiz için dünyanın dört köşesindeki komitalar harekettedirler. Bu meseleler bütün milletçe varlığımız ve bağımsızlığımızla ilgilidir. Bu gün harp zamanında olduğu kadar, silah altında asker tutuyoruz. Memlekete mal olduğu bütün sıkıntılara rağmen askerlerimizi henüz azaltamıyoruz. Dünyada çabuk ve esaslı olarak bir millet için barış kurulması, yürekten dileğimizdir. Bu, kurulacak mı, kurulamıyacak mı? bunu kestiremiyoruz.

Barış kurulursa veya kurulmazsa, biz, ne ihtimaller ve ne fedakârlıkları göğüslemeğe mecbur olacağımızı da henüz ufukta açık olarak göremiyoruz. Barışsever, hiç kimsenin malında gözü olmıyan, kendi haklarından ve toprağından hiç bir fedakârlık yapmamak kararında bulunan Türk milletinin davasını selâmete götürmek ödevindeyiz. Bu ödevin şerefli heyecanı bütün varlığımıza hakimdir. Bu günkü dış politikamızın ana hatlarının, bizi selâmete götüreceğine inanıyoruz. Milletimizin, bizi, takib ettiğimiz dış politikamızda desteklemeye devam edeceğinden eminiz »

Bunları milli önder İnönnünün nutuklarından aldım. Taşıdığı manayı sizin yüksek idrakiniz elbette anlamaktadır. İşte bu seçim böyle bir durum içinde yapılacaktır. Duşmanın bütün hassasiyeti bizim üzerimizdedir. Her hareketimizi adım adım kavalıyor. Cumhuriyet Halk Partisinin yıkılmasını ilk önce duşman istiyor ve bekliyor. O yıkılırsa hain emellerinin kolayca yayılacağına emin bulunuyor.

Sevgili yurddaşlarım oylarınızı kullanırken bunları yüreklerimizden uzak tutmıyalım. Selâmet yolu, İnönündedir. Onun bulunduğu Cumhuriyet Halk Partisine oylarımızı düşünmeden verelim.

Derbeyanı Menakıbi Âli Osman

Kopya eden: Eşref ERTEKİN

— 59 uncu sayıdan devam —

Günlerde bir gün Osmancığa dahil oldu. Onbeş gün mikdarı oturub ömrü nazenini temam olmuş anda vefat eyledi. Temam saltanatı otuz altı sene kırk gün padişah oldu. Türbei şerifleri Osmancıktadır. Konyaya haberi geldi Osman bey ahrete göçtü deyu Konyada Orhan han yerine cülus eyledi. Yediyüz yirmi altı tarihinde idikim Sultan Orhan padişah oldu. Gayet ile behadur er idi. Hattâ ol sene askeri cemeyleyüb varub Bursayı fetheyledi ve Sultan Orhan Bursa şehrinden hazeyleyüb anı taht eyledi. Çünkü Bursa tahtıgâh oldu. Etrafında olan beyler cümlesi dahi Orhan hane tabi oldular. Gittikçe İslâm askeri kuvvet buldu. Orhan han ferman eyleyüb askeri cemeyleyüb Kazdağını fetheyledi. Ve Çardak dedikleri mahalle gelüb karşısında olan Geliboluya geçmek murad eyledi. Bir sal tedbir eyledi. Kırk âdem üzerine binüb bir sabah vaktinde karşuda sabah namazın eda eyleyüb oldem iki kâfir çobanı tutub birini şişe urub ve birin ağaca bağlayub gendu işlerine mübaşeret eylediler. Ol ağaçta bağlı olan çoban bunların birine ettikim siz benim refikım şişe urdınız kim ne işlersiz dedi. Ol da etti biz anı bişirüb yeriz dedi. Çoban etti beni dahi yermisiniz dedi. Zahar bugün bunu yeriz, yarin seni yeriz dedikte çoban gendu gendüye fikretti. Kim bunlar uyur iken firar eylersem halâs olurum yoksa yarin bunlar beni dahi yerler deyüb çünkim akşam oldu. Gece oldukta çoban bağların çözüb bin belâ ile ha-

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

lâs buldu. Gendu köyüne varub ahvali birbir beyan eyledi. Bunlar âdem yiyici Türkler deyüb kâfirler gayet ile havfeylediler. Anda oturub irtesi gün alessabah cevanibi etrafta karyeleri urdular ve evvel çıkub namaz kıldığı yere ve mahalle hâlâ namaziyye derler. Ve andan sonra Geliboluyu muhasara eylemek murad eylediler. Ve yirminci gün Geliboluya asker geçüb muhasaraya Ömer beyi tayin edüb gendu kal'a altına gelüb askere divan edüb müşavere eylediler. Bu kalenin fetholunmasını isterim dedikte her birisi fikre varub ettikim ya Ömer bey bir kaç gün muhasara edelim, Huda ne göstere deyub cevapların temam eylediler, emreyledi kale altına vurub muhasara eyleyüb cenge başladılar. Velhasıl doksan gün muhasara edüb asla bir taşına zarar olmayub hayrette kaldılar. Emma Ravi kavlince bu kalenin dizdarının bir kızı var idi. Gayet ile mahbube idi Bir gün kalenin taç hanede oturur iken sayiban önünde Ömer beyi gördü ve yanında olan tayasına sual edüb şol karşuda sayeban önünde duran taze yiğit bu askerin başıdır gibi dedi. Anlarda belâ sultanım dediler. Bir dürbin getirsünler deyüb derhal bir yakın hizmetkârı dürbin getirüb eline verdiler. Alub baktı şöyle hasnâ yiğit ki aşkı ateşi yüreğini yaktı. Henuz on altı yaşında bir kara yiğittir görüb âşık oldu, lâkin kimseye ahvalini demeyüb gendu genduye fikrettikim bir gün hele gendumu ana bildireyim deyu fikreyledi. Hatırına öyle geldiki bir kâğıt yazub bir ok ucuna bağlayub attıkta gendi sevdiğimi bulur deyu fikreyledi. Bir gece bir kâğıt yazub ahvalini ve kaleye girilmenin ahvalini ol bir mektubta bildirüb ok ile Ömer bey ordusuna attı. Hikmeti Hudâ varub Ömer beyin barigâhı üstüne düştü. Çün sabah oldu, barigâh üzerinde bir ok görüb alub Ömer bey katına götürdüler. ve ucunda

olan kâğıdı alub açub okudular. Gördülerki kale dizdarının kızıyım deyu imza eylemiş ve içinde yazmışki bu kalenin fethedilmesini murad ederseniz gün batısı tarafında bir mezar vardır. Ol mezarın yanında bir demür kapı vardır. Ol kapuyu açup cümle askeri ile Handeğe gelüb bir dürlü havfeylemiyesin Ol kapudan içeri lağma girüb ve handeğe geldikte benim sarayıma bir kapu vardır, anı gecede açub sırrı kaleye koya demiş. Ömer bey bu mektuptan böyle haber verilen yeri görün gezin deyu emreyledi. Varub ol mezarı bulup ol kapuyu buldular. Ve açtılar. Bir geniş lağım gördüler ki kalaya doğru yoldur hemen gelüb Ömer beye haber verdiler. Lağam yolunu bulduk ve keşfeyledik doğru kaleye gider dediler. Ferman eyleyüb bin kadar dal kılıç hazır olub ol gece varub ol lağamdan içeri girdiler. Handeğe vardıkta bakalım Hudâ ne gösterir deyüb böylece tedbir eylediler. Ol gece varub ol mahalle cemolub ol kapudan içeri girib lağam yolu ile handeğe geldiler. Kız bunları görüb handek tarafında ola kale kapusun açub Ömer beyin önündeki ademe gel gel dedi. Ol ademe Ömer bey etti ne söyler dedi Bilmezem gel bul aslı ne ola dedikte Ömer bey içeruye geçüb yürü yüverdi ve askeri dahi ardınca yürüyüb kızın sarayı içine girdiler. tığların uryan edüb ol kalenin içinde yatur iken bihaber kılıç gavgası zahir olub kale ahalisi haber alıcak yedi bin adem kılıçtan geçüb fetheylediler. Ve dizdarı esir edüb bende çektiler ve kale kapusun küşadeylediler. Asker cümle içerüye girüb üç gün şenlik edüb Sultan Orhan Hana haber gönderdiler. Bir gün Bursada Sultan Orhan Hana kale fetihnamesi vüsul buldukta anlarda üç gün şenlik yapub ol kalenin zaptını Ömer Beye sipariş eyledi. Velhasıl Gelibolu deyu ol kaleye isim verilüb anda sakin oldular. Fethi Gelibolu 758 sâl-

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

de idi. Ol sene Ömer bey askeri cemeyleyüb lalası, dilâveri, serasker eyleyüb sekiz bin mikdarı asker ile Tekfur dağına fetha gönderdi. Gazi Dilâver askeri islâm ile varub kenduye küffar karşı çıkub üç gün cenkedüb kâfirleri bozub eman dilediler. Dilâver eman kabul edüb Ömer beye nusrat haberini irsal eyledi. Oldahi Bursaya Sultan Orhan hazretlerine haber gönderdi. Bir gün şenlik ferman eyleyüb şehri tezyin eylediler. Fethi Tekfur dağını dahi 758 de derler. Ve Ömer bey dizdar kızını gendu firaşına alub nikâh eyledi. Bir iki sene böylece mürur eyleyüb bir gece Ömer beyin firaşında kız uyur iken inileyüb Ömer bey acaba bu kıza ne hal olduki böyle iniler deyüb kızı uykudan uyarub sual ettikim niçin böyle inilersin dedikte ettikim şu tarafım ağrır deyu gösterdi. Ömer bey ol tarafa bakub gördiki bir gül yaprağı bu kızın memesi altına yer eylemiş, ol yaprağın durduğu mahal siyah olmuş. Ömer bey teaccüb eyleyüb ettikim senin vücudün ne acep nâzik olur dedikte: Kız Ömer beye ettikim benim babam beni üç yaşımdan onbeş yaşıma gelince ilik ile besledi, aniçin vücudüm nâzik olmuştur deyu cevap verdi. Ya seni böyle besleyüb zahmetini çeker âdeme niçin vefa etmedin dedi. Oldem etti seni görüb sabrım kalmadı ani feda eyledim dedikte Ömer bey gadaba gelüb atasına hayrı olmayan mekkârenin yabana ve bana ne mikdarı hayrı olur deyu hançer ile ol kızı urub helâk eyledi. Gazi dilâvere haber gitti. Gelüb ikisi bir türbeye defneyledi. Sultan Orhan han'a haber oldu. Sultan Orhan dahi Gazi dilâveri kaleye dizdar eyledi. Emma râvi öyle rivayet ederki Sultan Orhan Han'ın bir evlâdı var idi, ismine Murad Han derlerdi. Gayet ile gadub, behadır idi. Bir kimsenin zehresi yok idiki anın yüzüne baka, öyle bir dilâver idiki Sultan Orhan pir olub bir gün ve-

fat eyleyüb temam otuzbeş sene saltanat eyleyüb Murad cülus eyledi. Sal 791 de idi. Asker cemeyleyüb Edirneyi Zağarayı 797 de fetheyledi ve yediyüz karye fetheyleyüb genduye tabi eyledi. Bac, haraç alurdu. Ve 784 senesinde Akşehri fetheyledi ve etrafı eknafa ademler tayin edüb her karyeden ve etraftan baç, haraç gelmeye başladı. Günden güne islâm askeri kuvvet buldu. Ne tarnfaki teveccüh eylerse biiznillâhi Tealâ nusrat müyesser olurdu. Otuz bir sene saltanat edüb ömrü temam olub yerine Sultan Bayezid cülus eyledi. 792 senesinde idi. Bir mikdar söz ve nasihat kabul eylemez idi. Her ne genduye söylerlerse anın hilâfını eylerdi. Anın gününde azim zahmetler ve fitneler zuhur eyledi. Başında olan askeri gayet bihuzur olub perişan eyledi. Üç evlâdı varidi. Birine Musa bey ve birine Süleyman bey ve birine Mehmed bey derlerdi. Sultan Bayezid Han on dört sene saltanat edüb her günü gam ile geçti.

Rivayet olunurki askeri alufesini vermedi. Ol arada Timurlenk zuhur eyleyüb askeri başında olmayub genduyu esir eyleyüb Timurlenk genduye sual ettikim sen beni esir eylesen acep ne eylerdin dedikte; Timure ettikim seni kafese koyub habsederdim dedi. Timur emr eyledi, Bayezidi Timur kafese koyub habseyledi. Raviler şöyle rivayet ederlerki Bayezidin oğulları Rum ilinde bulundular. Süleyman beyi gendulara baş edüb 805 tarihinde idi sekiz sene bey oldu. Edirnei giru kâfirler zapteyleyüb geru Süleyman bey fetheyledi ve Süleyman bey sekizinci sene Samakuda vefat eyledi. Yerine Musa bey cülus eyledi 813 tarihinde idi. Üç sene saltanat eyleyüb Gelibaluda vefat eyledi. Şehzade Sultan Mehmed yerine cülus eyledi. Bir haber geldiki Sultan Bayezid Timurun hapsinde vefat eyledi deyu. Anınçin Süleyman bey ve Musa bey

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

hakkında padişah olmadı derler. Zira Bayezid habsolub hahayatta idi 816 senesinde Bayezid vefat edüb yerine Sultan tan Mehmed Han oldu. Sekiz sene onbeş gün saltanat edüb vefat eyledi. Yerine oğlu Sultan Murad Han cülus eyledi, 824 tarihinde idi. Gayet şecaatlu ve mehabetlu padişah idi. Heman askeri cemeyleyüb Edirneyi fetheyledi. Varub anda o turub tahtıgâh oldu ve etrafta olan yerlere serasker irsal eyleyüb niçe memleketleri fetheyledi. Bac, haraç aldı ve İslâm askeri gayet kuvvet bulub altmış bin mikdarı askeri cemeyleyüb dört bin askeri bin bin bölüb üzerlerine bir mutemed ademleri serasker eyleyüb birini Silivriye ve birini Yenişehre ve birini Anadolu içine ve birini Lazeli kalelerine gönderdi. Emma râviler öyle rivayet eylerki Yenişehir tarafına giden askerinden sekizyüz yirmi altı tarihinde haber gelüb azim şenlik oldu. Yenişehir havalilerinde olan memleketleri altı senede fetheyleyüb seraskeri Selâniğe azmeyleyüb Sultan Murad Hana bir mektub irsal eyledi. Padişahtan himmet ve fukaradan dua niyaz eyleyüb yola revan oldu. Günlerde bir gün mektub gelüb Sultan Murada vasıl oldu. Açub okudu. Gördüki askeri islâm ile serasker Selâniğe sefer murad eylemiş, azım dualar edüb erbabı divan dunya âmin deyüb ağladılar ve el yüze sürüb bu seraskere tahsin eylediler. Emma bizim hikâyetimiz Anadoluya gelsün. Günlerde bir gün Aydına dahil olub anda olan memleketleri bir bir fetheyleyüb günlerde bir gün Manisaya gelüb beş gün muhasara eyleyüb altıncı gün feth eyledi ve Sultan Murada haber inşa eyledi. Günlerde bir gün mektub Sultan Murada vasıl oldu Anadoluya giden Gazi Rüstemin mektubidir. Evvelinde hamdü sena ve saniyen devleti padişahiye dua eylemiş ve Aydın fetholunduğunu ve Manisanın fethini yazmış 828 de fe-

tih müyesser oldu ve Gazi Rüstemin yanında otuz bin mikdarı asker cemoldu ve ol taraftan kalkub İzmire revan oldu. Emma hikâyetimiz Lâz iline giden Gazi Dilâvere gelsün. Günlerde bir gün Sinoba gelüb Sinobu üç günde fetheyledi, geçüb yetmiş gün cenkeyleyüb Tırabuzanı fetheyledi 832 senesinde idi Sultan Murada fetih haberi geldi. Laz ili kalelerini Gazi Dilâver fetheylemiş deyu azim dualar eylediler.

Emma bizim hikâyetimiz gelsün Silivriye giden İshak Gaziye. Silivri kalesinin altına varub altı ay cenkeyleyüb bir türlü fetih müyesser olmadı. Askeri geri çekmeyüb meteriz alub anda kışlayub bir sene temam cenkeyleyüb senesi temamında kale kâfirlerine vire eyleyüb kırk gün metanet verüb cenge başlayub doksan gün dahi cengeyleyüb sonra yine vire eyledi ve on gün dahi geçtikte geru cenge başlayub üç defa vire eyledi. Gördü olmaz cenkten fariğ olub ahir kaleyi teslim eylediler. Kâfirler kaleden çıkub İslam askeri girdiler 833 senesinde idi ki fetih müyesser oldu.

İshak Gazi Murad Hana mektub inşa eyledi. Gelüb mektub Sultan Murad Hana erdi, açtı okudu. Gördüki Silivri kalesi fetholmuş senalar eyledi. Emma bizim hikâyetimiz gelsün Selâniğe. Giden Hayreddin Gaziye varub Selâniği seksen üç gün muhasara edüb fetheyledi 833 senesinde idi. Bir mektub inşa eyleyüb Sultan Murad Hana haber geldi, mektubu açub kıraet eyleyüb mesrur oldu ve ferman eyleyüb şehri donatub şenlik oldu. Çünki Hayreddin Gazi Selaniği fetheyledi oğlu Ali beyi anda koyub gendusu Yenişehre geldi. Sultan Murad Han Gazi Hayreddine bir âdem ile hattı şerif irsal eyleledi, Hattı şerif günlerde bir gün varub Hayreddin Gaziye gitti. Hayreddin Gazi mektuba karşı çıkub alub başı üzre koyub puseyledi. Azim tâzim eyleyüb açtı. Gördükü gerçdu

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ye hitab eylemişki yüzün ak olsun ve etmeğim helâl olsun, Ümmeti Muhammede iyi hizmet eyledin, gerektirki işbu hattı şerifim vüsulünda oğlun Ali beyi yerine koyub sen bunda gelesin, bir saat evvel gelmeye gayret edesin. Kırk âdem ile süvar olub gelesin demiş. Ol saat Selaniğe haber gönderüb oğlu Ali beyi acele yerine getirüb Selaniğe koyub gendusu kırk nefer âdem ile yola çıkub günlerde bir gün Edirne şehrine yakın yerde konub çün Sultan Murad Hana Hayreddin Gazinin gelüb konduğunu haber verdiler.

(Devam edecek)

Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası

— 59 uncu sayıdan devam —

Buna tedbir budurki : Bağdat valisinin ve ahalii Bağdadın evvelâ vahşetlerini defetmek, saniyen hıfzedici askere muhtaçtır ki halâs iptidai emirde devleti aliyyeden asker varmazdan evvel bir mutemet âdem irsal etmek lâzımdır. Bu makule âdemin gitmesinde lutuf şu olurki Bağdat Valisi Abdullah Paşa ve Hasan Paşanın vahşetlerini defi pek müşküldür. Zira bir iki türlü hadise zuhur etti. Evvelâ duşman sözü ile efendilerini katlettiler, saniyen yaranların hal ve şanlarının muttali oldular. Elbette bu vesvese ye zahip olurlarki düşmana mukavemet edemiyeceğimiz devleti aliyyenin memuu olur ise bizi katlederler, yok duşmanı biz galip olursak elbette yine bizi katlederler ki Bağdat sair mansıplar gibi rum paşalarına zaptettirelim iradı bizim olsun diyecekler ve ahali şu vesveseye zahip olur ki bundan akdem memuren vüzeralar kâh merhum Ömer Paşanın malı için ve kâh bizim malımız için birbirlerine düştüler. Ömer paşa gibi bir veziri padişaha nahak yere katlettirdiler deyü hayal vesvese ederler. İmdi öyle olunca evvelâ bastettiğimiz kimesneler gerek paşayı müşarünileyhleri ve gerek ahali Bağdadı vesveseden defede ki tedbirden noksan olmamış ola.

Evvelâ Bağdadın vahşeti defolunduktan sonra tedbiri müstahsene budur ki on beş yirmi bin mikdarı asker ile bir serasker Diyarbekire vara, tarafeyne şöyle emirler yaza ki birbirinizle haberleşerek kızılbaşı bedmaaş kailesini defetmeğe sâyeyliyesüz deyü nüvazişname tahrir olnua, badehu mukaddem hateylediğimiz âdem tarafeynin birbirlerinde olan

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

vahşeti defeyleyüb gerek ahalii Bağdat ve gerek paşai mumaileyhima Diyarbekirde olan paşayı ve askeri Bağdada gelmelerine talip ve ragıp eyliye. Evvelâ Ömer paşanın katli ne mertebe mazarrat peyda eyledi, noksan tedbir ile düşman bir iken iki oldu. Zira Abdullah paşa ve Hasan paşa efendilerinin bu katlini gördüler. Mücerret devleti aliyyeye itimatları olmaz. Düşmana tebaiyet etmezler ise dahi iyazenbillah paşayı Bağdat bir düşmana giriftar olsa bile paşayı mumaileyhimalar itimat edüb Rum toprağına gelmezler. Zira Bağdat bir yanı urbandır ve bir yanı kürdistandır, âhiri öyle olunca elbette birisine dahil düşerler gerçi Abdullah paşaya ve Hasan paşaya şevketli Padişahımız rütbei vâla İhsan eyledi, henüz mumaileyhima vezaret lekabı kendilere ihsan olduğu düşmanın kailesinden anlarlar. İmdi öyle olunca onu ednâ âdeme âli rütbe verilmesinde faide yoktur. Her neka dar alenen söylemezse dahi kalbinden zarurî verildiğini bilür.

Bu tarz üzre Bağdada imdat etmenin tarikına sâyetmeli, zira Bağdat kolundan İrana sefer olamaz, zira kolu mesafei baidededir. Herne kadar tedarik kavi görülse bile serasker olan Diyarbekirde bir sene kadar meksetmek iktiza eder. Gerek muvaffak olsun ve gerek olmasın. Bağdat çöldür, bir urban ve bir yanı Kürdistandır. İmdi öyle olunca Bağdat tarafında kışlamak mümkün değildir. Bihasebiliktiza kışlamak mümkün olursa bile asker zaruretten hali olmaz. Öyle olunca bizzarur Diyarbekire avdet eden asker elbette vatanlarını arzu eder. Bu kadar levazımı cenk telef olub hasarati miriden gayri bir şeyi müfid olmaz. Ezcümle bundan sonra gerek serasker olsun ve gerek levazımı cenk olsun iki seneye değin ancak olur. Bağdat tarafından İranı tatmin mümkün değildir. İranin ancak teshiri Erzurum kolundan olur.

İyazenbillah muvaffak olunmadığı surette bile otuz kırk bin asker Erzurumda ve Karsda ve Halepte ve Vanda kışlayabilir ve asker zaruret çekmez. Bu vakıt düşman zuhur eylese bilâmuharebe de kusur olmaz. Zira vâsidir ve kendulerde dahi vafir asker çıkar. Zira Bağdat bu kadarlık zuhurat sebebiyle Bağdada müteallik bu kadar ahkâm tedbir ve cevap tahrir olundu. Lâkin bazı yarân sual eder ki bir Bağdat kailesinden başka kaile yok mu? lâzım idi ki bildiğin mertebe halkı âlemin keyfiyetini ve tedbirini bildirmek lâzım idi derler mülâhazasile, Rumeli aksayı meram ve neticei kelâm bilâdı islamiyenin her tarafı tahrir olunmak iktiza eylediği ecilden evvelâ Rumeli ve Anadolu vesair kangi tarafından tarihi vazife zuhur eder ise sefer malûm olduğunda asker tecemmuune bakılmıya, sefer demek zat ve zahire ve levazımı cenktir. Bunlar mühayya olduktan sonra memur olan gerek veziri âzam olsun ve gerek serasker olsun andan sonra azimet ede ve illâ zat ve zahire ve levazımı cenk mahalli muharebede hazır ve mühayya olmadıkça veziri âzamın ve seraskerin varmasında asla bir faide olmaz. Meşhur ceveptır: Serdar olanların bir elinde ekmek ve bir elinde kılıç demişlerdir. Böyle olunca buna muhtaçtır. Evvelâ küffara sefer olmak iktiza eylediği surette şevketli padişahımız sefere azimetlerine bir kaimmakam nasbolunur. şevketlü efendimiz ile sadrı âzamın beyinlerinde gerek sefere müteallik olsun ve gerek saire olsun eyledikleri tedbire elbette kaimmakam vakıf olmak iktiza eder. Bu behane ile esrarı padişahiye muttali olur ve padişaha mukarenetlerinden lezzet hasıl eder. Bu sebep ile möhre talip ve ragıp olur. Mukaddima olan tedbirlerin hilâfına cesaret peyda eder. Sahibi devletin nazarı padişahiden dur etmeğe tedbir ve aveneler peyda etmek tedarikinde olur. Padişah olanlar dahi elbette safderun ve safdil olur. Zira vekili peygamberdir. Yalanı ki-

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

meane söylemez, inanmak vazifei hallarıdır. Lâkin şevketlü padişahımızın azimetlerinde gerek rezalet cümle padişaha racidir. Ol makule hususa bir kimse cesaret edemez. Meğerki mukadderi ilahi ola. Fütuhata delâlet eder. Bu tarz üzere azimet olunmak iktiza eder ise lutfu bari ile askeri şöyle dursun cümle has ve âmmın sefere gitmesine sebep olur. Şevketlu padişahımız sefer bertaraf oluncaya değin Edirnede ikamete muhtaçtır. Ecdadı ızamlarınım vaktindeki olan seferlerde bizzat kenduler hareket ederler idi. Fütuhatı celileye dahi muvaffak olurdu. Veziri âzam ve seraskerlerinin vaktinde fütuhat, nadir zuhur eylemişti. Cümle fütuhat kendilerinin hareketlerinde vaki olmuştur. Tevarihlerde bu kıssa musarrahtır. İran seferine veziri âzam hareket etse de olur, etmese olur. Lâkin şu tarz üzere olmağa muhtaçtır ki serasker nasbolunduğu surette mukaddema kastettiğimiz cevaplar sadrı âzamdan zuhur eder. İmdi öyle olunca bu tarzı tedbir iktiza eder. İptidai emirde nasbolunan serasker nüfuzülkalem ve batülhareke şan vüzera ve reaya perver ve kerimüttabi bir vezir intihap oluna, saniyen vüzerat yani kenduye verile ve Anadolunun sefere müteallik ümuru hususu minküllilvücuh kenduye tefviz oluna. Ricali devletten bir mutemed kimesne devlet ketüdası lafziyle kendune kethuda nasboluna ve iktiza eden tedbiri şera ve kanuna tatbik etmek için Rumelinden mazul ulemanın bir güzidesi dahi maiyetine nasboluna ve iktiza eden meşvereti gerek serasker ile ve vüzerayı ızam ile, gerek şeran ve kanunen ne gûna temşiyet verildi ise sicil ve huccet ettireler ve zabıtanı asker dahi mucibince mahzar ede. Böyle temşiyet verildikten sonra ne gûna hareket olunsa İnşaallahü Tealâ muvaffak olunur. Bundan aksayı meram bir hadise zuhur etse serasker olan hal-

ka behane bulmağa mecali kalmaz ve gerek zabitan ve askeri taifesini dahi seraskere bir behane edemez. Her ne tedbir ve hareket ettiler ise gelen tahriratı heyeti mecmuasiyle şevketlu efendimiz sırran ve alenen tecessüs ve tatbik etmekten hali olmıya. İran tarafının teshiri mücerret Erzurum tarafından iktiza eder. Kars ve Çaldır ve İran ve Van hududuna erişir, sekizer saat mesafedir. Gerek zat ve zahire ihzarında ve gerek levazım naklinde sıklet çekilmez. Bu gez öyle olunca serasker olan dahi bu tedbire şürû etmeli ki evvelâ İrana iki koldan hücum iktiza eder. Kars tarafından bir serasker revan üzerin tayin eyliye ve Çıldır kolundan Tiflis üzerine dahi bir serasker tayin eyliye badehu iktiza eden zat ve zahire ve levazımı cenk ümuruna meşgul olub kendine devleti aliyyen ne gûna ruhsat verildi ise kendi dahi tayin eylediği seraskerlere o minval üzere ruhsat vere. Fütuhat müyesser oldukta teshir eylediği yerin muhafazasına iktiza eden levazımını ve askeri kendi irsal eyliye. Seraskere teshir eyledikleri yerleri hıfzeyle deyü ibram etmiye. Kış karip olduğunda İrana nasbolunan seraskere dahi İranda kışla deyu ibram etmiye, keyfiyeti seraskeri mumaileyhden ve askerden sual eyliye. Kışlamak mümkün ise fehiha ve nime ve illâ kışlamak mümkün olmadığı surette elbette sen oltarafta kışla deyü teklifi malâ yutak olmıya, yalnız teshir eyledikleri yerlere mikdarı kifaye asker tayin eyleye. Bayrağı ile avdet eden askere dahi Erzurumda ve Vanda ve Karsda ve Çıldırda iktizasına göre kışlada kala, serasker olan gerü Erzuruma döne, ileri bir hatve hareket etmiye.

Gelelim sair vüzeralar tedbirine: Serhaddatı muazzamda olanlar ile Mısır ve Şam valilerinden maada vüzera ve mirimiran cümlesi sefere memur olalar. Vüzera olanların gerek

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

enderun ağası ve gerek delu ve tüfekçi ve karakollukçu mecmuu bin adem ola, noksan olur ise tazmin ola. Mirimiranının mansıplı olanları yüzellişer ve mansıbı olmıyan mirimiran ellişer adem ile gitmesine hükmü hümayun ola. Gerek vüzera ve gerek miri mirandan bu hesap üzere yirmi otuz bin adem gitmiş olur. Kaldıki vüzerayı ızam hazretlerinin dairelerinde dahi bu tarz üzere nızam verile deyü hattı hümayun sadır olaki gerek enderun ağası ve gerek delu ve tüfekçi ve karakollukçu ve sair etbei makulesi âlufe ve bahşişları verildikten sonra bir takrip ile ahare veyahut birbirlerin kapularına ilhak olmak lâzım gelirise yedinde paşasından izin kâğıdı olmadıkça alınmıya ve aherden dahi firar etmek iktiza edüb ne mahalde bulunur ise aldığı alufe ve bahşiş gerüye reddoluna deyü hattı hümayun sadır olaki firare mecalları olmıya. Zira vüzerayı ızamın ve mirimiranı kiramın seferlerde olan rezaletleri ancak bundan neşet eder. Öyle oluaca vüzeranın dairelerine nızam verilmiş olduğundan kat'ı nazar şan ve dârâta dahi halel gelmez.

Şu tarz üzere bir hattı hümayun dahi sadır olaki; umumen vüzerayı ızam siz bu defa serasker nasbolunan veziri müşarünileyhin emrile memur olduğunuz hizmette muhalefetiniz zuhur ederse tuğ ve sancağınız refi ve malınız miriye zaptolunub ebedülâbad bir dahi tuğ ve sancak verilmemek üzere bir mahalle nefyolunursunuz deyü sarahaten yazıla ve muhalefet eden olursa bu ukubet ile tedib oluna. Lâkin bu bahane ile serasker olan dahi nefsaniyet edüb garaz eylemiye, nefsaniyet eylediği vaki olur ise vaki hal hufyeten deraliyyeye bildirile ve seraskere dahi şöyle hitap olaki paşayı mumaileyhin muhalefeti asker içün ve cenk içün ise mani değildir. Zira gayret ve hamiyyetten iktiza eder. Lâkin cerri menfaat veyahut duşmandan izharı

aciz içün eder ise bu ukubet lâyık ve sezadır.

Meşhur cevaptır: Üç, beş vezir bir mahalle cem olunduklarında nefsaniyetten hali olmaz. Evvelki vakıt şimdiye kıyasen şanlı miri miran ve işe yarar binbaşılar vesair ağalar var idi. Şimdi kahtı rical oldu. Anların göreceği iş vüzeraya kaldı. Öyle olunca nefsaniyet edecekvakit değildir. Gayret ve sadakati padişahide bezli matlor etmek alâdan elnaya varıncaya kadar cümlemizin farizei zimmetidir. Seraskerin İran tarafına hareket etmeyüb, Erzurumda kalmasında lutuf nedir deyu sual olunursa Köprülü oğlu gibi bir şanlı vezir mukaddema İrana serasker oldu. Azimetlerinde kat'an bir işe muvaffak olunmadı ve saniyen Yeğen paşa gibi bir kahhar vezir serasker nasboldu. Azimetinde herkesin kendoye hüsnü teveccühleri olub bu sene İran memleketi teshir olunur deyu memul ederiken iyazenbillâhi tealâ öyle bir bozuluş oldaki sui tedbirinden başında bulunan asakir bilâmuharebe ve cidal perakende ve perişan oldu ve bu kadar mühimmatı hiyam düşmana kaldı. Gerçi bu kader takdiri ilâhidir. Lâkin bir kaç şeyden neşet eyledi. Evvelâ şöhreti şiarını sahibi devlet olan hazmetmeyüb devleti aliyyeye her ne tahrir ederse müsaade etmeyüb aksine cevap verdiler. Kendu dahi cıbılliyetinde melhuz olan kararı üzre bildiğini eder oldu ve kendinin dahi bu makule hareketi devleti aliyyeye hoş gelmedi. Cümle sigar ve kibar memlûnün aksini temenni eder oldular. Paşayı merkumın kibrini bir dereceye ilettiki ufak defek dağları ben yarattım demeğe başladı. Vüzera ve vükelâyı yanında lâşey mesabesinde koydu ve tedbir ve müşavere nedir bilmez oldu. Kendü bildiği minval üzere hareket eylediğinden bir alay nas ittifakan bu seyyieyi başına getirdiler. Kendinin fırsatına müterakkip oldu ve sefere gerek zat ve

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

zahire ve levazımı cenk her ne ki lâzım ve adüvlerinin kendunun fırsatina mürakkıp olduğun bildi ise dahi izhar etmedi. Karstan hareket edüb Arpa çayırını öte azimetinde başına geleceğini bildi, bade harabilbasra evvela Kara muhafazasında Şehla Ahmet Paşa merhum bu makule hareketini hazmetmeyüp kâh dostluk yüzünden ve kâh ve kâh nasihat yüzünden her ne söyledi ise kabul etmediğinden hatırı münkesir olup ferman efendimizindir diyerek fırsatına müterakkıp oldu ve sefere gerek zat ve zahire ve levazımı cenk her neki lazım ise bilâ kusur irsalinde taksir olunmaz efendim sen aziymet eyle deyüp kendiye babi harkoş verip azimet ettirdi. Bu seyyie başına gelmesine sebep oldu. Elbette seraskeri olanlara birer rakip peyda olur. Kenduyu ve Ümmeti Muhammedi ve şanı padişahiyi rezaletten hıfzetmek lazımaihal vediyenettendir. Öyle olunca Erzuramda olan seraskerin İrana azimeti çendan münasib değildir. Bu kıyas bundan akdem Moskov seferinde vezir emir paşa merhumun başına geldi. Cümle büyük ve küçük ve has ve âm emrine muti iken benderden geru hantepesine azimetinden sözünün nüfuzu kalmadı. Her kes bir dereceye vardıki lâhavle göyan hareket eder oldular. Öyle olunca gerek serasker ve gerek mühür sahibi hataraâk mahalde kenduleri bulunmamak lazımayı baîdandır. Meşhur cevaptırki baş gidicek ayak payidar olmaz. Öyle olunca kendunun nasbeylediği kimselerin hataları vaki olsa dahi bakılmaz.

— Devam edecek —

Cönklerden derlemeler!

Derleyen: EŞREF ERTEKİN

Tarihi İbni Çapan

Barekâllah Çapanoğlu mir Mir Seyyid Mustafa
İptidadır cengi evvel gör niçe etti gaza
Avni hakla Çopur Abbas gibi namdar düşmanın
Gendisin ahzeyleyüb ceyşin kırıb serta vü pâ
Böyle bir cenk olmamıştır devri Âdemden beri
Bu hususta nice namdar üstüne dikti cüda
Atasının üstüne dahi tefevvuk eyledi
Zira kim ayrıkça oldu dediler işbu gaza
Hikmeti bâri ile ansız böyle bir cenk oldukim
Anadol ehli serapa korkudan buldu reha
Birikibin kapusuz gökler gibi gürler iken
İçlerinden katlolundu ahzolup ser eşkıya
Anadoluda olan cümle sigar ile kibar
Padişahı zülvekare ettiler hayır dua
Bunda âlâ padişahı âleme hizmetmolur
Anadolu ehli cümle buldu duşmandan reha
Hak Tealâ tulû ömriyle muammer eylesün
Şüphe yoktur rehber oldu ana Hızır, evliya
Bir kula bâri Tealâ yürü kulum deyicek
Dayanurmu sad hezaran böyle ceyşi eşkıya
Bahusus bu cenkte mirim sadhezar zer sarfedüb
Olamaz tay hatemi tay ana ihsandan yana
İşbu cengi vahidün ke elf kabilinden olub
Mümkün olsa merdolan öz canını eyler feda

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İşte tarihi selef var ise görmüş söylesin
Böyle bir ayrıksı cengi böyle bir şiri huda

Bu meseledir kimki arslandan doğan arslan olur
Gör niçe atasını rahmetle andırdı şeha

Padişahı âleme dahi budem lâyık olan
Atası mansıbını verüb deye sad merhaba

Görülünce padişahtan böyle bir lutfu kerem
Uğruna her bir kulu öz canını eyler feda

Bu hakirde güş edüb mirin bu merdaniyetin
Dedim oldemde yapam bir tarihi ibretnüma

Yunus Emreye ait bir ilâhi

Ne göründü şu Ferhadın gözüne
Kayalar kesüben dosta yol eyler
Ne göründü şu Yakubun gözüne
Yusufun aldırmış ahü zar eyler
Ne göründü şu mecnunun gözüne
Leylâsın yitirmiş ahü zar eyler
Ne göründü şu Ethemin gözüne
Tacını tahtını tarümar eyler
Âşık Yunus'un altun sözleri
Söylenmez nâdâne kızıl pul eyler

Diğer bir gazeli hazreti Yunus ve şarhı

Söylemeğin harcası söylememek hasıdır
Söylemeğin harcası gönüllerin pasıdır
Gönüllerin pasını ger yuyayın derisen
Şol sözü söyle gelkim sözün hulâsasıdır

NOT : Bu destanın üst tarafında Osmanlıca bir sene kelimesi yazılmış isede rakamları kesilmiş olduğundan tarihi belli değildir. Milli Kitaplıkta 3024/54 sayıda kayitli cönkten derlenmiştir.

Kul al hak dedi celep sözü doğru diyene
Bu gün yalan söyleyen yarın utanasıdır
Cümle yaradılmışa bir göz ile bakmayan
Halkın müderisise hakikatte asidır
Şeriatın haberin şer'ile diyem eşit
Şeriat bir gemidir hakikat deryasıdır
Ol geminin tahtası nice muhkem olursa
Deniz meve urucağız anı uşadasıdır
Bundan içeru söz var eşit edelüm ey yar
Hakikatin kâfiri şer'in evliyasıdır
Biz talibi ilimiz aşk kitabın okuduk
Celbi müderis bize aşk meded resasıdır
Evliya safa nazar ettiği gündenberi
Hasıl oldu bu nesne her neki varasıdır

(Bu gazelin içinden şu)

Bundan içeru söz var eşit edelüm ey yar
Hakikatin kâfiri şer'in eyliyasıdır

Beytin şerhi :

Bu beyitte olan lafzı küfürden murad nedir anı beyan edelüm :

Malum olaki ehli tahkik indinde küfrü hakiki bir ıstılahtır. Bu ıstılahla vücudu hakkı zâhir ve vücudu masivayı sâtir ve mazheri âyin zâhir ve mevcudü hakikatin vahid olduğu veche nazır ve bu vechile nazar eyleyen kimesneye muhakkıkını sufiyye ıstılahı üzre küfrü hakikiye vasıl yani hakkın gayri olan masivanın vücudünü sâtir demeği murad ederler. Emma meratibi şeriatte masivaye dahi vücut isbat eylemek iktiza eder. İmdi bu malum oldu ise bu dahi malum olaki Hazreti Yunus'un bu beytinden muradları küfrü hakiki olduğuna ve hakkın gayri olan masivanın vücudünü red ve in-

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kâr eylediklerine işbu beyitten evvel gelen beyitler dahi şehadet eder. Nitekim buyururlar (Cümle yaradılmışa bir göz ile bakmayan - Halkın müderisise hakikatte asıdır). Bundan sonra gelen beytin ikinci mısraında dahi şeriatle hakikatin imtiyazını murad edüb buyururlarki (Şeriat bir gemidir hakikat deryasıdır) yani şeraiti gemi ile, hakikati derya ile temsil buyurub şeriatle hakikatin meratibine riayet kasdedüb buyururlar (Ol geminin tahtası nice muhkem olursa - Deniz mevcurucağız anı uşadasıdır.) Yani ol şeriat gemisinin tahtaları her ne kadar muhkem dahi olursa deryayı hakikat temevvüce geldikte ol gemi bir deryayı bipayânın mevcine bir vechile takat getüremez deyü hakikatin hal ve şanını beyan badehu bu beyitle sual mukaddere mesabesinde gendu suallerine cevap vadisinde buyururlar. (Bundan içerü söz var eşit edelim ey yar - Hakikatin kâfiri şer'in evliyasıdır.) Yani bu mukaddema söylediğim beyitler esrarı hafiyyeden değildir, belki kelamı zahiridir. Lâkin bu söz ile hüküm beytin mısraı sanisinde esrarı hafiyye vardır ki manayı batındır. Zira bundan içerü lafzı kelamlarının lübbi mesabesinde olub ol bir geçen beyitler bu lübbin kışrı mesabesinde olur. İmdi Hazreti Yunusun bundan içeru söz var deyü buyurdukları kelâmlarına imanı insaf ile dikkat olunsa murad buyurdukları meani zahir ve âşikâr olur. İmdi bundan evvel tahrir olunan meani malum oldu ise bu dahı malum olaki ehli hakikat indinde küfrü hakikî nice etem meratip ise ehli şeriat indinde dahi vilâyet etem meratiptir. Hazreti Yunusun bu kelâmlarından ehli hakikat indinde etemmi meratip olan küfrü hakikî murad olunursa hakikatle şeriatin imtiyazı ne vechile sabit olur. Bu kelamdan ise imtiyaz fehmolunur. Meğerki ehli şeriatın vilâyetle vasfeyledikleri kimsei ehli hakikat dahi küfrü hakikî ile

vasfeyleyüb cümlenin maksudu bir emma ibaret muhtelif mefhumunca imtiyaz ancak tabirile ibaretin ihtilâfında ola veyahut hubbi dünya ile deruni malâ mâl ve hakikati ilâhiyyeden her halile gafil, mahcub ve adâbı zâhirenin suretine kemali mertebede dikkat ve her hususta şerin zahiri tarafına riayet ve vilayeti ancak adabı zâhirenin riayetine hasır ve bu veçhile Hak Sübhanehu ve Tealâdan mahcub, gafil ve bu cecilden ehli hakikat indinde kâfir yani hicap gafletleri sebebile hakkı sâtire olurlar. Nitekim Reşehatta Hace Ulâeddinin lisanı dürerbarlarından naklolunan yirmi dört reşhasın on ikinci reşhasında buyurdukları beyit buna şahittir. Beyit:

( )

Hattâ mütercimi reşehat beyti mezkûrü böylece tercüme buyururlar. Beyit: (Yarden gaflet eyleyen birdem - Basar oldem nihani küfre kadem) (Eğer ol gaflet olsa piveste - Deri islam olur ana beste.) İmdi sahibi Reşehat rahmetullahi aleyh bu beytile haktan gafil olan mahcubların halini beyan murad eder. Emma Hazreti Nakşii Akkirmani bu beyitlerile ehli tahkikın marzısı olan küfrü hakikîyi murad eder.

Kelamı Hazreti Nakşi Rahmetullah

Dilâ elfakri fahriden nedir maksudu sultani
Ki etmişler küfürdür bu benim ey canımın canı

Beka bulmaz ölür canın eğer bu küfre ermezse
Kalur girdabı ekberde erişmez küfre imanı

Düşenler işbu küfriçre bu dört mezhepten el çekti
Ki bu dini Muhammeddir kabul etmez müslümanı

Buna küfrü havas derler erişmez kimsenin aklı
Ki bunda mahvolur âşık bürünür arşı rahmani

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Eğer ben ermişem dersen haber ver imdi ey zâhid
Nedir ol küfrü ekber kim eder mümün müslümanı

Bu küfrü bi nihayetten olaydı cümleler mümün
Eğer bir zerresin halık edeydi halka ihsanı

Bu küfrün neydiğin bilmek sakın âsandurur sanma
Ki bu bir maveradır kim bulunmaz haddi, payani

Acep mesti müdam oldun sözün anlanmaz ey Nakşi
İç elden desti sakiden şerabı şahi devrani

Hasılı kelâm, neticei meram, Hazreti Yunusun bu beytinden bitarikıl işare murad buyurdukları manâ budur ki, ey talibi ilimü irfan eğer adâbı zâhirenin suretini hasrı matlub edüb zâhiri şeriatin batını olan hakikati ilâhiden gafil ve bu veç hile her hususta şeriatin zâhir tarafına mail olursan ehli hakikat indinde nakıs, cahil zümresinden addolunursun. Emma eğer yalnız adâbı zâhirenin riayetine kani olmayub zâhiri şeriatle batını hakikati cema kadir olursan cenaheyn sahibi kâmil, mükemmel olursun. Zira zâhir batından, şeriat hakikatten ayrılmaz diye şöhret bulan kelamdan münakil olan mana ancak budur. Yoksa zahirle şeriate riayet edüb batınla hakikatten gafil olursan zahir batından şeriat hakikatten ayrılmaz deyü şöhret bulan kelam senin hakkında gayri sahihtir. Belki sana nisbetle kizbi düruğdur. Hak Sübhanehu ve Tealâ bu cemiyete cümlemizi muvaffak eyleye âmin.(*)

Güftei Sultan Selim (1)

Tuttum sana yüzümü Mevlam lutfeyle
İşin gücün açılır Resulü zikreyle

(*) Âşık Yunusun bu iki şiri ve şerhi Milli Kitaplığımızda 3024/54 sayıda kayıtlı mecmuadan derlenmiştir.
(1) Bu dahi 3034/54 sayılı mecmuadan derlenmiştir.

Aldı etrafımızı kâfiri billâh
Bunca memleketler kalsun mu böyle
Ölmeden Â bir kerre eyledik sefer
Hudanın emrile bulurduk zafer
Ehli İslâm askeri ne cevap eyler
Kâfir kılıcı altında kalak mı böyle
Vaciptir ağdaya kılıç sezadır
Dini mübin uğruna canlar fedadır
Bizim dayanacağımız Bâri Hudadır
Çekelim kılıcı Hudanın emrile
Nitekim can tendedir durmam giderim
Ya şehid olurum ya gazâ ederim
İnayeti ben Rabbimden isterim
Ayaklar altında kalalım mı böyle
Küffar İslâm üstüne sihrini saçar
Okuyalım ismi azamı sihrini bozar
Kâfirin zaptındadır Tuncayla Tatar

. . . .

Osmanlı arslanları cenge salmadan
Din duşmanına satır çalmadan
Şu kâfirden intikamım almadan
Gözüm açık gider ölürsem böyle
Nice İbadullahın kâfirde alı
Derunumda yanar dâim çırağı
Kıraet edelim kitabullahı
Dinde şerimidir oturmak böyle
Hele derdimi söyledim biraz muhtasar
Er olanlar olmalı cenge muntazar
Kâfirler almıştır haylice esir
Bunca askerimiz kalsun mu böyle

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Gidelim semti gazaye ya nasip neyler
Ya mağlub eyler bizi ya galip eyler
Ah edüb Sultan Selim böylece söyler
Ceddim Âhi kâfirde kalsun mu böyle

Bektaşi Şiir ve Nefesleri

Korkarım günahım çok hey âlimler
Hem mahimsin hem şahimsin dergâhımın ya Ali [*]
İmam Zeynele beli dedim dönmezem
Kerkes gibi kanad gerüb her üleşe inmezem
Hüsnün bana zülâl olmuş bakmayınan doymazam
Hem mahimsin hem şahimsin dergâhımın ya Ali
Virdimde okurum ol Muhammed bakırı
Eyyubun tenin kurd yedi anda eyledi şükrü
Dergâhından yad eyleme biz günahkâr fakiri
Hem mahimsin hem şahimsin dergâhımın ya Ali
Cağfer sana yahşi baktı okudu dersin temam
Evliyalar başı senin cümleye oldun imam
Dünü gün virdim sensin kesmem dilimden heman
Hem mahimsin hem şahımsın dergâhımın ya Ali
Nuh Peygamber gemi çattı ol deryayı azime
Dünya bir kabak misali su kaldırır yüzüne
Gelin erenler niyaz edelim Ali Musa Kâzıma
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımın ya Ali
Deryalar mürekeb olsa vasfın getiremez dile
İmam Irıza ağu tasın aldı hem güle güle
On iki imamlar katarından ayırma bizi hele
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımın ya Ali

Elhamdülillâh al-hâdi ilâ sevaessebil mafihibî minel vakf al- sahib al- şeri ve al- habsi al- sarih al meri vak'â indi fe hakemtü bi sıhhatihi ve lüzumihi ve enel fakir al- seyyid Ahmed Hulusi vekil al- kadı

Emma badü işbu kitabın tahrir ve imlâsına bais oldurki Çorum kazası mahallâtından Hacı Kemal mahallesi sakinelerinden sahib al-hayrat Fatıma hatun binti Abdulkadir B. Abdullah tarafından hususu âtiye vekil olduğu zati mezbureyi ârifan terzi Abbas ağa ibni Salih ve Gökçe Mustafa ağa B. Hüseyin nam kimesneler şehadetlerile sabit ve sübutü vekâletine hükmü şeri lâhık olan Zincirci Osman ağa B. Mustafa meclisi şeri şerifi Ahmedide vakfı âtil beyane liecli! tescil mütevelli nasb ve tayin eylediği müekkilei mezbure damadı Mustafa ağa ibni Hüseyin mahzarında bilvekâle ikrarı sahihi şeri ve itirafı meri edüb müekkilei mezbure Fatıma hatunun yedinde bil irsi şeri milk ve hakkı olub ve bekçiyan sukinde kâin bir taraftan Cürün oğlu Hacı Hasan dükkânı ve bir taraftan Çek Hasan oğlu Hasan dükkânı ve bir taraftan tariki âm ile mahdut dükkânı mezkûr senevi hayedi mütevelli icarei şeriye ile icar olunub hasıl olan gallesi kazai mezkûrda vaki Medrese camii şerifinin şemine harç ve sarfoluna deyu dükkâni mahdudu mezkûrü farigan an al şavagil mütevellii merkum Mustafa ağaya teslim oldahi vakfiyet üzere ahiz ve kabz ve tesellüm ve sair mütevellilerin evkafta tasarrufları gibi tasarruf eyledi dedikte hakimi mumaileyh dahi sıhhat ve lüzumuna hükmetmeğin vakfı mezbur sahih ve lâzım oldu Ceraalik fi 25 Receb ve sene 1261

Ş Ü H U D Ü L H A L

İslambulu oğlu esseyid elhacı Mehmed ağa, Gedik Ahmed oğlu

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

esseyid Ahmed ağa, Hacı Recep oğlu esseyid Abbas ağa, Debbağ Gökçe Mustafa ağa, Muhzır başı esseyid Ahmed ağa ve gayrihim.

Çorumda vaki Ahmediye Medresesi vakfiyesi

No. 435

Lemma ahbereni men erselehu ilel husus mezunen bilhüküm fi-
hâzel emir al husus bima hakeme bihi minel vakfı vel lüzum
filhusus velumum velşurut alâ nımtıl mebsut nefeztü hükmehu
fikûllü mahitime bihi âlimen bilhilâfı beynel eimmetil eşraf
vel eslâf ve ceaalallahi hazretel vâkıfı meşkûren ve se-
kahû fiddareyni nusraten ve sürura ve enel fakir ilâ
Rabbihil kadir al vehhab Ahmed Hulusi Bin Osman
al kassâm al askeri bidaril hilâfe âl aliyye
gufüre lehümâ

Bismillâhirrahmanirrahim

Hamdi Cemili mevfur ve şükrü cezili gayri mahsur ol vâkıfı hafayayı zamâir ve kâşifi hafayayı serair olan Cenabı mucidi âmmei mümkinat ve münşii kâffei masnuat teâlâ şanühu anil şebihi vel misıı ve tekaddes zatihu anil nazırı vel âdil hazretlerinin dergâhı akdes ve bârigâhı mukaddesine sezavar ve vacibül iktisardır ki envaı beni ademi kudreti kâmile ve hikmeti şamile birle inşa ve ihtira edüb dünyayı mezreai ahiret ve evlâdı zerini akıbet eyledi ve salâvati tayyibat ve tehiyyatı halisat ol sultanı meemai enbiya ve invanı mefhari asfiya mazheri feyzi hakayik hafızı esrarı dekayık imamı kütübü kudsi ve imamı medinei nesil sadrı suffei safâ Muhammed Mustefa sallâllahi aleyhi vesellem hazretlerinin meşhedi muattar ve merkadi münevverelerine olsunki vücudü şerifi sebebi icadı kevnü

mekân ve baisi hilkati insü can oldu ve tehiyyatı bigaye ve teslimatı malâ nihaye âli ve evlâdı kiram ve ashabı zevil ihtirame olsunki her biri sıratı müstakimde necmi hüda ve fülki ihdidade şemsi duha oldular. Rıdvanullahi teâlâ ecmain.

Emma badü sebebi tahriri kitap ve mucibi tastiri hitap oldur ki Mahmiyyei İstanbulda Gedik Paşa kurbinde Emin Sinan mahallesinde mukim orman ve meadin nazareti celilesi muamelât memuru müfettiş izzetlu Ahmed Ramiz efendi ibni Ali İzzet efendi ibni Ethem subi şeri enverden biltalep mezunen bilhüküm irsal olunan mümeyyizi sani Mevlâna mekremetlu Sadi efendinin mahallei mezburda vaki muma ileyh Ahmed Ramiz efendinin mukim olduğu menzilde zeyli vesikada muharrer al esami müslimin huzurlarında akid eylediği meclisi şeri şerifi enverde zikri âti vakfına liecli tescil vel itmamı emrül vakıf vel tekmil mütevelli nasıp ve tayin eylediği kısmeti askeriyye mahkemesi muhzır başısı Hasan ağa ibni Abdullatif mahzarında ikrarı sahihi şeri ve itirafı sarihi meri edüb vakfı âtiyyüzzikrin sudurine değin yedimde ba senedi hakani şirâen ve müstakillen malim ve milkim olan mahmiyyei mezkûrede laogai kebir civarında Mesih Paşa mahallesinde banka caddesinde vaki etrafı selâsesi aşçı Ahmed ağa zevcesi hanım hanesi ve müceddeden küşat olunan tarik ve merhum kâtip Mehmed efendi vakfından ikiyüz otuz sekiz zirâ arsa ve müteveffa mihal veresesi menzili ve bahçaları ve tarafı rabii tarikı âm ile mahdut sırf milk arsa mahalli üzerine mebna maa müştemilât sırf milk maa furunu cemii tevabi ve levahikile hasbeten lillâhi melikissamed vakfı sahihişeri ile müebbed ve habsisarihi meri ile muhalled vakıf ve hapis edüb şöyle şart ve tayin eyledimki maa müştemilâti mezkûr furuna ben mutasarrıf olub hayatta oldukça icarei hasılası nefsime ait ola ve badel vefat hâlâ zevcei menkûham zati muarrefe Sabire hanım ibneti Abdullah ağanın nefsine âid ola

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ol dahi badel irtihal vakfı mezkûrün tevliyeti der aliyyede kassamı askeri bulunan efendiler hazeratının maşrut olup furunu mezkûrün icarei şehriyesinden hasıl olan mebaliğın sülüsü Ankara vilâyeti aliyyesi dahilinde kâin Çorum kasabasında Çorum sancağı mütesellimi merhum Memiş ağanın inşa gerdesi olân büyük pederim tarikati aliyyei Nakşibendiye hulefasından al seyyid al şeyh Edhem Baba merhumun medfun bulunduğu Edhem Baba tekyesi denmekle arif Nakşibendi dergâhı münifi iktinahında beher gün sabah ve asır vaktinde alettertip tedrisi ulumü aliyye ve eliye edecek zate mütevelli efendi hazretlerinin reyi tensibi ve tavsit edeceği mutemed vasıta ile verile ve icarei mezkûrenin diğer sülüsü mar al zikir furun ile dergâhı mezkûrda ledeyil hace tamiratına harç ve sarfolunmak üzere mütevelli marifetile muhafaza ve irbah oluna ve icarei mezkûrenin diğer sülüsünün nısfı kasabai mezkûrede bulunan akruba ve taallükatımın fukarasına beher sene şehri Ramazanı mağfiret encamın dühulünden mukaddem kezalik mütevelli marifetiyle ve anın tensip, tavsit edeceği vasıta ile tevzi ve taksim oluna ve icarei mezkûrenin nısfı diğerinden şehriye yüz kuruştan ziyade olmamak şartile vazifei tevliyet olmak üzere mütevelliye ait ola ve vakfı mezkûrümün muhasebesi üç senede bir defa ba marifeti şeri rüyet olunup beher sene için yirmi kuruş vazifei kitabet ve yirmi kuruş harcı imza ve on kuruş kaydiye verile ve on kuruş dahi masarifi müteferrika namile harç ve sarfoluna ve mezkûr müderrisliğe ulemai mahalliden âlim ve zühdü takva cihetile hüsnü zan ve kabulü ammeye mazhar olub mahallince ve mütevellinin inzimamı reyi ile intihap olunmak maşrut olunduğu gibi münhal vukuunda tevcihi cihad nizamnamesine tabi tutulmıyarak mezkûr müderrislik evlâde intikali caiz olmayub ulemayi mahalliden âlem ve zühdü takva cihetile emsaline faik ve racih ve mütevellinin inzimamı reiy ve tasdikıyle intihab edile ve mezkûr müderrislikte bulunacak zat tarikati

aliyyeden birine münteseb zevattan olduğu takdirde cuma ve isneyn gecelerinde asır derslerinden sonra beher hafta talebeen limarzatil lâhi Tealâ iki hatmi hace tilâvet ederek hasıl olacak ecrü mesubatı mahallerine hediye eyliye ve vakfı mezkûrümün tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yed ve meşiyyetimde ola ve müruru eyyam ve kururu akvam ile şeraiti mezkûreye riayet müteazzir olur ise menafii vakıf mutlaka fukarai müslimine verile deyu furunu mahdudu mezkûrü farian anişşevvağil badet tahliyyeti şeriyye mütevelliyi mezbor Hasan ağaya teslim edüb ol dahi badelteslim sair mütevelliler misüllü tasarruf eyledi dedikte gabbet tasdıkı el şeri vâkıfı mumaileyh Ahmed Ramiz efendi kelâmını semti ahare sarfolub vakfı akar İmamı Azam Hazretleri katında menzilei ariyette olmakla rücua şüruğ ve İmamı Muhammed bin Hasan hazretleri katında vakıf menafii vakfı nefsine şürut ile vakıf batıl olduğuna binaen vakfı mezkûrdan rücuğ ve furunu mezkûrü istirdad ederim dedikte mütevellii mezkûr Hasan ağa cevaba tasaddi edüb encr hal bastolunan minval üzeredir. Lâkin İmamı Ebu Yusuf Hazretleri katinde vâkıf mücerred vakaftü demekle ve İmamı Muhammed Hazretleri katinde dahi teslim al mütevelli olmağile vakfı mezkûr sahih oldu deyu red ve teslimden imtina ile mümeyyizi Mevlânayı mumaileyh huzurunda müterafian ve her biri müddeasınca fasıl ve hatan taliban olduklarında mümeyyizi mumaileyh dahi tarafeynin edillesine nazaran ve muptili hayrolmaktan hazer edüb alimen bilhilâfi cari beynel eimme vel eslaf vakfı mezkûrün sıhhat ve lüzumuna ve şartı mezkûrenin cevazına hükmü sahihi şeri ve kazai sarihi meri eylediği mahallinde ketbü tahrir ve mean mebusü ümenai şerile meclisi şera gelüb alâ vukuihi inha ve takrir etmeğin badel tenfiz vakfı mezkûr sahih ve lazım ve mütehattim olub nekız ve tahvili muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal oldu (femen beddelehu bade ma semiahu fe innema ismühu alellezine yübeddilunehu innallahe semiun alim) ve ecrül

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

vâkıf alel hayyül cudül kerim cera zalik ve hurrire kezalik filyev milhâdi velişrin zilkadetül şerife lisene seba aşer ve selâse mie ve elf. 1327

Ş A H İ D L E R

Orman ve meadin nazareti celilesi istatistik me. elhacı Ali Rıza bin Ahmed, Maliye mektubi muavini Mehmed Fuad B. İsmail, Muhzır rüfekasından Rıza çavuş ibni miralayı Bahri Hüseyin, Muhzır rüfekasından Mehmed Faik ağa bin Hasan ağa.

Derunu vakfiyyei mamulün bihda muharrer vâkıfı müşarünileyh saadetlu Ahmed Ramiz efendi hazretleri ibni İzzet efendi meclisi şeri şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelâm edüb vakfı mezburün tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yed ve meşiyyetimde olub vakfiyyei mezkûrede münderiç müderrisliğe bu kerre Çorum ulemasından Mustafayı Hilmi bin Yusuf ağa tarafımdan intihap ve tayin eyledim. Müderrisi mumaileyh badel yevm mezkûr tekyede inşasına muvaffak olduğum dersanede eyyamı tatiliyyenin gayri eyyamda adeti belde üzere ulumü aliyye ve âliye edüb ve emri tedriste tekâsül ve rehavet etmeyüb alettertib tedris eyleye ve mukabelesinde şehriye yüz kuruştan senevi bin ikiyüz kuruş vazife verile ve bade vefatihi evlâdlarından ehil ve ağlem ve ercahı olan evlâdı tedris eyleye ve ener evladdan ehil bulunmaz ise ulemayı mahalliyeden alem ve ercahı izni mütevelli ile intihab ve tayin kılına ve gallei vakıftan Çorum kasabasında bulunan akrabamın fukarasına dahi hisse verilüb anlara dahi tevzi edile ve hali hayatta bulundukça vakfı mezkûrümün tevliyeti bana ait ve badehu halilem Sabire hanıma ait ola ve metni vakfiyede muharrer olan sair şerait evvelce tesbit ve tahrir kılınmış olduğuğu üzere temamen ve kâmilen mera ve muteber ola deyu tayin şart ve tebyini kuyud eyledim badel yevm bu veçhile amel olnna dedikte gabbettasdik filyevmissani velişrin min şehri Recebülferd lisene hams ve işrin ve selâse mie ve elf. 1325

Ahmediye medresesine ait diğer bir vakfiye

No. 436

Lemma ahbereni men erseltühu ilelhusus mezunen bilhüküm
fi hâzel emir al mahsus bima hakeme bihi minel vakfı
vellüzum filhusus vel umum vel şurut alâ nımtil
mebsut nefezte hükmehu fiküllü ma hukime bihi
âlimen bilhilâf beynel eimmeti al eşraf vel
ealaf cealallahü hazretel vakıf meşkû-
ren ve sekahü fiddareyn nasreten
ve süruren ve enel fakir ila
rabbihi al gani al nüv
vab Ahmed Hulusi
B. Osman al kas-
sam al askeri bida-
ril hilâfeti al aliyye
gufire lehüma

Hamdi bi had ve senai lâyüad ol halikı müteal celle şanühu anil şebihi vel mesil ve tekaddese zâtıhu anin nazir vel adil hazretlerince olsunki mümün kullarının kalbini nurü iman ve tevhid ile münevver ve ezkâr ve evrad ile muattar edüb (vekale rabbüküm üd'uni istecib leküm) hitabı müstetabi vaid ve tebşir eyledi ve salevati bigaye ve selâmü bi nihaye ol habibi Rabbil âlemin üzerine olsunki ümmetini tarikı müstakime davet ve ezkâr ve evrada ve hayrata ve tarikı hakka teşebbüs birle hidayet buldular. Rıdvanullahi aleyhim ecmain.

Emma badü işbu kitabı sıhhal nisabın tahrir ve imlâ ve tastir ve inşasına bais ve bâdi oldurki Mahmiyyei İstanbulda Gedik Paşa kurbünde Emin Sinan mahallesinde mukim orman ve meadin nazareti celilesi muamelât müfettişi izzetlu Ahmed Ramiz efendi ibni Ali

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

İzzet efendi ibnil merhum Edhem Subi şeri enverden bittaleb mezunen bilhüküm irsal olunan mümeyyizi sani Mevlâna mekremetlu Sadi efendinin mahallei mezburda vaki mumaileyh Ahmed Ramiz efendinin mukim olduğu menzilde zeyli vesikada muharriril esami müslimin huzurlarında akdeylediği meclisi şeri şerifi enverde zikri âti vakfına lieclil tescil vel itmamı emril vakıf vel tekmil mütevelli nasbı tayin eylediği kassami askeri mahkemesi muhzır başısı Hasan ağa ibni Abdüllatif mahzarında ikrarı tam ve takriri kelâm edüb vakfı atiyyüzzikrin sudurine değin iki kıta senedi hakani mantuklarınca şiraen malim ve mülkim olan Ankara vilayeti dahilinde kâin nefsi Çorum kasabasında elhacı Yusuf mahallesinde Bekmez Bazarı nam mahalde elliyedi numara ile murakkam etrafı erbaası Mehmed ve Kümbül oğlu ve Çorbacı dükkânları ve tarikı am ile mahdut bir bap milk attar dükkânı ile yine kasabai mezkûrde Sofular mahallesinde timorcılar caddesinde etrafı erbaası Emin ağa zade Şakir ve İzzet efendi menzilleri ve tarikı am ile mahdut maa müştemilât bir bap milk menzilimi vakıf ve habsedüb şöyle şart ve tayin eyledim ki dükkân ve menzili mahdudu mezkûrlara ben malik ve mutasarrıf olub hayatta oldukça icarei hasılaları nefsime aid ola ve badel vefat hâlâ zevcei menkûham Sabire hanım ibneti Abdullah ağanın nefsine aid olub oldahi badel irtihal salifizzikir Çorumda kâim sabıka Çorum sancağı mütesellimi müteveffa Memiş ağanın inşa gerdesi olub büyük pederim Tarikati Aliyyei Nakşibendi hulefasından al seyyid al şeyh Edhem baba merhumun medfun bulunduğu Edhem Baba tekyesi denmekle arif dergâhı mezkûrda tedrisi ulumü aliyye âliye edecek olan müderris efendi vakfı mezkûre mütevelli ola ve dükkân ve menzili mezkûrların icarei şehriyesinden hasıl olan meblâğın sülüsü salifizzikir Edhem Baba dergâhı feyiz iktinahında beher sene şühurü selasede beher gün cehren birer cüz tilâve ti

60. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU 1944--1946

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:24

ÇORUMLU

1944-1946

SAYI: 61

Mahmut Selim GÜRSEL

CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

61.SAYI İÇİNDEKİLER

ON DÖRDÜNCÜ DİL BAYRAMI DOLAYISİYLE BİR KONUŞMA

CARİKLİ ALİ PAŞA'NIN ISLAHAT LAYİNASI

DERBEYAN I MENAKIB I ALI OSMAN

BEKTAŞİ ŞİİR VE NEFESLERİ

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Kuruluşu: Nisan 1938

SAYI: 61

Basıldığı yer: Çorum İl Basımevi

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Tarafından Çıkarılır

Sayı: 61 Ağustos 946 Kuruluşu: Nisan 938

14 üncu Dil Bayramı dolayısile

BİR KONUŞMA

Necmi ŞAMLI

Bundan 14 yıl önce Eylul ayı... Eylul havasının sessizliğinde Türk ulusu bir kerre daha ve bir bakımdan daha bağımsızlığını ilân etmek için hazırlanıyor. Ebedi Şef Atatürk, büyük devrimlerin arefesindeki tavrı taşıyor, Türk dilcileri Türk dilini yabancı istilâsından kurtarmanın yolunu araştırıyor. Gazeteler büyük puntolarla başlıklarında bu devrimin öneminden bahsediyorlar. Türk ulusu ve onun kahraman ordusu 26 Ağustos 1922 de düşmanları yurdumuzdan koğmak için çalışıyorlardı. 26 Eylul 1932 de ise, Türk ulusu ve onun şerefli dilcileri düşman orduları gibi dilimizi işgal etmiş olan yabancı kelimeleri dilimizden atmağa çalışıyorlardı.

Dil, insanların birbirlerine duyuşlarını, düşünüşlerini anlatmak için ortaya koydukları bir vasıtadır. Bu tarife göre insanlar arasında konuşma, anlaşma vasıtası olan dil, her kavmin (1) fıtri zekâsına, ka-

(1) Ulus deyimi yerine kavim

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

biliyetine ve karekterine parelel olarak teşekkül etmiştir. Meselâ: Zekâca geri bulunan siyah ırkta şüphe yokki bundan kast sıcak memleketlerde yaşayan zencilerdir- konuşma ve anlaşma aracı olan dil, gayet basit ve kaba olduğu halde, daha cevval bir zekâya malik olan Türklerde daha ince ve zengindir. Zaten dil, insanların anlaşma ihtiyacından doğduğuna göre, bu insanlarda bir bir topluluk halinde yaşadıklarına göre zorumlu olarak o topluluğun damgasını taşır. Yani, yer ve zaman içinde o insan topluluğunun damgası altında gelişir. Şu da var ki, dil, her hangi bir kavimde birdenbire meydana gelivermez. Zamanla kültür ve medeniyetin gelişmesine parelel bir gelişme gösterir. Bu gelişme fıtri zekânın üstünlüğü oranında hızlanır.

Dil, insanların birbirlerine gördüklerini, düşündüklerini, sezdiklerini anlatma hissinden doğduğuna göre, ilk doğuşunda eşyalara bağlı olarak doğmuş ve onunla beraber gelişmiştir. Zamanla da bir takım mefhumları ifade için kullanılmıştır. Buna göre dil bir kavimden diğer bir kavme -medeniyetin üstünlüğü oranında- eşyalarla beraber kelime aktarmıştır. Bu bakımdan medeniyetçe üstün olan bir kavim diğer kavimlere dil bakımından tesir etmiştir. Aynı zamanda askeri bakımdan kuvvetli olan bir kavim ordusile işgal ettiği memleketlerdeki kavimleri dil bakımından da istilâ etmekte ve zamanla kendi dilini onun diline katmaktadır. Alman dilcisi Brockhelmann Fransız dilinin Alman dilini tarihte iki defa istilâ ettiğini bunların Alman milletine Fransız milletinin ordu ve kültür bakımından üstün olduğu zamanlar meydana geldiğini yazmaktadır. Diğer bir misâl de büyük Roma imparatorluğunu gösterebiliriz. Roma imparatorluğu

deyimini kullandım. Çünkü, bugünkü ulus deyimi bundan ayrı bir anlam taşır.

İtalyada kurulmuş ve gelişmiştir. Halkın konuştuğu dil Lâtince idi. Bu dil imparatorluğa parelel olarak gelişti ve yayıldı. Nihayet Roma imparatorluğu içine giren her kavim Lâtinceyi konuşmak için zorlandı. Bu suretle Lâtince birçok kavmin ana dili halini aldı.

Dilin doğuş ve şekillenişine [illegible] ki eden âmilleri gördükten sonra Türk dilinin eskiliğini ve tarihsel gelişmesini açıklayalım:

Türk dediğimiz zaman, tarih hatırımıza gelir. Çünkü, Türk ulusu tarihte en eski bir ulustur. Şu halde onun dili de tarihle beraberdir. Sümerler ve Hititlerin henüz Türk oldukları tam manasile isbat edilmemiş olmakla beraber dillerinde Türkçe kelimelerin bulunması, Türk dilinin geçmişini M. E. 3 cü bine kadar götürmektedir. Türk dilini tam anlamile dünyaya tanıtan tanık, Milâdın VIII inci asrında dikilmiş olan Orhun (Orkun) [2] ve Yenisey (Yeniçay) [3] anıtlarıdır. Göktürkler tarafından M. S. 732 de Kültegin ve 735 de Bilge kagan adlarına dikilmiş olan bu anıtlarla Uygurlar tarafından Yeniçay havalisinde dikilmiş olan taş anıtlar en temiz ve en zengin Türkçenin Nümunelerini vermektedirler. Bu güzel Türkçeyi ifade eden alfabe 4 ü sesli ve 34 ü sessiz olmak üzere 38 harften meydana gelmiştir. İşte Göktürk lehçesinde Türk tarihinden bir parça.

Özekök Tegri asre yagız yer kılındıkta ikin arz kişi oglı

(Üstünde mavi gök, altında yağız yer kılındıkta ikisi arasında kişi oğlu)

Kılınmış: Kişi oğlunda üze açım apam Bumin kagan İstemi kagan olarmış.

(Kişi oğlunun üzerinde ecdadım Bumin kagan, İstemi han

(2) Türkçede, yani Göktürk lehçesinde (H) harfı bulunmayub bunun yerini (K) harfi almış olduğundan bunu kullandım.

(3) Göktürk lehçesinde (S) yerini (Ç) almış olduğundan Yeniçay olarak kullandım.

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

büyümüş.)

Türek budunun ilin türesin
tutabirmiş itubirmiş.

(Türek kavminin ilini, türesini tutuvermis, tanzim edivermiş.)

Göktürklerin yerine kaim olmuş olan Uygurlar her bilimi, her şeyi Türkçe olarak ifadeye çalışmışlar ve Türkçenin gelişmesinde büyük hizmetler görmüşlerdir. Bıraktıkları yazılı anıtlar ve eserler bunun tanığıdır. Keza Oğuz Türklerinin bıraktıkları Oğuz destanı zamanımıza kadar yaşayıb gelen Türkçe abidelerdendir.

Fakat, M. S. 642 de Sasanileri yenerek İranı istilâ eden Arap ordulara Horasana kadar dayanmış, M. S. 711 yılında da Buharayı zaptederek batı Türkeline girmişti. Bu olay VIII. ci asır sonunda siyasi bir birlik kuramamış olan Türkleri Arap boyunduruğuna zorluyordu. Emeviler zamanında müslümanlığa karşı koyan Türkler, halifeliğin Abbasi sülâlesine bir Türk tarafından devredilmesi ve saltanatı aslen Türk olan halifelerin alması yüzünden kitle halinde müslüman oldular. Bu hareket Türklüğe ağır darbeler indirdi. Bir hayli zenginlemiş olan Arap medeniyeti Türk medeniyetine siyah bir perde çekti. Çünkü : Türk kültür ve medeniyetinin gelişmesi için çalışan Türk zekâlar Arap kültür ve medeniyetinin gelişmesi için çalışacaktı. Artık her Türk modada olan Arap ve Fars dillerini öğrenmeye çalışıyor ve onun gelişmesini sağlıyordu. Bu hal gün geçtikçe Türkçeyi savsatıyordu. Türkdili artık Arapça ve Farsça kelimelere kapılarını açmıştır. Artık kurulan Türk devletlerinin resmi dili Arapça oluyordu. Şüphe yokki, aslen Türk olan Firdevsi 6500 beyitlik şehnamesini bu moda uğrunda Farsça yazmıştır. Bu hareket hiç bir zaman esirlik kabul etmemiş olan cevval zekâlı ve tenbellikten kaçınan Türklere ağır geliyor ve onları harekete sevkediyordu. Dillerine yapılan

hakareti ve onun savsanmasını çekemiyorlardı. Milâdın 11-12 inci asırlarında Türk dili üzerine çekilen bu kara perdeyi yırtan da yok değildir. M. S. 1070 yıllarında Yusuf Hashacip Ebu Ali bin Süleyman Arslan Buğra (Karahan'a takdim ettiği 6500 beyitlik Kudatgu Bilig (Saadet veren bilgi) adlı eserini Türkçe yazdı. Muhtelif memleketlerde ayrı ad verilen Kudatgu Bilig'in (4) ne güzel bir Türkçe ile yazılmış olduğunu şu beyitler pek güzel gösterir. Yazar kitabın adını Kudatgu Bilig koyduğunu şu beyitle anlatıyor :

Kitap atı urdum Kudatgu Bilig
Kudatsu okuglıka tutsa elig

Yazar kitabın tarihini de şu güzel beyitle düşürmüştür :

Yıl altmışiki erdi dörtyüz bile
Bu söz sözledim tutub bile can süre

Tükel onsekiz aydı aydım bu sözü
Ödürdüm adırdım söz evdip tere.

Yine 11 inci asırda Kâşgârlı Mahmut,un 1072 - 1074 yılları arasında Bağdatta yazdığı Divanı Lugat it Türk adlı eser Türkçenin zenginliğini ve Türkçeyi öğrenmenin Araplar için lüzumunu belirtiyordu. Bundan başka folklorsal ve muhtelif bilimlere ait Türkçe kelimeleri toplayan ve ansiclo pedique olan bu eser Türk dilini bütün incelikleriyle beraber dünyaya tanıtıyordu. Milâdın 12 inci asrında yaşamış olan Ali Şir Nevai yazdığı muhakemat al Lügateyn adlı eserinde Türkçe kelimelerle Arapça kelimeleri karşılaştırarak Türk Dili'nin güzelliğini ve diğer dillerden üstünlüğünü güzel bir Türkçe ile dünyaya tanıtıyordu.

Arada olan bu şuurlu sıçrayışlar Türk milliyetçiliğinin temelini atmakla beraber Türk dilini yabancı dillerin istilâsından tam manasile kurtaramadı.

(4) Çinde : Adabülmülâk, Maçinde : Eminül Memleke, Arap memleketlerinde : Zeynül ümera yahut Zeynetül ümera, İranda : Şahnamei Türki, Fransada : La science Gouvernement adları veriliyor.

[61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#) [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

Yıllar ve asırlar ilerledikçe Türk dilindeki yabancı hâkimiyeti ağırlaşıyor, koyulaşıyordu. 13 üncü asrın sonunda dünyanın en büyük Türk devletlerinden biri yıkılırken diğeri kuruluyor, fakat bunlar Arap dilinin geliştirilmesini birbirlerine emanet ediyorlardı. 15-16 ıncı asırlarda dünyanın en büyük Türk devleti olan Osmanlı imparatorluğunda Türk dili üzerindeki yabancı egemenliği bütün şiddetile devam etmiştir. Türkçe, Arapça, Farsça kelimelerden meydana gelmiş bir Osmanlıca Arap ve Fars kalıp ve kurallarile dolu bir divan edebiyatı meydana gelmiştir. Halk dilile devlet dili ve Halk edebiyatı ile Divan edebiyatı arasında büyük bir uçurum meydana gelmiştir.

Bu durum 19 uncu asra kadar devam ediyor. 1830 da Tanzimat fermanının ilânından sonra her sahada olduğu gibi dil ve edebiyat sahasında da bir garplılaşma hareketi başlamıştır. Şinasi ve Ziya paşa dilin sadeleşmesi uğrunda ilk müteşebbislerdir. Bunlardan sonra Şemseddin Sami ve Ziya Gökalp gibi büyük Türkçüler dilin sadeleşmesinde büyük roller oynamışlardır. Şemseddin Sami Kamus'ul Alâm'ın önsözünde fikrini tamamile Türkçe kelimelerle ifade etmiştir. Fakat, bu hareketler de Türk dilinin tam bağımsızlığını sağlayamadı. Osmanlı imparatorluğunun yıkılmasile Anadoluda kurulan Türk devletinin her bakımdan bağımsızlığını sağladığı gibi dil bakımından da bağımsızlığını sağlaması lâzımdı.

Tarihi bilgimizi hatırlarsak, batı Roma imparatorluğu yıkılınca onun toprakları üzerinde kurulan devletlerin, tam anlamile benliklerini benimsemeleri kendilerine has dil ve edebiyatlarını meydana getirdikten sonra olmustur. Tam bağımsız bir Almanya ve Alman ulusu Alman dil ve edebiyatı, tam bağımsız bir İngiltere ve İngiliz dil ve edebiyatının teşekkülünden sonra olmuştur. Yeni kurulan Türk devletinin benliğini hissetmesi de ancak Türk dilinin bağımsızlığı kurtarıldıktan sonra olurdu. İşte, 26 Eylul 1932 de İstanbulda Dolmabahçe sarayında toplanan Dil Kurultayının yüklendiği ağır yük bu idi. Türk dilindeki yabancı kelimelerin Türkçe karşılıklarını bulub kullanmak halkın dilini esas kılmak amacı esas kabul edildi. Bu tarihten sonra kurulan Türk Dil Kurumu da bu amacın hakikat olması için çalıştı. Ocak 1945 te de Anayasanın yabancı kelimelerden kurtarılması bu amacın tahakkukunda basiretli bir adım oldu. Bu uğurda müsbet çalışmalarile bizleri aydınlatan Türk Dil Kurumuna, yeni Türkçe kelimelerin yeni nesle kavratılmasında bakim rolü oynayan eğitim ordusuna candan saygılarımı sunar, tuttukları yolda başarılar dilerim.

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Canikli Ali paşanın ıslahat lâyihası

— 60 ıncı sayıdan devam —

Padişah tarafından nasbolunan gerek mühür sahibi ve gerek serasker tez tez azlolunmak hatayı mahızdır. Zira hata ettüğünü bildikte ya tövbe eder veyahud bir dahi etmemeğe sayeder: Ve bu işe ne tariktan halel geldi ve ne tarik ile vücudpezir olur fark etmiş olur. Elbette hayır ve şer bu işın temşiyetine sayi olur, hatasını bildikten sonra belki muvaffak olur. Evvelâ gerek mühür sahibinin ve gerek seraskerinin bildiğimiz mertebe iktiza eden tedbiri tahrir olundu.

Bu kadar askerin zad ve zahire ve levazımı sairesinin dahi tedariki ne veçhile münasibtir denülürse, evvelâ senei sabıklar gibi mübayaa ile bu levazım cemolmaz ve bu mübayaa dahi olmamak mümkün değildir. Zira meşhur cuvabdur (ucuz bahalı olur) imdi reayadan cemolunacak zahirenin türlü hüçneti [*] olur. Evvelâ mübaşir olanlar memur oldukça işe ne gûna temşiyet ve ne gûna ekil ve belğederim deyü fikri faside düşer ve âyan ve seyirci olan müfsitler mübaşiri ne gûna tamağı hame düşürüb ve ne gûna hisseyab oluruz deyü endişeye düşüb ve hakim olan dahi fırsatı ganimet ad edüb tarafeynin keyfiyetine muttali oldukta evvelâ başlar ki ben bu mansıba beş altı senede nail oldum ve beş altı seneye değin infisal beklerim ve böyle şey vukuında mahkeme işlemez. Bu işe altı yedi ayda temşiyet verilür. Hâlâ

(*) Hüccet; Arapça isimdir. Kusur, ayıb, şaibe, nakısa, sakim kelâm manalarına gelir.

külliyetlü deynim vardır ve hanem dahi muhtarik oldu ve elân ehlimin küpe, kuşak ve sair avanisi rehendedir. Bu hususta beş altı aylık mahsul bundan hasıl olmaz ise bana külliyetlü gadir olur deyü âr ve namusu terkeder ve ener hakim nâib ise ben bu mürasele-yi şu beha ile aldım ve şu kadar dayne giriftar oldum. Elbette altı aylık mürasele akçası buna idhâle muhtaçtır deyü ibram ve naili meram olduğuna dahi kanaat etmeyüb bu işe altı yedi ayda kimse gelüb gitmez ve mahsul hasıl olmaz. İmdi öyle olunca üç adem bu hususa ittifak etmiş olur ve gendulerine ait olacak her ne ise derhal almağa gayretle ittifak eder ve memur oldukları şeyden bir mikdar şey tahsil olunur. Maadasının ne tahsili mümkün ve ne tahsil etmek vazifei hallarıdır. Peyder pey istiğcal emirleri zuhur ettikçe ittifaklarını bir ederler ise verecekleri cevap budurki Levendat aşkıyasından ve Taun emrazından ve mürur ve ubur eden vüzeradan ve sefere memur olan askerden reayası payümal oldu ve cemolunan iştirayi ekil ve beliğ ettiler. Ve şuna muhtaçtırki bir müddet mühel verileki bu iş vücudpezir ola deyü tahrirat irsal ederler.

Devleti aliyyeden dahi temyizine bakılmayub tahriratlarına müsaade olmak lâzım gelür ise tevzi ve tahsili şey gendulerine vefa etmez. Tahriratlarının aksi zuhur eder ise kabahalerini setir zımnında sözü bir alay reayaya düşürüb iş tavrından çıkar erazil ve eşhas fürce bulur. Teklif vermeyenler yatmasun diyerek eşhas ve hası ve âmı başlarına cemederler. Teklifi padişahi şöyle dursun memleketleri nehib ve garat edüb üç kimsenin ittifakı encamı memleketlerinin harabatına bais olduğundan kat'an bir alay erazilin fürce bulmasına sebeb olur.

Tarikı ne veçhile mümkündür deyü sual olunur ise bina

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ye teşbih etmişler. Binadan ak sayı murad dört direktir. Evvelâ padişahımız ve saniyen sahibi devlet ve defterdar ve bu işe tayin olunan mübaşir keyfiyete muttali olmak lâzimei halden olmağile matlub olunan şey kangı beldeden tahsil olunacak ise sahibi devletin ve defterdarın üzerine lâzımdırki hufyeten ol beldeye âdem irsal ede ve her dürlü keyfiyetine muttali olduktan sonra iktiza eden emri tahrir olunaki iş görile. Yohsa gerek sahibi devlet ve defterdar efendi birbirlerinin keyfiyetlerine muttali olmaksızın gerek zahire ve gerek levazımı saire tahsili ferman etmenin ne lutfu var mücerred böyle husus baştan savma bir manadır.

Balâda tahrir eylediğimiz gibi dört kimesne beldenin keyfiyetine muttali oldukta ya bundan aksayı meram olan dört direkki muhkem oldukta her ne kadar ağır yük dahi olsa tehammül eder. Reaya dahi yapuya teşbihtir. Tehammülü olan şeyden nükûl etmez. Lâkin tehammülünden ziyade matlubu tahsil şöyle dursun perişanlıklarına sebep olur.

İmdi öyle olunca memaliki mahrusada olan reayanın hal ve şanlarını tecessüs etmek gerek sahibi devlet ve gerek defterdarın vazifei hallarıdır. Zira emri padişahinin nüfuzu kalmadığına sebep böyle şeyler olmuştur.

Bazı memleketin itaati yok, nizamına bakılmaz ve bazı yerin reayasından ziyade şey mutalebe olunur vermeğe liyakatları yok. Öyle olduğundan her işler vaktile görülmez. Şevketlü padişahımıza ve sahibi devlete reayanın keyfiyeti halini bilmek lâzımdır. Evvelâ tecessüs etmek lâzım gelse böyle tecessüs etmediklerinden f... tan kaldı. Bir alay ademler kâh muhzır ile ve kâh arzuhal ile teşekkiye gidiyorlar. Baştan savmak hatırı için yanlarına birer adem mübaşir koşub mahalline ba... ediyorlar. Teşekkileri vaki ise gerek ol vi-

lâyetin valisi ve gerek kadısı tarafeynin nizamı katığ etmezdenevvel ne taraftan mali kesir ...uruz deyu tecessüs ederler. Gerek hak ve gerek batıl ne taraftan gizlüce şey hasıl olur ise bir hale ifrağ ederlerki şikâyet şöyle dursun lisane aldıklarına pişman ederler. Mübaşir olacak hain dahi sahte tahriratlarile âsitaneye varub edayi hizmet eyledim ve şöyle bir nizam verdim efendilerimize şöyle dua aldırdım deyü kendine pesendide ettiler ve böyle bir işe dahi müterakkıb olub fırsat arar.

Sahibi devlet olanlara lâzımdırki bir şikâyetçi zuhur eyledikte eğer şikâyeti arzuhal ile ederse kani kadı askerden ilâmınız ve memleketinizden mahzarınız varmı deyü süal olluna. Bunda olan zulümde kadı dahi yekdil ve yekcihet dediklerinde bu süalin lutfu olmaz. İmdi öyle olunca gerek arzuhal ile ve gerek mahzar ile olan şikâyete muttali olmak için her tarafa mahremi sarar ümur dide âdemleri tebdil gezmek hakkı ve batılı fark etmek lâzımdır. Nitekim şehid Ali paşa hazretlerine ilâ yevmil kıyame dua ederler. Sahibi devlet olanlar her tarafı tecessüsten hali olmamak gerektir. Hem genduye dua aldırır.

Gelelim sadadımıza mücerred reayadan gerek zahire ve gerek levazım ve saire tahsil olunub ol sene sefer verilmez. Her kangi taraftan matlub olunacak ise evvelâ tecessüs olunub killet mi var kesret mi var ittilâ hasıl etmesi sahibi devlet ve defterdarın lâzımai halleri olduğundan gayri gerek kesreti olsun ve gerek killeti olsun reayadan tevzi ve tahsil olunan şey vakti zamanile mahalline varmaz. İmdi öyle olunca askerden orduya ve düşmana varmazdan evvel ihtilâl düşer. Orduda gerek zahirenin ve gerek levazımı cengin killeti askerinin malumları oldukta baş olanın nüfuzu kalmaz. Hak budurki terti olunan zahirenin nisfı rayici üzre akçası

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ! CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bir mutemed ademe verilüb mahalli memureye irsal oluna ve şöyle tenbih olunaki bu zahirenin tecemmüunda gerek vali ve gerek hakimi işe karıştırmayasın. Mücerred yedinde olan emri kiracı ettirüb ol tarafta dellâllar nida ettiresin ki rayici üzre dini mübin uğruna zahire getürün. Zahire getürenlerin bir akça ve bir habbesi ketmolmaz deyü agâh edüb mübaşir merkuma bu siyak üzere muhkem tenbih oluna ve bu tecemmu olunacak zahirenin akçası yedi vahidden mübaşire teslim oluna. Lâkin mübaşire verilecek akçayı defterdar fülan mahalde hazırdır ve yahut sen varıncaya kadar fülan yerde sana akça varır deyü mübaşiri defeder ise iş bitmek şöyle dursun zarar olur. Evvelâ reayanın anbarında külliyetlü zahire olmaz. Getürdüğü zahirenin akçası peşin verildiğin cüziyat makulesi kâre kanaat edüb derhal yine bir taraftan dahi ihzar ederler. Lâkin zahirenin akçası gelecek hefteye vereyim veyahut ay başında vereyim deyü leyte, lealle ederse katiyen bu tedbirin dahi fa[illegible]desi olmaz.

İmdi bu tedbir müstahsen görülse bir iki türlü hücnetin defi lâzımdır. Evvelâ ol tarafta rayici kat olunan kilenin cümle ehalii belde marifetile kıyesi ve heyeti hakim muvacehesinde nazar oluna. Badehu hakim ve vali ol kileye tamga uralar ve ol kile ile gerek sokeynde ve gerek mübaşir yedinde öyle buyiğ ve şira oluna. Zira böyle tekayyüd olunmamak lâzım gelse mübaşir dedikleri fasık iki dürlü kile peyda eder. Büyüğü ile alub küçüğü ile verir. Ve hücnetin biri dahi budurki alınan gerek hınta ve gerek şair fiyatlarına göre nazar oluna, mahallinde ne güna ise nümunesi alına. Vali ve hakim ve mübaşir mühürleyüb bir tarafta hıfzoluna. Zira Moskov seferinde mübayiacının ve gerek Yeniçerilerin ettikleri hiyanet hiç bir tarihte olmamıştır. Evvelâ mübayiacı arpaya alenen saman ve dekika kum karıştırdığı cümle has ve âm'ın malumları oldukta ihzar olunan sefineler mahalli mahude geldiklerinde zahire tahmili tenbih oldukta reis hilebazları dahi hakim ve valiye varub sureti haktan şöyle takrir verirlerki evvela arpa samana katılmış ve dekik töz ve toprak ile memlu. Bu makule şeyi ben götürdüğüm zaman sefinem miriye zaptolunduğuna razıyım Lâkin gendumü katlederler deyü cevap verüb elbette vali ve hakim bu cevaba göre mübayiacıyı ihzar eder. Mübayiacı ağa hele bak reis ne söyler dediklerinde mübayiacı nâle ve giryan ederek reaya böyle getürür almasam iş bitmez ve aldığım surette hal böyledir. Derki gerek gendunun hiyaneti ve gerek gayrisinin hırsızlığını sureten şera tatbik eder ve reis dahi fırsatı ganimet bilüb evvelâ bu zahireyi sefineme vazetmek lâzım gelürse yedime bir sened isterim. Bu zahirenin bu heyet üzre olduğuna mahalli memurede katl olacağıma burada katledin deyü kat'i cevap verüb mübayiacı olan hainin dahi dört tarafı kesilüb başlar iki tarafına kelpi akur gibi temellüka ben reayadan böyle aldım ben kül oldum deyü başlar hakime Recaye hakim olan tamahkâr dahi tarafeynin sirrı malum oldukta mülâyemet yüzünden mübayeacı ağa sana kederoldeğunu bilürüz. Lâkin reis habisin sözü haktır diyerek tarafeyni haklayub hileyi bir senedi kaviyye raptederki ne temyizi mümkün oler ve ne sözü malum oler. Reis dedikleri hainin dahi yedine bir sened ita olundukta fırsat bulub zahireye iki kat şey dahi zammedüb ekli ne mümkün oler ve ne sözü temyiz oler. Hemen bu gadir reayaya olduğu kalır. Bir şeyin evveline dikkat oluna ki sonra zahmet çekilmeye.

MAKALEİ MAHRUSAİ MEMALİK

Memaliki mahrusanın keyfiyetine muttali oldaktan sonra şevketlü efendimiz bu tarz üz

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!
CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

re hareket edelerki memaliki mahrusaları mağmur ola. Olur olmaz ademi ümurü padişahiye karıştırmıyalar. Bu maddelerden hazer olduktan sonra birki şey dahi lâzımdırki saltanatta rahat eyleye. Zira padişahlar ayineye benzer derler. Öyle olunca gubari setir iptidayi emirde şevketlü padişahımıza ve vezire gayet dikkat lâzımdır. Zira ümurü saltanata müstehak olmayan vezire her ne kadar iltifat olunsa faide vermez. Ruhsat ve iltifat olunduğu halde dahi padişah zahmet çeker. Öyle olunca vezir olana bir iki şey lâzımdırki herkes kenduye teveccüh edüb sazü nüfuz bula. Lâzım olacak budurki o vaktin ricali kenduyu küçük görse mühür kenduye teveccüh etmezden evvel nam ve şanında noksan olmıya. Sahibi mühür olanlar yalnız tehdit ve kerem ve nüvaziş ile has ve âm kenduye teveccüh etmez mücerret bu üç noksandan hali olmıya mühre lâyık ve sezavar ola. Saltanata lâyık ve sezâ olacak vezir budurki evvelâ müsün ve ihtiyar ola, saniyen dünya kailesine mail olmıyaki bu ümurü idare ede müsün ve ihtiyarın faidesi budurki gerek ulema gerek sulehâ sair sadatı kiram bu üç güruh mücerret saltanata tekaddüm olunmaz elbette ya okur yazar olmalı veyahut müsün ve ihtiyar olmağa muhtaçtır. Bu iki şeyden birisi kendude olduktan sonra elbette tekaddüm bunlar eder. Nam ve şanında noksanı olanın zararı budurki evvelâ bir alay ademler ümurü saltanata dest dirazlık etmiye başlar define sayetmek lâzım gele Filan vakit bu vezir benim elimi öptü diyerek saltanata noksan ve kendini teşbir etmeğe başlar. Öyle olunca dünya gailesi olan vezire herkes niye maildir. Ve neden hazer eder deyü tecessüs ederler ve ne tarafı meyli olduğunu bilmek lâzım gelirken derhal efendim filan kimsede şu var ve filân kimsede bu var diyerek ümurü padişahi muattal ve mail oldu

ğu şey ile ülfet ettirmeğe başlarlar. Zira vezir olanlara cümle büyük ve küçük rakiptir. Kimisi saltanata haset eder ve kimisi dahi memulüne nail olmadığından padişahı geçmeğe fırsat bulurlar. Nazırı padişahiden günbegün dur etmeğe bu üç şey sebep olur. Evvelâ bildiğimiz eyyamlarda mühre nail olan vüzeradan üç vezirin nam ve şanında ve âdil adâletinde ve gerek nizam ve devletinde ve gerek fıskı fücurda şöhretlerini haber verirler. Evvelâ Köprülü Mehmed paşanın nizam ve devletini söylerler ve şehid Ali paşanın âdil ve adaletini söylerler ve maktul İbrahim paşanın fısk ve fücurunu yadederler. Öyle olunca bu üç şey mühre lâzımdırki mühre nail olanların saltanatına noksan gelmiye ve murat eylediği tedbiri fiile çıkara. Evvelâ Köprülü oğlu Mehmed Paşa merhum gerçi devleti aliyyeye nizam vermiş, mühre nail olmazdan mukaddem şöhretinde noksan olmamak lâzım geleydi bu kadar dikkate hacet kalmazdı. Elbette vezir olanlara şöhret ve ihtiyarlık lâzımdır. Saniyen Ali paşa merhumun adil ve dadını ve hakkı batıldan fark etmesini söylerler. Lâkin siyasetinde ve tehdidinden bir güna vasfederlerki bu iş şehadetine sebeb olda derler. Zira (Muhalefet kurreyi hatadandır) Salisen maktûl İbrahim paşanın söyledikleri fısk ve fücuru bir derece etmiş iken iyzanbillâhi tealâ kendü telefinden maada efendisini dahi saltanattan dur etmeğe sebeb olmuş. Öyle olunsa insaf ile bu işler olmak lâzım gelir. İnşallahü teâlâ zâtı şevketli padişahımıza kâmil vezir ihsan eyleye ki kendü rahatı ile cümle âlem dahi rahat eyliye.

Gelelim sadedimize padişahımızın saltanatında rahat etmeğe birkaç türlü şey lâzımdır. (Ebnas alâ dini mülukihim) taziflerini ne hoş buyurmuşlardır. Padişahlar ne güna hareket ederlerse elbette nas dahi ana göre taklit ederler. Kanun sahibi Sultan Süleyman Han

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

hazretleri her işi şeran göreyim deyü cid ve say eylediklerinden kanuna müteallik bu kadar kitaplar telif ettirmişlerdir. Öyle her iş vaktinde şeran ve kanunen görülmüş olduğundan dua ile ilâyevmilkıyam yadederler. Saniyen Gazi Sultan Murat han hazretleri celâdet ve şecaat ile meşhurdur derler ve az vakitte bu kadar fütuhatlara nail olmuşlardır. Şimdiki asrımızda ne kanunen bir iş tutulur ve ne celâdet ile hareket olunur. Mücerret ihtişamı mail olduklarından halk iki fırka olmuştur. Bir fırkası âlâ ve bir fırkası etna olub kâr ve kisbe mail olduklarından bilkülliye tariklerini unuttular. Mesela celbi mal şuna muhtaç ki evvelâ hasis olmalı saniyen tarikta ise tarikını terk etmeliki meramına nail ola. Böyle olduğundan fırkateynin birisinden iş memul olmadan kaldı. İhtişama mail olanlar dahi iki şey üzre hareket etmeliki meramına nail ola. Evvelâ kalbinden havfullahı çıkarmak, saniyen kizbi ihtiyar etmek, bu makule hareket eden âdemden dahi ne iş memul olunur. Bu dahi şevketlü padişahımıza lâzım olacak her türtarik üzre hareket etmeliki nas dahi anı taklit ede

Makalei elzem ola lâzım olacak şera ve kanuna itibar edeki halk şera ve kanuna tatbik eyleye. Saniyen celâlete mübtelâ ola, salisen marifete marifete ititbar edeki herkes marifete heves ede. Bu asrımızda celâlete itibar olmadığından marifete heves eder kalmadı. Evvelâ seferlerimizde bir iki şey muhtaçtır. Bunların birisi bu seferlerde zuhure gelmedi. Evvelâ top ve hambere var iken atmağa marifetlü âdem yok ve sair mühimmat var. İstimali mümkün olmadı. Öyle olunca padişahımız bunlara itibar buyurmağile herkes dahi tarikına heves ede. Bu makule sui edeb şevketlü padişahımıza lâzem değil, mücerred nasın halini bildirmek için tahrir olunmuştur. (Sonu Var)

Tarihî Bir Hikâye :

Derbeyanı Menakıbi Âli Osman

Kopya eden: Eşref ERTEKİN

— 60 ıncı sayıdan devam —

Sultan Murad erbabı divane emreyleyüb karşı çıkub alay ile şehre getürdiler. Sultan Murat Hana varub buluştu. Ol saat emreyleyüb bir hilâti fahire geydirüb ve genduye iki tuğ ve divan ve tevcihatı sipariş eyleyüb ve bir mühür teslim eyledi. Ve cemii eyü ve kemisinden bilürüm deyü genduye teslim eyledi ve tenbih eyledi. Var imdi göreyim seni nice hareket eylersin dedi. Ol da yer öptü, devlete dualar eyledi ve binüb serayına gitti.

Aydına giden Rüstem Gazi İzmire varub yetmiş üç gün muhasara eyleyüb emri Hudâ fetheyleyüb Sultan Murad Hana müjde haberini irsal eyledi. Bir gün müjde haberi gelüb Sultan Murada erdi. Demişki sekiz yüz otuz dört senesi Recep gurresinde İzmir fetholunub şevketlü padişaha haber irsal olunmuştur deyü bu mektupta haber vermiş. Sultan Murad emreyleyüb Rüstem Gaziye bir tuğ ve bir hilat ve Aydını ve İzmiri genduye mansup verdi.

Emma bizim hikâyetimiz Gazi Dilâvere gelsün. Çünkü Gazi Dilâver Lâz ili kalalarını fetheyledi. Ana dahi bir tuğ irsal eyleyüb Tırabuzanı genduye ihsan eyledi ve ol etrafı ana sipariş eyledi.

Emma bizim hikâyetimiz İshak Gaziye gelsün. Çünkü İshak Gazi Silivriyi fetheyledi. Istıranca dağı olan Belguz kalesini varub fethetmek niyeti ile yola revan olub ol arada bir mahalle geldi. Gördü kırk adem dağ içinde otururlar. Sürüb

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

bunlar katına vardı ve bunlara selâm verdi. Anlar da aleyke deyüb İshak Gaziye ettilerki Sultan Murada bizden selâm eyleyüb diyesinki kırk kimse gördüm, anlar daima İslâm askeri ile bile sefer etmek isterler. Emreder ise varub askerine bizde girelim. İshak Gazi anlara ettikim yürüyünüz gidelim. Ben seraskerim, asker yazmağa memur olmuşam dedi. Anlar da makul deyüb ol mahalden beraberce yola girdiler. Karşularına otuz bin mikdarı küffar zuhur eyleyüb cenge başladılar. Ol kırk kimesne cenge girüb kırkı dahi şehid oldular. Ol otuz bin firenk kâfirleri bozulub firar eylediler ve şehre girüb etrafına handek eyleyüb cenge durdular. Altı günde ol şehri dahi fetheyleyüb olan ahvali Sultan Murad hana bir mektub ile bildirdi. Günlerde bir gün mektub gelüb Sultan Murada erdi. Açub okudu. İshak Gaziye aferin okuyub ol şehri genduye mansıb verdi ve bir tuğ ihsan eyledi ve Hayreddin padişah zadeye dahi bir tuğ ihsan eyleyüb birer tuğlu dört veziri olub dört etrafı duşmandan hıfzeylediler.

Emma rivayet olunurki evvel veziri Âli Osmanın Hayred paşa idi. Ol da sekizyüz beş tarihinde idi. Pir âdem idi, beş sene vezir olub vefat eyledi. Yerine Hayreddin paşa zade Ali paşa gelüb vezir oldu. Üç sene vezir olub vefat eyledi. Yerine İbrahim kothudaye iki tuğ İhsan eyleyüb veziri ağzam oldu.

Emma raviler öyle rivayet ederlerki Sultan Murat Hazretetrafında olan kadılara herbirlerine başka başka emri şerifler irsal eyledikim oldukları yerlerin fukarasına zulüm, teaddi eylemeyüb âlemi zamanda rahat olalar. Her emri getüren ademlere tekrar tenbih eyleyüb siz varduğunuz memlekette fukaranın ahvaline vukuf tahsil edüb geldikte sizden haber isterim dedi. Anlar da baş üzerine deyüb gittiler. Herbirerleri memur olduğu mahalle

varub yol üzre vaki olan karyeler ahalisine sual eyleyüb gittiler.

Emma raviler öyle rivayet ederlerki Anadolu tarafına giden Ivaz ağanın yolları üzerinde bir Manastır var idi. Olgün ahşam karip olmağile ol Manastıra varub anda o gece misafir oldu. Ivaz ağa gördüki üç yüz mikdarı rahipler on iki yaşında bir taze rahip oğlanının öğüne baş eğmişler, bunlara İncil okuyub tefsir eyler. Bazan bunlara muhalefet eyler. Ivaz ağa bu hali görüb rahibin birini tenhaya çağırub sual eyledikî bu oğlan sizin cümlenize muhalefet eyler, aslı nedir dedikte ol rahib etti belâ çok yerde bize muhalefet eyler. Lakin sonra cevap gine anın çıkar. Bu oğlan her ilimde yekta idi. İlmi nücum, ilmi arabi bilür dedi. Ivaz ağa tahsin eyleyüb çün sabah oldu. Ivaz ağa yola revan oldu. Günlerde bir gün Sultan Murat Hana münasebet ile oğlanı gördüğü gibi nakleyledi. Sultan Murat Han Ivaz ağaya emreyleyüb ol oğlanı getür dedi. Ivaz ağa tekrar o Manastıra varub emri padişahi ile oğlanı davet eyledi. Ol rahiplerin bazıları razı olub bazıları razı olmadılar. Çün ahvali oğlana söyleyüb oğlan bunlara etti iki fıraka olub bir fırkası verelim ve bir fırkası vermiyelim dersiniz. Hesab olsun görelim kangi fırka çoktur dedi. Makul deyüb hesap eylediler. Verelim diyenler üç ziyade geldi. Bu kavle razı olmazsanız bir kavil dahi edelim, İki kahad birine verelim ve birine vermiyelim yazalım, her biri kahadı mühürleyüb bir ademin eline verelim, ol ademleri ol kahadın yazasını bilmesün, içeri gelüb ikisi de ol kahadın birini sağ elime ve birini sol elime versün. Sağ elime verilen kahadın içinde verelim ve sol elime verilen kahadın içinde vermeyelim. Çıkarsa beni teslim eylen dedi. Makul dediler. Velhasıl öylece eyleyüb vakıa sağ ele verilen kahadda verelim ve sol eline verilen kahatta vermiyelim çıktı.

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Tekrar bunlar ettikim bir tahta üzerine bir tarafına verelim ve bir tarafına vermeyelim yazub kur'a atalım, kangısı üzerine gelür ise anın ile amel edelim, öyle olsun dediler. Anı dahi öylece edüb verelim tarafı üzerine geldi. Bunlara ettikim bize gitmek göründü. Bunlar da zaruri izin verdiler. Ve hasıl İvaz ağa oğlanı alub Sultan Murad Han Hazretlerine götürdü. Şevketlü gördüki vakıa bir zeki oğlan. Sultan Murat oğlana ettikim bu kadar fikir sahibi olupta sana düşermi bakkı ve batılı fark eylememek. Ol oğlan etti padişahım ben kuluna teselli eyler ulemadan kimesne var ise tayin buyurun, ben kuluna teselli eyleyüb küfrü terk eyleyüb imanı kabul eyleyim deyü cevap eyledi. Sultan Murat hazretleri Ak Şemseddin efendi hazretlerine bakub al bu oğlanı götür, sende dursun, terbiye eyle deyü buyurdu, Oğlanı Ak Şemseddin efendi alub gitti. Gendü hanesine götürdü. Oğlana teselli edüb velhasıl imana getürdü. Ertesi gün Sultan Murat han öğüne getürüb padişahım oğlanı söylediniz dedi. Sultan Murad oğlana nicesin dedi. Oğlan etti padişahım (Hâza minfadlı rabbi) devletine gelüb küfrü terkeyleyüb imanı kabul eyledim deyü kelimei şahadeti getirüb Sultan Murad han bu oğlanın ismi Mahmud olsun ve genduye bir tuğ ihsan eyledim ve hilat getirüb oğlana geydirdiler. Mahmud paşa oldu. Emma zamanı saadetlerinde Sultan Muhammed han ile ikisi bir hocadan ilim tahsil ederlerdi. Sultan Murat dahi Mahmud paşayı evladı gibi terbiye ettirüb muhabbet eyleyüb gendusini severdi, Gayet ile ilme sayedüb âlim ve fazıl oldu.

Emma raviler öyle rivayet ederlerki Sultan Murat hazretlerinin yedi yaşında bir oğlu var idi. Gayri evlâdı yok idi. İsmi Muhammed han idi ve eyyamı saltanatı daima mansur muzaffer olub etrafında olan duşmanlar genduden havf üzre

olurlardı. Baki ömrü ibadet ile geçüb otuz sene altı ay saltanat eyleyüb ömrü temam olub vefat eyledi.

Yerine oğlu Sultan Muhammet han culûs eyledi dokuz yaşında idi tarihi (855) senesinde idi gayet ile secaatlü ve muhabbetlü, fukara perver Merhametlü bir padişah idi gayet ulemaye ikram edük Şürefaye tağzim ederdi. Etrafında olan kâtir beyleri genduden havfederdi. Zira tali'in tutup ağla görürlür idi ol vechile daima havf üzre olurlardı çünki Sultan Murad han vefat eyledi. İbrahim paşa Vezir idi gelüp Sultan Muhammed Han Hazretlerinden izin isteyüp gendü ibadetine meşgul oldu. Kethüdası olan Halil kethadeye iki tuğ verilerek yerine vezir oldu.

Halil Paşa gayet ile bilekâr hain idi aslı tatardan gelme idi. Heman tatar hana bir mektup yazup bir ademin eline verüp gönderdi. Mektup tatar hana vasıl oldu açup okudu. yazmışki sen evlâdı efrasiyabdan olup bir çezire içinde oturup anadolu tarafından Ali Osman Rum ili memleketlerini zapteylemek lâyıkmıdır. Gerektirkim mektup vusulunda askerin cemeyleyüp gelesin zira saltanatı Ali Osnan hale dokuz yaşında dir uşak elindedir. Ben sana muin olurum deyü cevap eylemiş. Tatar hanı emreyleyûp üç günde yüz bin tatar askeri cemeyleyüp yola çıkfılar günlerde bir gün ansızın Edirne sahrasına geldiler koçanki sabah oldu gördülerki Edirnenin etrafını tatar askeri almışlar Sultan Muhammed han Hazretlerine hader verdiler tatar askerü gelüp Edirneyi muhasara eyl-mişler dediler.

Sulfan Muhammed hân di
van eyleyüp bu ahvali erbab
divandan sual eyledikte v
bunların muradı ne ola dedik
te vezir şaşup nutka kadir ol
madı heman Mahmut pa
ayak üzre kalkup devleti pa
dişahe dua eyleyüp padişahı

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

den kulun varup göreyim bu kadar asker ile gelmesinin aslı nedir dedi. Sultan Muhammed etti varimdi niye gelmişler sual eyle dedi Mahmut Paşa gitti tatar hanın ordusuna vardı tatar hana haber verdiler. Ali Osman tarâfından Mahmut paşa nam bir vezir gelüp sizlerle buluşmak ister dediler. Oldem gelsün göreyim dedi heman gelüp Mahmut paşaya buyurun han gelsün dedi dedi deyüp öğüne düşüp götürdüler Mahmut paşa han öğüne varup adap ile zemine baş eğdi ve sükût oldu tatar han genduye sual eyledi. Paşa oğlum neye geldin dedi mahmut paşa etti Sultan Euhammed han Hazrefleri tarafından gelirüm sizlere selam eder ve sual ederki böyle ansızın bu kadar askeri ile bunda gelmeden murad nedir dedikte tatar han cevap eylerki var genduye hader ver tahtını bana versün emrime itaat eyler ise her ne mahalde dir Mansıp isferse vereyim eğer yok deyü muhalefet eylerse sonra gendüsü bilür deyü cevap eyledi. Mahmud paşa bu cevabı alup şevketlu Sultan Muhammed hane gelüp baş zemine koyub durdu. Hayr ola paşa dedikte hayır padişahım inşaallah dedi ne isterler dedi. Mahmud paşa edeb eyleyüb padişahım cenk isterler dedi. Sultan Muhammed Han etti Allahü ağlem devletimize taliptir dedi. Şimdi buna ne tedbir edelim deyü cevap eyledi Koca İbrahim paşa ettikim ferman eyle padişahım yarın cengi sultanidir, her kişi haberdar olsun. Allah kerimdir padişahım elem üzre olmayınız dedi. Ak Şemseddin el açub dua eyleyüb fatiha derler. Halil paşa heman serayına gelüb Tatar hana bir mektub yazub yarınki gün asker cemeyleyüb senin ile cenge girseler gerektir deyü haber verdi. Anlar da agâh oldular. Emma Tatar Han fikreyledikı bir name inşa edüb görelim ne haber zuhur eyler deyüb gendü gendüye fikreyleyüb namesinde öyle demişki yarınki

gün cenk murad eylemişsin Bu arada helâk olan ademlerin cevabını kıyamette sizden ve bizden sual ederler. Senin ile yeke yek cenk edelim, ne senin tarafından, ne bizim tarafımızdan kimse helâk olmasun deyü cevap eylemiş. Gelüb name Sultan Muhammede erdi. Hakikat bu hali Sultan Muhammed han eşidicek erbabı divana etti Tatar han vakıa bu tedbiri makul eylemiş. Bizim içün Ümmeti Muhammedin helâk olmasının iktizası yoktur. Gelen ademisine cevap eyleyüb gönderdi. Tatar hanın âdemi gelüb bu cevabı böylece olsun deyince Tatar han mesrur oldu Zira Sultan Muhammed dokuz yaşında idi. Henüz Tatar han ise kırk beş yaşında bir adem idi. Ve gayet ile silahşur idi. Çünki bu halile ahşam oldu. Ağlem ağyardan hâli oldukta Sultan Muhammed han gendü ibadet hanesine girüb iki rikât namaz kılub ayak üzre kalkub Yarabbi ben kulun zaif, Tatar Han kulun metin, lâkin ancak kerem senindir. Zaif kullarını metin kullarının üzerine galip edersin. Senden gayri Hâlık yoktur deyü ağlayub bir hale vardıki ayak üzre durur iken derhal Hızır aleyhisselâm genduye erdi ve eli ile arkasını sığadı. Benim oğlum Muhammed elem üzre olma. Yarınki gün Tatar Hanın meydanına girdikte nusrat senindir dedi. Sultan Muhammed Han hazretleri uykudan uyanır gibi genduyu devşirüb gördükim yanında bir pir vardır. Ol pire ettikim siz kimsiniz dedi. Ol da etti Allahü Teâlâ hazretlerinin Hızır kuluyum dedi ve senin ile yarınki gün Tatar Hanın cengine tayin olmuşam deyü ol mahalden gaib oldu. Sultan Muhammed hazretleri sabahadek ibadet eyleyüb ve sabah namazın eda eyledikte iki taraftan asker saf bağlayub ve Sultan Muhammed Han ve Tatar Han dahi atlarına süvar olub meydana girdiler. İki tarafta duran askerler Sultan Muhammede acırlardı. Kaçanki gördüler ki Tatar Han

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

meydana girüb Sultan Muhammedi istedi. Sultan Muhammed han iki taraftan ulemaya vüzeraya bakub ettikim beni duadan feramuş eylemeyniz deyü cümle ile vedâ eyleyüb at başını meydana çevirdi. Muhammed paşa ve Rüstem paşa ve koca İbrahim paşa ve Halil paşa piyade olub rikâbı hümayuna girüb meydana çıkarub her biri vedâ ederek Sultan Muhammedin payine yüz sürüb geriye çekilüb durdular. Sultan Muhammed Han ileriye varub Tatar Hana selâm verüb ol da aleyke aldı. Hamle eyle dedi, oldahi hamle senindir dedi. Tatar Han da etti senin yaşın küçük ve kaddin az, sana növbet kalmaz dedi, ne zaman hamle eyliyeceksin deyince niçin bize nöbet kalmaz dedi. Anınçinki sana bir kerre hamle eylersem seni helâk eylerim dedi. Sultan Muhammed ettikim belâ senin cevabın yerinde, lâkin benim senden bir türlü istediğim yoktur. Lâkin sen bizden tahtistersin, anınçün gelmişsin, nice benim olur hamle. Bu âne gelince sen hamle eylerdin, şimdi sen benden nice hamle istersin dedi. Tatar Han ettikim ben sana ne zaman hamle eyledim cevabı böyle söylerşin dedi. Senin evvel hamlenin biri oldurki benim toprağıma benden izinsiz girdin, biri dahi meydana evvel girüb beni davet eyledin, şimdi bir dahi hamle edersen üç hamle eylemiş olursun dedi. Tatar Han gadaba gelüb el nizeye urub Sultan Muhammede hamle eyleyüb Hak Tealâ hıfzeyleyüb bir tüyüne hata gelmedi ve el tığa urub bir tığ havale eyledi, anı dahi defeyledi ve el kemane urub bir ok gizleyüb attı, anı dahi savub Allah hıfzeyleyüb bir tüyüne hata gelmedi. Çünkü nöbet Sultan Muhammed han hazretlerine geldi. Dal tiğ olub Tatar Hana havale eylediki Hazreti Hızır aleyhisselâm Sultan Muhammed Han Hazretlerinin bileğinden tutub öyle bir tığ urdukim kellesi top gibi zemine düşüb iki taraftan duran asker bu hali görüb Sultan Muhammed hazretlerine tahsin eyleyüb aleyke avnullah çağırdılar. Mahmud paşa ileriye gelüb etti şad ola padişahım hemişe duşmanların böyle olsun deyüb rikâbına girdi.

(Bitmedi)

Derleyen : EŞREF ERTEKİN

Bektaşi Şiir ve Nefesleri

Vücuduma kadem bastın gülşan ettin bağımı
Veliliğin inkâr olmaz aklı ermez çoğunun

Dergâhından yâd eyleme şah Takının, Nakının
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Güher taşı mekân tutub sakin oldun bir zaman
Askeriye ata oldun sen idin sahib zaman

Yetmiş bin şehri oda yaktın anda kodum bir güman
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Bir adın Bektaş çağırdın geydin elifi tacı
Bir elin Kâğbeye ulaştı gine sen idin Hacı

Yetmiş iki millet var birdir gürubu naci
Hem mahımsın hem şahımsın dergâhımsın ya Ali

Bir adın Bektaş çağrıldı ırakı yakın eyledin
Böyle doğru gidenin kalbini alın eyledin

Seni sıdkile seveni ahiri bakım eyledin
Hem mahımsın hem şahimsin dergâhımsın ya Ali

Bir adın Bektaş çağırdın bir adın veliyyullah
İki elim yere kodum sana derem eyvallah

Veliliğine şekkim yok veliyyullahsın veliyyullah
Hem mahımsın hem şahimsin dergâhımsın ya Ali

Sarı öküzü behane etün dünyayı sen gökürün
Veliyyullah dediğüme hiç kalmasın hıturun

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Kara daşa nazar etsen nutka dile getürün
Hem mahımsın hem şahimsin dergâhımsın ya Ali

(Kul Sevündüğün) aklı ermez gayri bundan ötesine
Bir kulunun nazar etsen ata olur anasına

Aman Murat kalma kulunun günahına hatasına
Hem mahımsın hem şahimsin dergâhımsın ya Ali

Kul Sevündüğün sırrı penahı settarı sensin
Müminlerin kulubinde gözümün nuri sensin

Dünü günü tecrübe ettim ol musanın nuri sensin
Hem mahımsın hem şahimsin dergâhımsın ya Ali

DİĞER

Levlâke levlâk indi Muhammedin şanına
Melun yezid susamıştır evlâdının kanına

Günde yüz bin lânetim var kasdedenin canına
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Zülfikarı çalınca necat deryası coştu
Nağresinden cümle devler Kafın ardına kaçtı

Sana ümmet olan kullar Şarabı Kevserden içti
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Muhammed dizine aldı öptü Hasan ağzını
Şah Hüseyin cuşe geldi öptürdü boğazını

İmam Zeynel Aba bakkı çün kabul et niyazımı
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Ol İmam bakıra kul olmuşam inayetin irince
Heybetin daşı eritir cemalını görünce

Gaziler mort çağırır Cağfer yolun sürünce
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Musa Kâzım katlanmıştır bizim için cezaye
Biz de razi olduk Haktan gelen cümle kazaye

Alaylan ağu verdiler ol imam Irızaya
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Muhammed Takı değilmi tarikının binası
Ali Nakı değilmi müminlerin Kâbesi

Yeri göğü yaratıcı cümle mahluk atası
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Hasan askeri değilmi ol Mehdinin anası
Münkirler anasının deyu durdu ol muallak kayası

Mümine ahiret verdi münafıka dünyasın
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Birliğine inanmışam aslâ yoktur gümanım
Sana güman edenin aslâ yoktur imanı

Sen sana getürdün yine ol velilik fermanı
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

Muhammedi davet etti Hak gendu hanesine
Günde yüz bin kul azâd oldu adımı danesine

Kün bitabile hüküm kıldı şol yerin binasına
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar ser çeşmesi Hacı Bektaşı Veli

(Kul Sevindik) sil sarayı sultan gelüb konmaya
Sevüben yaradanı ki ta cismin yanmıya

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Cihanda bir güzel sevdim meyil vermem dünyaya
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi Hacı Bektaşı veli

DİĞER

Çok şükür olsun Hudaye yoktan var eyledi bizi
Ol delilin ayetini görmiye verdi gözü

Boynumuza farzı ayın daim zikreylemek sizi
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Din Muhammed dinidir yol üstaz Veli
Aşkınan iradet getüren görüser ihsanını

Yarın Mahşerde gam çekmem dünü gün anam seni
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Şah Hüseyindir imamların serveri
Anmaktır daima işimiz söylemektir anları

On iki ayet içinde hem kutbumuz mevali
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

İmam Zeynel Âbidin yolunda olduk şehid
Şöyle böyle belki imana gelmez yezid

Her kulun kalbinde ayan istemez hem şahid
Zikrim Allah ya Muhammed okurum verdim Ali

İmamı Cafer doğdu âleme nur gibi
Okudu dost kitabın şakıdı bülbül gibi

Şahi merdan kullarıyız Kanber adlı kul gibi
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Mezhebimiz imamı bakir mevalidir yolumuz
Çok şükür olsun Hudaye Kâzıma erdi elimiz

Dört gönül bir olunca evliyadır birimiz
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Bir gün olur şu fenadan kalkub uğrar göçümüz
Ali Musa Rıza aşkına bağışlanur suçumuz

Dergâhından yâd eyleme hem olumuz gicimiz
Zikrim Âllah ya Muhammed okurum virdim Ali

Şah Muhammed takı naki dinimiz imanımız
Heman şnuların yoluna ahdimiz emanımız

Secdemiz dost eşiğine hakkadır temennamız
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Gez gönül aşk deryasının hem güneyini kuzuau
Şol ârifler sohbet eder hiğürürler sözüeü

Şah Hasan askeriyi tasdik et tapşur özünü
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Sene bin ikiyüz yirmi olmuştur temam
Gelse gerek devri ahirde mehdii sahib zaman

Kaldır perdeyi aradan gitsün şekkile güman
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

Bir gün olur şu fenadan kalkub giderim
Verir dost eşiğine ahdimen ikrar güderim

Niyaz benden (Kul Sevündük) dost eşiğine niyazederim
Zikrim Allah ya Muhammed okurum virdim Ali

DİĞER

Ver salavat Muhammede lâilâhe illâ hu
Hem farzınan hem sünneten lailahe illa hu

Nasib eyle hem cenneti lailahe illa hu
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşı veli

Zülfikardır sırda kalan hem nur hem sadası
Âşıklar defterin okur sevda vermiş hudası

Hasan ile Hüseyinin Muhammeddir dedesi
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşı Veli

[61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)   [CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!](#)

İmam Zeynel zindanında kırk yıl çekti yasını
Muhammed bakır sultan ilme söyler nefesini

İmam Cafer mucizatla açtı ilim deryasını
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşı Veli

Musa Kâzım Irıza onsekiz bin âlemi
Taki naki Hasan askeri çaldı bil kalemi

Yetiş mehdii Muhammed bu hayıflar kalamı
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşı Veli

Hak bir gani gaffardır gözler hayi gedayi
Zemine nikâh etti arş yüzünde semayı

Zefilindir derviş etme mahrum etmen gedayi
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşı Veli

(Derviş Edna) insandadır bilür gendi yapısın
Tecellâye teslim oldu Hakka doğruldur tapısın

Mümüne cehennem yok kitle cehennem kapısın
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar serçeşmesi ol Hacı Bektaşı Veli

(Derviş Ednam) hatayinin köçeğidir göçeği
Kul Himmet te Pir Sultan da yer yüzünün pıçağı

Yedi iklim dört köşenin irenginin çiçeği
Hu vilâyetler madeni settarım sırrım Ali
Evliyalar şerçeşmesi Hacı Bektaşı Veli

DİĞER

Gel gönül sabreyle ferman Allahtan
Emrine şükreyle kahrine sabır

Eğer dertli isen derman Allahtan
Emrine şükreyle kahrine sabır

Olur olmaza sırrını deme
Arıt kalb evini kin kibir koma

Sana nasib olan gelür gam yeme
Emrine şükreyle kahrına sabır

Şu dünyaya kimler geldi kim gide
Nice dertli vardır senden ziyade

Gelince gitmeği yetince vade
Emrine şükreyle kahrına sabır

Gerçek âşık şu dünyada yüz olmaz
İrakibin katarına düzülmez

Anluna yazılan yazı bozulmaz
Emrine şükreyle kahrına sabır

(Mehemmedim) bu lisanı hak verdi
Bunu böyle olur deyü kim derdi

Kahrını çekenler lutfuna erdi
Emrine şükreyle kahrına sabır

DEDEM OĞLU

Muhammed Tanrıya mihman olunca
İzzet ile selamını gönderdi

Rehbersüz gelinmesün deyince
Anda Cebraili yere indirdi

Gönülü gönüle yar eylediler
Sır sıfat söyleşüb sır eylediler

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Ol yer ile göğü nur eylediler
Azmetti dergâha yönün döndürdü

Göğler kapusuna erdiya Sultan
Anda çok hal gösterdi Hazreti Sübhan

Miraç kapusundan geldi bir arslan
Hâtemin ağzına verdi döndürdü

Ol makamdan geçti yâre vasloldu
Hak kudretinden üç taam geldi

Alinin sufrasın avâzın bildi
Sordu Ahmed müşkülün Hak kandırdı

Salmana şeydenlillah verdi ol halda
Çok müşküller halle erdi ol demde

Hem kuluna armağan saldı bu demde
Bir el Muhammed nağlinlerin döndürdü

Çekildi kırklara vardı Mustafa
Açtılar kapuyu oldu pür safa

Hazreti Alileu ol şahı vefa
Bir üzüme cümlesini kandırdı

Çalındı bir neşter varından aktı
Kırklar ile Muhammed semaya çıktı

Ferişteh melekler gök yüzün tuttu
Dülbendini pare pare böldürdü

(Dedem oğlu) anda vusul bulunca
Miracın kutlu olsun deyüb gelince

Alinin hatemin elde görünce
Anda özün temennaya indirdi

Kuranı azim al şan edecek huffaza mütevellii mumaileyhin marifetile vazile ve diğer sülüsü dükkân ve menzili mezkûrların ledeyilhace tamiratına harç ve sarfolunmak üzere mütevelli marifetile muhafaza ve irbah oluna ve icarei mezkûrenin diğer sülüsünün nısfı dahi zikrolunan Çorumda bulunan akraba ve teallukatımın fukarasına beher sene şehri Ramazanı mağfiret encamın dühulünden mukaddem kezalik mütevelli marifetile seviyyen tevzi ve taksim oluna ve nısfı diğerinin sülüsanı vazifei tevliyet olmak üzere mütevelliye ait ola ve sülüsü bakisi dahi harcı muhasebe ve masarifi saireye sarfoluna ve vakfı mezkûrümün muhasebesi üç senede bir defa zikrolunan Çorum mahkemei şeriyesi marifetile rüyet oluna ve vakfı şerifimin tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yedi meşiyyetimde ola ve mürurü eyyam ve kürurü ağvam ile şerziti mezkûreye riayet müteazzir olur ise menafii vakıf mutlaka fukarai müslimine tevzi ve taksim oluna deyu farigan anilşevağil menzili ve dükkânı mezkûrları badel tahliye al şeriyye mütevelli mezbur Hasan ağayı kabza taslit eylediğimde ol dahi sair mütevelliler misüllü tesellüm ve kabul eyledi dedikte gabbessual v. el tasdik vâkıfı mumaileyh Ahmed Ramiz efendi kelâmını semti ahare tevcih edüb vakfı akar imamı azam Numan ibni Sabit hazretlerinin katinde menzilei âriyyette olmağile rücuu meşru ve imamı Muhammed bin Hasan hazretleri katinde vâkıf menafii vakfı nefsine şartıla vakfı batıl olduğuna binaen vakfı mezkûrdan rücuğ ve menzil ve dükkânı mezkûrları kelevvel milkime istirdat ederim dedikte mütevellii mezbur Hasan ağa cevaba tasaddi edüb eğerçi hal bastolunan minval üzeredir. Lâkin Arifi Samadâni imam Ebi Yusuf hazretleri vakıf mücerred vakaftü demekle ve imamı Muhammed indinde mütevelliye teslim olunmakla vakfı mezkûr sahih oldu deyu red ve teslimden imtina ile mümeyyizi Mevlâna mumaileyh huzurunda müterafian ve her biri müddeiyane fasıl ve hasma taliban olduklarında mümeyyizi mümaileyh

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

dahi tarafeynin edillesine nazaran ve muhtılı hayrolmaktan hazer edüb âlimen bilhilafı al cari beynel eimme ve el eslâf vakfı mezkûrün evvelen sıhhatine ve saniyen lüzumuna ve şürutu mezkûrenin dahi sıhhat ve cevazına hükmü sahihi şeri ve kazai sarihi meri eylediği muhallinde ketbü tahrir ve maan mebusü ümenai şerile meclisi şera gelüb alâ vukuihi inha ve takrir etmeğin badel tenfiz vakfı mezkûr sahih ve lâzım ve mütehim olub nakız ve tahvili muhal ve tebdil ve tağyiri adimül ihtimal oldu. (Femen beddelehu bade masemiahü fe innema ismühu alellezine yübeddilunehu innallahi semiun alim) ve ecrül vâkıfı alel hayyül cevadül kerim.

Cera zalik ve hurrire kezalik filyevmilhadi velişrin min Zilkadetişşerifeti lisene sebiğ aşer ve selâse mie ve elf 1317

Ş A H İ T L E R

Orman ve maadin nazareti celilesi istatistik memuru izzetlu elhaci Ali Rıza efendi bin Ahmed, Maliye mektubi muavini saadetlü Mehmed Fust efendi inbi İsmail. Muhzır rüfekasından Rıza çavuş ibni müteveffa bahriye miralaylarından Hüseyin bey, Muhzır rüfekasından Mehmed Faik ağa bin Hasan ağa.

Kadı Tasdikı

Mafihi minel vakfı vel habsi ve el tebdili kuyudül vakfıyeti al salife ve sale şürutül marziyyeti al lahikati ve enel fakir ilâ Rabbihil gafur Ahmed Hulusi bin Osman al kassami al askeri bidaril hilafeti al aliyye gufire lehüma. 27 Recep 1325

Derunu vakfiyei mamulün bihâde muharrer vakıfı müşarünileyh saadetlü Ahmedi Ramiz hazretleri ibni Ali İzzet efendi meclisi şeri şerifi enverde ikrarı tam ve takriri kelâm edüb vakfı mezburün tebdil ve tağyiri merreten bade uhra yedi meşiyyetimde olub vakfi-

yei mezkûrede münderiç müderrisliğe bu kerre Çorum ulemasından Mustafayı Hilmi efendi bin Yusuf ağayı tarafımdan intihab ve tayin eyledim. Müderis mumaileyh badel yevm mezkûr tekyede inşasına muvaffak olduğum dershanede eyyamı tatiliyenin gayri eyyamda âdeti belde üzere ulumü aliyye âliye tedris edüb emri tedriste tekâsül rehavet etmeyüb alettertib tedris ile ve mukabelesinde şehriye yüz kuruştan senevi bin ikiyüz kuruş vazife verile ve bade vefatihi evladlarından tedrise en ehil ve ağlem ve zühdü takva olan evladı tedris eyleye ve eğer evladdan ehil bulunmazsa ulemayi mahalliden ağlem ve ercahi izni mütevelli ile intihab ve tayin kılına ve gallei vakıftan Çorum kasabasında bulunan akrabamın fukarasına tahsis eylediğim akçadan mezkûr kasabaya mülhak Böğdür karyesinde bulunan akrabamın fukarası dahi hissedar olub anlara dahi tevzi oluna ve hali hayatta bulundukça vakfı mezkûrün tevliyeti bana ve badehu halilem Sabire hanıma aid ola ve hakkında vakfıyede muharrer olan sair şerait evvelce tayin ve tesbit kılınmış olduğu üzere temamen ve kâmilen mera ve muteber ola deyü tayini şürut ve tebyini kuyud eyledim. Badelyevm bu vechile amel oluna dedikte filyevmi al sani velişrin minşehri Receb al ferd lisene hams ve işrin ve selâse mie ve elf. 1325

Bu vakfa ait diğer bir vesika

No. 437

Merkezi liva olan medinei Çorumun Şeyheyyub mahallesinde vaki Ahmediye medresesinin müderisi ve derununda kâin merhum Edhem baba vakfının dahi bahücceti şeriye mütevellisi bâlâ Çorum müftisi elhacı Mustafa efendi ibni Süleyman ağa medinei mezbure mahkemesinde makud meclisi şeri şerifi enverde takriri kelâm edüb daril hilâfeti aliyye kassami askeriden muğta Ahmedi Hulusi efendi hatmiile mahtum ve fetva hanei celileden musaddak yirmi bir Zil-

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

kade sene bin üçyüz onyedi tarihli vakfiyesinde münderiç olduğu üzere vâkıf Ahmedi Ramiz bey ibnil müteveffa İzzet efendinin vakfından Çorumun Hacı Yusuf mahallesinde atik Pekmez pazarı nam mahalde kâin etrafı erbaası Mehmed ve Kümbül oğlu ve Şorbacı oğlu dükkânları ile mahdut bir kıta attar dükkânının senevi icarei hasılası bermucibi vakfiye sülüsü mezkûr Ahmediye medresesi derununda kâin Ethem baba dergâhında ve şühurü selâsede beher gün bir cüzü şerif tilâvetine ve bir sülüsü de tamiratına ve sülüsü mütebakisinin nısfı Ramazanı Şerifte Çorumdaki akrabasının fukarasına ve nısfı diğerinin sülüsanı vazifei tevliyete ve sülüsü bakisinin harcı muhasebe ve sairesine tayin ve tevliyeti dahi medresei mezkûrenin müderisine tahsis edilmiş olduğu gibi yine Çorumun Attar arastasında kâin garben tüfekçi Hasan ve Osman ağalar şarkan Bezgin oğlu Hacı Ahmed ağa şimalen Kaleli Halil hafız dükkânı ve boya haneleri ile mahdut olan işbu dükkân dahi gerçi derdest ve sicillâta mukayyed vakfiyesi yok isede minelkadim mezkûr Edhem baba tekyesinde cuma ve pazar geceleri badel işa hatim hacesine meşrutan merhum mumaileyh Edhem Babanın müsakkaíatı mevkufesinden olmak üzere teamülen müteveffayı esbak ve sabıkaları canibinden bilâniza tasarruf olunageldiği Çorum naibi Abdullah efendinin zemanı niyabetinde ita kılınmış olan ondört Safer sene binüçyüz yirmiyedi tarih ve dörtyüz doksansekiz adetli hucceti şeriyede bilihbar indel seri al enver tehakkuk ettirmekle işbu dükkânın dahi ba hucceti şeriye mansub mütevellisi olmaklığım hasebile her iki dükkânı mezkûr berveçhi vakfiyet tasarruf edilmekte iki harikı hailde kâmilen muhtarik olmasile tersim kılınan haritai umumiyede mezkûr Pekmez pazarındaki dükkânın yerine cedit çarşısının on üçüncü adasında mukayyed yemini Camii kebirin vakıf dükkânı yesarı Hacı . . zevcesi Kâmile ve Cellad oğlu Mustafa dükkânları cebhesi tarikıâm ile mahdut olan dükkân isabet etmiş ve mezkûr attar

dükkânı yerinede ondördüncü adada mukayyed yemini Bezgin oğlu Hacı Ahmed yesarı ve cephesi yol arkası Gökgöz oğlu Hacı Nuri efendi dükkânları ile mahdut olan dükkân gösterilmiş ve işbu dükkânlar eski dükkânlardan mevkice şeref ve kıymetli olarak tesadüf etmiş ve bir ikiside müceddeden bina ve inşa edilerek hasbel tevliye berveçhi vakfiyet tasarruf edilmekte isede arzedilen vakfiye ve hucceti şeriyeye tevfikan işbu cedid dükkânlar kaydinin akaratı mevkufeden olmak üzere defteri hakani idaresince takyid ve tashihi talep ve takrir etmekle badel tedkik takriri meşruhu zikrolunan vakfiye kaydine ve hucceti mezkûre münderecatına muvafık olduğu gibi harik sebebile atik dükkânı mezbur yerine bermucibi harita gösterilmiş olan cedid dükkânı mezkûrün mevkiinde kıymet ve şerefi haiz ve vakfın menfaatini bâdi olduğu bitaraf erbabı vukuftan Subibi Rumi hazretleri post nişini Abbas Hayri efendi ibni Süleyman ağa ve Hacı Yusuf mahallesinde Şorbacızade Mehmed Ali ağa bin Mehmed ağa ve Tepecik mahallesinden Mevlud oğlu Said ağa ibni Mustafa ağaları işbu meclisi şeride müttefiki lafzu ve mana vukubulan ihbar ve işarlarile de zahir ve nümayan olmasına ve haritai mezkûrei çarşuyu kebir hakkında tersim olunub mucibince inşaatı amikası yapılmış ve halile lâyetegayyer halini iktisab etmiş bulunmasına nazaran siyaneten lilvakıf haritai mezkûreye müsteniden cedid iki kıta dükkânların milkiyet kayıtlarının biltashih vakfiyyete tahvili iktiza etmeğin mahüvel vaki biltaleb ketib ve tescil olundu. Fiyevmissalis min şehri Saferilhayr lisene ihda ve erbain ve selase mie ve elf 1341

İtam Müdürü Hafız	Kâtibi sani Hafız	Hasan oğlu Hacı
Bahri efendi	Bekir efendi	Mustafa ağa

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Bu vakfa ait diğer bir vesika sureti

No. 438

Çorumun Camii kebir mahallesi ahalisinden ve zikri âti tekyenin ittisalinde vaki Ahmediye Medresesi müderisi faziletlu elhacı Mustafa efendi ibni Süleyman ağa medinei mezbure mahkemei şeriyesinde makud meclisi şeri şerifi enverde takriri kelâm ve ifadei meram edüb gallesi ashabı hayrattan mukaddema Çorum mütesellimi merhum Memiş ağanın medinei mezburenin Şeyh Eyyub mahallesinde kâin bina ve inşa eylediği merhum şeyh Edhem Baba tekyesinde Cuma ve Pazar gecelerinde badel işa hatmi hace kıraatine maşrut vakfı müsakkafatından Çorumun attarlar arastasında kâin garben tüfekçi oğlu Hasan ve Osman ve şarkan Bezgin zade Hacı Ahmed ağa dükkânları ve şimalen Kaleli Dillek zade Halil hafızın bir bap boya hanesi ve cenuben tarikı âm ile mahdut bir kıt'a dükkânın derdest ve sicillâtta mukayyed vakfiyesi ve ihticace salih senedi şerisi yoğısında teamülü kadimi vechile hizmeti kıraeti binnefis ifa etmekte olduğumdan hususu mezkür bigaraz erbabı vukuftan ihtihbar olunub berveçhi muharrer şartı vakıfı ve dükkânı mahdudu mezkûrün vakfiyyeti ve şartı vâkıf veçhile ifayi hizmet eylediğimi natık yedime bir kıta hucceti şeriye ita ve vakfı mezkürün maşrut mütevellisi olmadığından vakfı mezkurün ümurünü rüyet ve tesviye ve vakıf dükkânı mezkûrü ecri mislile ahere icar ve bedeli icarını kabız ve bir mucibi şartı vâkıf ve teamülü kadim maşrutu lehine sarfa mezun kıbeli şeri şeriften bir mütevelli nasb ve tayin buyrulması matlubumdur dedikte hakikati hal mumaileyh Hacı Mustafa efendinin balâda bast ve tibyan eylediği minval üzere olduğu ve mucibi şartı vâkıf ve teamülü kadim hizmeti mezkûre elyevm binnefis ve bilakusur mumaileyh tarafından icra ve ifa edilmekte bulunduğu ve mumaileyh afif ve müstekim ve tevliyeti mezkûre ohdesinden gelür

idiğü Kubbeli mahallesi ehalisinden Çakal oğlu Hacı Mehmed ağa ibni Ömer ağa ve Kamid oğlu Mehmed ağa ibni İsmail nam kimesnelerin alâ tarik al şehade işbu meclisi şeride ihbarlarile zâhir ve mütehakkak olmağile bu suretle bedeli icarı dergâhi mezkûrün leyalii mezkûrede hatmi hace kıraat eden zate itası maşrut dükkânı mahdut mezkûrün merhum mumaileyh Memiş ağa vakfı müsakkafatından olduğu ve hizmeti mezkûrenin elyevm mumaileyh Hacı Mustafa efendi tarafından ifa edilmekte idüğü tahakkuk eylediği cihetle vakfı mezkûrün ümurünü tesviyeye ve beher sene muhasebesini marifeti şerile rüyete ve vakıf dükkânı mezkûrü ecri mislile ahere icar ve icaresini ahiz ve kabza ve şartı vâkıfı ifaya mumaileyh Hacı Mustafa efendi kıbeli şeriden mütevelli nasb ve tayin olundukta ol dahi tevliyeti mezkûreyi kabul ve hizmeti lâzımesin kema yenbaği edaye teahhüd ve iltizam etmegin mavakaa bittalep ketib olundu. Tahriren filyevmil rabiğ aşer min Saferil hayr lisene sebiğ ve işrin ve selâse mie ve elf. 1327

Abdi bey (Yazı cami) diye anılan Akpınar mahallesindeki caminin vakfiyesi

No. 439

Hamdi faik ve senai lâyık ol malik al mülük v. el melekût Rabbül izzeti v. el ceberut hazretlerinin dergâhı azamet penahlarına refi olunurki nushai insani ketmü ademden ibdağ edüb saliki mangı talim ve menahici meadi tefhim eyledi ve add hezar dürreri salât ve selâm ol medinei ilim hatimet al mürselin hazretlerine sena olunurki saliki rahi hidayet olan sahibi himmeti amâline isal ederler ve dürreri rahmeti ilâhi âl ve ashabı üzerine olsunki her biri tarafı Hakka hâdi tayin eylemiştir. Rıdvanullahi ecmai. Ve badü erbaai beyane ruşen ve zahirdir ki bu cihanı gaddarin mal ve cahi bi karar ve dünyayı napayidarın tahtü tacı müstear ve bi istikrardır. Pes lâcerem her akıl gafil olmayub hayrat ve hasenat ile ahret mülâhazası etmeye muvazabet ede. Binaenalâ zalik bu meslekî pürsevabe şari ve salik medinei Çorumda vaki Akpınar mahallesi sakinlerinden sahib al hayrat vel hasenat zuhrül emacit vel ekârim Abdullah ağa ibnil merhum Mustafa paşa divanı şeri celilde lirclil tescil vakfı atil beya

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

ne mütevelli nasbu tayin eylediği Mahmut Çelebi B. Muhammed çelebi muvacehesinde ikrarı sahihi şeri edüb silki, milki sahihimde olub Çorum kazasına tabi Yazıçiflik nam karye sınuru dahilinde vaki indel ahali vel ciran malum al hudut değirmenimi cemii alât ve esbabile ve yine kazai merkume tabi Karabürçek nam karyenin temam malikânesinden milki müşteram olan bir çeyrek hissemi hasbeten lillâh vakfı sahihi şeri ile vakıf edüb şöyle şarteyledimki hasıl olan mahsulâtı yedi mütevelli ile badelcemi yedi sehim olanub iki sehmi mahallei mezburede bina eylediğim camii şerifinde her kim hatib olursa hizmeti hitabet mukabilinde mutasarrıf olub ve bir sehmi dahi yevmü cumada her kim müezzin olursa mutasarrıf olub ve bir sehmi dahi kayyimine ve iki sehmi kablessalât al cuma iki nefer ehli kuran kimseye ve bir sehmi dahi vakfı merkuma mütevelli olan kimseye verile. Vakfı merkume ben hayatta iken mütevelli olub badehu evlâdımın eslahı batnan bade batın karnen bade karın mütevelli olub eahali mahalle nazır olalar. Ve camii mezkûrün bilkülliye ve cüziye tamire muhtaç mevzii oldukta yedi mütevelli ile tamir ve tecdit oluna ve mürurü zamanile camii mezbur münhedim oldukta akar Medinei Münevvere fukarasına sarfoluna deyü zikrolunan değirmen ve hisseyi merkumeyi farian mütevellii salif al beyane teslim oldahi tesellüm edüb sair mütevelliler gibi tasarruf eyledi ve hakimi dahi hükmeyleyüb cemii evkaf sahih ve lâzım oldu; Cera zalik ve hurrire fi gurreti Muharremül Haram lisene sebiğ ve hamsin ve elf minel hicre 1059

ŞAHİTLER

Zuhrül müderrisin Mehmed ef. B. Mustafa ef., Abdullah efendi bin elhacı Mustafa, Ali ef. ibni şeyh İsmail efendi, Hamdullah Çelebi ibni Ali efendi, Yakub Çelebi ibni Lutfullah çavuş, Elhacı Ebubekir B. Hasan, Abdulkerim bin Mehmed, Osman B. Cafer, İbrahim bin Halil, Timur burnu Ebubekir, Zuhrül müderrisin Ahmed bin Mehmet efendi, Resul Çelebi biraderi Ebubekir, Hıdır Çelebi bin Hamdi, Osman bin kulu Han, Şaban bin Mehmed, İbrahim bin Kıssa ve gayrihim.

Çorumlu 61. Sayıdan sonra yayınına son verdi

61. SAYI İÇİNDEKİERE GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!   CİLT BAŞINA GİTMEK İÇİN TIKLAYINIZ!

Mahmut Selim GÜRSEL 1991

ÇORUM

SANAL KİTAPLAR

2024

ISBN978-625-95263-0-0

ÇORUMLU 1942--1944

KAYNAK ESERLER DİZİNİ:23

ÇORUMLU

1942-1944

Mahmut Selim GÜRSEL